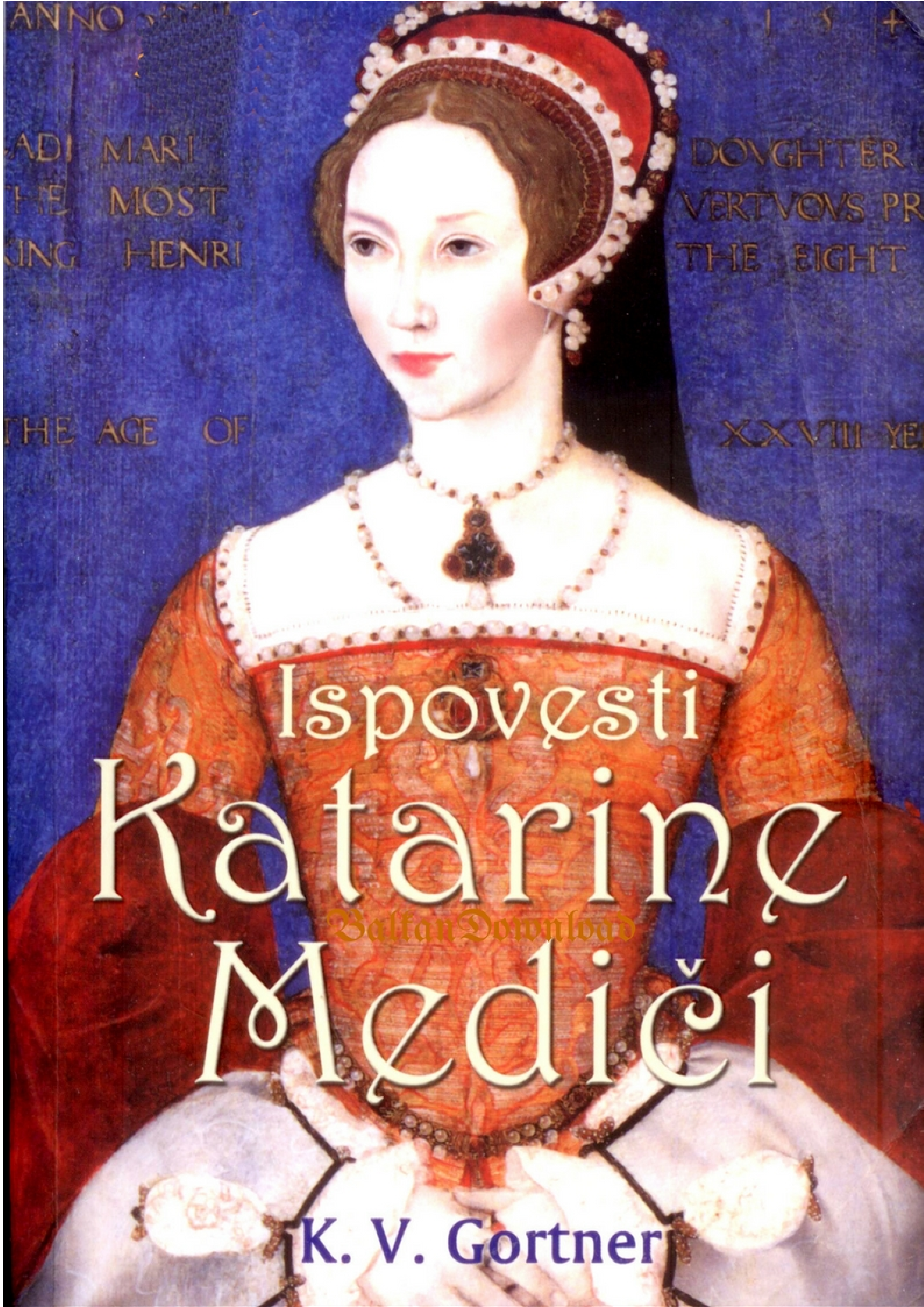

Ispovesti
Katarine
Medići
K. V. Gortner
BalkanDownload

Kristofer Vilis Gortner

Ispovesti Katarine Mediči

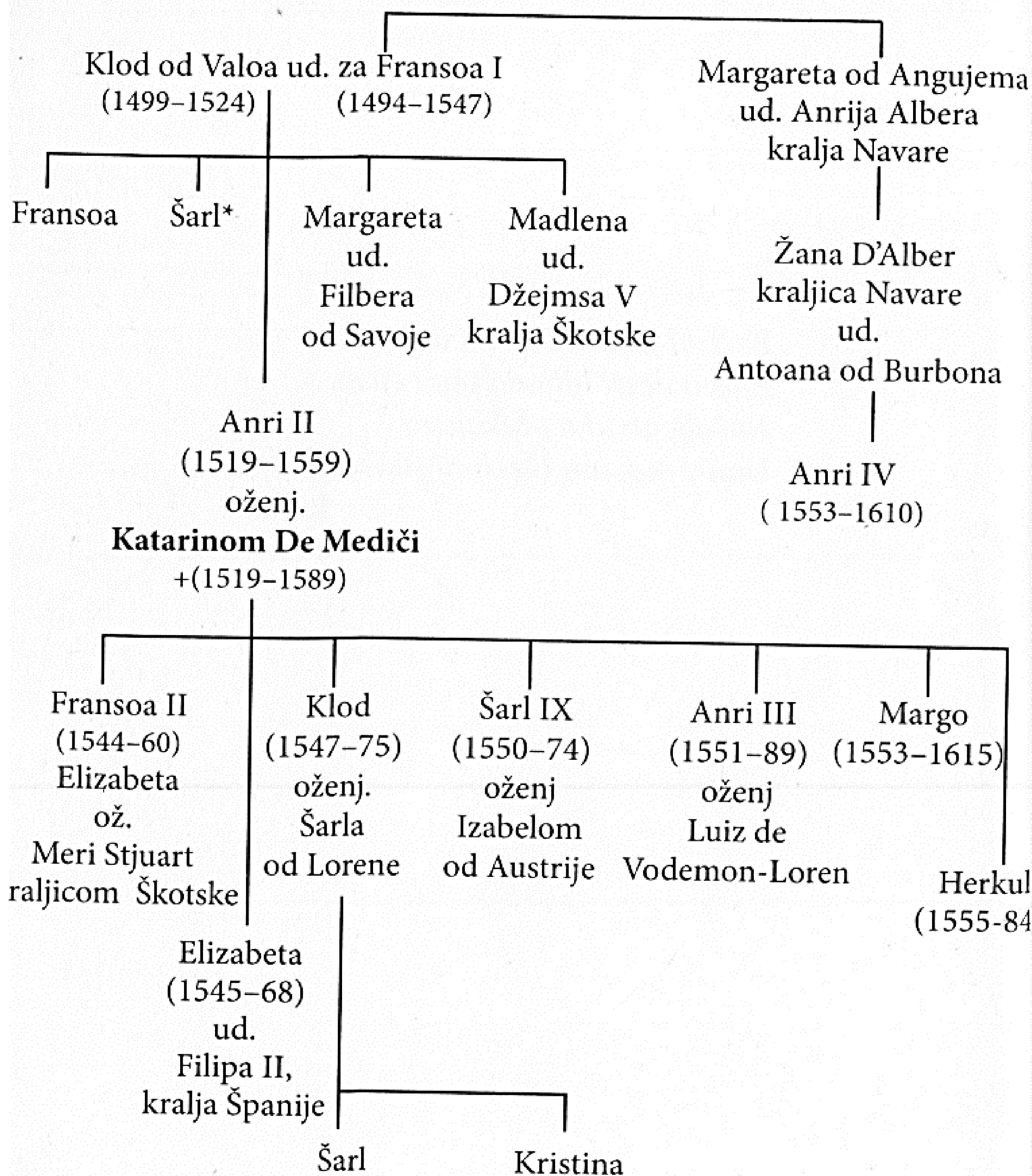
S engleskog prevela
Danka Kojadinović

Naslov originala
C. W. Gortner
The Confessions of Catherine de Medici

Za Erika, koji me uvek podseća da u životu ima mnogo raznih stvari, i za Dženifer, koja uvek ume da me nasmeje.

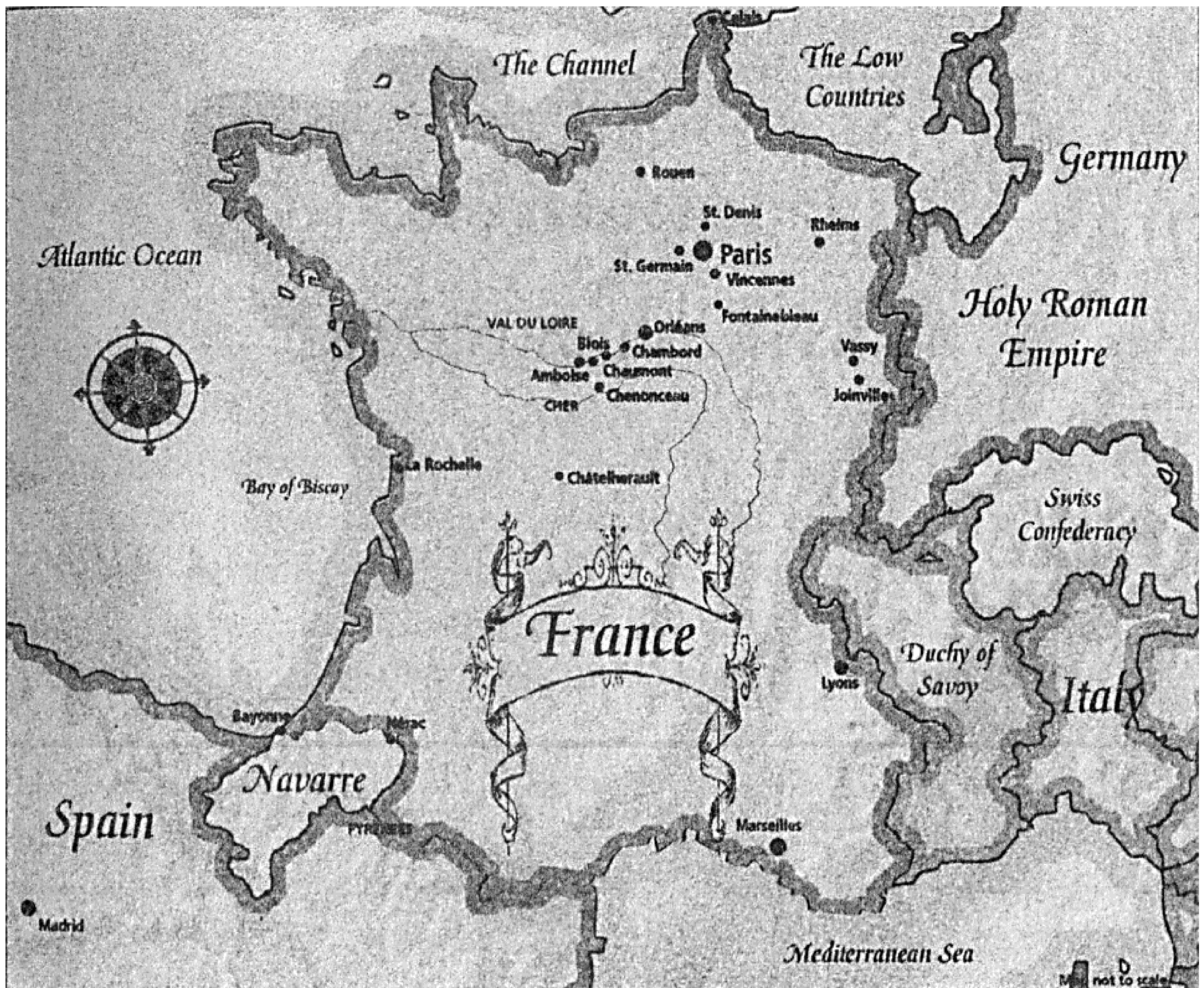
Bočica! Čija tajnovita dubina
Zaista deset hiljada tajni čuva,
Načuljena uha očekujem;
Umiri moj um i reci mi sudbinu.

Rable

* nisu pomenuta u romanu

+ nabrojena samo preživela djeca

The Channel
The Low Countries
Germany
Atlantic Ocean
Rouen
St. Denis
Rheims
Paris
St. Germain
Vincennes
Fontainebleau
VAL DU LOIRE
Orléans
Blois
Chambord
Amboise
Chaumont
Chenonceau
CHER
Vassy
Joinville
Holy Roman Empire
La Rochelle
Châtelherault
Bay of Biscay
Swiss Confederacy
France
Duchy of Savoy
Lyons
Italy
Bayonne
Nérac
Navarre
Spain
Marseilles
Madrid
Mediterranean Sea

Bloa, 1589.

Nisam žena kojom vladaju osećanja.

Ni dok sam bila mlada, nisam tonula u melanholiju, niti me je obuzimalo kajanje.

Retko sam se osvrtala unazad, retko zastajala da omeđim protok vremena. Neki bi rekli da ne znam ni šta pokajanje znači. Zapravo, ako je verovati mojim neprijateljima, moje oči nikada ni trepnule nisu, već su bile uprte samo u budućnost, u sledeći rat koji sam morala da vodim, u sledećeg sina kog je trebalo da uzdignem, u sledećeg neprijatelja kog sam morala da porazim.

Koliko me samo malo znaju. Koliko me uopšte iko poznaje. Možda je oduvek moja sudbina i bila to da usamljena živim mit o sopstvenom životu, da budem svedok legende, koja se kao neko otrovno cveće isplela oko mene. Nazivali su me ubicom i oportunistkinjom, spasiteljkom i žrtvom. Na tom putu postigla sam mnogo više no što se ikad od mene očekivalo, premda mi je usamljenost bila stalni pratilac, poput vernog psa koji se nikada ne odmiče od mojih nogu.

Istina je da niko od nas nije nedužan.

Svoje grehe moramo da ispovedimo.

Prvi deo

1527 - 1532

Nežni list

1.

Bilo mi je deset godina kada sam otkrila da sam možda veštica.

Sedela sam i vezla sa svojom tetkom Klariče, dok je sunce obasjavalo pod galerije. Napolju, s one strane prozora, čuo se žubor fontane u dvorištu, larma trgovaca u Via Larga i topot konjskih potkovica po kaldrmisanim ulicama, te po stoti put pomislih da više ni jednog jedinog trena ne mogu da ostanem unutra.

„Katarina Romula de Medici, nije valjda da ste već završili?"

Podigla sam pogled. Sestra mog pokojnog oca, Klariče de Mediči Stroci, posmatrala me je iz svoje stolice. Rukavom obrisah čelo. „Toliko je toplo ovde", rekoh. „Zar ne mogu nimalo da izađem napolje?"

Izvila je obrvu. Pre no što je ma šta rekla, mogla sam da izdeklamujem njene reči jer mi ih je toliko često tuvila u glavu: „Vi ste vojvotkinja od Urbina, kći Lorenca Medičija i njegove supruge, Madlene od Tura, koja je potekla iz plemićke francuske loze. Koliko puta to moram da ponovim; morate da obuzdate svoje nagone kako biste se pripremili za budućnost?"

Nisam marila za budućnost. Bilo je leto, a ja sam bila zatočena, ovde gore u palati moje porodice, primorana da učim i vezem po vasceli dan, kao da bih se istopila na suncu.

Tresnula sam u stranu svoj obruč za vez. „Dosadno mi je. Hoću da idem kući."

„Firenca je vaš dom; ovde ste rođeni", odgovorila je. „Dovela sam vas iz Rima jer ste bolovali od groznice. Srećni ste što uopšte sada ovde možete da sedite i da se raspravljate sa mnom."

„Nisam više bolesna", uzvratila sam. Mrzela sam kada koristi moje nežno zdravlje kao izgovor.

„U Rimu mi bar papa Klement dozvoljava da imam sopstvene sluge i ponija za jahanje."

Sada me je posmatrala bez tračka ljutnje, mada je svako moje pominjanje strica pape znalo da je razjari. „Možda je to tako, ali sada ste ovde, ja brinem o vama, i povinovaćete se mojim pravilima. Podne je. Nema ni pomena o tome da izlazite napolje po ovoj vrućini."

„Staviću kapu i biću u hladovini. Molim vas, teta-Klariče! Možete i vi da pođete."

Videla sam kako pokušava da prikrije osmeh. „Ako me vaš rad bude

zadovoljio, možemo da prošetamo niz lođu pre večere."

Prišla mi je, vitka, u jednostavnoj sivoj haljini; na njenom licu isticale su se krupne, crne i vlažne oči, oči Medičijevih, kakve sam i ja nasledila, isto kao i kovrdžavu, kestenjastu kosu i duge prste na rukama.

Podigla je moj vez. Skupila je usne čuvši kako se kikoćem. „Pretpostavljam da mislite da je smešno što ste Svetoj Bogomajci izvezli zeleno lice? Stvarno, Katarina, takvo bogohuljenje." Bacila je obruč s vezom na mene. „Odmah da ste to popravili. Vez je umetnost kojom morate da ovladate baš kao i drugim naukama. Neću da se priča kako Katarina Mediči veze kao kakva seljanka."

Shvatila sam da je najbolje da se suzdržim od smeha, te sam počela da vadim tu bogohulnu boju, a tetka se vratila na svoje mesto. Pogled joj je odlutao u daljinu. Pitala sam se na kakva je još iskušenja naumila da me stavi. Zaista sam je volela, mada ona nikako nije mogla da se otrgne mislima o g ubitku porodičnog ugleda nakon smrti mog pradede, Lorenca Veličanstvenog; te, kako je Firenca bila ugledno središte nauke čuveno po pokroviteljstvu Medičija, dok smo sada samo slavni gosti u gradu za čije smo uzdizanje toliko zaslužni. Rekla je da je moja dužnost da povratim ugled našoj porodici, budući da sam poslednja zakonita naslednica po krvnoj lozi Lorenca Medičija Veličanstvenog.

Pitala sam se: kako ona od mene očekuje da obavim tako važan zadatak!? Ostala sam siroče odmah po rođenju; nemam ni sestara, ni braće i zavisim od dobre volje svog strica - pape. Kada sam joj to jednom pomenula, tetka je odbrusila: „Klement Sedmi rođen je kao kopile. Podmićivanjem je stigao do Svete stolice, na našu veliku sramotu. On nije pravi Mediči. Nema ni trunke časti."

Ako on nije mogao da povrati naš porodični ugled i ime i pored svog uticaja koji je imao, nisam znala kako ona očekuje da ja to učinim. Ipak, izgleda da je uverena u moju sudbinu i svakog meseca navlačila bi mi neudobnu vojvodsku, nagizdanu odeću i stavljala da poziram za novi portret, koji bi se onda dalje umnožavao u minijature te slao svim stranim prinčevima koji bi želeli da se mnome ožene. Za brak sam bila isuviše mlada, ali, ni sumnjala nisam, da je već odabrala katedralu i deveruše koje će me pratiti...

Najednom mi se stegao želudac. Spustila sam ruke na stomak, iznenada osetivši bol. Oko mene se sve rasulo, kao da je palata zaronila pod vodu. Mučnina mi je stvarala gorčinu u ustima. Naslepo sam se pridigla na noge; čula sam kako stolica pada. Prekrila me je zastrašujuća tama. Osetila sam kako mi se usta otvaraju u nemi vapaj, dok se tama širila poput velike mrlje mastila i proždirala sve oko mene. Više nisam bila ii galeriji i prepirala se s tetkom; umesto toga, stajala sam na pustom mestu, nemoćna protiv sile koja je, činilo se, izvirala negde duboko iz

mene...

Stojim sama i nevidljiva među strancima. Oni plaču. Vidim kako im se suze slivaju niz lica, mada ne mogu da čujem njihova naricanja. Ispred mene je krevet s crnim zastorima. Odjednom, znam da nešto strašno leži na njemu. Nešto što ja ne treba da vidim. Pokušavam da se zaustavim, ali me stopala sama nose, sporo i sigurno, kao noćna mora; teraju me da dohvatim pegavu, podbulu ruku, u kojoj ne raspoznajem sopstvenu ruku; razgrnem zastore i otkrijem...

„Ne, Bože moj“, zajecala sam bolno. Osetila sam kako me tetka pridržava i rukom sumanuto miluje po čelu. Stomak me je jako boleo dok tako ležim ispružena na podu, a vez i predivo bili su rasuti svuda oko mene.

„Katarina, dete moje“, rekla je tetka. „Molim vas, nije valjda opet groznica...“

Dok je nepoznato osećanje kako sam napustila svoje telo polako čilelo, naterala sam sebe da se pridignem. „Mislim da nije groznica“, rekoh. „Videla sam nešto, jednog čoveka kako leži mrtav na krevetu. Bio je tako stvaran, tetka... uplašio me je.“

Netremice me je posmatrala. „To je vizija“, prošaputala je, kao da je to bilo nešto čega se odavno pribojavala. Slabašno mi se osmehnula dok je pokušavala da mi pomogne da ustanem. „Hajde, dosta je za danas. Idemo li u tu šetnju, a? Sutra ćemo posetiti Maestra. On će znati šta nam valja činiti.“

2

Sluškinja me je probudila u cik zore. Na brzinu sam doručkovala, doslovno progutala malo sira i hleba. Odenula me je u jednostavnu haljinu, trakom mi pričvrstila guste smeđe lokne, a preko ramena prebacila i pritegla pelerinu s kapuljačom. Poput mećave pogurala me je do dvorišta u kojem su me čekali tetka Klariče i visoki sluga, koji ju je uvek pratio u važnim misijama.

Uzbuđena što konačno izlazim u grad, očekivala sam da nas nose u nosiljci. Umesto toga, tetka je sebi namakla kapuljaču, uhvatila me za ruku i peške izvela kroz kapiju na Via Largo, dok nas je njen sluga u stopu pratio.

„Zašto idemo peške?“ - pitala sam, mada sam znala da je mnogo zabavnije ovako razgledati grad nego viriti kroz zavese na nosiljci.

„Idemo peške jer ne želim da nas iko prepozna“, odgovorila je tetka. „Mi smo Medičijeve i ljudi će govorkati. Ne želim da iko u Firenci zucne kako je gospođa Stroci odvela svoju nećaku da poseti vidovnjaka.“ Još jače mi je stegla ruku. „Razumete li? Ruđerija možda mnogo traže zbog njegovih sposobnosti, ali on je ipak preobraćeni Jevrejin.“

Nesigurno sam klimnula glavom. Bilo mi je poznato da tetka često šalje po Maestra koji priprema biljne mešavine; on mi je pomogao da se izlečim od groznice; no, kada sada razmišljam o tome, shvatam da ga nikada lično nisam upoznala. Da li to što je Jevrejin znači da ne može da nam dođe u posetu?

Napredovale smo niz Via Larga. Od kako sam pre tri godine stigla u Firencu, napustila sam palatu tačno četiri puta, i to prilikom zvaničnih ceremonija u Duomu[1]. Uvek sam bila okružena svitom koja me je štitila, ali i sužavala vidik, kao da bi ma kakvo mešanje s običnim narodom ugrozilo moje zdravlje. Sada, dok me je tetka vodila u grad, osećala sam se slobodnom, kao da su me pustili iz zatočeništva.

Uspinjući se na obzorju, sunce je kupalo grad ružičastom i šafran-žutom bojom. U stambenim četvrtima oko palate vazduh je još zaudarao na noćne lumperajke. Probijali smo se uzanim uličicama izbegavajući hrpe smeća. Čeznula sam da zastanemo, kako bih se divila nestvarnim statuama, smeštenim u udubljenjima duž puta; da posmatram ugravirane bakarne glasnike na Krstionici i fasadu od cigala na Duomu; no, tetka me je gurala napred, pa umesto kroz bučnu tržnicu, išli smo mirnim,

---

[1] *Duomo* - Crkva Santa Marija del fjore u Firenci. (Prim. prev.)

sporednim ulicama, kraj naherenih starih kuća i oronulog drveća koje je zaklanjalo svetlost.

Videla sam kada je slugi skliznula ruka na korice s nožem za pojasom. Ovde je bilo vrlo mračno, a težak vazduh vonjao je na smeće. Držala sam se tik uz tetku, jer sam primetila mršavu decu i njihove izgladnele pse kako promiču bočnim ulicama. Neke stare, mrgodne žene, umotane u dronjave šalove, sedele su uvrh stepeništa svojih kuća i posmatrale nas dok smo prolazili. Nakon nekoliko skretanja, kako bismo zameli trag, našli smo se pred trošnom, drvetom optočenom kućom, koja je izgledala kao da će se svakog trenutka urušiti. Ovde je moja tetka zastala; njen sluga zalupao je na klimava vrata.

Otvorila su se i na njima se pojavi tanušni dečak razbarušene kose, sanjalačkih, smeđih očiju. Kada nas je ugledao, duboko se naklonio. „Vojvotkinjice, ja sam Karlo Ruđeri. Moj otac vas očekuje.“

Tetka mi je tutnula malu platnenu kesu u ruku. Začuđeno sam je pogledala. „Idite“, rekla je. „Morate u četiri oka da se sretnete s Maestrom. Platite mu kada bude završio.“ Gurnula me je, videvši da oklevam. „Nemojte da odugovlačite. Nemamo ceo dan na raspolaganju.“

Pretpostavila sam da je Karlo najstariji Maestrov sin; iza njega je, krijući se, virio ka meni još jedan dečačić. Osmehnula sam mu se i dete je prišlo, posegnuvši malenom, umazanom rukom ka mojoj suknji.

„To je moj brat, Kozimo“, rekao je Karlo. „Star je četiri godine i voli slatkiše.“

„I ja volim slatkiše“, rekla sam Kozimu. „Ali danas nemam baš nijedan.“ Izgleda da mu se svidela boja moga glasa, te mi se obesio o ruku, dok me je Karlo vodio u senovitu unutrašnjost kuće, ispunjene čudnim, reskim mirisom. Posmatrala sam požutelu lobanju, koja je stajala na hrpi plesnivih pergamenata, sve dok me nije poveo uza škripavo stepenište. Mirisi su se pojačali: osetila sam kamfor, bilje, kao i gorkosladak vonj, koji me je podsetio na jesen, vreme svinjokolja.

Čula sam Karla kako doziva: „Tata! Medičijevi su ovde!“ Stigla sam do odmorišta, kada je otvorio uzana vrata. „Želi da vas vidi nasamo.“ Obratio se svome mlađem bratu: „Sada moraš da je pustiš da ide, Kozimo.“

Napućio je usne dureći se dok mi je ispuštao ruku. Ispravila sam ramena dok sam ulazila u Maestrovu radnu sobu. Prvo što sam uočila bila je svetlost. U snopovima je kuljala kroz otvor za ventilaciju, koji je bio visoko postavljen na goloj tavanici, obasjavajući prostoriju, ne mnogo veću od moje spavaće sobe u palati.

Uza zidove bile su poredane police s redovima knjiga i staklenim teglama punim neobičnih stvari, potopljenih u tečnost. U jednom uglu gomila jastuka bila je naslagana oko stola obrađenog mesingom. Najveći

deo prostorije zauzimala je velika mermerna ploča na postolju. Iznenadila sam se što na njoj vidim telo, dopola pokriveno čaršavom.

Bosa stopala štrcala su ispod čaršava. Zastala sam. Glas, za koji se činilo da dolazi niotkud, rekao je: „O, moje dete, tu ste." Onda se Maestro, usahla lica, uokvirenog srebrnom bradom, dogegao u moje vidno polje. Nosio je isflekanu kecelju preko crnog mantila. Pomerio se. „Da li biste želeli da pogledate?"

Prišla sam ploči. Morala sam da se izdignem na prste kako bih mogla da vidim preko ivice. Telo je pripadalo ženi, obrijane glave, trupa rasporenog od vrata do karlice. Nije bilo ni krvi, ni neugodnog mirisa, samo miris bilja. Očekivala sam da će mi biti odvratno, da ču se uplašiti. Umesto toga, bila sam zadivljena sparušenim plavim plućima i skupljenim srcem, koje se ugnezdilo među slomljenim rebrima.

„Šta radite?"- tiho sam upitala, kao da bi ona mogla da čuje.

Uzdahnuo je. „Tražim njenu dušu."

Namrštila sam se. „Možete li da vidite dušu?"

Osmeh mu je još više izborao lice. „Da li je uvek potrebno da nešto vidite da biste poverovali?" Uzeo me je za ruku i doveo do niše s hrpom jastuka. „Sedite sada. Recite mi zašto ste došli?"

Još nisam bila sigurna šta bih rekla, ali njegov nežni pogled naterao me je da mu ispričam ćelu istinu. „Ja... Videla sam nešto juče. Uplašilo me je."

„Da li je to bio san?"

„Ne, bila sam budna." Zastala sam dok sam razmišljala o tom događaju. „No, činilo se kao san."

„Recite mi šta ste videli."

Učinila sam to. Dok sam govorila, ponovo me je obuzelo osećanje silne bespomoćnosti i čula sam kako mi glas podrhtava. Kada sam završila, Maestro je preklopio ruke. „Da li je neko koga znate bio na krevetu?" Smešio se kad sam odmahnula glavom. „Razumem. Zato ste se uplašili. Očekivali ste da pronađete voljenu osobu, a umesto nje ugledali ste stranca. Bio je to mladić, da, s belegom nasilja na sebi?

Jeza mi je prostrujala uz kičmu. „Kako znate?"

„Vidim u vama. O, ne treba da se plašite, dete moje. Nema razloga za strah, ukoliko možete da razumete da bi malo njih prihvatilo to što ste mi sada rekli." Približio se. „To što ste juče doživeli zove se predosećanje. Može da predskaže budućnost ili da bude odjek prošlosti. U antičko doba verovali su da je to dar bogova; klanjali su se onima koji su posedovali takvu moć. Ali, u ovim tmurnim vremenima, to se često smatra veštičarenjem."

Uprla sam pogled u njega. „Moja tetka je rekla da je to vizija. Da li sam zbog toga ovde? Da li sam ukleta?"

Njegov smeh je odzvanjao prostorijom. „Video sam mnoga čuda, ali još moram da otkrijem dokaz za bilo kakve kletve. Pomilovao je moju bradu svojim kvrgavim prstom. „Verujete li da ste zli?"

„Ne. Svakoga dana prisustvujem bogosluženju i duboko poštujem naše svece. No, ponekad imam loših misli."

„Kao i svi mi. Uveravam vas da nema kletvi. Uradio sam vaš horoskop još dok ste bili beba i nikakvog zla tamo nisam našao."

Napravio je moj horoskop? Moja tetka to nikada nije pomenula.

„Zašto sam imala ovu... ovu viziju?" - upitala sam ga.

„Samo Bog zna, mada vas upozoravam da će se to možda još koji put ponoviti. Za neke ljude, takve vizije su uobičajene. Za druge, javljaju se u danima iskušenja. Taj dar imali su i drugi u vašoj porodici. Govorilo se da je vaš pradeda, Veličanstveni, mogao ponekad da predvidi budućnost."

Ovo mi se uopšte nije svidelo. „ A šta ako ja to ne želim?" - rekoh. „Može li to da nestane?"

Namrštio se. „Vidovitost ne može da se izbriše. Nemate predstavu koliko bi ljudi i dušu svoju dalo za to čega se vi tako lako odričete."

„Da li je i vi posedujete?" - upitala sam, poneta mišlju da posedujem nešto za čim drugi žude.

Uzdahnuo je, pogledao uvis i pogledom šarao po sobi. „Da je imam, da li bi mi bilo potrebno sve ovo? Ne, vojvotkinjice. Vest sam da nacrtam zvezdanu mapu i njihovim kretanjem objasnim ljudske staze. Ali nebesa nisu uvek otvorena. Quod de futuris non est determinata omnino veritas. Nemoguće je sa sigurnošću govoriti o budućim događajima."

Dugo sam razmišljala pre nego što mu rekoh: „Možete da uzmete moj dar ako želite."

Zacerekao se milujući mi ruku. „Dete moje, čak i da možete da mi ga darujete, ne bih mogao da ovladam veštinom za ovo malo vremena koje mi je preostalo." Zastao je. „Ali vi možete."

Glas mu se utišao. „Dugo sam živeo i mnogo sam propatio. Još na vašem rođenju predvideo sam da ćete vi duže živeti. Znači i vi ćete patiti. Ali nikada nećete morati da se borite sa svim onim sa čime sam ja morao. Nećete morati da patite što celog života tragate za nečim što vam izmiče iz ruku. Nosićete svoju sudbu. Možda ona neće biti onakva kakvu ste želeli, Katarina Medići, ali vi ćete je izneti."

Istegao se kako bi mi pomilovao lice. Obgrlila sam njegovo koštunjavo telo. Za trenutak mi se učinio sasvim malen, poput mene. Onda je ustuknuo. „Počastvovali ste me svojom ljubavlju, vojvotkinjice. Zauzvrat,

želim ovo da vam dam.”

Zavukao je ruku u džep, otvorio moju šaku i na dlan mi stavio bočicu s lepim srebrnim lančićem koji je visio s njenog poklopca; sumnjivo srebro, ukrašeno ćilibarom, no bočica je lepo nalegla na moj dlan.

„U bočici je moćna tečnost. Ne smete nikada da je upotrebite, sem ako nemate drugog izbora. Ako se pogrešno primeni, u pogrešno vreme, može da bude smrtonosna i za vas i za druge.“

„Šta je to?“ Mislila sam da ništa tako maleno ne može da poseduje toliku moć.

„Neki bi ga nazvali spasenjem; drugi bi tvrdili da je otrov.”

Uplašila sam se. „Zašto bi meni bio potreban otrov?“

„Nadajmo se da nikada i neće. Ipak, ovo je moj poklon vama.“ Ćutao je, uzdignute glave. „Sada sakrijte bočicu i držite je na sigurnom. Mora da vam je tetka već izgubila strpljenje. Morate da krenete.“

Naučili su me da je nevaspitano odbiti poklon, te sam namakla bočicu oko vrata i sakrila je pod košulju. „Nadam se da možemo da vas uskoro ponovo posetimo, Maestro“, rekoh. Onda se setih paketića te ga izvadih iz džepa ogrtača. „Ovo je za vas.“

Preuzeo ga je od mene kao da baš ništa ne vredi. „Bog vas čuvao, vojvotkinjice.“

Išla sam ka vratima kada se iznenada oglasio: „Još jedna stvar.“ Stala sam, pogledavši preko ramena ka senovitom mestu na kojem je stajao. „Recite gospođi Stroci da mora da bude spremna da vas čuva“, naglasio je. „Recite joj da će Rim pasti.“

S nelagodnošću sam klimnula glavom i izašla van, gde me je Karlo čekao. Pogledala sam ovlaš unazad, poslednji put, i videla da se svetio pomerilo. Maestro je sada sedeo u tami; ipak, nekako sam znala da se smeši.

Karlo me je ispratio do izlaza, gde sam mu se zahvalila i počela da se opraštam. Kozimo brižnu u plač. “Ne ostavljajte nas!“ Karlo je morao čvrsto da ga drži, jer je pokušavao da mi se baci u naručje.

Nasmešila sam se Kozimu. „Moram da idem. Moram da idem kući. Obećavam da ću se brzo vratiti.“

„Ne možete“, rekao je, dok su mu suze lile niz musave obraze. „Svi će biti mrtvi.“

„Mrtvi?“ - pogledala sam u Karla. „Šta to on govori?“

Karlo je prevrnuo očima. „Uvek govori čudne stvari. Kozimo, dosta. Plašiš je.“

Kozimo me je netremice gledao licem očajnika. Osetila sam nenadanu prazninu dok sam se naginjala da ga poljubim u obraz. „Videću te uskoro“,

rekoh i osmehnuh se s teškom mukom. „Budi dobar i slušaj brata."

Tetka me je čekala na istom mestu gde sam je i ostavila. Dok je sluga prilazio iz svog zaklona pored kuće, upita me: „Da li vam je odgovorio na pitanja?"

„Pretpostavljam", rekla sam, setivši se Maestrovog upozorenja: „Malo ljudi bi shvatilo ovo što ste mi sada ispričali." Dodala sam: „Rekao je da previše učim i da me je neko omađijao te gubim svest."

Ne znam odakle su mi reči izvirale, ali, bilo je više no očigledno, da su dobro pogođene, jer je tetkino lice pod kapuljačom sinulo od olakšanja. „Dobro", rekla je. Uhvatila me je za ruku i zastala: „Da li vam je rekao još nešto?"

Ponovila sam Maestrove završne, zagonetne reči. „Da li znate na šta cilja?" - upitala sam.

Slegla je ramenima. „Polovinu vremena pitam se da li i on sam zna o čemu misli." Više nije prozborila ni jednu jedinu reč; uzela me je za ruku i vratile smo se u palatu.

Dok smo koračale, moja druga ruka zalutala je do korseta u kojem sam osetila bočicu, tik kraj moga srca.

3

„Katarina, dete moje, probudite se!“

Otvorila sam oči i videla sluškinju kako se naginje nada mnom. U ruci je držala sveću, čiji je drhtavi plamen bacao ogromne senke po zidovima. „Gospođa Stroci želi da vas vidi u dvorani“, rekla je. „Morate brzo da se obučete.“

Klimnula sam glavom i skliznula iz kreveta, dopuštajući sluškinji da mi skine spavaćicu i zategne trake na haljini. Dok mi je užurbano uplitala kosu, pitala sam se šta to moja tetka hoće od mene. U palati se jasno osećala napetost, naročito nakon što sam tetki prenela ono što je Maestro rekao o padu Rima. I sama sam počela da se menjam. Od otkrića svog zagonetnog dara, sve sam potajno ispitivala. Mada to tada nisam razumela, sada shvatam da više nisam bila lakoverno dete. Pokušavala sam da pobudim svoj dar, nadajući se da ću videti budućnost, no nisam imala ni vizija, ni predosećanja. Nisam mogla ni da zamislim koliko će se moj život izmeniti.

Moja sluškinja tumarala je po sobi i pakovala moje četke za kosu sa srebrnim drškama, moje šalove i cipele u platnenu torbu. „Da li to nekud idemo?“ - upitah.

Odmahnula je glavom. „Gospođa mi je naložila da spakujem vaše stvari. To je sve što znam. Njen sluga vas očekuje napolju.“

„Nemoj zaboraviti da mi spakuješ kutiju za nakit“, rekoh, upirući prstom u svoj kovčeg. Malena kutija od srebra i slonovače bila je jedina stvar koja mi je od majke ostala. Ponela ju je sa sobom iz Francuske, kao deo svog miraza, a crvena somotska postava još je blago odisala na njen parfem od lavande. Bočicu koju mi je Ruđeri dao, sakrila sam u tajnu pregradu te kutije.

Palata je bila u mraku, tišini. Mogla sam da čujem šuštanje mekih đonova svojih cipela po mermernom podu, praćeno batom sluginih čizama, dok me je vodio prema dvorani. Našla sam tetku kako čeka, okruženu povelikim brojem kofera i kovčega. S visokih zidova bile su poskidane tapiserije i slike, pozlaćeni nameštaj bio je naslagan u uglovima.

Osetila sam kako mi srce snažno bije u grudima. Tetka me je čvrsto zagrlila, privila me tako jako uza se da sam osetila kako mi se steznik zario

u rebra. „Morate da budete hrabri“, prošaputala je. „Hrabriji no što ste ikada ranije bili. Došlo je vreme da svetu pokažete da ste prava Medičijeva i po rođenju i po vaspitanju.“

Stajala sam skamenjena. Šta se dogodilo? Zašto mi ovo govori?

„Ne možete da razumete“, nastavila je, dok joj je glas podrhtavao i gušio se kad bi joj skliznula pokoja suza. „No, nemam drugog izbora. Oni su to naredili. Firentinska Sinjorija nas je proterala.“

Znala sam da je Sinjorija organ vlasti u Firenci, čije su članove izabrali građani. Za razliku od drugih gradova- -državica u Italiji, Firenca je bila republika, čime se izuzetno dičila. Članovi Sinjorije oduvek su bili ljubazni prema nama. Često su večeravali u palati s mojom tetkom i njenim mužem - velika grupa vremešne gospode, koji su isuviše pili vina, prežderavali se i govorili mi kako sam lepa.

Tetka je nastavila žestokim tonom, kao da je zaboravila na moje prisustvo. „Kakva sramota! Teraju nas iz našeg sopstvenog grada, i to noću, kao lopove. Oduvek sam govorila da će nam Klement doći glave. On je sam ovome doprineo. Uopšte me ne zanima šta će njemu da se dogodi, ali Vi, dete moje, moja Katarina, vi ne smete da ispaštate zbog njegovih zločina.“

„Zločina?“ - ponovila sam. „Ali šta je papa Klement uradio?“

„Ne! Da ga više nikada niste tako nazvali! Svi ga mrze jer nema toga što ne bi učinio samo da spase svoju kožu. Zar ne vidite? Pobegao je iz Svete stolice dok je Karlo Peti pustošio Rim. Ne smete nikome da dozvolite da pomisli da vas je briga za izdajicu, koji se usuđuje da sebe naziva papom.“

Piljila sam u nju. Da li je skrenula s uma? Karlo Peti poticao je iz dinastije Habzburga; bio je imperator Nemačke, Austrije, Španije i Niskih Zemalja. Bio je osvedočeni branilac vere, mada se sećam da je stric jednom rekao da je škrt i bezobziran, vazda žedan osvajanja i da je uvek bio u svađi bilo s lukavim Francuzima, bilo s Englezima, jereticima. Ipak, nosio je krunu Svetog rimskog carstva, bio je blagosiljan papskom milošću, pa nisam verovala da bi se usudio da osvoji Rim.

Tetka je nastavila, sve glasnije: „Klement je morao da obrati pažnju na imperatorove zahteve i da mu isplati novac za njegovu vojsku. Umesto toga, držao se svog glupog ponosa i podržavao Francuze, mada su mu vojnici već bili na pragu.“ Mlatarala je pesnicama. „Sveti grad u plamenu, Firenca se pobunila protiv nas. Sve nas je uništio!“

Okrenula mi je leđa. Iznenadni mir koji ju je obuzeo delovao je gore od svega što sam dotad čula. „Upozorili ste me“, prošaputala je. „Rekli ste mi da je Maestro ovo predvideo. Rekao je: ’Rim će pasti.’ Ali, kao i Klement, bila sam isuviše tvrdoglava da bih poslušala.“

Želela sam da se uspenjem uza stepenice i zatvorim se u svoje odaje, ali me je tetkin pogled prikovao na mestu. „Sinjorija je obećala da vama neće naškoditi. Ali morate da im se povinujete, Katarina. Morate da uradite sve što kažu."

Preplavio me je talas ledenih, crnih slutnji. Nisam ga čula kako mi se približava, sve dok mi sluga nije spustio svoju ogromnu ruku na rame. Odjednom, shvatila sam. To ne može da bude. Moja tetka bila je na mom rođenju i kraj samrtne postelje mojih roditelja. Ostavila me je u Rimu, jer drugog izbora nije imala, ali se vratila po mene da bi me odvela u Firencu i sama podigla. Koliko god da sam mrzela njena gvozdena pravila, u njenu ljubav nikada nisam posumnjala. Ne, ona ne može to da učini. Ne može da me se odrekne.

Moj glas se izvio u urlik. Sluga mi je svojom šakom preklopio usta; osetila sam njegovu grubu kožu dok me je obarao. Pokušala sam da ga ugrizem, ostrašćena iznenadnim besom. Šutirala sam ga i mlatila, čak i kada su me njegove ruke obgrlile gvozdenim stiskom. Tetka je plakala. „Molim vas, dete moje, to je za vaše dobro. Moramo da vas sačuvamo."

Očaj u njenom glasu naterao me je da se oduprem svom snagom; šutnula sam slugu u slabine dok me je nosio preko ramena. Krenuo je ka dvorištu. Stomak mi se nadimao. Pesnicama sam udarala slugu po leđima čvrstim kao granit dok smo ulazili u mračno dvorište s divnom fontanom u centru, ukrašenom gizdavim, bronzanim *Davidom,* sa smešnim šeširom. Nastavio je da korača do glavne kapije palate.

Napolju, na ulici, čula sam zavijanje, kao da đavoli iskaču iz kaldrme. Čovek u ogrtaču s kapuljačom izašao je iz senke kraj kapije i rekao: „Daj mi je." Cičala sam i vrištala dok me je predavao. Neznanac je mirisao na čađ i mošus; dok me je peo na alatastog konja, pogledala sam ga pravo u tamne oči. Bio je mlad i lep. Prošaputao je: „Ja sam Aldobrindi, sekretar Sinjorije. Budite mirni, vojvotkinjice, bilo bi dobro za oboje."

Čula sam kako se otvara kapija i zamislila đavole koji me, sve s vilama u rukama, očekuju. Uzjahao je iza mene i prekrio mi glavu nečim tamnim i teškim; taj ogrtač me je sakrio.

Izveo nas je na ulicu. Mada nisam mogla da vidim svetinu koja je ispunila Via Larga, čula sam ih kako skandiraju: „Smrt Medičijevima! Smrt tiranima!"

Bič je fijuknuo; konj se prkosno propeo. Aldobrindi je zarežao: „Skloni mi se s puta, ološu! Ja sam član Sinjorije." U trenu ovladala je preteča tišina. Priljubila sam se uz njega, trudeći se da se skupim koliko god sam mogla, u strahu da će me otkriti, svući iz sedla i rastrgnuti.

Onda smo ponovo krenuli; činilo se kao da konj na vrhovima kopita kaska gradom, ispunjenim kricima i dimom. Vireći kroz rupu na ogrtaču, spazila sam uljaste plamenove baklji koji su mi mutili pogled, dok su brzo

proletale kraj mene. Visoko iznad glava nosili su ih ljudi koji su protrčavali; čuli su se jauci, vika. Pokušala sam da ostanem mirna. No, što smo dalje jahali, obuzimao me je sve veći strah. Nisam imala predstavu ni kuda me vodi, niti šta će se sa mnom desiti kada budemo stigli.

Onesvestila sam se od iscrpljenosti kada smo stali ispred visoke kapije u ogromnom zidu od cigala. Neznanac me je skinuo s konja. Nisam osećala noge dok me je Aldobrindi uvodio kroz kapiju. Gorela je samo jedna baklja, bacajući jezivu svetlost na grube kamene stubove i ruševan bunar u središtu manastira.

Prišla nam je prilika u crnoj odeći. „Dobro došli u ženski manastir Svete Lucije."

Uzdahnula sam s užasom, gledajući naviše u Aldobrindija. Bio je to dom sestara poklonica Savonarole, onog ludog mesi je koji je propovedao protiv Medičijevih i koga je moj pradeda spalio na lomači. Manastir Svete Lucije bio je najsiromašniji u Firenci; što uopšte postoji, treba da zahvali nepresušnoj mržnji opatica prema mojoj porodici, jer one nikada nisu imale vajde od naših darova. Moja tetka nije mogla da pretpostavi da će me dovesti na ovo mesto; do zadnjeg daha bi se tome protivila.

„Ne smete da me ostavite ovde", rekla sam, drhtava glasa. Aldobrindi mi se naklonio i povukao, dopuštajući opatici da me ščepa za ruku.

„Sada je kraj", prosiktala je. „Vaš stric, papa, šćućurio se u svojoj tvrđavi Orvijeto dok imperator pušta svoje vukove po Rimu. Evo šta nam je doneo ponos vaše porodice: božju kaznu. Ali ovoga puta nema vam spasa. Ovde ćete ispaštati grehe Medičija."

Zurila sam u njeno nepoznato lice, prožeto mržnjom; njen bezbojni pogled, bez sažaljenja i znala sam da ona uopšte ne vidi *mene.* Suze su mi pekle oči dok me je vukla pored avetinjskog reda opatica, koje su nepomično posmatrale s trema, dole niz memljivi hodnik, u ćeliju bez prozora, u kojoj je čekala još jedna opatica.

Iza mene vrata su se s treskom zalupila. S hladnom odlučnošću opatica je skinula svu moju odeću i ostavila me da gola drhtim. Nešto je izvadila iz džepa svoje odeće; zgrčila sam se pred sjajem makaza u njenim rukama. „Ako se budete opirali, biće gore po vas", rekla je.

Suze su mi potekle kada me je povukla za pletenicu i odsekla je. Pala je kraj mojih nogu, sve s upletenom ružičastom trakom. Jecaj mi je zaparao grlo. Potisnula sam ga; drhteći kao da stojim na snegu, odbijala sam da im pokažem koliko sam ponižena, dok mi je opatica sasecala kosu do korena.

Kada je obavila svoj posao, prebacila je grubu vunenu odoru preko moje naježene, bubuljičave kože i ćušnula mi pohabanu metlu u ruke. „Počistite to", naredila je, posmatrajući kako skupljam sjajne uvojke na

gomilu. Kada sam završila, pogledala me je u oči. Njen pogled bio je poput zimske livade, zaleđene i bez tračka života.

Bez reči zaključala je vrata i ostavila me samu, u mraku, okruženu smradom memle i šuštanjem pacova u zidovima i ponekim zalutalim pramenom kose na mojim nogama.

Te noći uspavale su me suze.

Svakoga dana, nekoliko nedelja, marševim korakom sprovodile su me do njihove ledene kapele, u kojoj sam morala satima da klečim, sve dok mi krv ne bi potekla iz kolena. Morala sam da pratim svaku nijansu njihovog krutog reda; nije mi bilo dozvoljeno da govorim i imala sam jedan vodnjikavi obrok dnevno, nakon čega bi usledila neprekidna molitva, praćena zvonjavom potmulog zvona. Nikada nisam bila sama, sem noću, kada sam sedela u svojoj ćeliji i slušala grmljavinu topova u daljini. Nisam znala šta se događa iza tih zidina, ali je lelek odjekivao s ulica, a pepeo je popadao sa zadimljenog neba i uništio majušni komad manastirskog povrtnjaka.

Jedne noći, neka od sestara pritisla je usta na moja vrata i zlurado mi se iscerila: „Kuga je stigla, zajedno s Francuzima. Tvoj stric unajmio je strance da bace Firencu na kolena, ali neće pobediti. Pre ćemo umreti nego dopustiti Medičijevima da ponovo zavladaju našim gradom."

Opatice su udvostručile broj molitvi, no uzalud. Četiri starije sestre su se razbolele i nestale, daveći se od izbljuvaka, zbunjene otečenim limfnim čvorovima. Izgubila sam i svaki privid dostojanstva i preklinjala sam ih da me puste na ulicu, ako tako mora da bude, baš kao uličnog psa. No, opatice su se prema meni i ponašale kao prema životinji koju su spremile za klanje.

Zamislila sam svoju smrt. Mada se činila udaljenom čitavu večnost, ja sam bila spremna. Ma kako da se desi. Rekla sam sebi da moram da budem hrabra. Nikada ne smem da pokažem da se plašim, jer ja sam Medičijeva.

Onda, nakon devet dugih meseci napada, kada su veličanstvena utvrđenja bila pretvorena u ruševine, a ljudi umirali od gladi, Sinjorija nije imala drugog izbora do da se preda.

Vojska koju je plaćao moj stric umarširala je u grad.

Opatice su bile prestravljene. Preselile su me u veliku sobu, donele mi sira i suvog mesa iz podruma u kojem su krile svoje najbolje zalihe. Rekle su mi da su samo izvršavale naređenja Sinjorije i da nikada nisu imale nameru da me povrede. Posmatrala sam ih pažljivo, dok su mi vaške puzale po glavi, desni krvarile, a telo bilo tanano kao grančica. Toliko me je zamorilo iščekivanje smrti da više nisam imala snage ni da ih mrzim.

Za nekoliko dana stigao je i Aldobrindi. Nahranile su me taman toliko

da sam mogla da ga primim a da ne padnem u nesvest, obučena u istu haljinu u kojoj me je izveo iz moje palate. Odao ga je zaprepašćen izraz lica.

Mora da sam izgledala kao skelet zaogrnut u svilu - pao je na kolena da me moli za oproštaj.

Njegova žalobna izvinjenja nisu dopirala do mene; kada je završio, uveravajući me da će me osloboditi i poslati u Rim, tiho sam ga upitala: „Gde je moja tetka?“

Zavladala je olovno teška tišina pre no što je odgovorio: „Gospođa Stroci morala je da napusti grad, ali čak ni u izgnanstvu nije prestala da se bori za vas. Dobila je groznicu i...“ Zavukao je ruku u kaput i stavio mi u ruke zapečaćeni koverat. „Ovo vam je ostavila.“

Nisam ni pogledala njeno pismo. Sklopila sam prste oko njega i kroz papir osetila nevidljivo prisustvo žene koja je činila toliko veliki deo moga sveta da nisam mogla ni da zamislim da je nema. Nisam plakala. Nisam mogla. Moja tuga bila je neizmerna.

Istoga dana napustila sam Svetu Luciju i krenula u Rim. Nisam znala šta me čeka. Sve što sam znala, bilo je da imam jedanaest godina, da mi je tetka mrtva, te da moj život nikako ne pripada meni.

4

Grad koji sam napustila bio je u rasulu, a grad u koji sam stigla, nisam mogla da prepoznam. Moj pratilac me je upozorio da je Rim pretrpeo strašna stradanja tokom carske opsade, ali dok smo jahali preko brežuljaka u dolinu Tibra, nisam mogla da poverujem svojim očima. Slabo sam se sećala onog vremena koje sam provela među vlažnim baruštinama i veličanstvenim palatama Večnoga grada; no, i to mi je bilo dovoljno da poželim da se više ničega i ne sećam.

Naspram opustošenog vidika uzdizalo se zgarište koje se dimilo. Kada smo ušli u grad, videla sam ljude prazna pogleda, ojađene žene, kako pognutih glava sede među ruševinama koje su nekada bile njihovi domovi, okružene krhotinama poharanog pokućstva i zgaženih uspomena. Spazila sam grupu dece u dronjcima; stajala su mirno, bez glasa, kao da ne znaju odakle potiču. Stomak mi se stegao kada sam shvatila da su sada siročad, baš kao i ja, samo što oni nemaju kud da odu. Osim mula koje su odvozile krš, nisam videla nijednu životinju, čak ni vazda prisutne mačke. Skrenula sam pogled s nadutih leševa, pobacanih poput smeća po ulicama, s lokava skorele krvi; upijala sam odsjaj ranjenog neba i netremice gledala pravo preda se, dok su me vodili ka Lateranskoj palati, u kojoj, rekli su mi, treba da budem smeštena.

Sve je bilo spremno za mene: sobe koje su gledale na ugažene vrtove, ćelo moje domaćinstvo, gospođe koje su čekale da mi služe. Među njima bila je i Lukrecija Kalvakanti, plavokosa devojka blistavih plavih očiju, tanana poput vrbe, koja me je obavestila da se Njegova svetost, moj stric, još nije vratio iz Orvijeta, ali da je ostavio poruku da mi pruže sav raskoš.

Nasmešila se: „Mada, baš i nemamo mnogo da ponudimo. Papine oda je su poharane, sve što je vredelo pokradeno je. Ali imamo dovoljno hrane i zbog toga moramo da budemo srećni. Učinićemo sve što možemo za vas, vojvotkinjice, ali se bojim da zasad nema ni govora o svilenoj posteljini.“

Imala je petnaest godina i obraćala mi se kao prema odrasloj osobi koju nije potrebno štititi od surove stvarnosti. To sam cenila. Nisam više želela da me maze i lažu.

U svojoj spavaćoj sobi sedela sam na krevetu i posmatrala sunce kako zalazi za rimske brežuljke oivičene borovima. Onda sam izvadila tetkino pismo. Sadržalo je svega nekoliko redaka, nažvrljanih rukom žene na samrti.

Dete moje, bojim se da vas više neću videti za ovoga života. Ali nikada neću prestati da vas volim i znam da će vas Gospod, po svojoj milosti, čuvati. Uvek pamtite da ste Medičijeva i da ste predodređeni za velike stvari. Vi ste moja uzdanica, Katarina. Nikada to ne zaboravite.

Pritisla sam pismo na grudi, sklupčala se na krevetu i spavala jedanaest sati. Kada sam se probudila, zatekla sam Lukreciju kako sedi na stolici pokraj mene. „Mnogo ste propatili“, zaključila je. „No, sada morate da budete kao zver koja živi samo za ovaj dan.“

„Kako mogu?“ - tiho sam upitala. „Za razliku od životinja, ja znam šta sutrašnjica može da donese.“

„Onda morate to da naučite. Sviđalo se to nama ili ne, moja gospo, ovaj današnji dan jeste sve što imamo. Nagnula se i uzela mi izgužvano pismo. „Sačuvaću ovo“, rekla je, pa je uvela još žena, koje su me obasule brižnom negom. Samo nekoliko koraka dalje, Rim je bio natopljen krvlju, ali među ova četiri zida, po prvi put posle dugo vremena osetila sam se sigurnom.

I tako sam se do dolaska pape Klementa prilično oporavila.

Plamičci izgrebanog kandelabra bacali su prigušenu svetlost dok sam prilazila papskom prestolu i spustila se na kolena. Papa Klement mi je mahnuo da se uspravim. Dok sam stajala i posmatrala ga, pokušavala sam da se setim kako je izgledao ranije, ne bih li uočila kakvu promenu na njemu. Pobegao je iz Rima, bio je primoran da izdaleka gleda kako carske trupe skrnave njegov grad; no, meni je izgledao kao da se upravo vratio s odmora u selu: njegovi koščati obrazi bili su sjajni, rumeni, njegova puna usta okružena bradom, prošaranom sedim čekinjama. Bio je obučen u odeždu boje slonove kosti, bez mrlje na raskošnim naborima; kada sam pogledala ka njegovim stopalima, videla sam somotske papuče zlatom optočene. Tek kada su nam se pogledi sreli, zapazila sam tragove koje je izgnanstvo ostavilo na njemu; njegove sjajne, zelenoplave oči bile su čkiljave, pogled - strog i pronicljiv. Shvatila sam da ga uopšte ne poznajem. Mora da se i on tako osećao. Ophodio se prema meni kao da sam neznanka, njegov zagrljaj bio je toliko mlak, kao da nije želeo da me zagrli.

„Platiće oni“, promrmljao je. „Svi oni: opatice Santa Lucije, pobunjenici u Firenci, taj izdajnik Karlo Peti - svi će da plate za ono što su počinili.“

Znala sam da se ne obraća meni; i dok sam se, ponovo uz duboki naklon, povlačila od njega, spazila sam kardinale Kurije, grupisane po uglovima, kako me, kao jastrebovi, prate pogledom.

Naježila sam se. Ma šta da su naumili, bila sam sigurna da ne može

okrenuti na dobro.

* * *

Niti me je papa Klement pozivao u goste, niti me je posećivao nekoliko meseci; brigu o meni prepustio je mojim dvorkinjama. Tek posle nekoliko nedelja uspela sam da prespavam celu noć a da se ne trzam i ne budim, da me ne muče noćne more o sumornim mesecima zatočeništva u Santa Luciji. Bilo mi je milo da čujem da su sestre od Savonarole kažnjene visokom kaznom i da im je naređeno da raspuste red; manje me je obradovalo kada sam saznala da je papa Klement odbio da Firenci vrati republikanska prava, te da je umesto toga za upravnika postavio jednog od svojih vrhovnih doglavnika. Lukrecija se nije trudila da bira reči: „Držače Firencu pod svojom papučom i pobrinuće se da imperator Karlo Peti jednako iskapi pehar žuči."

Znala sam da je u pravu. Ali još sam bila mlada, zadovoljna što sam van svega toga, što mogu da se šetam baštom, da čitam i da mi šiju novu odeću, da jedem i spavam koliko želim.

Lukrecija me je obaveštavala o zbivanjima na papskom dvoru, koji je živnuo pre no što su, garež, prljavština i skrnavljenja bili očišćeni sa zidova. Negde uoči mog trinaestog rođendana rekla mi je da je francuski kralj Fransoa Prvi poslao novog izaslanika u Rim, a da je papa Klement zamolio da ga ja ugostim.

Zablenula sam se u nju. „Šta treba da radim? Da ga služim vinom?"

Glasno se nasmejala. „Naravno da nećete! Zabavljaćete ga francuskom igrom bas. Njegova svetost unajmila je učitelja za vas. Ne smemo da zaboravimo da se pripremimo za sutra, a vaši damski maniri prilično su zapušteni. Stigao je čas da od vas napravimo dvorsku damu."

„Učinilo mi se da si rekla da treba da budem kao zver", gunđala sam. Uopšte mi se nije dopalo kako sve to zvuči, ali nisam imala drugog izbora, pa me je tako, tokom nekoliko sledećih nedelja, surovo podučavao nalickani, suviše naparfemisani čovek, koji bi zarežao i bocnuo me svojim belim štapićem, tvrdeći da je kobilina zadnjica gracioznija od mog tela. Mrzela sam ples. Najviše su me izluđivali bezbrojni glupavi nakloni, mahanje rukama i sramežljivi pogledi.

Ipak, naučila sam dovoljno dobro korake da to izvedem za Francuza. Dok se moj stric baškario na svom prestolu, naliven vinom, francuski izaslanik me je zagonetno posmatrao, merkajući me od glave do pete, kao da sam na javnoj dražbi.

Nekoliko dana posle trinaestog rođendana, po prvi put sam prokrvarila. Dok sam se grčila i uzdisala, Lukrecija je izjavila kako je to

siguran znak da ću roditi mnogo zdravih sinova. Uprkos nelagodnosti, tanane promene na svom telu posmatrala sam zadivljeno: novu nabreklost i mekoću mojih grudi, gipko širenje mojih kukova i svežinu moje kože, kao se da sve desilo preko noći.

„Da li ću biti lepa?“ - upitah Lukreciju, dok mi je četkala kosu, koja je izrasla još kovrdžavija i bujnija no ranije; ona ju je s uživanjem ukrašavala bisernim kapama i trakama upredenim u pletenice.

Nagnula se preko mog ramena, posmatrajući moj odraz u ogledalu. „Vi *jeste* lepi“, rekla je. „Te vaše krupne crne oči osvojiće svakog muškarca, vaše usne su dovoljno pune da pobude požudu i kod biskupa, što i nije teško kada su biskupi u pitanju“, dodala je, vragolasto namignuvši.

Zakikotala sam se. Mada je ona bila moja glavna sluškinja, zadužena da nadgleda moje domaćinstvo i da me vodi, bila mi je kao sestra, pa sam bila zahvalna za svaki dan koji provodimo zajedno. Uz Lukrecijinu pomoć, ožiljci mojih muka su izbledeli i shvatila sam da ponovo počinjem da se radujem onome što bi budućnost mogla da mi donese. Odgovor je brzo stigao. Jednog popodneva Lukrecija je došla rekavši da me je papa Klement pozvao. Nije znala zbog čega, sem da želi da me primi nasamo; na putu do njegovih odaja prolazile smo kroz hodnike čiji su zidovi bili prekriveni voštanim platnom, kraj zanatlija koji su užurbano obnavljali freske oštećene tokom zauzimanja grada.

Kada smo prišle stričevim pozlaćenim vratima, moja moć se javila kroz snažan drhtaj tela. To nije bilo bespomoćno uranjanje u pakao koje sam osetila u Firenci, već tiše, skoro neosetno upozorenje, koje me je nagnalo da se usplahireno okrenem ka Lukreciji. Nasmešila se s ohrabrenjem. „Zapamtite, ma šta da kaže, vi ste njemu važniji nego on vama.“

Ušla sam u prostranu, pozlaćenu sobu i poklonila se; moj stric je sedeo za svojim masivnim radnim stolom ljušteći pomorandže, čiji se sladunjav vonj širio sobom, mešajući se s mirisima parfema i zadimljenog pčelinjeg voska. Pomerio se. Prišla sam da mu poljubim ruku, ukrašenu pečatom Svetog Petra. Obukao je svoju belu odoru; oko vrata mu je visio lanac s raspećem optočen smaragdima i rubinima.

„ Rečeno mi je da ste žena sada.“ Uzdahnuo je. „Kako vreme leti.“ Njegov kožni upijač bio je zamrljan pomorandžinom korom; usisao je krišku pokazujući mi da sednem na obližnju stolicu. „Sedite. Dosta je vremena prošlo otkad smo se poslednji put videli.“

„Bila sam ovde prošlog meseca za vreme posete francuskog izaslanika“, rekla sam i zastala. „Radije bih da stojim, ako to vašoj svetosti ne smeta. Haljina je nova i neudobna.“

„A, pa morate da se naviknete na takve stvari. Propisna odeća izuzetno je važna. Na francuskom dvoru takve stvari se smatraju *de*

rigueur, strogo obaveznim."

Izvadio je nož posut draguljima i iseckao voće. Prijatan miris koji je voće ispuštalo, bio je kao sunčev sjaj, tako da mi je krenula pljuvačka. „Treba da znate ove činjenice. Na kraju krajeva, vaša mati bila je Francuskinja."

Na vrh jezika mi je bilo da ga podsetim da nikada nisam upoznala svoju majku. Umesto toga promrmljala sam: „Bila je, vaša svetosti, na moju veliku čast."

„Zaista. A šta biste rekli da vam kažem da vas Francuska prosi?"

Glas mu je bio umilan; podsetio me je na dane kada sam bila devojčica, a on moj odani stric. No, nisam se dala prevariti; pozvao me je ovde s razlogom.

„Pa?" - upitao je oštro. „Zar nemate šta da kažete?"

„Ponovila bih", odgovorila sam, „da sam počastvovana."

Grohotom se nasmejao. „Govorite kao prava Medičijeva." Iskezio se kao otrovnica. Kolena su mi klecnula ispod haljine. Klementov pogled skliznuo je na mene. „Shvatili ste koliko vredi neutralan odgovor. To je prednost koja će znatno olakšati vaš brak."

Krv mi se zaledila u venama. Pomislila sam da sam pogrešno čula.

„Vreme je da zauzmete svoje mesto u svetu", nastavio je, dok je žvakao pomorandžu i kapao svetlim sokom po rukavu. „U stvari, dogovori su već skoro završeni. Kao deo vašega miraza, ponudiću vojvodstvo Milano, odmah po venčanju." Podigao je pogled ka meni. „Ko to zna? Jednoga dana mogli biste da postanete kraljica Francuske."

Zahučalo mi je u ušima. Dočekao je na kraju da se osveti. Evo noža koji zariva u Karla Petog: savez s carevim suparnikom, kraljem Fransoa Prvim, dok sam ja bila samo pion. Moj brak s Francuskom sprečio bi dominaciju Karla Petog nad Italijom, dok bi Fransoa Prvi stekao pravo da, nakon dugog spora, dobije vojvodstvo Milano, trenutno pod carskom upravom.

„Ali kralj Fransoa Prvi već je oženjen", uspela sam da prozborim, „carevom rođenom sestrom."

„Tačno, ali njegov drugi sin, Anri Orleanski nije, a mogao bi jednoga dana da nasledi presto. Na kraju, iz pouzdanih izvora čuo sam da je dofen - prestolonaslednik, najstariji sin kralja Fransoa Prvog, ozbiljno bolestan."

Počeo je da guli još jednu pomorandžu; njegovi tanki prsti zarivali su se u nju. „Nadam se da vaše ćutanje ne znači da ste nezadovoljni", nastavio je. „Uložio sam znatna sredstva i trud kako bih vas upriličio. Poslednje što bi mi bilo potrebno jeste nevoljna mlada."

Šta sam mogla da kažem? Imao je pravo da me pošalje kud god je

želeo. Ništa sem samoubistva ne bi moglo da me oslobodi; nemogućnost da promenim ove činjenice pojačala je i moj glas.

„Ako je to vaša želja“, rekoh, „onda sam više nego zadovoljna. Smem li da, zauzvrat, zamolim za uslugu? Želela bih da se vratim u Firencu. Tamo je moj dom i …glas mi je zapeo. „Želim da se oprostim.“

Oči su mu postale hladne. „Dobro“, rekao je. „Ukoliko vam se Rim više ne dopada, odrediću pratnju.“ Pružio mi je svoju ruku s prstenom. Dok sam je ljubila, čula sam ga kako mrmlja: „Ljubav je varljivo osećanje. Bolje će vam biti bez nje. Nama Medičijevima uvek je tako bilo.“

Išla sam unazad ka vratima dok je gulio još jedan limun, sa zadovoljnim osmehom na usnama.

Vratila sam se u Firencu tokom mirisne vreline leta, u pratnji čuvara i mojih dvorkinja, uključujući Lukreciju i novu družbenicu, patuljastu Ana-Mariju, četrnaestogodišnju minijaturnu devojčicu; njeni suviše kratki udovi nisu odvlačili pogled s njene guste, pepeljasto-zlatne kose, primamljivog lica i živahnog osmeha. Zavolela sam je od trena kada sam je srela. Papa Klement je prevrnuo Italiju u potrazi za njom, jer je zahtevao da imam sopstvenu dvorsku ludu u Francuskoj. Odlučno sam izbegla da je ponizim, te joj nisam prikačila zvončiće. Imala je posebnu dužnost, da vodi računa o mojoj posteljini, a zauzimala je i određeno mesto u mojim ličnim odajama.

Videla sam da se u palati moje porodice malo šta promenilo. Firenca je još bila ranjena i godine će biti potrebne da se obnovi; ipak, naša kuća ostala je netaknuta, tiha, kao savršen grob. Smestila sam se u oda je moje voljene, preminule tetke; čaršavi su još mirisali na nju, a na njenom stolu, ukrašenom alabasterom, pribor za pisanje bio je postavljen tako kao da će se ona svakog trenutka vratiti.

Tu sam otkrila svoj kovčežić od srebra i slonovače, u fioci, ispod nezavršenih pisama. Izvadila sam ga pažljivo, kao da može da ispari, te vrhovima prstiju opipala okrnjeni poklopac. Tetka ga je sakrila ovde, među svojim stvarima. Znala je da ću želeti da ga imam i predvidela je da ću se vratiti.

Otvorila sam ga uz škripuckanje; u pregradi od somotske postave, koja je bila posuvraćena, našla sam skriveni odeljak i Ruđerijevu bočicu. Okačila sam je oko vrata, uzela kutiju u ruke i dopustila sebi da tugujem.

Moja veridba zaključena je u proleće. Papa Klement sakupio je pozamašan miraz, kako bi prikazao moje bogatstvo, bogatstvo neveste Medici. Nimalo se nije ustezao da zahvati i od svojih dragulja, uključujući sedam sivih bisera, koji su, navodno, pripadali carici Vizantije, a sada su

krasili moju vojvodsku krunu. Takođe je dao da se moj portret pošalje u Francusku.

Zauzvrat, Fransoa Prvi poslao mi je portret svoga sina. Stigao je u prelepoj kutiji, obloženoj satenom; kada je Lukrecija izvadila minijaturu iz nje, po prvi put sam „držala u rukama“ svog budućeg muža: mirnog lica, uokvirenih očiju, skupljenih usta i dugog nosa, karakterističnog za porodicu Valoa. Ništa u meni nije pobudio, pa sam se tog momenta pitala nije li je on isto to prema meni osetio. Kakav brak mogu da ostvare dva potpuna stranca, bez ičega zajedničkog među njima?

„Zgodan je“, reče Lukrecija s olakšanjem. Pogledala me je, dok sam skamenjena sedela na stolici. „Izgleda da nije pretrpeo nikakve posledice nakon što je tri godine proveo u Španiji.“

Ana-Marija se namrštila. „Zašto je boravio u Španiji?“

„Zato što su on i njegov brat, dofen, bili poslati kao taoci imperatoru Karlu Petom kada je Fransoa Prvi izgubio rat za Milano“, odgovorila sam. „Kralj je takođe morao da se oženi Karlovom sestrom Eleonorom.“

Na sopstveno zaprepašćenje, dobila sam detinjastu želju da lupam stopalima po podu, da bacim sliku preko sobe, da izbacim gnev narastao zbog moje nemoći. Zauzdavajući suze, brzo sam ispružila dlan. „Sklonite sliku i izađite.“

Te noći sedela sam budna i zurila u sparnu firentinsku noć. Prepustila sam se tugovanju za svim što sam izgubila, pre nego što sam odabrala svoj put. Moj život u Italiji se završio. Možda to i nisam želela, ali takva je bila moja sudbina. Sada moram da se okrenem budućnosti, da budem spremna.

Konačno, ja sam Medičijeva.

Drugi deo

1532-1547.

Gola poput odojčeta

5

Nakon dve nedelje na moru, moj brod se usidrio u marseljskom zalivu. Putovanje po buri bilo je toliko zastrašujuće da me je nagnalo da se zakunem da više nikada neću napustiti kopno. A, ako sam uopšte i razmišljala o ćudima sudbine koja me je dovela u stranu zemlju kod muža, ogromno olakšanje što vidim i nešto drugo izuzev uzburkanog mora to je potisnulo.

Lukrecija i Ana-Marija izvadile su jednu od mojih novih haljina iz škrinje, poravnale izgužvane nabore i utegle me u nju; bila je to kombinacija brokata, toliko ukrašenog draguljima da sam mislila da ću jedva biti u stanju da se odgegam po palubi, a kamoli da jašem kroz Marselj, do palate u kojoj me je očekivao francuski dvor. Takođe, po prvi put, stavila sam svoju zvaničnu, vojvodsku krunu, optočenu sa sedam bisera. Sva nagizdana u otmenoj odeći, čekala sam dok moj lični rizničar, Rene Birago, nije došao i obavestio me da je stigla barka krunskog vojnog zapovednika, Monmoransija, da me preveze na obalu.

Klimnula sam glavom. „Onda moram da idem da ga pozdravim."

Birago mi se osmehnuo. Bio je Firentinac, star između dvadeset i trideset godina, a izabrao ga je papa Klement, da nadgleda moje finansi je. Uprkos neznatnoj hromosti, koju je objašnjavao povremenim gihtom, bio je oličenje savršenih manira, koji su jasno ukazivali na život proveden na papskom dvoru; njegova vitka figura bila je odevena u grimizni kaput, skrojen tik uz telo, po italijanskoj modi, a njegova svetlosmeđa kosa bila je začešljana unazad sa izraženog čela, koje je isticalo njegov kukasti nos i pronicljive tamne oči.

„Madama", rekao je tihim, šaputavim glasom. „Predlažem da ostanete ovde. Možda je Monmoransi zapovednik i krunski oficir Njegovog veličanstva, no, vi ste vojvotkinja od Urbina, a uskoro i vojvotkinja od Orleana. Dopustite da Francuska Italiji iskaže poštovanje, bar za promenu."

Bila je to inteligentna primedba pametnog čoveka, sračunata da me nasmeje. Bar sam imala delić Italije da me čuva, pomislila sam i podigla ruku ka grudima; ispod mog korseta osetila sam još jedan delić Italije, Ruđerijevu bočicu.

Moje dvorkinje okupile su se oko mene dok se Francuz peo na galiju. Bili su veličanstveno odeveni, dragulji na njihovim kapama i žaketima treperili su na suncu. Ne skrenuvši pogled, upitah Lukreciju: „Koji od njih je zapovednik?"

„Tamo“, rekla je, „pored Biraga: mora biti da je taj. Deluje kao varvarin, tako ogroman i odeven u crno, kao za sahranu.“

Bila je u pravu. Monmoransi je zaista izgledao kao džin, njegova ramena zakrilila su sunce, njegova uštirkana, nabrana kragna šepurila se oko njegovog volujskog vrata. Birago mi je rekao da je u poznim tridesetim, pravi ratnik koji se žestoko borio uz svog kralja tokom rata za Milano. Bila sam spremna da vidim nekoga ko nema ni najmanje razumevanja prema bilo čemu italijanskom, budući da je svoj mač umakao u krv mojih bezbrojnih zemljaka. Ipak, kada se nagnuo ka mojoj ruci, videla sam, uprkos ogrubeloj koži i strogim sivoplavim očima, da je njegovo lice ljubazno.

„Čast mi je da poželim dobrodošlicu vašoj visosti u ime Njegovog veličanstva Fransoa Prvog“, izjavio je mirnim glasom. Klimnula sam glavom ka njemu i rekla na francuskom: „Gospodine zapovedniče, to što ste me vi pozdravili, učinilo mi je jednaku čast kao da je Njegovo veličanstvo lično ovde, kao i da ovu kraljevinu smatram svojim domom.“

Bore oko njegovih očiju su se produbile. Mada više nije prozborio ni reč dok me je vodio ka čamcu, njegova čvrsta ruka na mom rukavu uverila me je da sam stekla svog prvog, francuskog prijatelja.

Vožnje kroz Marselj nejasno se sećam. Po dolasku u palatu imala sam samo časak da se malo priberem pre no što sam opet položila svoj dlan na zapovednikovu ruku i bila odvedena u dvoranu u kojoj se nekoliko stotina plemića poredalo duž staze što je vodila do pijedestala ukrašenog jarkocrvenom bojom.

Pljesak ruku učinio je da svi zamuknu. *„Eh, bon!* Stigla nam je nevesta!“

Sa pijedestala se, gibak poput mačke, spustio čovek od glave do pete odeven u odeću srebrom protkanu; njegova smeđa kosa padala mu je na ramena, potkresana brada naglašavala je njegove tajanstvene usne i veliki, orlovski nos. Ukopala sam se. Takvo lice nikada ranije nisam videla. Kao da se čitav spektar života uklesao u njegovo telo, drsko, bez kajanja, a svaka brazda i žila bili su znaci duše, koja se nikada ni od čega nije odrekla. Odavno je za njim ostala mnogo hvaljena mladost; ali kralj Francuske, Fransoa Prvi, još uvek je mamio poglede; bio je to kralj kome je moć bila samo deo raskošne odore; okusio je sve što mu je život ponudio i nije se ničega odrekao.

Netremice smo posmatrali jedno drugo. Njegove zelene oči sijale su nestašno. Preplašena, shvatila sam da sam zaboravila da se poklonim. Dok sam se spuštala u naklon, mahnuo je rukom okićenom draguljima.

„Mais non, ma fille“ - zagrlio me je, pobravši spontani aplauz. *„Bien*

venue a France, petite Catherine!“[2] - šapnuo mi je u uho kralj Fransoa Prvi.

Doveo me je do svoje porodice. Poljubila sam ruku kraljici Eleonori, imperatorovoj sestri, krutoj španskoj princezi, okruženoj damama. Onda sam pozdravila kraljevog najstarijeg sina, rođenog u prvom braku s pokojnom kraljicom Klod. Fransoa, zvani dofen - prestolonaslednik, bio je visok mladić, nežnih smeđih očiju i bled, kao svi hronični bolesnici. Skoro da sam se sudarila glavom s njegovim kćerima, princezama Margaretom i Madlenom, koje su bile toliko ustreptale da smo se istovremeno poklonile. Dok smo se zajedno kikotale, videla sam da su mojih godina i pomislila sam da bismo možda mogle da se sprijateljimo.

Okrenula sam se kralju. Uputio mi je nešto nalik na osmeh. Razumela sam. „Zar Njegovo visočanstvo princ Anri nije ovde?“ - upitala sam.

Kraljevo lice se smračilo. „On je nevaspitan“, promrmljao je. „Ne zna šta znači biti pristojan. Niti, čini se, ima meru za vreme. Ne brinite. Sutra je svadba i tako mi boga, *svakako* će biti ovde.“

Zazvučalo je više kao pretnja nego kao uveravanje. Podigla sam bradu. „A kako i ne bi?“ - rekla sam dovoljno glasno da svi čuju. „Nema Francuska baš svakoga dana priliku da se venča s Italijom.“

Fransoa se ukočio. Oborio je pogled, a dlan mu je skliznuo do moga dlana. „Govorite kao prava mala princeza“, promrmljao je, pa podigavši naše sklopljene ruke, uzviknuo:

„Neka gozba počne!“

Brzo me je odveo do trpezarije, gde sam sela na pijedestal do njega. Dvorani su se sjatili oko stolova postavljenih ispod nas; kako su poslužitelji ulazili, noseći poslužavnike s čapljama u medu i pečenim labudovima, kralj je ispružio ruka ka meni i šapnuo: „Možda moj sin okleva da izrazi zadovoljstvo svojom mladom, no ja sam, mala Katarina, oduševljen.“

Bez imalo oklevanja, uzvratila sam: „Onda, možda, treba da se udam za vaše veličanstvo.“

Nasmejao se. „A vi imate hrabrosti da pokažete te divne crne oči.“ Zastao je, posmatrajući moje lice. „Pitam se da li će vas moj sin ceniti, Katarina Medici.“

Prisilila sam sebe na osmeh, mada sam se naježila od njegovih reći. Da li sam prešla sav ovaj put da bih bila supruga princu koji ništa ne želi da ima sa mnom?

Kako su poslužavnik za poslužavnikom postavljani ispred mene, a Fransoa ispijao pehar za peharom mirisnog vina, počela sam da se osećam nevidljivom, sve dok mi on nije dotakao ruku i rekao:

[2] Fr.: Ma ne, moja kćeri! Dobro došla u Francusku, mala Katarina. (Prim. prev.)

„Monmoransijevi sestrići žele da vas pozdrave, dušo. Nasmešite se. Oni su njegovi ponos i dika, deca njegove pokojne, voljene sestre.“

Obratila sam pažnju. Ispred mene stajali su zapovednik i trojica mladića.

Odmah su ostavili povoljan utisak svojim lepim, preplanulim izgledom, naglašeno jednostavnim belim kaputima, kao i smislom za tiho, porodično jedinstvo.

Monmoransi se obratio: „Da li smem da vam predstavim svog najstarijeg sestrića, Gaspara od Kolinjija, gospodara Šatijona?“

Nagnula sam se napred. Gaspar od Kolinjija imao je gustu kosu, boje starog zlata i sjajne, svetloplave oči, dok je njegovo koščato lice bilo prožeto setom. Mogao je da bude i Milanez, lep a hladan, kako to aristokrate iz tog grada umeju da budu. Mislila, sam da ima oko dvadeset godina. U stvari, tek je napunio šesnaestu.

„Počastvovan sam“, tiho je rekao. „Nadam se da će vaša visost naći sreću ovde.“

Nasmešila sam mu se bojažljivo. „Hvala vam, gospodine.“

Zastao je, dok su njegove oči tražile moje. Učinilo mi se da želi nešto drugo da kaže, no samo se još jednom naklonio i sa svojom braćom vratio za sto, ostavivši me da zurim za njim, kao da je otkrio nešto dragoceno, nešto što više nikada neću moći da pronađem.

Fransoa je uzdahnuo. „Otac mu je nedavno preminuo. Zato nosi belo, to je boja žalosti ovde.“

Madam Kolinji umrla je pre mnogo godina; nakon očeve smrti, Gaspar je sada glava porodice. Zapovednik ga obožava.“ Njegov pogled skliznuo je na mene. „Mogli ste i gore da prođete što se tiče prijatelja. Monmoransi je jedan od meni najodanijih ljudi, a njegova porodična loza veoma je stara. Njegov sestrić poseduje te osobine, a na dvoru, mala moja, poreklo je najvažnije.“

Znači, Gaspar Kolinji bio je siroče, baš kao i ja. Da li sam zbog toga između nas dvoje osetila toliku povezanost?

Izredalo se još mnoštvo drugih plemića, koji su poskakivali jedni preko drugih, u žurbi da se uvere da je kralj video da i oni, takođe, uvažavaju njegovu novu snahu. Posle dvadesetog jela i dvostruko više pozdrava, očajavala sam, pokušavajući da svima zapamtim imena i titule. Bila sam zahvalna kada je kralj ustao rekavši da sam sigurno premorena. Odveo me je s pijedestala na podijum preko puta, gde je Eleonora u ledenoj tišini sedela tokom večeri.

Sažalila sam se na nju. Poput mene, Eleonora je bila iskorišćena na kraljevskoj tržnici i, očigledno, odbila da se prilagodi. Čula sam da su Špankinje takve, fanatično čuvaju svoj identitet i znala sam da ne bi bilo

mudro da sledim njen primer. Šta god da se bude desilo, moram da se uklopim: da se ujedinim s dvorom, koji je i u dobru i u zlu odsad bio moj novi dom. Dok sam prolazila pored zapovednika, bacila sam pogled na njegovog sestrića. Gaspar je povio glavu; uzalud sam tražila sjaj u njegovim očima.

Paževi obučeni u plavu i belu, boje dinastije Valoa, otvorili su vrata. Fransoa me je prepustio pažnji mojih dvorkinja; dok su mi skidale odeću, uhvatila sam Lukrecijin ispitivački pogled.

Sama, u nepoznatom krevetu, ležala sam budna i razmišljala koliko moja tetka Klariče nije bila u pravu.

Naposletku, možda ja i nisam toliko važna.

6

Sledećeg jutra probudila sam se i videla svoje dvorske dame okupljene oko mene. Kako nisam valjano spavala više od nedelju dana, uronila sam glavu pod jastuke. Lukrecija se usudila da me prodrma po ramenu. „Moja gospo, Njegovo veličanstvo i dvor vas očekuju. Ceremonija je zakazana za danas."

Zaječala sam. Onda sam se umirila. Provirila sam ispod jastuka. Osetila sam miris zagrejane lavande u kadi od bakra, koju su moje dame dovukle i napunile toplom vodom. Videla sam i penušave nabore svoje venčanice razastrte po stolu. „Da li je on ovde?" - upitah.

Ana-Marija tužno odmahnu glavom. Telom mi je prostrujao talas poniženja. „Pa", odbrusila sam, „ako on nije ovde, za koga onda tačno treba danas da se udam?"

Lukrecija odgovori: „Njegovo veličanstvo veli da će se, ako bude potrebno, pobrinuti da se udate za izaslanika."

Čuvši to, Ana-Marija zaplaka. Između njenih jecaja, shvatila sam da me smatra najnesrećnijom princezom u hrišćanskom svetu.

„Ne znam da li je baš tako", rekoh, trudeći se da na najbolji način smirim užasnu situaciju. „No, mora da ima i onih srećnijih." Prepustila sam se njihovim rukama i dva sata kasnije pojavila sam se u svojoj teškoj, azurnoplavoj somotskoj haljini, s izvezenom arabeskom od dijamanata po manžetnama, koji su mi poput krljušti bili rasuti po zglavcima.

Uprkos vrućini koja je gušila, narod je mileo po vrtu. Zastala sam. Bože, pomozi mi, ja ovo nisam želela. Nisam htela da se udam za dečaka koji nema ni toliko pristojnosti da bar dođe. Onda se Fransoa pojavio između svoje gospode. Naklonio se i prineo moj dlan svojim usnama. Osmehnuo se podrugljivo. „Rekli ste da možda treba da se udate za mene. Pa, sada vam se ukazala prilika."

Morala sam da se nasmejem. Omatoreli satir još uvek se razlikovao od ma kog muškarca koga sam ikad srela.

U katedrali je vladala slična atmosfera, samo što je sada more dvorana, plemića i nižih službenika, naraslo u okean. Još jednom, sve oči, koje su sjale kao u ptica grabljivica, iznad napuderisanih obraza, bile su uprte u mene. Dok sam silazila iz kočije trudila sam se da slučajno iz zadnjice ne izvučem nabore haljine natopljene znojem. Dok me je Fransoa vodio ka oltaru u toj preterano širokoj haljini, sebi sam se činila kao sužnji

galiot. Kada sam prišla, od mog mladoženje nije bilo ni traga ni glasa.

Kralj je stao pored mene. Činilo se da biskup želi da ga zemlja proguta. Fransoa je zarežao: „Pa, šta čekamo? Mlada je ovde, a ja ću biti zastupnik. Hajde, počni, čoveče.“

Pitala sam se da li je ovakvo bilo i njegovo venčanje s kraljicom Eleonorom. Da li je i moglo da bude drugačije? Svrha političkog braka svakako nije podsticanje pesničkih inspiracija za pisanje ljubavnih sonata. Ali čak i kod saveza nastalih isključivo iz političkih interesa, oboje mladenaca bi prisustvovali venčanju kako bi se zakleli jedno drugome na vernost.

Biskup je unezvereno prelistavao svoj molitvenik, tražeći zgodan pasus, mada je zasigurno imao dosta vremena za pripremu. Poželela sam da se slatko nasmejem. Ceo događaj mi se učinio glupim, običnom lakrdijom braka utemeljenog na laži.

Tog trenutka, zveckanje mamuza na mermernoj kaldrmi narušilo je tišinu. Svi su se okrenuli u isti mah. Ugledala sam visokog mladića kako krupnim koracima grabi ka nama, skida kožne rukavice i zatiče ih za pojas. Za njim, nahrupili su razbarušeni pratioci. Fransoa se ukočio. Nije bilo potrebe da me iko obavesti da je mladoženja prisutan.

Pošto sam Anrija Orleanskog ugledala po prvi put, odahnula sam. Bar nije bio ružan. U svojoj četrnaestoj godini, držao je pravo svoja široka ramena, kao rođeni konjanik - onaj koji bi, da mu se pruži prilika, radije sav život proveo u sedlu i brinuo samo o ularu i uzdama. Imao je orlovski nos pripadnika dinastije Valoa, sitne oči i kosu crnu kao gavranovo krilo; no lice mu je bilo namršteno, kao da se sva radost u njemu zaledila. Nije presvukao odeću, prilazio nam je u svom lovačkom odelu s mrljama skorele krvi na prsluku; nije bilo sumnje da potiču od neke zaklane životinje. Iza njega, spazila sam, kao sablja vitkog, visokog mladića od oko dvadeset godina; lice mu je bilo oštro i uzano; pogledao me je kao da sam nešto neprijatno u šta je ugazio. Usne su mu se skupile. Bio je to Fransoa od Giza, kasnije sam otkrila, Anrijev najbliži prijatelj; ali i najstariji sin najambicioznije, izrazito katoličke porodice u Francuskoj, kojoj je kralj Fransoa podario plemićku titulu vojvoda, pa su posedovali ogromne oblasti u severoistočnoj Francuskoj.

Podigla sam bradu. Moj budući muž nije prozborio ni reč.

Fransoa je prosiktao: „Nezahvalniče!“ Zazebla sam, pošto se Anri nije ni udostojio da pogleda u očevom pravcu. Moje venčanje srljalo je u propast; morala sam da se umešam. Ja sam Medičijeva, papina nećaka. Još važnije, bila sam pravo dete svoje tetke.

Okrenula sam se biskupu. „Da li biste...?“ Fransoa se pomerio u stranu kako bi zamenio mesto s Anrijem. Zaudarao je još gore nego što je izgledao, a ja sam netremice gledala ispred sebe i ponavljala reci koje su

me učinile suprugom Anrija Orleanskog.

Posle venčanja morali smo da prisustvujemo još jednoj večeri.

Ovoga puta Anri je sedeo pored mene na pijedestalu i mada se nismo gledali, bila sam sigurna da nam se oboma po glavi vrzmaju misli o satima koji su pred nama. I to u tolikoj meri da ništa nisam mogla da okusim, od pedeset sedam jela koja su nam bila poslužena, neverovatnom brzinom, jedno za drugim; niti da glumim oduševljenje poklonima koje su plemići tovarili kraj naših nogu.

Kada je otkucala ponoć, stotine dvorana preplavili su hodnike palate, kako bi nas obodrili do bračne ložnice. Zamenila sam svoju venčanicu belom spavaćicom od tankog platna; onda su me odveli u sobu pored ložnice. Anri je stajao kraj ogromnog kreveta, okićenog vencima cveća i razgovarao sa svojim prijateljem, gledajući oštro, poput jastreba. Moj suprug je obukao providnu, lanenu košulju, koja se kao mokra koža pripijala uz njegovo mišićavo telo. Većina žena, a i poneki muškarac, bili bi presrećni da imaju ovakvog čoveka u svom krevetu. Možda sam i ja to bila u nekom deliću svoga tela, jer mi je srce tuklo kao ludo. Bilo mi je nelagodno dok sam izbegavala prezriv pogled njegovog druga, Fransoe od Giza, pa sam dopustila Lukreciji da me ušuška pod pokrivače. Biskup je blagoslovio postelju; dvorani su ispili i poslednju zdravicu našoj sreći, a prigušili su i fitilje sveća. Svi su otišli da nastave da se zabavljaju.

Spustila se tišina. Ležala sam nepomično.

Nije da nisam znala šta ljudi čine prve bračne noći. Lukrecija mi je sve ukratko objasnila, a i videla sam kako se psi pare; ipak, ta ideja me baš i nije privlačila.

Ustao je iz kreveta. Dah mi se uz šištanje probijao kroz zube. Da se nije usudio da me ostavi samu! Onda se plamen razbuktao i on je, držeći sveću, iskoračio iz senke. Stavio je sveću pored kreveta, seo na dušek i pročistio grlo.

„Želim da vam se izvinim za bilo kakvu uvredu koju sam vam možda naneo."

Na ovaj zvuk njegovih prvih reči koje mi je uputio, pridigla sam se na jastuke.

„Propustio sam da vas pozdravim, kada smo se sreli prvi put", dodao je. „Moje ponašanje bilo je nedopustivo."

Njegovo izvinjenje zvučalo je neuverljivo, posumnjala sam da ga je kralj grdno ukorio.

„Jeste, bilo je", rekoh. „Nisam ništa uradila da bih doživela takve uvrede."

Skrenuo je pogled. Plamen svece bacao je drhtavu senku preko njegove brade. Pomislila sam da će tako izgledati jednoga dana kada mu

brada izraste. Bio je veoma lep, i pored toga što je i dalje zaudarao kao stado koza; no, to nije značilo da mi je nužno i stalo do njega. U stvari, naslutila sam da će za mene biti mnogo bolje da se toga uzdržim.

„Ne, ništa niste učinili", rekao je najzad. „Mada ima onih koji kažu..." Podigao je ponovo oči ka meni. Pogled mu je bio hladan, bezličan. „Ljudi kažu da ovaj brak nije dostojan mene."

Zapanjio me je. „Nije dostojan? Kako to?"

Sada je na njega bio red da mu bude neprijatno. Nije očekivao da mu uputim pitanje. Šta, zar su supruge u Francuskoj bile mutave?

„Mislim da je to očigledno", rekao je, čvrsto podigavši bradu. „Ja sam princ Francuske, dok ste vi... kćer trgovaca vunom."

Ostala sam sasvim pribrana, naslonjena na jastuke. Nikada nisam čula da me je iko tako opisao i skoro da sam se glasno nasmejala jednog trenutka; to je bila takva glupost. Zabava mi se pokvarila kada sam shvatila da on to ozbiljno misli. Bio je uveren da sam ispod njega.

„Moja porodica jeste skromnog porekla", rekla sam, „ali imamo dvojicu papa i nekoliko plemića. U Italiji, porodice poput moje smatraju se aristokratskim jer mi..."

„Znam o vašoj porodici", prekinuo me je. Nije se uopšte nadao mojoj iskrenosti, činilo se; ili je pak očekivao suze i devojačka preklinjana, ali iskrenosti, nikada. Sa svakim trenom koji je isticao, moj prezir se produbljivao. Bio je poput bilo kog drugog momka, prisiljenog da nešto učini protiv svoje volje, pa je želeo da uništi uzrok svojih nedaća, bez imalo razmišljanja o posledicama.

„Ipak, srećni ste što imate princa u krevetu", nastavio je, a ja sam znala da ovo nisu njegove reči. Možda je verovao u to što govori, sada kada je na to obratio pažnju, ali ove zlobne opaske neko drugi usadio mu je u glavu, neko kome veruje. Ko?

Nisam htela da se branim pred njim, mada je deo mene goreo da ga podseti kako je moje poreklo bilo dovoljno dobro njegovom ocu, koji je godinama žarko želeo moju zemlju, uzeo moj novac od miraza, te prihvatio obećanja moga strica, pape, o budućim vojvodstvima, dok ste lupili dlanom o dlan. Umesto toga rekla sam: „Zaista. To je velika čast."

Stajao je mirno, grudi i brade isturenih napred, kao u petlića za borbu. „Naravno, ne krivim vas zbog vašeg neodgovarajućeg porekla. Siguran sam da biste i vi više voleli da ste ostali u Italiji sa svojima."

Ćutala sam. Nikada glasno ne bih priznala koliko sam malo stvari za kojima bih požalila ostavila u svojoj domovini.

„Rečeno mi je da sve ovo ne mora da bude neprijatno", nastavio je, shvativši moje ćutanje kao odobravanje. „Ako budemo radili kako se od nas očekuje, posle izvesnog vremena možemo da živimo kao muž i žena."

Bila je to noć istine. Još nisam napunila petnaestu, početnica po pitanjima srca, ali čak sam i ja znala da uspešan brak ne zavisi od ličnih sklonosti. Žene poput mene često se udaju za nepoznate. Ako su one preživele razočaranja, mogu i ja.

Klimnula sam u znak odobravanja. Zadovoljan, dunuo je, ugasio sveću i skliznuo pod pokrivače. „Laku noć“, rekao je i okrenuo se. Nekoliko sekundi kasnije disanje mu se produbilo, prekidano grlenim hrkanjem. Spavao je kao veoma iskusan muškarac, što je u izvesnom smislu i bio.

Ostala sam budna satima, zureći naviše u tamnu prazninu baldahina nad krevetom.

7

Iz Marselja smo krenuli u dolinu Loare, srce Francuske.

Okružena nasmejanim muškarcima u lepo skrojenim žaketima i ponosnim damama našminkanih lica, uz stotine klimavih zaprežnih kola, natovarenih nameštajem i potrepštinama, ćilimima i tapiserijama, svemu što bi dvoru moglo da bude potrebno, bila sam u čudu. Ništa što sam ranije videla u Italiji nije moglo da se uporedi s ovom dvorskom razmetljivošću; vijuganje povorke duž puteva, poput kakve šarenolike trake iskrzane po rubovima od larme mnoštva slugu i laveža pasa, dok se kralj uvek nalazio u sredini, okružen svojim ljudima. Često sam bacala pogled na uočljivu, crvenokosu damu pored njega, odevenu u saten boje žada; njen dugi vrat blistao je prekriven dragim kamenjem, njena ruka prisno je dodirivala kraljevu ruku. Nisu mi je predstavili; no, nagađala sam da mora biti da je to njegova ljubavnica. Setila sam se njegove supruge, ozbiljne španske kraljice, koja se hladno pozdravila sa mnom u Marselju, pa sa svojom pratnjom otišla na neku drugu stranu.

Zemlja kojom smo prolazili bila je divna, toliko velika; učinila je da Italija liči na okoštalu kičmu. Posmatrala sam lepo negovane doline pod jarkim nebom, koje se poput ažurno obojenog luka savilo nad glavama; veličanstvene šume koje su sezale do horizonta i plodna polja koja su hranila velika naselja. Stoka je pasla po širokim, ograđenim pašnjacima, a reke su se spuštale u ljupkim zavojima ispod kamenih mostova. Lukrecija je jahala pored mene, baš kao i ja: široko otvorenih očiju i usana, dok je Ana-Marija, koja je činila naše putovanja neodoljivo bezbrižnim, prošaputala: „Kao da je iz bajke. Potpuno nestvarno."

Ni sama to ne bih bolje sročila. Francuska jeste *bila* očaravajuća kraljevina. Pomislih da bih ovde mogla da budem srećna, onako kako nisam ni pretpostavila: slobodna da nanovo stvorim samu sebe, oslobođenu okova prošlosti. U ovako lepoj zemlji sve se činilo mogućim; uhvativši moj pogled, kralj mi je namignuo i kao da je čitao moje misli, nagnuo se do mog uha prošaputavši: „Sačekajte samo da vidite moj dvorac Fontenblo. Otkrićete da nisam štedeo kako bih stvorio palatu koja može da se ravna i s onom Medičijevih."

Bio je u pravu. Fontenblo je izronio iz mlečno-belih izmaglica doline Loare, kao fantastičan san, prvo mesto u Francuskoj koje bih nazvala domom. Od gipsanih nimfi, koje kao da su se uvijale oko drvetom obložene i pozlaćene velike galerije, do raskošnih hodnika, ukrašenih

kraljevom čuvenom kolekcijom slika, uključujući Leonardovu *Bogorodicu na steni* i čudnu, malu Đokondu. Uočila sam kraljevu strast prema svemu što je italijansko. Trudio se da oživi izgled moje zemlje koji ja nisam zapamtila, onaj iz vremena vrhunskih umetnika i vidnog obilja; bio je toliko oduševljen mojim zanimanjem da me je lično poveo u obilazak dvorca, pokazujući mi pećinu oleandera, poput onih u dvorištima Toskane, kupatila sa zagrejanim podovima i mozaike kao u starom Rimu.

Brzo sam shvatila da niko ne očekuje da Anri i ja živimo u istoj kući. Činjenica je da kraljevski parovi ne žive kao ostali venčani ljudi. Kraljica Eleonora skoro da nikada nije bila u dvoru, radije je boravila u kućama odabranim za nju lično, tako da sam i ja prihvatila istu ulogu. Dopustila sam Biragu da vodi moje poslove, a ja sam krenula u novi život, koji je podrazumevao i časove s princezama Madlenom i Margaretom.

Kao što sam se i nadala, postale smo dobre prijateljice.

Trinaestogodišnja Madlena bila je nežna, porcelanske puti i osetljivih pluća. Obožavala je poeziju, koju je čitala čak i za vreme bolesti, pa sam mnoga popodneva provela kraj njenog kreveta, recitujući naglas. Nasuprot njoj, desetogodišnja Margareta bila je visoka i snažna, na oca, pegava i riđokosa, nesalomiva duha prema ograničenjima koja su nam bila nametnuta. Isprva, zadovoljavalo ju je da ispituje moju narav proveravajući koliko poznajem Platona i Cicerona, jednom, kada joj se učionica učinila kazamatom, izvela me je u šetnju, da istražimo Fontenbloova manje uočljiva čuda. U početku, nikada nas nisu ostavljale nasamo; naše dvorske dame štitile su nas od sunca i korile nas, dok bi me, glasno se smejući, Margareta dohvatila za ruku i trčeći bez daha odvukla što dalje od zaprepašćenih pratilja; sapete u svoje dvorske haljine, one bi ljutito graktale što ne mogu da nas sustignu.

„Pogledajte ih“, kikotala se Margareta kada bismo stigle do odredišta, a ja se presamitila, ne bih li došla do daha. „Kao kokoške koje ništa drugo ne znaju sem da klepeću krilima. Nikada neću da budem kao one kada budem dovoljno zrela da odlučujem o sopstvenom životu. Nikada neću da budem beskorisna žena.“

„Naravno da nećete“, rekla sam, ne stideći se svoje zadivljenosti. Meni je izgledala kao sasvim odrasla osoba, koja je bila baš onakva kakva sam i ja želela da postanem. „Vi ste princeza. Možete da radite što vam je volja.

„To je tačno.“ Pogledala me je svojim zelenim očima. „Ja jesam princeza. Ali čak ni princeze ne mogu da rade sve po svojoj volji, osim ukoliko nisu dovoljno srčane da se usprotive. Pogledajte sebe. Zar vas nisu udali za moga brata bez vaše saglasnosti?“

Nije nameravala da me uvredi. Potvrdila je činjenično stanje onakvim kakvim ga je videla. No, bez obzira na to, i samo pominjanje Anrijevog imena žacnulo me je. Setila sam se šta je sve rekao o meni i posumnjala

da me on i ostali na dvoru smatraju skorojevićkom, strankinjom kojom se baš i ne mogu pohvaliti.

„Ne manjka mi volje“, odgovorila sam. „Mnogi prinčevi borili su se za moju ruku. Vaš otac dao je najbolju ponudu, a Anri mi ništa ne znači.“

Oči su joj zaiskrile. „Naravno. On je vaš muž. Uvek možete da nađete ljubavnika, nakon što mu rodite sinove. Pogledajte tatu: morao je da se oženi sestrom Karla Petog, ali ga to nije sprečilo da se zabavlja sa strane. Ima *Petite Bande,* malu bandu dama koje ga zabavljaju. Jednoga dana i mi ćemo tako.“

Razmišljala sam o crvenokosoj ženi koju sam videla s kraljem i preskočila sam pitanje o rađanju dece, koje je u ovoj fazi moga braka bilo neizvodljivo. Lukavo sam primetila: „Dame?“ Margareta se zakikotala. „Pa, ima žena koje tako više vole. Ali ja ću, umesto njih, imati tuce gospode. Očeva sestra, moja tetka Margareta, bila je takva pre no što se udala za kralja od Navare. Imala je muškarce koji su gutali svaku njenu reč, recitovali joj i obećavali večnu ljubav.“

O, kako je ona bila hrabra! Nisam mogla da se oduprem njenom slobodnom duhu. Margareta mi je prikazala više sveta no što sam ikad videla. Krala je knjige iz kraljeve privatne biblioteke, koje su prikazivale sablažnjujuće crteže bluda i vukla me do paviljona, pored veštačkog jezera u Fontenblou, gde su se ljubavnici često sastajali.

Sakrivene u žbunju ogrozda, špijunirale smo kroz granje, a crteži u koje smo dotad piljile, oživljavali su pred našim očima. Sakrivena, znala sam da je taj čin u kojem uživaju te dame raširenih butina i gospoda, čija se bedra napinju gore- -dole, nešto što je i meni trebalo da se desi prve bračne noći; tešila sam se da ću jednoga dana zaista, kako je Margareta prorekla, naći ljubavnika, kako bih i ja mogla da iskusim te misteriozne želje srca.

Nije baš sve bilo samo zabava i igra. Mada sam uživala u nezavisnosti koja mi je dozvoljavala da lutam kud želim, slobodi da se prepustim novostečenom zanimanju za umetnost i knjige, shvatila sam da biti francuska princeza znači skoro isto što i biti jedna Medičijeva; kraljeve kćeri uvek su se povinovale obavezama svoga položaja. Jednoga dana one će se udati, otići u daleke dvorce, u kojima će biti strankinje koje predstavljaju svoj narod. A učionica je bila njihova vežbaonica. U njoj smo svakoga dana provodile po šest sati, pridržavajući se strogog rasporeda časova matematike, istorije, jezika i muzike; otvorivši svoju svesku jednoga jutra, Madlena mi je pokazala: „Imale smo mitologiju’ juče.‘

„Predavao ju je stari Mačak koji se smeje“, dodala je Margareta, „ali danas sam mu rekla da imamo napad groznice. Znate koliko se pribojava bolesti, skoro isto koliko se plaši vode i sapuna.“

„Smaaašanmačak“, izmicale su mi francuske reči. Margareta je

pažljivo naglašavala: „Ma-čak koji se sme-je. Tako ga zovemo jer nosi prašnjavu odeću i frkće kao matori mačor.

Madlena je zapiskutala: „Ali veoma je ljubazan. Uvek nam da je visoke ocene.“

„I ne može drugačije“, nasmejala se Margareta. „Tata ga je doveo čak iz Flandrije da nas podučava. On je humanista, svi naši učitelji su humanisti. Tata kaže da su oni najbolji nastavnici, jer oslobađaju um a ne sputavaju duh.

„A šta je s vašom braćom?“ - upitah. „Da li i oni uče s vama?“ Nisam Anrija videla nedeljama i počela sam da se pitam očekuje li se i od nas da budemo stranci kao kralj i kraljica. Zabranjeni izleti i posmatranje ljubavnika kraj jezera ponovo su probudili moju brigu što moj brak nije onakav kakav treba da bude.

„O. ne!“ - reče Margareta. „Naš brat Fransoa ima sopstveno domaćinstvo i obaveze kao dofen. Ali nas ponekad poseti.“

Nisam mogla da pitam za Anrija. Pomislile bi da znam ponešto o njegovom životu, dok sam ja u stvari samo shvatila da je često u društvu prijatelja Fransoe od Giza i da mnogo voli lov. Možda ipak ne otkrivam suviše ako pitam pohađa li ovde časove.

Vrata učionice raskriliše se uz veliku buku. Podvriskujući od sreće, princeze su pohrlile da pozdrave oca, koji ih je obe podigao u naručje. Nije mi to bila prvina da osetim grč praznine; iako sam na dvoru bila primljena kao jedno od kraljeve dece, sada sam razumela šta znači imati oca. Nikada nisam osetila da sam siroče dok nisam videla kralja sa svojim kćerima, pa sam stajala po strani, zbunjena, osetivši da tu ne pripadam.

Fransoa je obgrlio Margaretu oko struka i uštinuo Madlenin obraz. Nasmešio se u mom pravcu. „Šta?“ - zaključio je, glumeći strogoću. „Danas nema časova?“

Margareta je rekla: „Oterale smo Mačka koji se smeje. Htele smo da provedemo malo vremena s Katarinom.“

„Mačak koji se smeje, a? Mislite li da je to pristojno ime da tome naučite svoju novu sestru?“

„Može i sada da ga nauči“, odgovorila je Margareta. „Onda može da se posveti njenom Aristotelu i Plutarhu i ne mora više da se čudi što se njen nastavnik oseća na plesan.“

Fransoa se grohotom nasmejao. „Guste li to, Ana ljubavi? Ona kaže da nastavnici vonjaju. *Mon Dieu,* kakvu jezičinu ima. Ni mač toliko ne poseče.“

„Zaista, odgovorio je uglađen glas. „Izgleda da Njena visost potiče od iste vrste kao i njen otac“ - crvenokosa dama u zelenom iskoračila je iz grupe žena, koje su tiho ušle, unoseći za sobom šlepove svojih sukanja i

miris parfema.

Margareta mi je već rekla ko je ona: Ana D'Eji, vojvotkinja od Etampa, ljubavnica kralja Froansoa Prvog, mnogo uticajnija na dvoru od same zakonite kraljice. Razmaknutih mačkastih očiju i bujne, bakarne kose, ukrašene perlama, prišla je kralju, klimnuvši glavom princezama, pre nego što je usmerila svoju pažnju na mene.

„A kako živi naša *petite Italianne* [3]? Da li se navikava na naš način života?"

Osmotrila sam kralja. Podigao je obrvu, kao da me hrabri. Progutavši knedlu u grlu, okrenula sam pogled ka njegovoj ljubavnici. „Madam, osećam se kao kod kuće od trenutka kada sam stigla. Volim Francusku."

„Znači tako." Njena nakarminisana usta razvukla su se u hladan osmeh. „Vrlo šarmantno. Nema Francuska svakoga dana priliku da stekne deo Italije, zar ne?"

Nisam znala kako da odgovorim, pa sam požurila ka svojoj stolici, jer je kralj seo između svojih kćeri. Vojvotkinja je zalepršala pored mene ka svojim damama, dotakavši suknjama moje noge. Osetila sam hladnu uzdržanost dok se smeštala na tapacirano sedište na prozoru. Žene su je okružile, preterano oholo jato namolerisanih lica. Oči su joj bile ledene. Čak i kada sam osetila da me zakiva pogledom, nisam se usudila da joj uzvratim pogled. Onda je Fransoa iznenada uzviknuo: „Da li ste to čuli, Ana? Madlena kaže da je Katarina već naučila Plutarha."

„Stvaaaarno?" - otezala je vojvotkinja. Nervirala me je njena navika da sve što izgovori preobrati u pitanje. „Mora da je veoma uznapredovala. Nadam se da neće smatrati da ovde traći svoje vreme."

„Ne, nikako", uzviknuh, prenuvši prisutne. „Nipošto, madam!" Možda sam pomislila da želi da me unizi i liši ovih časova s princezama ili možda da me obeshrabri svojim ukočenim pogledom. Što god da je bilo posredi, drhtala sam od glave do pete dok me je dugo odmeravala, zatim odlučno i ljutito ustala.

„Vaše veličanstvo, mislim da je došlo vreme da se vojvotkinja od Orleana i ja bolje upoznamo. Možda bi Njihova visočanstva volela da se prošetamo po bašti?"

Vojvotkinja od Orleana; ona želi da razgovara s nekom od svojih dama. Ustala sam brzo, da pobegnem. „Draga moooja", otezala je, „kuda ćete? Vi ste ta vojvotkinja, *nest-ce pas?*[4]

Sledila sam se. Svi su pohrlili napolje i ostavili me nasamo s kraljevom milosnicom. Pokazala mi je rukom ka sedištu na prozoru i ja sam je

---

[3] Fr.: Mala Italijanka. (Prim. prev.)

[4] Fr.: Zar ne? (Prim. prev.)

poslušala. Blagi bože, šta sam uradila? Kako sam je uvredila? „Njihova visočanstva su oduševljena vama“, rekla je. „Izgleda da ste odlični u sklapanju prijateljstava.

„Njihova visočanstva, one su... vrlo su ljubazne i ja... uživam u njihovom društvu.“

„I treba da uživate. Ipak, pošto ste udati, morate da služite i kao primer.“ Ovila je ruku oko stolice, ističući blistavu narukvicu od smaragda. „Razumete li?“

Usta su mi se osušila. „Ne, madam. Da li sam možda nečim naljutila Njegovo veličanstvo?“

Njen smeh je kratko potrajao, ali bio je zvučan i zavodljiv. „Ne, naprotiv. Veoma mu se dopadate. Naprosto je oduševljen. Ja, s druge strane...?“ Pustila je stolicu kako bi stala ispred mene. Njen nokat mi se zario u bradu. „Ja ne volim suparnice, malena.“

Zurila sam u nju. „Ali ja... ja vam nisam suparnica. Kako bih to mogla da budem?“

Pucnula je prstima. „Imate skoro petnaest godina. U tim godinama smatrali su me prilično moćnom.“

„Ali ja nisam kao vi. Ne bih nikada mogla da se takmičim s vama.“

Oklevala je. Spontani osmeh razvedrio joj je lice. „Vi ne razumete, zar ne?“

Telo mi je omlitavelo. „Bojim se da ne razumem.“

Spustila se pored mene toliko blizu da sam osetila miris mošusa na njenom vratu. „Ne znam kako su vas zaobišle glasine; to je glavna tema na dvoru. Govori se da imate nameru, pošto vaš muž uopšte ne mari za vas, da namamite Fransou u svoj krevet, kako biste dokazali da nije glup što vas je doveo.“

Uzdahnula sam. „On je moj svekar! Volim ga, da, ali ne na taj način... To bi bio incest.“

„Samo ako postoji krvna veza“, prela je kao mačka, dok se divna promena ogledala na njenom licu. U jednom trenu bila je goropadna plemkinja, sada, s kosom kao vencem oko lica i osmehom na usnama, pretvorila se u nestašnu devojčicu. Mogla sam da razumem zašto je Fransoa obožava.

Gledala me je s neprikrivenom znatiželjom. „Verujem da ste zaista ono što svi tvrde da niste: devica. I čini se da sam se prevarila. Mislila sam da želite da mi ga preotmete. Pazite, ne biste bili prvi.“

Nisam mogla da se pomerim. Dvor me je ismevao. Smatrali su me zapostavljenom suprugom koja mužu gleda kroz prste. Ogovarali su me iza leđa.

Vojvotkinja me tiho upita: „0 čemu razmišljate?“

Skrenula sam pogled. Glas me je izdao. Osetila sam se kao budala pred takvim smišljenim poniženjem, mada sam želela da izlijem svoje strepnje pred njom.

„Shvatam. Ne laže baš dvor o svemu“ - puhnula je.

Govorila je toliko samouvereno kao da je žig tajne utisnut na mom licu, tako da nisam imala volje da se pretvaram. „Da“, prošaputala sam, „Anri... njemu nije stalo do mene.“

„O, mila, da li vas njegova nezainteresovanost toliko boli? Želite da vas voli i vređa vas što je toliko posvećen svom prijatelju Gizu i onoj njegovoj užasnoj ljubavnici.“

U meni se otvorila provalija. „On... on ima ljubavnicu?“

„Ma, da.“ Odmahnula je rukom. „Svi to znaju. Ili, mi mislimo da je tako. Niko nije siguran koliko mu ona tačno znači. Bila mu je guvernanta izvesno vreme, doveli su je na dvor da ga podučava manirima, po povratku iz Španije. O, kako je silno uvredio svog oca. Okrivio je kralja što ga je poslao od kuće, a i sada to čini, što kralja dovodi do besa. Tako, postavio ju je kako bi bio siguran da će Anri steći prinčevske manire. No, njeno se staranje završilo kada je Anri napunio trinaest godina, pa se ona vratila u svoj dvorac Ane. Verovatno je tamo posećuje. Kaže da ide u lov, ali koliko dugo bilo koji muškarac može da ostane u lovu?“

Podišli su me žmarci. Anri ima ljubavnicu. Smatra me budalom. Vremenom, rekao je u Marselju. Vremenom možemo da naučimo da živimo kao bračni par. Da li je na ovo mislio? Da ja treba da budem popustljiva, da se smeškam, dok on živi sa svojom bivšom guvernantom? Da sam postala predmet mračnih spekulacija jer je on naš brak pretvorio u ruglo?

Vojvotkinja je dodala: „Mislila sam da vam je poznato. Nije neobično da se muškarac Anrijevih godina zanese starijom ženom, ali s vremenom zanos iščili. Zaista, čim budete zatrudneli s njim, zaboraviće na nju.“ Glas joj je postao reskiji, s prizvukom zlobe. „Ona će do tada postati babetina, u svakom slučaju.“

Ukočila sam se. „Koliko godina je ona starija?“

„O, pa ima bar četrdeset tri. Dobro prikriva godine, to joj priznajem, ali ipak je ona udovica s dve odrasle kćeri. Neki tvrde da je privlačna; celoga života ne mogu da razumem šta je to privlačno. Uvek nosi onu odvratnu crninu i ružnu kapu - ledena, ona je hladna i tvrda. Fransoa veli da ima novčiće umesto očiju. On ne odobrava to što je ščepala Anrija.“

„Kako se ona zove?“ - prošaputala sam u strahu da čujem to ime, kao da bi i samo njegovo pominjanje moglo da je stvori kraj mene.

„Dijana od Poatjea, udovica senešala Normandije. Zbog toga je

zovemo Senešalovica - Upravnikovica." Podigla je obrvu uvis. „Pretpostavljam da ni vi ne odobravate?"

„Odobravam?" - izletelo mi je pre no što sam mogla da se zaustavim. „On na to nema prava. Kako da zatrudnim ako sve vreme provodi u krevetu svoje ljubavnice?" Čim sam završila, poželela sam da mogu da, sve do jedne, vratim reči nazad. Uvredila sam je. Naposletku, i ona je bila kraljeva ljubavnica.

Vojvotkinja je poduže razmišljala. Onda je izustila izbrušeno precizno: „Muškarci će da ljubavišu, a kao žene, mi to moramo da istrpimo. Ali svakom muškarcu obaveze su važnije od ljubavisanja. Za razliku od naše Upravnikovice, uvek sam znala gde mi je mesto. Kralj ima svoju decu i ne želi ih više; njegov drugi brak - s kraljicom Eleonorom - sklopljen je iz strogo političkih interesa. Ali vaš brak se razlikuje. Kao drugi po redu nasleđivanja prestola, od Anrija se očekuje da začne sinove. Ovako se više ne može. Bojim se da ipak moram da razgovaram s Njegovim veličanstvom."

„O, ne! Molim vas!" - obuzela me je panika. Osetila sam kao da se moja ćela budućnost vrti oko čuvanja tajne o mojoj nevinosti. „Ne želim da iko sazna... to-to je ponižavajuće.

„Ne vidim zašto. Niko vas ne krivi."

S teškom mukom pokušavala sam da se obuzdam. Osećala sam da vojvotkinja iz ličnih razloga ne voli Upravnikovicu; možda je i ona sebi predvidela takvu budućnost, vreme kada će biti isuviše stara da bi kralj mario za nju. Bez obzira na to, nije bilo svrhe da izigravam bespomoćnu devicu kada sam zahvaljujući njenom uticaju mogla da nađem saveznike koji su mi bili potrebni.

„Zar ne biste mogli da mi pomognete na drugi način?" - odvažih se da upitam. „Kada bismo Anri i ja proveli nešto vremena zajedno, sigurna sam da bi uvideo svoju grešku.

Ćutala je i posmatrala me. „Možda." Dodala je. „Kao žene, moramo da zbijemo redove, zar ne?" Nasmešila se. „Počećemo novom kolekcijom haljina. Vaša italijanska odeća je veoma osobena, ali sada morate da izgledate kao prava Francuskinja. Pozvaću vas da jašemo zajedno u lov, kao počasnog člana naše 'male bande'. Jašete, zar ne?"

„Svakako", brzo odgovorih. „Volim jahanje." U stvari, nikada nisam jahala u lovu, ali sam donela predivno, zlatno kožno sedlo iz Firence, pa sam pomislila kako će da bude zapaženo.

„Dobro. Ako budete jahali *la chase* - u hajci s nama, svi će vas zapaziti."

„Da li je to pametno?" - upitala sam, kolebajući se da li mi je takva vrsta pažnje potrebna.

Zanjihala je glavom, smejući se. „Nema ničega boljeg. Podržava vas gospođa D'Etamp, dušo, a ako postoji bar jedna stvar koju sam apsolutno usavršila, onda je to osvajanje muškarca."

Tako sam uvedena u kraljev privatni krug. Nekoliko nedelja bilo je potrebno da mi sašiju nove haljine, a u međuvremenu sam svaki dan vežbala jahanje na mirnoj kobili. Jahala sam u svom firentinskom sedlu, koje je imalo viši greben i kraći stremen nego što je to bilo uobičajeno u Francuskoj. I tako, gospođa D'Etamp me je obučavala, pružila mi mogućnost da zadignem suknje i da se šepurim svojim člancima na nogama. „Zaista imate lepe noge, draga", primetila je. „A gospoda obožavaju da bace malo pogled i na butinu." Njen smeh je treperio; mislim da je uživala da me ulepšava, kao da sam bila neki poseban poduhvat koji je preduzela za kralja.

Konačno, poveli su me s „malom bandom" u lov.

Nije mi se svidelo. Lovački psi su nepestano lajali, muškarci su pili preterano, a žene su se takmičile među sobom kako da im privuku pažnju. Naučila sam da ostanem podalje od stvarnog ubijanja, jer je hvaljena hajka u stvari bila organizovani masakr. Sluge su mrežama opkoljavale, dok su bukači udarali štapovima po žbunju, kako bi uplašili prepelice, fazane, zečeve i ostale životinje. Onda bi ih hvatah u mreže, u koje bi bespomoćne, padale pod ubodima sjajnih kopalja i strela, kao plen dama na kobilama. Bilo mi je mučno da posmatram agoniju životinja i njihovu krv koja je natapala tlo. Nisam razumela kako inače prefinjeni ljudi mogu da uživaju u ovakvom divljaštvu. Više bih volela da sam jahala uz kralja, u časnom nadmetanju za srce vepra, ali to damama nije bilo dozvoljeno, mada sam u svom sedlu mogla da jašem isto tako snažno i brzo kao bilo koji muškarac. Ako zanemarimo žuljeve na mojim rukama i butinama (jer je ovakav lov trajao satima), vreme sam provodila usavršavajući svoje jahačke veštine, dok su druge žene zadovoljavale svoju požudu; sve dok jednoga jutra nisam mamuzama podbola svoju kobilu i pojurila za kraljem.

Njegovo zaprepašćenje me je obradovalo, a njegovi ljudi posmatrali su me s negodovanjem kada sam mu prišla uz bok. „Dopustite da danas jašem uz vas." Posmatrao me je sve dok nije klimnuo glavom. „Bilo bi vam bolje da znate da koristite taj luk", reče kralj i obode svog pastuva, dok su njegovi psi zavijali nanjušivši miris lovine. Pratila sam ga, opijena šumom koja je proletala kraj mene, smejala se na sav glas kada se grančica zakačila za moju kapu i oborila mi je sa glave. Nagnuta u sedlu, uz snažan vrat moje kobile, požurivala sam je, odlučna da održim korak. A tamo, na ivici čistine, videla sam kako su lovački psi okružili mladu srnu; njene uši bile su položene uz predivnu glavu, njene izražajne oči, ogromne od straha, dok je kopitima udarala pse oko sebe. Fransoa mi je pokazao

rukom. Njegovi ljudi bili su oko njega, poskakivali su na svojim zapenjenim pastuvima i posmatrali me s prezrenjem. „Vaša je“, reče kralj. „Učinite joj čast.“ Pogledi su nam se sreli. Nisam želela da ubijem tu otmenu životinju koja se borila za svoj život; srce mi se opiralo, čak i kada sam podigla luk i zategla strelu. Čekala sam da se košuta podigne na zadnje noge, da izbegne jednog psa koji je kidisao na nju. Sklopila sam oči i odapela strelu. Čula sam kako su muškarci uzdahnuli. Napetu tišinu prekinuo je lovočuvar vičući na pse da ne prilaze; kada sam otvorila oči, ugledala sam košutu; ležala je mrtva na zemlji, dok joj je moja strela bila zarivena u grudima.

Okrenula sam se ka kralju, koji mi je rukom pokazao da sjašem. Odsekao je košutino desno uho, uzeo ga i krvavom ivicom premazao moj obraz; krv je još bila vrela. Pružio mi je uho. „Mada vam je bilo žao“, rekao je, „niste oklevali. Takav je život, moja malena. Ponekad smo prisiljeni prvi da udarimo, pre nego što nam drugi ne zadaju udarac.“

Okrenuo se svojim ljudima razdraganog osmeha. „Moja snaha me je učinila ponosnim danas. Lovi dobro kao muškarac; mislim čak i bolje od mnogih od vas.“

Dok su muškarci kiselo uzvraćali, ja sam blistala. Toga dana, s kraljem pored sebe, jahala sam nazad do zamka; košutina krv osušila mi se na licu, a njeno uho bilo je zadenuto u moju torbicu za pojasom. Kada sam stigla, dvor se već okupio u dvorištu. Nasmešila sam se spazivši nevericu na licima dama kada su videle kako jašem naporedo s kraljem i sa osušenom krvlju na licu; sada su konačno imali o čemu da pričaju, mada nisam bila toliko naivna da pomislim da sam iole sigurnija. Mada sam sada mogla u lov s kraljem, još uvek sam bila jalovica; a posle dofena, Anri je bio sledeći naslednik prestola. Morala sam da rodim sinove, da obezbedim potomstvo dinastije Valoa. Ako ne uspem, baš kao i košuta kojoj sam danas oduzela život, i mene mogu da obore.

Zbog toga sam smatrala da treba da budem izložena njihovim pogledima kad god je to moguće, nadajući se da ću privući još veću pažnju i tako možda potaknuti govorkanja, da pošaljem poruku Anriju da njegova supruga, vojvotkinja od Orleana, sve više pleni svojim prisustvom na dvoru. Zabavljala sam Margaretu na galerijama, holovima i baštama, gde bismo sedele, okružene našim izuzetno doteranim damama. Ali kako su nedelje prolazile a on se nije pojavljivao, osetila sam se kao budala, do zuba sapeta u odeću, i zbog toga sam bila još očajnija. Lakše bi mi bilo da ubijem hiljadu košuta nego da izdržim poglede dama, poput ptica grabljivica, kada bi zastale da me pozdrave; ili pak gospode, koja su se preduboko klanjala, a svi su bez sumnje šaputali tiho, krijući šakama usta, kako se Medičijeva mnogo trudi ovih dana, da se ne vidi kao da se nije upravo iskrcala s broda. Počasni član „male bande“ ili ne, još sam bila strankinja u njihovim očima, koja je imala sreće da ščepa princa, mada je bilo pitanje i koliko ću ga dugo zadržati, budući da je više voleo da bude u

društvu svoje ljubavnice.

Tada se mržnja prema Dijani od Poatjea zakorenila u mom srcu. Nisam je još videla, ali da jesam, mogla sam da joj saspem u čašu otrov iz bočice koju mi je Ruđeri dao. Ukaljala je moj novi život, obrnula ga u nešto zastrašujuće; ništa nisam mogla da učinim ne bih li je zaustavila. Jednog popodneva sedela sam ukočeno u svojoj novoj luksuznoj odeći i u rukama držala knjigu koja mi je dopremljena iz Firence; trpela sam uvredljive poglede dvorana, pretvarajući se da sam udubljena u stranice, kada sam shvatila da ne mogu više da izdržim. Naglo sam ustala.

Margareta se okrenula ka meni. „Katarina, da li vam je dobro?“ - upitala je gledajući u grupu dvorana koja se primicala, vrstu koju je najviše volela da zavitlava, kako bi dokazala svoju intelektualnu nadmoć.

„Nemam mira, to je sve. Mislim da ću malo da se prošetam.“

Krenula je da mi se pridruži; zaustavila sam je. „Ne smete da razočarate vaše prijatelje. Kukaće do neba ako ne ostanete i ne ponizite ih svojim znanjem.

Nasmešila se. „Jeste li ste sigurni da ćete...?“

„Naravno“, rekla sam, pre no što je ona uspela bilo šta drugo da izusti i spustila se niz galeriju ka udaljenim vratima, krećući se najbrže što sam mogla u krutom brokatu.

Čim sam izmakla s vidika, skinula sam s glave kapu u obliku polumeseca, ukrašenu malenim perlama, strgla uštirkanu kragnu i bacila ih dole, ne razmišljajući da sigurno poprilično vrede. Odvezala sam srebrne trake iz kragne i rastresla kosu, izvadivši je iz mrežice; pustila sam je da mi se raspe po ramenima. Gurnula sam knjigu u džep i krenula na terasu.

Mir. Mir i tišina bili su sve što mi je tada bilo potrebno kada je moja budućnost bila tako prokleto neizvesna.

Zaobišla sam veštačko jezero i zašla u neuređeni deo zemljišta oko palate, gde su negovane bašte pupoljaka uranjale u gustiš, mnoštvo hrastova, vrba i paprati. Bilo je tu krivudavih staza prošaranih sunčevim zracima. Čula sam cvrkut ptica i šuštanje lišća; videla sam ljutiti beg preplašene lisice. Skoro da sam zaboravila koliko je lepa Francuska izvan bleštave blaziranosti dvora.

Jednom sam već s Margaretom istraživala ovaj kraj i sada sam tražila čistinu koju smo tada pronašle; ta čistina bila je gusto obrasla travom i razmišljala sam kako ću tamo da ležim i malo čitam. Ali mora da sam negde pogrešno skrenula jer sam se našla u čestaru srebrnih bukava. Fontenblo nije bio opasan zidovima; mogla sam da se izgubim u šumama, pa sam zastala.

Tada sam kriomice ispred sebe spazila jednu priliku kako se kreće kroz

šumarak.

Na sebi je imao prsluk bež boje, kožne pantalone i čizme za jahanje, koje su mu sezale do butina. Bio je gologlav, raščupane, guste zlataste kose. Hodao je oborene glave, ruku ukrštenih na leđima. Izgledao je toliko udubljen u svoje misli da sam počela da se povlačim, kako ga ne bih uznemirila. Ispod mojih nogu tada puče grančica, neprirodno bučno u toj tišini.

Čovek se ukočio. Okrenuo se. Podugo smo gledali jedno u drugo pre no što se naklonio. Moje srce radosno je poskočilo. Bio je to zapovednikov najstariji sestrić, Gaspar od Kolinjija. Krenuli smo jedno drugom u susret. Mada ga nisam videla od svoje svadbe, dobro sam ga upamtila. Kroz glavu mi je proletelo da naš slučajni susret može da bude pogrešno shvaćen ako nas vide zajedno, s obzirom na dvorsku razuzdanost. Slegla sam ramenima. Ko bi nas ovde video? A i da nas vide, možda bi to stiglo do Anrijevih ušiju i dirnulo u njegov ponos. Mada me je sasvim zapostavio, čak ni on ne bi želeo da dvor govorka kako se njegova supruga šetka sama s drugim muškarcem.

„Izvinite ako sam uplašio vaše visočanstvo“, rekao je. Glas mu je bio dubok i tih; njegovo jednostavno odelo i brada koja je tek nicala, kazivali su da nije tašt, što je bila vrlina koja se retko sretala na dvoru.

„O, ne, nimalo“, odgovorih, a sebi zazvučah kao bez daha. „Drago mi je što ste to vi. Pomislila sam da sam se izgubila.“ Pogledavši njegove prodorne plave oči, postala sam svesna svoje raspuštene kose i raskopčane košulje oko vrata. Osetila sam kako mi gore obrazi. „Već sam pomislila kako ću završiti tako što ću se izgubiti u šumi“, dodala sam uz smeh. „Bojim se da sam krenula u pogrešnom pravcu.“

Osmeh mu je bio ljubazan. „Samo ste nekoliko koraka udaljeni od kraljevskih vrtova. S ove strane zamka nalazi se šumarak. Veći deo je posečen, kako bi izgradili Veliku galeriju Njegovog veličanstva.“

„Tamo gde su izložene slike italijanskih umetnika? O, kakva šteta, mada je galerija divna.“

„Zaista jeste“, rekao je, premda sam osetila da ne deli kraljevu strast prema umetnosti. Tišina koja je usledila nije bila neprijatna. Štaviše, njegovo prisustvo pružalo mi je utehu, kao da se dugo znamo, te nam isprazno ćeretanje nije bilo potrebno. Na kraju reče: „Kad god dođem na dvor, uvek se trudim da dođem ovde, da razmišljam. Tek što sam stigao, a već su mi zasmetali buka i gomile ljudi. Nisam na to navikao.

Uistinu, uopšte ga nisam viđala na dvoru. „Zar ne dolazite često?“

Odmahnuo je glavom. „Imam previše obaveza na svom imanju u Satijonu. Moj ujak, zapovednik, najviše bi voleo da ovde živim, naravno i da nastavim porodično ime, kako i treba da čine plemićki sinovi. On uvek

traži da se prihvatim nekog položaja u njegovoj službi."

„Bilo mi je žao kada sam čula da vam je otac preminuo" rekoh.

Savio je glavu. „Hvala vam. Bio je divan otac. Mnogo mi nedostaje."

„Srećni ste što ste ga poznavali", rekoh. „Moji roditelji umrli su nedelju dana po mom rođenju. Nikada nisam imala prilike da osetim njihovu ljubav prema meni."

Nastao je muk i pogledala sam u stranu. Šta me je obuzelo da nešto tako intimno ispričam nekome koga jedva da poznajem, bez obzira na svu njegovu ljubaznost?

Tiho je rekao: „Čuo sam o svim vašim mukama u Italiji. Zaista ste hrabri što ste toliko toga, tako mladi, izdržali. Mora a nije bilo lako da napustite sve dobro, znano i dođete u stranu zemlju."

Okrenula sam mu leđa. „Da li se to toliko vidi?"

„Da, za one koji žele da vide." Ponovo se nasmešio. „Vaša visost ne treba da se brine zbog toga. Čini mi se da na ovom dvoru malo njih brine ma o čemu drugom sem o sopstvenim interesima."

„Katarina", rekoh. „Molim vas, zovite me Katarina."

„Počastvovan sam." Ponudio mi je ruku. „Dopustite mi da vas ispratim do vrta?"

Položila sam dlan na njegovu ruku. Osetila sam čvrste mišiće ispod njegovog rukava; bila sam spokojna i zahvalna dok nas je vodio ka zamku. Pod našim stopalima šuškalo je lišće na zemlji; upro je prstom u crvenu zebu i u njegovom pogledu videla sam da je čovek koji poštuje prirodu. Poželela sam da nešto podelim s njim i izvadila sam knjigu iz džepa.

„Prošle nedelje stigla mi je iz Firence", rekoh mu. „Zar povez nije izuzetan? Niko tako lepo ne oprema knjige kao u mom rodnom gradu. Ovo je posebno izdanje, napravljeno je za moju porodicu."

Uzeo je tanku knjigu povezanu crvenim telećim boksom, s pozlaćenim ivicama. Način na koji je pažljivo otvorio korice odavao je njegov intelekt. Ipak, iznenadio me je kada je rekao. „Znam ovu knjigu. Pisana je za vašeg pradedu, Lorenca Medičija Veličanstvenog."

„Jeste! Makijaveli ju je njemu posvetio. Ova verzija je ukoričena i onda ju je trgovački esnaf poslao kao poklon. Kako ste znali?"

„Vladalac je čuven i ovde u Francuskoj. Nekoliko puta sam pročitao ovu knjigu." Pogledao me je. „Iz ovoga proističe dilema: da li je bolje da vas vole ili da vas se plaše. Odgovorio bih da čovek mora da bude i jedno i drugo, ali pošto je teško spojiti oboje, sigurnije je da vas se boje nego da vas vole, ako jedno od to dvoje mora da se isključi."

„Citirate odlično", bila sam zadivljena.

„Smatra se da Makijavelijevo delo na najbolji način objašnjava kako ljudi na vlasti treba da se ponašaju.“ Pružio mi je knjigu. „Da li razumete o čemu govori?“

Potvrdila sam klimnuvši glavom. „Mislim da razumem. Njegovo veličanstvo nedavno je nešto slično primetilo. Rekao mi je: 'Tako je u životu. Ponekad smo prisiljeni prvi da udarimo, pre nego što nam drugi ne zadaju udarac.’ Ali ja mislim da je uvek bolje naći kompromis, ili, kako bi Makijaveli rekao, biti voljen.“

„Zaista je tako.“ Njegov glas se uozbiljio. „To je mudrost. Želeo bih da Njegovo veličanstvo isto tako razmišlja o onima u kraljevstvu koji najviše zavređuju njegovu pažnju.

Osetilo se zahlađenje u vazduhu. Oko nas, drveće se proređivalo, ustupajući mesto uređenim stazama i lejama ukrasnog bilja.

„Bojim se da ne shvatam sasvim o čemu govorite“, rekoh, a i nisam baš bila sigurna da na taj način treba s njim da razgovaram o postupcima svoga svekra, kralja.

Namrštio se. „Zar niste čuli o protestima u Parizu?“

„Ne. Dvor još nije bio u Parizu. Čula sam da kralj ne želi da ide.“

„Trebalo bi da ode. Vidite, njegovi građani hugenoti traže svoje pravo da govore pred njegovim Savetom, jer ih vlasti hapse što uvoze zabranjene knjige.“

„Hugenoti?“ - ponovila sam. Samo sam načula da ih je neko pomenuo dok je prolazio dvorom.

„Da, protestanti, sledbenici Žana Kalvina. Do sada se Njegovo veličanstvo priklanjalo tome da ignoriše njihovo postojanje. Ali, bojim se, brzo dolazi vreme kada <je morati da povede računa o njima.“

Ćutala sam, prstima stežući knjigu. „Govorite kao jeretik.“ Nemir prostruja mojim telom.

Nisam očekivala da naš razgovor krene ovim tokom. Do tada, moj najveći problem bila je privrženost moga muža svojoj ljubavnici; sada sam iznenada shvatila da je to bilo samo naparfemisano pribežište, dok su opasni tamni brzaci pretili da me odvuku.

„U Francuskoj ih mnogi drugačije posmatraju“, rekao je. Zastao je, nasmešivši se podrugljivo. „Kad bi moj ujak, zapovednik, čuo da ovo govorim, živog bi me odrao!“

„Da li ste vi...?“ - pitala sam se šta da odgovorim ako potvrdi. Nikada nisam srela jeretika. Sve što sam o njima čula, bilo je da su zaneseni luđaci, koji pljuju po našim statuama i obeščašćuju naše crkve, stvaraju Rimu probleme kojima nema kraja. Celog života bila sam katolikinja, ali nisam bila sigurna da li treba da mrzim te takozvane jeretike onoliko koliko

mi govore. Imala sam više prilika od drugih da se i sama uverim kako Crkva u Rimu nije bezgrešna.

„Nisam“, rekao je, glasa ispunjenog iskrenom revnošću, koja ga je odlikovala čak i više od spoljašnosti. „No, svi smo s tvoreni po božjem liku i mora da nam se dozvoli da na sopstveni način potražimo svoj put ka Njemu.“

„Crkva kazuje da je samo jedan put do Boga“, rekoh. „Da li biste se i s Rimom raspravljali o tome?“

„Rim više ne razume svet; drži se svojih pravila koja izumiru.“ Ispitivački me je posmatrao. „Mislite li da ti ljudi nemaju dušu? Mislite li da imamo pravo da ih progonimo zato što su odabrali da se mole drugačije?“

Njegove reči pokrenule su nešto u meni. U stvari, o ovome nisam mnogo razmišljala. „Crkva tvrdi da životinje nemaju dušu“, rekoh obazrivo. „Isto kažu i za jeretike.“

„Onda niste videli ljude zapaljene na lomači. Da jeste, ne biste ni posumnjali da li i oni imaju dušu.“ Zastao je: „Nadam se da vas nisam uvredio. Smatrao sam da, pošto ste pitali, treba da kažem istinu.“

„Ne, ne, hvala vam. Razgovor je rasvetlio neke činjenice.

Nasmešio se. „Nadam se da je samo jedan u budućem nizu. Predlažem da ga zadržimo za sebe. Većina dvorana ne bi ni razumela o čemu smo razgovarali.“

„Naravno.“ Ponovo sam ga uhvatila za ruku, srećna zbog činjenice što delimo tajnu. Skrenuli smo u kraljevski vrt, gde su me blesak dragulja i vesele boje pored fontane upozorili da je ceo dvor izašao napolje, u večernju šetnju. Margareta, okružena damama i vitezovima, prišla nam je čim nas je ugledala. „Katarina, gde ste bili? Zabrinula sam se. Rekli ste da idete u šetnju.“

Gaspar od Kolinjija se poklonio. „Njena visost i ja smo se slučajno sreli, pa me je zamolila da joj se pridružim. Izvinjavam se ako smo vam zadali brigu.“

Margareta ga je oštro pogledala. „Onda vam dugujemo zahvalnost.“

Videla sam da je zabrinuta, što za nju nije bilo tipično, pa sam Kolinjiju pružila ruku. „Hvala vam, gospodine. Nadam se da ćemo imati prilike da se uskoro sretnemo ponovo.“

Kolinji je prineo moju ruku svojim usnama. Poljubac mu je bio hladan, njegova kratka bradica bockala mi je ruku.

Margareta me je povela. „S njim ste bili više od jednog sata! Svuda sam vas tražila! Imamo zvaničnu večeru. Požurite, ne smemo da zakasnimo.“ Po prvi put jedva da sam je čula. Kolinji je učinio da zaboravim na sve svoje muke, potakne moj um na šira razmišljanja.

Želela sam da više razgovaram s njim, da se prepustim njegovoj ozbiljnosti, pa sam pogledala preko ramena. Još je stajao, usamljen među dvoranima. Osetila sam iznenadnu prazninu, skoro kao gubitak, pitajući se hoću li ga ikada više videti.

Te noći, dok smo proždirali jelo za jelom, posmatrala sam kralja kako zamišljen sedi na tronu. Dvorani su se zabavljali, igrali, pili i pomalo razmenjivali tračeve; svi su bili odeveni u bleštavu odeću; zaboravivši na sve drugo, predavali su se trenutnim zadovoljstvima.

Obično bi Fransoa bio među njima, šalio se ili očijukao s vojvotkinjom pored sebe; ali te večeri činilo se da ih ne primećuje, a Kolinjijeve reči su mi proletele kroz glavu. Pitala sam se da li se stanje u Parizu pogoršalo, pogledom sam krstarila dvorom, kao da bih među njima mogla da nađem nekog hugenota. Kako oni izgledaju? Da li mogu da ih poznam po ponašanju, odeći? Zamišljala sam ih u crnom od glave do pete, kako mašu svojim zabranjenim knjigama, dok se suprotstavljaju kralju. Ako ih je tako mnogo u Parizu, mora da ih ima i među nama. Ta misao me je obuzela i želela sam da uočim te nevidljive ljude, čije postojanje me je opomenulo da u ovom kraljevstvu, koje smatram domom, postoje i druge stvari sem bogatstva i dokolice.

Onda sam ugledala svoga muža kako hoda ka pijedestalu, na kojem sam sedela blizu kralja; na sebi je imao žaket umrljan blatom i kaljave čizme. Čula sam ga kako izgovara: „Vaše veličanstvo želi da me vidi?“

Kraljevo lice se iskrivilo od besa. „Kako se usuđujete da u mom prisustvu zaudarate na konjski znoj?“ - vikao je. „Odlazite! Okupajte se i otiđite do svoje supruge. Bogami, obratite pažnju na nju još koliko večeras, ili neću odgovarati za svoje postupke.“

Sve misli o jereticima izletele su mi iz glave. Učinilo mi se da mi se krov srušio na glavu kada me je Anri besno pogledao i izmarširao. Vojvotkinja je coknula jezikom. Uhvatila sam njen pogled; slegla je ramenima izvinjavajući se. Dvorani su počeli da se došaptavaju; čula sam kako odzvanja prostački, podrugljiv smeh; sve oči bile su uprte u mene. Čim se ukazala prva prilika, zamolila sam da mi dopuste da odem da se odmorim.

Te noći, prvi put posle Marselja, Anri je došao u moje oda je. Bio je to čas za koji sam se toliko borila, ipak, kada je ušao, obučen u belu noćnu košulju koja je naglašavala njegovo bledilo, crne kose, koja se u čvrstim talasima spuštala do kragne, nisam ništa mogla da izustim.

Piljio je u mene. „Da li ste mu vi rekli?“

Odmahnula sam glavom. „Ne. Ali Njegovo veličanstvo, on...“

„On može da se tornja dođavola. Lezi! Vreme je da okončamo ovu ponižavajuću situaciju.“

Prišla sam krevetu i legla. Bila sam prestrašena. Bio je konačno ovde, da ispuni svoju bračnu dužnost. Bio je to tren za kojim sam čeznula, razlog zbog kog sam promenila celokupni izgled. Gušila sam poriv da ne skrenem pogled kada je otkopčavajući se, pokazao svoj nabrekli ud. „Zadigni je“, rekao je, pokazujući na moju spavaćicu, što sam uradila, osetivši kako mi se stomak stegao od straha i hladnoće. Kleknuo je između mojih nogu i raširio ih. Bez reći, ušao je u mene. Stegla sam usne boreći se s strašnim, razdirućim bolom. Šire sam razmakla noge, pokušavajući da zamislim ljubavnike kraj jezera, ne bih li pronašla bar neko zadovoljstvo u tom nasilnom, bezosećajnom činu, dok sam osećala kako me melje svojim čvrstim telom.

Bol je bio skoro nepodnošljiv. Nisam mogla da verujem da bilo ko dobrovoljno dopušta ovo sve jače i brže pritiskanje; onda je jeknuo i umirio se. Još sam ležala raširenih nogu i osećala kako se nešto toplo i lepljivo izliva iz mene kada je zavezao ogrtač i izašao, zalupivši vratima.

Uzdižući se, prisilila sam se da pogledam. Njegovo beličasto seme bilo je pomešano s mojom krvlju. Bilo mi je odvratno, osetila sam se iskorišćenom. Nisam želela da mi se ovako nešto ponovi.

Ali kada sam se zateturala na noge i koraknula ka kadi, znala sam da drugog izbora nemam. Njegovo seme mora da ostane u meni. Tako mi je Lukrecija rekla. Ako ne ostane, nikada neću moći da rodim dete.

Uza sve moje napore i bol, uspela sam samo da predam svoju nevinost.

I ništa više.

8

S dolaskom jeseni, krenuli smo u palatu Sen Žermen, u predgrađu Pariza. Bila je sazidana od crvene opeke, a njenu spoljašnjost krasili su kameni štitovi s kraljevskim simbolima salamandera u plamenu; bila je manja i bolje utvrđena od Fontenbloa, te mi je bilo razumljivo zašto se kralju manje dopadala od prostranog i sunčanog zamka na Loari. Jedva sam čekala da odemo u grad. Mnogo sam slušala o Parizu i njegovim lepotama, čuvenom i po luksuznoj robi koju su trgovci donosili sa svih strana sveta. Nadala sam se da ću moći da pronađem mač iskovan od čelika iz Toleda i poklonim ga kralju za Božić. Princezama sam izložila svoju ideju da krenemo u poduhvat i odemo do tržnice.

Madlena je uzdahnula. „Tata je zabranio da napuštamo palatu. Kaže da Pariz nije bezbedan."

„Pa!?" - rugala se Margareta. „Tata je samo ljut što mora da sastanči sa svojim Savetom po ceo dan umesto da ide u lov ili da nešto gradi. Mislim da je to odlična ideja. Možemo da se prerušimo i da se vratimo ovde a da to niko ne sazna.

„Zašto ne bismo pozvale trgovce da dođu ovde umesto toga?" - rekla je Madlena. „Doneće svoju najbolju robu i nećemo morati da se mučimo gacajući po blatu i balegi kao služavke."

Margareta je prevrnula očima. „Zato što će utrostručiti cene. Da ne pominjemo to što će svi na dvoru saznati da je Katarina kupila mač za tatu i pre no što ga bude platila."

Činilo se da se Madlena sasvim zgrčila. „Pa, ja ne bih mogla. Svašta može da se desi."

„Onda ostani ovde i da se nisi usudila da pomisliš da nas tužakaš!" - uzvratila joj je Margareta.

S Margaretom sam iskovala plan, a ugovorenog jutra bile smo na časovima kao i obično. Mislile smo da se kasnije, u vreme kada bismo obično svirale muziku ili igrale igre na tabli, iskrademo napolje. Nisam mogla da održim pažnju dok je učitelj monotono govorio, a Margareta me je posmatrala preko knjige, čvrsto priljubljene uz lice, kako bi prikrila svoje kikotanje. Sakrile smo ogrtače, cipele za pešačenje i novčanike s novčićima u sedište na prozoru. Sve je bilo spremno za našu avanturu.

Vrata su se otvorila i vojvotkinja D'Etamp uletela je u učionicu. Učitelj je graknuo. Dok smo princeze i ja ustajale vojvotkinja je rekla: „Njegovo veličanstvo naredilo je svima da se povuku u svoje oda je. Palata je pod stražom. Niko ne srne ni da izađe ni da uđe do daljnjih naređenja."

Mada joj je glas zvučao prilično mirno, nikada je nisam videla tako bledu. Skupile smo naše stvari, spremne da krenemo; na vratima me je zadržala. „Ne vi, Katarina“, rekla je. „Kralj želi da vas odmah vidi u svojim odajama.“

Madlena i Margareta pogledale su me uplašeno; tada i mene obuze strah. Šta se to desilo da kralj mora da zatvori palatu i da pozove mene?

Dok smo gospođa D’Etamp i ja koračale niz hodnike ka kraljevskim odajama, prolazile smo kraj dvorana koji su se došaptavali po grupama u nišama. Niko me nije pogledao u oči. Moj strah je bivao sve veći.

„Madam“, zamuckivala sam, „da nisam nešto pogrešila?“ Pitala sam se da li to, možda, ima neke veze s mojim brakom, možda se kralj umorio od Anrijevog prezira prema meni, pa je odlučio da me udalji. Već mesecima živela sam u strahu da će me poslati daleko, pa nisam mogla ni da udahnem vazduh; onda je ona posegla rukom i iz svoje haljine izvukla izgužvani papir, koji je vonjao na jeftino mastilo.

Na njemu sam pročitala: *Zloupotrebe papske mise protivne su Večeri Isusa Hrista: Rimokatolička crkva i njeni sveštenici su idolopoklonička gamad koja se odriče doktrine našeg Spasitelja. Spalite vaše paganske idole, a ne one koji slede istinu našega Gospoda.*

Pogledala sam je. Napravila je grimasu. „To je hugenotski proglas. Usudili su se da ove pamflete postave svuda po palati prošle noći, kada su svi spavali. Mora da su podmitili sluge koji prihvataju njihovu jeres; Fransoa ih je pronašao čak i u ličnim odajama. Ljut je kao ris. Prošle nedelje morao je da naredi da uhapse dvadeset četiri hugenota, kada su ih uhvatili kako štampaju kopije *Instituta*[5] Žana Kalvina. Zato smo i došli u ovu mišju rupu od grada: Fransoa mora da pokaže primerom da u Francuskoj neće trpeti jeretike.

Znači, bilo je onako kako sam naslutila: Fransoa je bio primoran da se suoči s onim na šta se toliko dugo nije osvrtao. Bilo je očigledno da na dvoru ima hugenota; mislila sam da ću moći da ih uočim po izgledu, ali, kao i drugi, i oni mora da su se utopili u masu, tajnoviti, u dovoljnom broju, pa su videli i kako su leci razdeljeni. Još ne znam šta da mislim o njima, ali sam bila sigurna da ne želim da uznemiravaju kralja, ili da svojim uverenjima naglavce obrnu kraljevinu.

„Naterali su ga da nešto preduzme“, nastavila je vojvotkinja. „Siromah, oduvek je postupao kao da ovo celokupno carstvo prevashodno pripada Rimu i da protestanti ne postoje.“ Uzdahnula je. „To je tako neprijatno. Ne razumem šta misle da postignu ovakvim prkosom. Ni njihovi luteranski istomišljenici u Niskim Zemljama nisu ništa bolji. Od

[5] *Fr.:* L'Institution de la religion chretienne - *Nauk hrišćanske vere. (Prim. prev.)*

Niskih Zemalja do Nemačke, u svim zemljama Habzburgovaca zavladala je pometnja, i sve to zbog ove, takozvane nove vere.“

„Ali ovo je samo letak“, čula sam sebe kako govorim. „To su papir i mastilo. Njegovo visočanstvo mora da zna da to ne može da mu naudi.“

Nagnula se ka meni, prekinuvši moj govor. „Katarina, nemojte ni pomisliti da se mešate. Kralju je potrebno nešto vremena da smiri strasti. A vi imate mnogo važniju stvar da razmotrite.“ Zastala je tražeći moj pogled. „Stigla je vest da je Njegova svetost, vaš stric, preminuo.“

Vest sam primila u tišini. Znači, papa Klement je mrtav. Shvatila sam da bih možda morala da budem tužna, jer je on bio jedina veza s mojom prošlošću, ali sve što sam osetila, bilo je olakšanje. Sada sam bila slobodna. Više nikada neću morati da trpim njegove spletke ili uticaj na mene. Konačno, mogu da budem Francuskinja, da prigrlim svom dušom i srcem identitet koji sam iskovala za sebe. Onda sam je čula kako doda je: „Draga, znam koliko mora da vam je teško. Stric vam je umro, a vi ste ostavljeni kao prosjakinja, bez miraza.“

„Moj miraz...“ ponovila sam prestrašeno. „Ali zar nije predat kralju odmah po mom venčanju?“

„Ne, vaš stric je mnogo obećao, ali u stvari nikada nije potpisao dokument kojim kralju da je pravo na Milano.“ Uzdahnula je: „Želela bih da mogu da vam pomognem, no bojim se da ovo morate sami da rešite. Samo vi sami možete sebe sada da spasete.“

Podigla sam pogled ka njoj. Čas kog sam se užasavala bio je tu i morala sam da se suočim s tim. Setila sam se opsade Firence, kako sam se borila da preživim, čak i kada su me otrgli od tetke i kako sam preživela. I ovo mogu da preživim, takođe. Ipak, dok sam sebi to govorila, drhtala sam, dok me je vojvotkinja u tišini vodila hodnicima do dvostrukih hrastovih vrata kraljevih ličnih odaja.

Ušla sam u njegovu radnu sobu. Zavese su bile spuštene, dajući sobi tmuran izgled; ali osetila sam čak iz senke u kojoj je stajao koliko je bio iscrpljen, a sav danak proteklih nekoliko nedelja urezao mu se u lice. Pokazao mi je na stolicu: „Sedi, dete moje.“ Pre nego što sam i shvatila šta radim, tiho rekoh: „Znam, vaše veličanstvo, da vas je moj stric izigrao. Niti mogu da se izvinim za njegovo ponašanje, niti da izgladim ozbiljnu štetu koju je načinio. Preklinjem vas da meni oprostite prevaru moje porodice, koja je narušila ogromno poverenje koje ste mi poklonili.“

Stajao je i nemo me posmatrao. Onda je prešao preko sobe i uhvatio me rukom za bradu. Podigao mi je lice ka svome, upiljivši mi se u oči. „Mnogi na dvoru govore kako sam vas uzeo golu kao odojče, da sam u zamenu za obećanja lažljivca Medičija svoga sina uglavio u sedlo jalove kobile.“

Njegove reči bile su izgovorene bez gorčine, samo gola istina, a ipak su me razdirale kao kandže. Nisam ustuknula. Odvratila sam mu pogled i rekla: „Greše. Mada ste me zaista uzeli golu kao na dan rođenja, ljubav koju gajim prema vama vredi kao hiljadu blaga. Pre bih umrla nego da ikada vidim da vama ili Francuskoj neko nanosi zlo."

Dugo se nije ni maknuo. Onda se zadovoljno, grleno nasmejao. „Da, znam da biste mi vi, da je do vas, podarili ćelu Italiju na poslužavniku."

„Da", odgovorila sam. „Ja bih. Ali pošto to ne mogu, kunem vam se da ću opravdati vaše poverenje u mene. Što god bilo da bilo, ja *sam* ta koja će vam roditi unuke."

Preko njegovih bledih usana sporo se otegao osmeh. Posegao je rukom da me pomiluje po obrazu: bilo je nečega u načinu na koji mi se približio, u načinu na koji su njegovi prsti dodirivali moju kožu i njegovim očima koje su postale teške i vlažne, što je kao mala, vatrena strela prostrujalo mojim telom.

„Ah, moje dete", promrmljao je. „Mogli smo da se radujemo jedno drugome. Kakva je varalica sudbina; da se upoznamo sada kada ja čilim u zimi svoga života, a vi tek pupite u svom prvom proleću."

Nisam skrenula pogled. Gledala sam njegovu opuštenu kožu, grube, bele čekinje koje probijaju njegovu bradu, a onda sam se nagnula i položila svoj dlan na njegovo lice. „Prevarant ili ne", rekoh nežno, „ni sudbina nas ne može rastaviti. Ja sam sada ovde, moj kralju. Ovde želim i da ostanem."

Zagrlio me je obema rukama. „Ah, moja Katarina, vaš stric nas je oboje surovo iskoristio, ali ste vi u pravu: bar nas je spojio. Ni za šta vas ne bih menjao, čak ni za Milano." Ponovo se grleno zacerekao. „Bog nek me poštedi takvog izbora!" Pomerio se unazad. „Ne treba da se bojite. Dok sam živ, za vas ovde uvek ima mesta."

Istopila sam se na njegovim grudima. „Neću zaboraviti šta sam obećala", rekla sam. On je uzvratio: „Znam. Mnogo je načina da zadovoljimo svoje želje, malena. Zapamtite to jer će vam biti od koristi."

Nekoliko dana pre Velikog posta bila sam presrećna zbog dolaska braće Ruđeri, koji su mi poslali pismo preklinjući me da im pomognem da izbegnu iz Firence. Poslala sam im novac za putovanje i papire za bezbedan dolazak. Dočekala sam ih široko otvorenih ruku u svojim odajama, svoje Italijane. Naši uzvici i zagrljaji, suze i pitanja otkrili su moju tugu za domovinom. No, dolazak zemljaka uvek je razlog za proslavu.

Osamnaestogodišnji Karlo izrastao je u snažnog momka, očvrsnuvši u svojim mukama. Izgledao je daleko zdravije od Kozima, koji je imao trinaest godina, ali se činio mnogo mlađim; bio je toliko iscrpljen

putovanjem da se, pošto je popio šolju supe, sklupčao na krevetu u mojoj sobi i zaspao.

Moje dvorkinje za večeru su nam poslužile toskanski sir, masline iz Sijene i vino što su Ruđerijevi doneli na poklon. Dok smo jeli, zapitkivala sam Karla o Firenci.

„Gospo, Firentinci vas cene i lepo govore o vama. Ističu da ste povratili ime Medičija vašim dostojanstvom i položajem ovde u Francuskoj.“

Njegove reči zagrejale su mi srce. Mada tamo više ništa nisam imala, uživala sam misleći kako me Italija još pamti. Onda sam videla kako Karlo obara svoj pogled, pa sam tiho rekla: „Nešto mi krijete. O čemu je reč? Poverite mi se.“

„Reč je o Kozimu. Jako je propatio. Bio je ophrvan bolom kada se tata razboleo i umro tokom opsade. Mislio sam da se nikada neće oporaviti.“

Tužno sam klimnula glavom, setivši se kako sam poslednji put videla Maestra u njegovoj radnoj sobi na tavanu, okruženog instrumentima i hemikalijama. Njegova smrt kidala je još jednu nit iz moje prošlosti; ruka mi se pomerila do grudi, na kojima je, ispod košulje, visila bočica koju mi je Maestro dao.

Karlo je nastavio: „Vlasti su došle i zaplenile našu kuću, sve su uzeli. Bili smo primorani da prosimo po ulicama, dok se opatice iz jednog samostana nisu sažalile na nas. Dozvolile su nam da brinemo o njihovim baštama i pomogle nam da vam pošaljemo pismo.“ Uzdahnuo je. „Imali smo samo odeću na sebi i tatine svitke. Kozimo ih je svuda nosio uza se. Tata mu je rekao da je nadaren. Ja nikada nisam obraćao pažnju na te stvari. Jedino želim da plovim morima, da ne budem još jedan Jevrejin koji torbari đinđuve. Ali Kozimo želi da uči. Ipak, on ne može da vam služi, da dobije neku zvaničnu funkciju na dvoru.“

„Karlo!“

Pogledali smo uvis. Kozimo je ušao na vrata, uvijen u jedan od mojih ogrtača, smeđe kose nakostrešene oko lica. Ljutito je gledao u nas. „Ja mogu da je služim. Znam dovoljno da zaradim za svoje izdržavanje.“

„Kozimo, ona je sada francuska princeza. Ima na tuce travara i lekara.“

„Sačekaj, zamolih Kozima. Vukao je stopala po podu, pućio usne, kao ono musavo dete kakav je bio kad sam ga poslednji put videla. Sipala sam mu vino, ponudila mu tanjir. Seo je na pod i jeo halapljivo, kao neko ko nikada ne može da zaboravi glad. Kada je završio, rekoh: „Recite mi šta imate na umu.

„Mogu da vam služim kao lekar“, rekao je, uz još jednu grimasu upućenu Karlu. „Mogu da pravim parfeme, losione i medicinske napitke. Poznajem trave, a ono što ne znam, to ću naučiti.“

„Stvarno?“ - Zabavljala me je njegova iskrenost. „Meni zaista

nedostaje vešt lekar, ali nema nikoga na dvoru kome mogu da vas pošaljem za šegrta.“

Kozimo je skočio na noge i bez reči se vratio u spavaću sobu. Kada je izašao, nosio je pregršt izbledelih koža, uvezanih na oba kraja. Gurnuo je moj tanjir u stranu i stavio hrpu ispred mene. Odvezivao ih je kako bi pokazao svitke pergamenta ispisane nepoznatim simbolima i alfabetom. Pogledi su nam se sreli. „Ovo je bilo tatino. Mesecima sam ih, svakog slobodnog časa, proučavao. Ovde su ispisane misterije, okultno i božansko znanje. Mogu da naučim sve što mi je potrebno. Ništa mi više i ne treba.“

Tišina je tako snažno pritisla sobu da nisam čula ništa do svog ubrzanog pulsa. Setila sam se Maestrovih reči: *Nosićete svoju sudbu. Možda ona neće biti onakva kakvu ste želeli, ali vi ćete je izneti.* Karlo je nesvesno upitno podigao obrvu ka meni. Kada sam pogledala Kozima, shvatila sam da on zna. Njegova moć ovila nas je tako da to niko drugi ne primeti.

„Mogu da vam pomognem“, rekao je. „Mogu da učinim da se vaš muž zaljubi u vas.“

Nestalo je privatnosti. Potisnula sam nagon da protrljam ruke, dok mi se koža ježila od pokreta sopstvene moći.

I Kozimo ju je posedovao. Ali dok sam je ja zapostavljala, on je čitavo svoje biće usmerio na njeno usavršavanje. Šta mogu uz njega da postignem? Ako udružimo snage, mogu li da namamim Anrija ponovo u svoj krevet ne bih li zatrudnela? Nisam se baš radovala da ponovo preživljavam taj ponižavajući čin, ali moram da rodim decu, da me dvor ne bi zvao jalovicom.

Kozimo se okrenuo, izmučeni pubertetlija bez ijednog osobenog znaka. Dok je prikupljao pergamente, Karlo je upitao: „Da li je uspeo? Je li uspeo da mojoj gospi pokvari dan?“

„Da“, rekoh, iznenađena što je to zaista uočio. „Kako znate?“

„On to čini sve vreme. Treba da bude glumac a ne travar.

„On je izuzetan. Proizvešću ga u sopstvenog astrologa, kupiću mu kuću u Parizu, u kojoj može da se posveti učenju.“ Pogledala sam Kozima. Odvratio mi je pogled; njegove crte bile su naružene prljavštinom. Onda sam se obratila Karlu: „A vi, prijatelju, služićete u mornarici pod zastavom Njegovog veličanstva. Ja lično“, podigla sam glas kada me je Karlo uhvatio za ruku i okupao je poljupcima, „sutra ću razgovarati s kraljem i zamoliću ga da te postavi u službu.“

Nakon toga otišla sam da prilegnem. Ipak, iza zidova i zaključanih vrata, osetila sam kako Kozimo dopire do mene. Osećanje je bilo divlje, opasno i tako očaravajuće.

Osigurala sam Karlu službu u kraljevskoj mornarici, a naložila sam Bi ragu da za Kozima diskretno kupi kuću kraj Sene, s privatnim kejom.

Imala sam sedamnaest godina. Preživela sam svoju prvu krizu u Francuskoj. Niko sem Biraga i Lukrecije nije znao da kradomice posećujem Kozima. Koristila sam parfeme i losione za koje me je uverio da će privući moga muža; čitala sam knjige o farmakopeji, tako da sam i sama mogla da saznam kako da mrvim lišće i latice u mirisne smeše, koje sam potom kuvala u mirisnim uljima nad kazanom.

Margareta je dobrovoljno pristala da mi bude pomoćnik. Provodile smo sate isprobavajući zgrušane losione i pokvarene parfeme; širom smo otvarale prozore da isteramo dim iz kazana, a oči su nam suzile dok smo se naginjale nad loncem. Ni sama ne znam koliko puta smo se ošurile, izgulile ili izgrebale lice i grlo. Margareta bi me mazala mojim smešama, sve dok ne bi počele da gore, a onda je trčala okolo, kvaseći krpe, pokušavajući da ukloni štetan sastojak pre no što se zapalim. Nije znala da sam svaki put kada ne bismo uspele da otkrijemo afrodizijak koji sam tražila, skoro vrištala od besa. Držala me je za ruke kada se moja koža osula plikovima i kada sam gunđala da moram da nosim haljinu s visokom kragnom do kraja nedelje. Onda bi rekla: „Hajde da probamo ponovo, samo ovoga puta dodaj više lavande." Opet bismo se nagnule nad lonac.

Kako sam mogla da znam da ne postoji takva ružina tinktura koja može da stvori ljubav za kojom sam žudela?

Nakon nedelja uzaludnih eksperimenata, večerala sam u grobnoj tišini, dok je nabrana kragna skrivala najsvežiji osip koji sam zadobila. Dvorani su igrali, njihov prostački smeh odzvanjao mi je u ušima; zavidela sam im što mogu da se bave sujetom, glupavim nadmetanjima i predrasudama, jer sve što sam tog trenutka mogla da predvidim bila je samo neutešna budućnost. Želela sam da se svečanost okonča, kako bih mogla da se povučem u svoje oda je i urlam na zidove.

Onda se dvorana utišala. Glave su se nagnule jedna drugoj; čulo se kako je neko huknuo i ućutao. Sledila sam se. Anri se pojavio na vrhu stepeništa koje je vodilo u dvoranu, obučen u upadljivo crno-srebrno odelo. Upiljila sam pogled u podvezice na njegovim muževnim butinama, prešla pogledom od njegovog prekrivača na preponama, do njegovih grudi, na kojima je nosio broš od dragulja u obliku mladog meseca, ukrštenog s lukom.

Kralj i vojvotkinja kružili su salom. Fransoa je zastao kada je ugledao svoga sina; nije mogao da sakrije iznenađenje što je Anri bar jednom odeven kako to prilika nalaže. Moje srce počelo je da tuče; osetila sam nepogodu na vidiku, kao da se velika tama nagomilava iza mojih očiju.

Pošla sam da uzmem čašu i oborila sam je. Poskočila sam, povukavši suknju da se ne isprlja.

Tog trenutka jedna žena se pojavila iz Anrijeve senke. Zajedno su silazili niza stepenice u dvoranu, ne dodirujući se, ipak toliko usklađeni da se činilo da se kreću kao jedno. Ona je lebdela skoro ne dodirujući zemlju stopalima; njena pepeljasta, srebrna kosa bila je zategnuta s njenog uzanog čela, a tanana figura dovedena do savršenstva odevena u uzbudljivu, crno-belu haljinu, koja je odgovarala Anrijevoj odeći. Nije nosila nakit, sem istog simbola mladog meseca na grudima; privukla je sve poglede kada je stala pored mog muža.

Piljila sam u nju, potpuno zgrožena. Bila je kao oživela mermerna statua, zrela žena na vrhuncu svoje snage, više nego svesna svoje nadmoći. Zamišljala sam je kao punačku, ljubaznu guvernantu; kurvu razmazanih usana i ofarbane kose; kao da je mogla da čuje moje misli, podigla je pogled ka meni. Usta su joj se izvila u osmeh. Bio je to smešak kakav nikada nisam videla, podrugljiv i pobednički, koji je otkrio to malo tamno mesto u mojoj duši u kojem su vladali strah i zavist.

Prikupivši svoju suknju, odletela sam iz dvorane. Trčala sam sve dok nisam uletela u svoje oda je, nateravši moje dvorske dame da graknu uplašeno i da poskoče sa svojih stolica.

Lukrecija mi je prišla. „Moja gospo, šta se desilo? Izgledate kao da ste videli duha.“

„Ta-ta žena. Dijana od Poatjea. Ona je ovde u dvorani.“ Dok sam izgovarala njeno ime, učinilo mi se da će njegov neprijatan zvuk zauvek ostati u meni. „Blagi bože, ona nije stara. Ona nije ružna.“ Položila sam dlanove na svoj toaletni sto i videla svoje duge prste s nalakiranim noktima, ukrašene prstenjem. Kada sam se pogledala u uglačanom staklu, lice koje mi je uzvratilo pogled kao da mi je bilo strano - podbulo italijansko lice prefarbano u francusko, koje je živelo zahvaljujući kraljevom dopuštenju.

„Idite“, prošaputala sam. „Svi vi. Ostavite me.“

Mala Ana-Marija požurila je napolje. Lukrecija je ostala. „Ne smete da dopustite da vam ona to radi. Vi ste Katarina de Mediči, vojvotkinja od Orleana. Ko je ona osim što je kurva vašega muža?“

Jecajući sam udahnula, primoravajući sebe da obuzdam svoj bes. „Da, čula sam sebe kako odgovaram, glasom koji nije zvučao kao moj. „Ko je ona, a? Niko! Udovica dvorskog službenika, bivša guvernanta. Moj deda bio je Lorenco de Mediči, vrhovni gospodar Firence; moja porodica sedela je na prestolu Svetog Petra.“

Okrenula sam se Lukreciji. „Ona se usuđuje da pokaže svoje lice na ovom dvoru; usuđuje se da ušeta s mojim mužem i pogleda me kao da sam njena sluškinja!“

„Možda se boji. Možda shvata koliko bi mnogo mogla da izgubi."

„Boji?" Nasmejala sam se kiselo. „Koga? *Mene?"*

„Da. Vi ste njegova supruga; jednoga dana rodićete mu sinove. Ona nema ništa da mu ponudi sem svoga tela, a svesna je da to ne može večno da traje. Ona možda izgleda mlado, ali to nije i zavisi od njegove vernosti. Žena poput nje može lako da se odbaci. To se dešava svakoga dana."

Zastala sam na tren. Ranije to nisam tako sagledavala. Ta žena mora da je već u svojim četrdesetim; na koncu, rađala je decu, ostala udovica. Ona mora da zna, takođe, da mi je kralj veoma naklonjen; da je, uprkos činjenici što nisam podarila naslednika, Fransoa odbio da me otera. Da li se zbog toga ona javno pojavila, odevena u boje usklađene s Anrijevim, kao da su neki vitez i njegova dama iz legendi?! Nije li ona konačno shvatila da ako bar u nečem nepopusti, onda bi mogla sve da izgubi?

„To je to", dahtala sam. „Kralj je pozvao Anrija, a ona je došla s njim. Svesna je da Anri više ne može da izbegava svoje dužnosti, čak ni zbog nje. Nije imala drugog izbora." Pozvala sam je rukom. „Brzo, pomozite mi da se presvučeni. On će brzo stići ovde."

Lukrecija me je razodenula i pomogla mi da obučem spavaćicu. Dok je sedela na oprezu u susednoj sobi, gurnula sam četku u punđu i češljala se dok se moja bujna kovrdžava kosa nije rasplela; bila je toliko dugačka da sam mogla da sednem na nju. Otvorila sam spavaćicu i savila svoje dlanove oko dojki, odmeravala njihovu težinu i golicala bradavice boje cimeta dok se nisu uspravile. Pregledala sam svoje telo, kao kada bih pregledala robu, uočavajući lepu dužinu mojih nogu, listove na nogama zategnute od jahanja, snažne, ali ne debele članke, moje razmaknute i lepo oblikovane butine.

Nasmešila sam se svom odrazu u ogledalu. Možda nisam visoka i lepa kao ona, sazdana od mermera i satena; ali ja sam snažna i mlada. Ona se još grčevito drži svoje mladosti, dok se moja pruža ispred mene, kao plodna oranica.

Čulo se kucanje na vratima. Privezala sam trake ogrtača i osmehnula se s nadom kada je Anri ušao. Zastao je, kao da nije bio siguran da li je dobrodošao.

„Mužu, ovo je neočekivano zadovoljstvo." Polako sam prišla stolu na kojem je stajala boca vina.

Prihvatio je čašu koju sam mu pružila, tako nespretno da sam poželela da se nasmejem. Pročistio je grlo. „Moramo da razgovaramo", počeo je i klimnuvši glavom seo u moju stolicu. Dugo me je posmatrao pre no što je sručio: „Otac mi j e poslao poruku. Zahteva da dobijemo dete. Kaže da je to naređenje, imajući u vidu zdravlje mog brata dofena."

Nisam pokazala da sam iznenađena. Mada je bio ovde, kako sam se nadala, nisam znala da je i dofen patio od pluća kao i Madlena. Bio je toliko neprimetan na dvoru, držeći se samo svojih odaja i istorije, da sam često zaboravljala da postoji.

Anri je koračao mojom sobom, stežući čašu rukom. „Lekari moga oca misle da moj brat neće još dugo poživeti, tako da vi i ja moramo da osiguramo naslednika.“ Progutao je veliki gutljaj iz čaše, okrenuvši se ka boci da dospe još. Videla sam kako mu ruka drhti.

Sedela sam mirno, skrivajući strah. Ako dofen umre, Anri će postati prestolonaslednik. Jednoga dana mi ćemo biti kralj i kraljica. Mozak mi se zavrteo. Tako daleko nikada nisam gledala. Zauvek ukopana u očuvanje sadašnjosti, nikada nisam predahnula da razmislim o kraljevim snažnim razlozima da me štiti. Da li je on u *meni* video buduću kraljicu Francuske?

Upravo sam sa svog izolovanog ostrva bitisanja iskoračila u veliku nepoznanicu.

Čula sam Anrija da govori i usredsredila svoju pažnju na njega kada se stvorio ispred mene. „Obećavam da ću biti nežniji ovoga puta“, rekao je i pogledi su nam se sudarili. Pokušao je da se nasmeši i shvatila sam da ga je sramota. Poslednji put, za kaznu, namerno je bio okrutan prema meni.

Ustala sam i otišla u spavaću sobu. Čak i ako bude bolelo, govorila sam sebi, neće potrajati.

Ovoga puta ću zatrudneti, da dokažem da vredim. Ipak, dok sam navlačila čaršave uplašila sam se, znajući da to nema veze s onim što bi on mogao da uradi. Šta ako to nije njegova greška? Šta ako se ispostavi da je istina sve što mi dvor govori iza leđa?

Šta ako sam jalova?

U taj čas Lukrecija uđe kroz sporedna vrata da pripremi sobu. Sveca je gorela kraj kreveta; zavese su bile navučene. Senke su titrale na tavanici. Kada sam čula šuškanje odeće koja se skida iza mene, ruke su mi zadrhtale i promrmljala sam u ogrtač.

„Katarina.“ Njegovo usta bila su na mom uhu. Uzeo me je za ramena, okrenuo licem sebi. Popeo se na mene, njegova snažna pleća bila su prekrivena tamnim maljama; njegove ruke i noge snažne i mišićave. Nosio je samo svoj nakurnjak. Jasno sam videla da je uzbuđen ispod tankog platna.

Bez najave, obuzela me je toplina. Pokušala sam da je prigušim. Nisam htela da žudim za čovekom koji je u meni gledao samo posudu za svoje seme; nisam želela da ga volim. Pokušala sam da se setim besa i mržnje koju sam osetila kada sam ga ugledala s njegovom kurvom, da osnažim svoj prezir, koji me je štitio od njegovih uvreda. Ali ništa od toga nije bilo

važno kada me je položio leđima na krevet i posmatrao, drhtureći, dok je povlačio moju spavaćicu niz moje grudi, postepeno otkrivajući moju golotinju. „Lepi ste“, mrmljao je. Kao da se tome nije nadao, onda me je pogledao pravo u oči. Po prvi put u našem braku osetila sam da me vidi onakvom kakva jesam, ne kao suprugu koju nikada nije želeo, a ruke su mu se brzo spustile na trake njegovog nakurnjaka, kao da je bio nestrpljiv da ga se što pre oslobodi.

Činio mi se neverovatno velik. Ipak, ušao je u mene pažljivo, ispunio mi oči suzama; bila sam zahvalna što je slabi titraj svetlosti prigušio moj lik.

Ovoga puta skoro da sam glasno vikala od istovremenog bola i strasti, njegovo telo ispunjavalo me je, sve dok se moje ćelo postojanje nije svelo na osećaj njegovog kretanja u meni, uživala sam u snazi, u trenutku, dok je njegov dah prelazio u dahtanje i bivao sve teži; ovila sam svoje kukove da primim njegove udare, a moje ruke milovale su mu grudi, mrseći snažne malje.

Telo mu je zadrhtalo. Osetila sam kako se još više uvećava i prošaputala njegovo ime. Umirio se, zategao ćelo telo, kao da se borio da nešto zadrži, onda je izdahnuo i dublje uronio, potičući vrelinu koja se uznosila u hiljade zatalasanih kružića, sve dok i ja nisam počela da vičem, stiskajući ga rukama, nogu objumljenih oko njegovog struka.

Dahćući, pao je kraj mene. Stegla sam mišiće, odlučna da se njegovo seme primi u meni. Kada sam se okrenula ka njemu, još drhtava tela, on je ustao iz kreveta. Čula sam ga kako skuplja odeću, u žurbi navlači pantalone i žaket. Zazvučalo je kao da mi neko sipa kamenje u uši.

Prošaputala sam: „Ostanite sa mnom noćas.“

Mirno je odgovorio: „Ne mogu.“

Pridigla sam se. „Zašto? Zar vas nisam zadovoljila?“

Skrenuo je pogled. „Vi... jeste. Ali očekuju me na drugom mestu.“

Nisam mogla da obuzdam bes u glasu. „To je ta žena, zar ne? Ostavljate me zbog nje. Da li vam ona toliko znači da me ponižavate pred celim dvorom.“

„Ona znači sve.“ Sreo je moj pogled izobličena, skoro tužna lica. „Ne želim da vas vređam, ali morate da prihvatite šta mogu i šta ne mogu da vam pružim. Jednom kada dobijete dete, nećete više toliko misliti na mene. Imaćete našeg sina koga ćete voleti umesto mene.“

Spustila sam šake na stomak, osećajući bol od njegovih reči, kao da me je njima probadao. Želela sam da urliknem da ću uvek misliti na njega. Ja sam bila ta koja je zaslužila njegovu ljubav, a ne statua koja ga je držala u svom ropstvu. Ali nisam, jer sam sada shvatila ono što sam čak i od sebe skrivala, iluziju koja me je zauzdala i naterala da poverujem da imam

snage da promenim njegovo srce.

Da to nije bila ona, bila bi neka druga. Ne ja. Nikada ja.

Okrenula sam se ka njemu. „Idite, onda. Idite k njoj."

Otišao je bez ijedne reči, tiho zatvorivši vrata za sobom.

* * *

Probudila sam se tri meseca kasnije u grčevima. Puzeći iz kreveta, teturala sam do noćne posude, očajna što mi se vratila menstruacija. Moj apetit odnedavno se pretvorio u proždrljivost; potajno sam počela da se nadam da sam možda zatrudnela, jer su moji prethodni ciklusi bili neuredni, i ne tako obilni kao ranije. Ali kada je Lukrecija uletela da mi pomogne, osetila sam kako mi se stomak uvija u zlokobni čvor, zlokobni mlaz krvi šiknuo je ispod mog ogrtača.

Ukočila sam se, gledajući s užasom na zgrušanu krv na nogama. Onda su mi se noge trgle i uz prigušeni uzdah privila sam kolena uza se. Mrmljala sam, milujući svoju dijafragmu, ljuljajući se napred-nazad. „Ne. Molim te, Bože, ne."

Lukrecija je zamenila moju okrvavljenu spavaćicu ogrtačem i odvela me do stolice.

Gledala sam, sva zastrašena, dok je Lukrecija skupljala krv i stavljala umrljane krpe u kamin. Tek tada sam prošaputala: „Niko ne srne da sazna. To bi mi bio kraj."

Potvrdila je klimanjem glavom. „Sve ću spaliti, uključujući i haljinu. Sada se odmorite."

„Kako da se odmorim?" Ćelo telo mi je zadrhtalo. „Nikada više neću moći da se odmorim. Izgubila sam njegovo dete. Šta ću sada da radim? Kako mogu da preživim?"

„Hoćete, preživećete." Upiljila se u mene. „Mladi ste. Mnoge žene pobace svoje prvo dete. Dolazio vam je ranije i dolaziće ponovo. I njemu je potreban sin isto koliko i vama.

Suze su mi plavile oči dok je ona džarala vatru, dodajući još drveta, kako bi zapalila plamen koji će poraz moje utrobe pretvoriti u pepeo.

Dva dana kasnije umro je dofen.

9

Svi na dvoru obukli smo se u belo.

Sedela sam s princezama u kraljevskoj kripti Bazilike Sen Deni i posmatrala kako polažu u kriptu uzani beli kovčeg. Mada kraljev najstariji sin nikada nije bio dobroga zdravlja, nije ni dvadesetu navršio, Fransoa je bio očajan zbog gubitka sina. Sav izmučen i bled, sagao se da poljubi izrezbareni mermer, koji će biti grob njegovom najstarijem sinu, pa je, zajedno s Anrijem, otišao iz crkve. Kada me je muž pogledao, po njegovom kratkom, setnom pogledu, shvatila sam da je zaokupljen svojim proglašenjem u očevog naslednika. Na tren mi se zamutilo u glavi pri pomisli da će me sada, više no ranije, ceo dvor posmatrati, ne bi li uočio nagoveštaj sina koga moram da rodim.

Princeze su ustale. Krenula sam da se povučem korak u stranu od Madlene kada je ona promrmljala: „Ne, vi morate da idete prvi. Sada ste supruga dofenova."

Pogledala sam u Margaretu; tužno mi je klimnula glavom. Povila sam glavu i iskoračila.

Dok sam hodala niz prolaz, čula sam kako su dvorani počeli da se došaptavaju.

Četrdeset dana žalosti se oteglo. Lišena razonode s kraljem, koji se usamio, učinilo je da ožive svi moji strahovi, tako da sam patila od nesanice, progonjena utvarama iz doba progona. Anri mi nije dolazio u krevet zbog žalosti za bratom. Tokom prvog zvaničnog pojavljivanja posle žalosti sedeli smo ukočeni poput statua; Džejms Peti, kralj Škotske, došao je u posetu Francuskoj s namerom da ženidbom učvrsti savez dveju država.

Niko nije mogao da predvidi da će, od mnoštva dama koje su mu ponuđene, stidljiva Madlena biti ta koja će zarobiti Džejmsovo srce. Bio je to, naravno, savršen brak. Pitala sam se da li ga je, čak i u svom bolu, Fransoa planirao, potpuno svestan činjenice da će se ratoborni engleski kralj, Henri Osmi, razjariti kada vidi da njegov škotski sused ima novu francusku kraljicu u svom krevetu.

Samo nekoliko nedelja po Džejmsovom dolasku stajale smo u Madleninim odajama, a dame su žurile naokolo da u poslednjem trenutku još doteraju venčanicu. Dok sam pričvršćivala lagani veo na njenu tijaru, okrenula sam se ka ogledalu. Ona je povirila: „Katarina, tako sam bleda. Možda treba da stavim malo ruža koji ste napravili za mene?"

„Ne danas“, rekoh, „neveste treba da budu blede.“

Uzela me je za dlanove. „Zar nije čudno kako život može da se promeni? Pogledajte nas: još juče bile smo zajedno u učionici. Vi ste sada dofenova supruga, a ja ću da budem kraljica Škotske.“ Još jednom se pogledala u ogledalu. „Nadam se da ću mu biti dobra kraljica. Lekari kažu da mi je bolje.“ Dok je govorila, gladila je svoj rukav. Videla sam modrice na njenoj ruci, posledice nedelje ispuštanja krvi, koje su prepisali njeni lekari. „Ali čujem da su zime u Škotskoj surove za pluća“, dodala je, „a moja su uvek bila tako slaba.“

„Džejms ima mnogo zamkova da vas čuva na toplom. Sklonila sam joj prste s podlaktice. „Sada prestanite da se bojite. Danas je dan vašeg venčanja.“

Žene su zakreštale dok je Fransoa, blešteći u zlatnom brokatu, prolazio. „Jadni tata!“ - huktala je Margareta. „Loš je znak da muškarac vidi mladu pre no što ona uđe u katedralu.

„Ha, loš znak za mladoženju, ali nije za oca.“ Otišao je do Madlene. „Mladoženja vas čeka. Da li ste spremni, *ma cher?“*

Dok ga je hvatala pod ruku, pogledao me je zabrinuto. Smrt njegovog najstarijeg sina još se očitavala na njegovom licu i znala sam da je zabrinut. Škotska je bila na rđavom glasu po svojoj surovoj klimi i aristokratiji; kako će naša slatka Madlena da otputuje tako daleko od Francuske?

Rekla sam: „Njeno visočanstvo nam je baš sada rekla koliko je sretna. Sigurno je da je ovo jedan od najradosnijih dana u Francuskoj, vaše veličanstvo/'

„Zaista“, promrmljao je, „isto koliko i vaš dolazak, moja malena.“ Blistavo se nasmešio Madleni. „U Notr-Dam!“

Posle nekoliko nedelja slavlja pridružili smo se venčanom paru i ispratili ih do Kalea, odakle su krenuli za Škotsku. Onda smo se vratili u Fontenblo. Fransoa se iznenada onesvestio.

Njegova bolest namah je sve bacila u brigu. Dvorani su šaputali da su meseci proslave uzeli danak, otvorivši ranu na genitalijama, koja mu je otežavala mokrenje. Nedeljama je bio izolovan iza zatvorenih vrata, podvrgnut silnim lekovima za sve bolesti, koji su ga učinili slabim i dezorijentisanim.

Bila sam na bdenju s „malom bandom“. Nije nam bilo dozvoljeno da ga posetimo, što je nateralo gospođu D’ Etamp da luta hodnicima, bespomoćna da pomogne čoveku od koga je zavisio njen život. Kada je objavljeno da se Njegovom veličanstvu stanje poboljšalo, obukla je svoju

najraskošniju svilu i okitila se draguljima, očekujući da je pozovu.

I na njeno i na moje iznenađenje, Fransoa je pozvao mene.

Sa svoga kreveta pogledao me je očima užagrelim od groznice. „Malena, promenili ste parfem."

„Sama sam ga napravila." Prinela sam mu članak svoje ruke. „Esencije jasmina, mošusa i ruže."

Nasmešio se blago. „Veoma je francuski. Kada se namerite na nešto, nikada ne odustajete. Divim se vašoj istrajnosti. Možda ćete uskoro uspeti i da mi podarite unuka takođe, a?"

„Da", prošaputala sam. Nisam ispoljila svoj strah, mada sam znala da me je tim recima upozorio. Jednoga dana on će umreti, a ja ću biti sasvim sama na neprijateljski nastrojenom dvoru. Morala sam da osiguram naslednike dinastije Valoa i da dokažem da zaslužujem da budem kraljica.

Držala sam ga za ruku dok je tonuo u san. Možda sam morala da budem očajna zbog saznanja da se ova veličanstvena olupina od čoveka, koji me je štitio od svakakvih zala, približio svome kraju.

No, jedino o čemu sam mogla da razmišljam, bio je nepremostivi zadatak koji me je očekivao.

Do polovine leta Fransoa se oporavio i izbio je rat zbog vojvodstva Milano protiv habzburškog cara Karla Petog. Ovoga puta, zapovednik, njegov sestrić Kolinji, i moj muž, predvodili su naše trupe, dok je dvor bio smešten u Sen Žermenu, blizu bezbednog Pariza.

Prvog trena koji sam ugrabila, iskrala sam se napolje sama, da posetim Kozima. Bio je presrećan što me vidi. Odveo me je u svoju sobu na spratu ispunjenu policama s bočicama, teglama i knjigama, sličnu radnoj sobi njegovog oca u Firenci; kavezi sa živim pticama visili su s krovnih greda.

„Moja gospo", rekao je, klanjajući se s preteranom poniznošću, „počastvovali ste me vašom posetom."

Osmotrila sam ga. „Kozimo, izgledate kao da niste jeli, niti videli sunca nedeljama. Nadam se da niste zatvoreni ovde po ceo dan. Ne može se živeti samo od magije."

Dok je on mrmljao izvinjenja, njegovo koščato lice sijalo je željom da me odobrovolji, pa sam se pitala da li je pametno što sam došla. Na kraju krajeva, on je bio sluga čije sam račune ja plaćala. Kako on može da razume muke koje sam proživela? Još od onog groznog jutra kada sam pobacila, uprkos Lukrecijinoj tvrdnji da žene često gube prvu bebu, živela sam u stalnom strahu, mučena mišlju da će me proterati iz Francuske zato što nisam uspela da suprugu podarim naslednika.

Kozimo me je posmatrao, kao da može da mi čita misli. „Moja gospa je

zabrinuta," rekao je. „Došli ste meni jer živite u strahu. Ne možete da mi se poverite. Pre bih umro no da vas izdam."

Započela sam, susrevši njegov pronicljiv pogled i setivši se čaršava i spavaćice kako gore i pretvaraju se u pepeo u mom kaminu. Grudva mi se stegla oko srca.

„Ja... ja ne smem da omašim", konačno sam prošaputala. „Moram da rodim dete."

Značajno je klimnuo glavom. „Ispitaćemo mogućnosti zajedno." Uzeo je gugutku iz jednog od kaveza iznad naših glava i majstorski joj svojim prstima uvrnuo šiju. Dok je stavljao na sto pticu belog perja koja se još trzala, uzeo je bodež i rasporio ju je. Ustuknula sam pred vonjem utrobe koja se rasula, od prizora tamne krvi koja je ostavljala krvave tragove na njegovim rukama dok je pregledao organe. Posle pomnog pretraživanja, pogledao me je sa osmehom i izjavio: „Ne vidim nikakvu prepreku, vi ste sposobni da rodite dete."

Preplavilo me je ogromno olakšanje, toliko da su mi kolena klecnula. Uzdahnula sam, oslanjajući se rukama o sto. Onda sam čula kako je dodao: „Gubitak jednoga deteta ne znači da neće toga još biti." Ukočila sam se. Podigla sam pogled ka njemu. „Vi... vi znate? Videli ste?"

Slegao je ramenima. „To je moja moć. Vidim ono što drugi ne mogu. Takođe, moram da vam kažem, da budete strpljivi, moja gospo, jer vaše vreme još nije došlo."

Nasmejala sam se grubo. „Pa koliko to strpljiva treba da budem? U Francuskoj sam sedam godina i nemam ništa da pokažem. Ta žena je kriva; ona zna koliko patim i time se naslađuje. Bilo bi pravedno da umre." Trgla sam bočicu na lancu ispod moje kragne. „Imam sredstvo u ovoj bočici koje mi je vaš otac dao pre mnogo godina. Samo da mi se ukaže prilika."

Izvio je obrvu. „To ne smete da učinite. Svi bi posumnjali."

„Ne marim za to. Anri bi tugovao neko vreme, a onda bi se predao svojim potrebama. Tome mora da dođe kraj."

„Ili može da skrene pažnju na glasine i da vas nikada više ne dotakne. Francuzi misle da su svi Italijani rođeni trovači. Šta god da se nalazi u toj bočici, može da ostavi trag. Ne, moja gospo. Ma koliko da vi želite njenu smrt, to nije najbolji način."

U besu sam poželela da vičem na njega, ne zato što sam pomišljala da bih ikada otrovala Dijanu, već zato što se usudio da ukaže na posledice čina za koji sam želela da verujem da mogu da ga učinim. U svom rastrojstvu zbog gubitka deteta, koje nikada ne smem da otkrijem, krivila sam nju. Verovala sam da namerno drži Anrija van mog kreveta; u svojim najmračnijim trenucima skoro da sam verovala da je sačinila đavolski pakt

da izbaci to neuobličeno biće iz moje utrobe i da me tako ostavi da se držim nje, kako bih opstala.

„Dobro", gunđala sam. Nađite neki drugi način. Ali učinite to brzo. Nemam ćelo popodne na raspolaganju."

Kozimo je već bio otišao ka svojim policama i uzeo malu drvenu kutiju: „Ovde nema posledica", rekao je otvarajući kutiju. „Daću vam šest zaštitnih amajlija da nosite ispod odeće, kako biste odvratili njeno zlo i losion za kožu, da ga privučete. Poslaću vam eliksir da ga upotrebite kada sledeći put bude došao da vas poseti; pola za vas, pola za njega. I što je najvažnije: ne gubite nadu."

„Kada bi nada bila serne", rekoh uzimajući amajlije od njega, „izrodila bih ceo jedan narod."

Nasmešio se. „Jednoga dana vi ćete to zaista učiniti."

* * *

Namazala sam se losionom i pričvrstila metalne amajlije na svoju podsuknju. Ispravila sam kosu vrelim železom i naručila na tuce novih haljina. Očekujući glas o Anrijevom povratku s bojišta, saletala sam vojvotkinju pitanjima o toku rata. Zvučalo je isto, kao i bilo koji drugi rat, sa ušančenom carskom vojskom i našim oficirima koji su po njima pucali iz topova. To me je činilo nestrpljivom, jer meni je bilo potrebno da se Anri vrati na dvor, kako bih isprobala eliksir na njemu.

Sudbina me je ponovo ošinula.

Nežna Madlena je umrla, kao žrtva svojih slabih pluća i surove škotske klime. Fransoa se zaključao u svoje sobe, odbijajući da vidi bilo koga. Provodila sam dane s Margaretom, tešeći je najbolje što sam umela. Ponovo smo bili u žalosti, ali Fransoa nije imao drugog izbora osim da udovolji zahtevu Džejmsa Petog i pošalje mu drugu mladu. Škotski savez bio je izuzetno važan i porodica Giz nije gubila vreme, već je ponudila svoju kćer, Mari. To što je i ona mogla da izgubi život u Škotskoj, nije bilo važno; bila je to prilika da se unaprede interesi porodice. Venčanje je održano uz prisustvo predstavnika, a uskoro potom, umorni od rata u kojem nijedan nije mogao da pobedi, Karlo Peti i Fransoa potpisali su mir.

Anri se vratio kući.

Pripremala sam se da ga primim u Fontenblou. Pila sam svoje napitke po rasporedu i nedeljama sam uređivala sobe. Sada sam hodala, obučena u crveno i rubine, okrenuta vratima.

Poslala sam Ana-Mariju napolje, da sazna kuda se kreće, izabravši da

ostanem u senci za vreme dočeka. Poslednja stvar koju sam želela, bilo je da izgledam kao sumanuta supruga, prva koja mu se baca u zagrljaj dok ulazi u dvorište.

Dok sam osećala kako me moje dvorske dame posmatraju, kao što bi uvek činile kada bi osetile moj nemir, spustila sam ruku u džep. Kada sam napipala malenu bočicu koju je Kozimo poslao, nasmešila sam se. Obećao je da će njena moćna mešavina učiniti da Anri misli samo na mene. Svoju polovinu ispila sam tog jutra. Sve što je sada trebalo da učinim, bilo je da mu preostalu polovinu sipam u vino. Krenula sam u akciju, a ostatak će učiniti sama priroda.

Moje dame su šile. Otkada sam dočula da se Anri vratio, bila sam uznemirena i spremna da se izvinim kada sam čula tupkanje potpetica. Uspravila sam se u stolici, a Ana-Marija je uletela. „Njegovo visočanstvo dolazi! Ali čula sam na galeriji da...“

Nisam se obazirala na to. „Čuću trač kasnije! Sedi. Anri mora da pomisli kako ga nismo očekivale.“

„Ali vaša visost mora...“

„Kasnije.“ Pokazala sam joj na stolicu. Očajnički gledajući u druge dame, sela je.

Radoznalost je uzbunila kovitlace u meni. Prošlo je dugih osam meseci otkad smo se poslednji put videli. Kakvom ću mu se učiniti? Da li će eliksir delovati? Da li ću ponovo zatrudneti?

Glasan smeh prethodio je dolasku grupe muškaraca. Uočila sam Anrijevog bliskog prijatelja i drugara po oružju - među njima je bio Fransoa od Giza. Još uvek je bio vitak i visok, ali su sada njegove oštre crte lica, koje bi ga činile zgodnim da se nije tako kruto držao, bile naružene svežim ožiljkom koji mu je presecao lice i nabirao mu levu stranu usana u trajni podsmeh.

„Gospodo“, rekoh srdačno, „kako je divno što vas napokon vidim. Dobro došli kući.“

Dok su se muškarci duboko klanjali, Anri je iskoračio iz sredine. Skoro da ga nisam prepoznala. Nosio je jednostavan braon žaket, njegovo mršavo lice bilo je prekriveno gustom bradom, oči su mu bile upale. U njegovom ozbiljnom naklonu otkrila sam zrelost, stečenu tokom meseci kada je posmatrao svoje vojnike kako umiru za Francusku. Moj muž otišao je u rat koji ga je zauvek obeležio.

„Želite li malo vina?“, upitala sam, dok mi je spustio poljubac u obraz.

„Ne pijem više vino“, uzvratio je.

Posrnula sam. Ako ne pije vino, kako da mu uspem eliksir? Njegov ukus bio je gorak; osetio bi ga u vodi. Tražila sam neki razlog da ga nateram da uzme čašu kad sam videla kako u trenu razmenjuje pogled s Gizom.

Steglo me je u stomaku kada mi je Anri uzvratio zagonetan pogled.

Uhvatila sam ga za ruku. „Tako sam srećna što ste se vratili..., izustih. „Nedostajali ste mi. Ako želite, možemo da večeramo zajedno. Imam toliko toga da vam ispričam."

„Bojim se da to nije moguće." Izvukao je svoju ruku. Dok se kretao ka svojim ljudima, pomislih kako nije rekao „ne", nije rekao da neće kasnije da dođe. Eliksir se neće pokvariti. Nisam mogla da čekam. Tek kada su otišli, setila sam se Ana- -Marije. „Kakve su to vesti koje niste mogli da sačekate da mi saopštite?"- upitala sam, stropoštavši se u stolicu.

„Ma, to je samo glasina", Lukrecija se umešala, otkrivši da joj je Ana-Marija već rekla.

Sačekala sam. Pogledala sam svoje družbenice. Rukom sam izbacila napolje sve sem Lukrecije.

„Reč je o Anriju?" - upitala sam je. „Recite brzo. Šta je učinio ovoga puta?" Stegla sam se kao čelik, očekujući još neku pokvarenost u vezi s Dijanom. Umesto toga, Lukrecija reče: „Izgleda da je tokom rata Njegovo visočanstvo... pa, učinio nesmotrenost. Dugi sati na bojištu... kao bilo koji muškarac tražio je utehu. Kažu da je to mlada seljančica koju je posetio samo nekoliko puta. Na tome bi se i završilo, samo ona je sada trudna. Tvrdi da je dete njegovo."

Dlanovima sam stegla haljinu; osetila sam glupo pucketanje, nešto vlažno na svojim butinama. Bočica s eliksirom u mom džepu; bila je slomljena. „Da li on... da li on prihvata njen zahtev?", pitala sam oklevajući.

„Da." Lukrecija je zastala. „Bojim se da ima još nešto." Pogledala me je pravo u oči. „Upravnikovica traži da joj se beba preda na odgajanje ako dete bude muško."

Učinilo mi se da neću moći da zadržim mučninu u sebi. Mahnula sam Lukreciji da izađe i presamitila se preko stolice, dok mi se stomak nadimao. Ništa nije izašlo napolje. Osetila sam prljavštinu i činilo se kao da su neverica i strah postali sastavni deo mene. Znala sam da sada moram da žrtvujem sve ako želim da opstanem.

Avgusta 1538. godine seljančica je rodila kćer. Dobila je otpremninu i bilo joj je dozvoljeno da zadrži dete, jer Dijanu nije zanimalo da uzgaja devojčicu. Ali iako je ljubavnica moga muža propustila da spusti svoje šape na njegovo dete, meni nije bilo lakše. Sama činjenica da je Anri dobio kopile, rasplamtalo je došaptavanja na dvoru o mojoj jalovosti, kao da sada više nije bilo sumnje ko snosi krivicu za naš promašaj.

Svaki dan koji je promicao, gurao me je bliže ka neminovnosti. Anri niti je dolazio u moj krevet, niti me je viđao danima i počela sam da sumnjam da se Dijana iz petnih žila zalaže protiv mene, kako bi uništila ono malo

zadovoljstva koje bismo Anri i ja mogli da nađemo u braku. Moja jedina uteha i zaštita bio je kralj, čija se osvedočena ljubav prema meni nije promenila.

Na sam dan mog dvadeset trećeg rođendana i na osmu godišnjicu dolaska u Francusku, Fransoa se preselio u zamak Amboaz, postavljen na poluostrvu iznad Loare. Amboaz su hvalili zbog prostranih vrtova i predivnih ograda od kovanog gvožđa; u to omiljeno prebivalište Fransoa je uložio godine truda kako bi ga učinio što elegantnijim; u njemu je obznanio dugo smišljan plan o preuzimanju Milana od Karla Petog.

„Zapovednik smatra da svoju dvanaestogodišnju nećaku Žanu od Albrea, kćer kralja Navare i moje sestre Margarete, treba da ponudim Filipu od Španije, nasledniku Karla Petog", rekao mi je dok smo se šetali baštom. Iz udaljenog kraja čula se prigušena rika i dopirao je mošusni vonj iz kaveza u kojima su držana tri lava, poklon turskog sultana; nije znao šta da čini s tim životinjama.

„Zauzvrat, nastavio je, „Karlo može da mi ustupi Milano, a Žana će Filipu ustupiti Navaru kada je nasledi. Karlo će da đipi kad čuje za tu priliku; on veruje da njegova familija, Habzburzi, polažu neprikosnoveno pravo na carstvo, dok su sadašnji vladari Albreovi samo uzurpatori. Moja sestra Margareta je udovica kralja od Navare; neće baš biti srećna da svoju kćer uda u Španiju, ali u stvari i ne nameravam Karlu da *dam* Navaru. Želim da on samo tako pomisli, tako da ja mogu da uzmem Milano." Gurnuo me je laktom. „Šta kažete, malena? Zar ne možemo da nadmudrimo tu habzburšku otrovnicu?"

„Ne vidim zašto to ne bismo učinili?" - rekoh. „To je odličan plan i sigurna sam da će vaša sestra razumeti." Uzdahnuo je: „Ne znate vi Margaretu. Nekada smo bili bliski, ali pošto se udala i odselila u Navaru, promenila se. Njen pokojni muž, kralj Navare, bio je simpatizer hugenota i ona se uključila u njihov takozvani cilj'." Usta su mu se iskrivila; to je bio prvi put da je meni pomenuo taj protestantski kult koji donosi toliko nevolja. „Ona je neko vreme štitila onog antihrista Kalvina; glasine kruže da je čak i kćer podigla u hugenotskom duhu, Bože pomozi." Zastao je.

„Vi tu možete da budete od koristi, malena. Zamolio sam da nas Žana poseti; možda vi možete da je ubedite da prigrli našu katoličku veru. Kao da će devojčica od dvanaest godina da uoči razliku."

„Biće mi čast", odgovorila sam, misleći da će i meni odgovarati da budem od koristi u politici. Žana je stigla mesec dana kasnije. Malenog rasta, tanušna, izduženog nosa kao u većine Valoa i uzanih, bademastih zelenih očiju; samo su njena bujna crvena kosa i rasute pege pokazivale njeno poreklo po ocu. Stajala je na mom pragu uzdignute oštre bradice, obučena od glave do pete u neprijatnu crnu boju.

Prišla sam joj. „Moje najdraže dete, uđite! Tako nam je drago što vas

vidimo."

Žana je piljila u moj molitvenik. „Ja ne mogu", rekla je visokim, nazalnim tonom. Uprla je svojim prstom: „To je idolopoklonstvo."

Zagrcnula sam se od smeha. „Ja sam rimokatoličke vere, mi se tako molimo.4'

„Pa, ja sam reformista i nama je zabranjeno da posmatramo isklesane likove."

„Ona nije isklesan lik", odgovorila sam, dok se Margareta ukočila. „To je Bogorodica iz Asizija, slavljena zbog svoje dobrote prema bogaljima i svim mučenicima s raznim deformitetima."

„Ona je statua. Kalvin smatra da mora da se prestane s kultom svetaca i obožavanjem statua, jer to nije propovedao naš Spasitelj."

Bože pomozi, dete je bilo ostrašćeni jeretik. Nasmejala sam se još jednom, kako bih prikrila svoju zbunjenost, ne toliko zbog njenih reči, koje su zvučale otprilike onako kako sam i očekivala, već više zbog njenog uverenja. O čemu je, za ime boga, kraljica Margareta podučavala svoju kćer? I kako ću ja da se suprotstavim tome?

„Hristova majka bila je žena kao i svaka druga, nastavila je Žana. „Obožavanje njenog kulta potiče od starih paganskih običaja."

Margareta je skočila na noge. „Kako se usuđujete da izgovorite takvo svetogrđe?"

Žana je grizla donju usnu. Nasmejala sam se kako bih umirila napetost. „Ona deklamuje šta joj je rečeno, kao što mi ponavljamo Brantoma.[6] Ne razume ni pola rečenog."

„Razumem!" - Žana je suzila oči. „I znam zašto sam ovde. Žele da me udaju za papističkog Španca, no ja ću pre da umrem. Ja sam božje dete, a vi ste budale koje klečite pred krstom."

Dok su moje dame jednoglasno uzdahnule, uhvatila sam je za mršava ramena. „Dosta. Nema više razgovora o religiji, važi? ' Brzo sam je odgurala do prazne stolice pored sebe. Moje družbenice su se odmakle kao da bi mogla da ih zarazi. Margareta je, uz otrovne poglede upućene gošći, žustro napustila sobu.

Nisam očekivala takvu pobožnost od svoje zaove. No, Margareta nije nameravala da popusti kalvinistima, niti bi to ikada učinila. Još više me je obeshrabrilo kada sam shvatila koliko se dete naslađuje svojim uticajem na druge; ipak, kako sam se trudila da Žanu naučim da se povinuje, stekla sam izvanredan uvid u novu religiju, koju je većina katolika ili prezirala ili je se plašila.

[6] Pjer de Brantom (1540-1614), francuski hroničar koji je s dosta pikanterija opisivao život znamenitih ličnosti svoga doba. Pod nazivom Memoari njegovi zapisi sakupljeni su i objavljeni 1665. (Prim. prev.)

Na svoje iznenađenje, jednom kada sam se dokopala doktrinarnih odstupanja, uvidela sam da se hugenotska vera ne razlikuje umnogome od moje. Ali Žana se slepo držala svoje vere i nisam postigla nikakav napredak u pokušaju da je preobratim. Niti je to bilo važno; kada je od svog izaslanika čuo izveštaj o nevesti, Karlo Peti odbio je i da razmišlja o Žani kao nevesti za svoga sina.

Razjaren, Fransoa je poslao Žanu da se pakuje nazad za Navaru i utonuo u sumorno raspoloženje, netrpeljiv prema svemu i svakome. Osetila sam kako se moja sopstvena zamka obrušava na mene. S obzirom na njegovo trenutno raspoloženje, bilo je pitanje koliko je potrebno da neki od lukavih dvorana predloži kralju da put do Milana može da se nađe i putem nove supruge za Anrija?

Moj boravak bližio se kraju. Morala sam da zapečatim dogovor sa svojim ličnim đavolom.

Uredila sam da se sastanak odigra noću u mojoj sobi. Plašila sam se da bi Dijana mogla da odbije, ili da napravi čitav cirkus od svog dolaska; no, došla je bez fanfara, diskretno. Jednog trenutka koračala sam i uvežbavala govor koji mi se činio da ima ukus čađi u ustima; već sledećeg momenta vrata su se otvorila i ona je stajala na pragu, u ogrtaču s kapuljačom. Podigla je belu ruku, zbacila kapuljaču i pokazala zagonetno lice sfinge. Nosila je tamnoplavu haljinu, nisku retkih crnih bisera, ovijenu oko njenog alabasterskog, belog grla.

Glas joj je bio kultivisan, glas dvoranke. „Iznenadio me je vaš poziv."

Osmeh na mojim usnama bio je rezak. „O? Pa, neće biti da ne znate za mene, gospođo?"

Nagnula je glavu. „Zaista, vaša iskrenost razgaljuje."

„Dobro. Onda dopustite da budem još otvorenija: verujem da je vreme da se bolje upoznamo, s obzirom na to koliko ste bliski s mojim suprugom."

Oči su joj trepnule. U sekundi, spazila sam nešto tamno, bez duše. Licem u lice s tom blistavom kožom; zurila sam u te hladne, plave oči i pitala se kako je takav gmaz mogao da začara mog muža. „Bojim se da niste u pravu, pažljivo je odmeravala reči. „Dok sam ja privilegovana da Njegovo visočanstvo smatram svojim prijateljem, uveravam vas da s njim ne delim svaku njegovu tajnu.

Drhtaj zadovoljstva prostrujao je mojim telom. Bez obzira šta su privatno radili, ona je jasno stavila do znanja da ne želi da bude nepristojna u javnosti. Precenila sam njene snage.

Nije bila toliko sigurna koliko se činilo. Kao i ja, i ona je bila na klizavici. Znala je da će jednom, kad Anri bude postao kralj, morati ili da se povuče u senku, ili da mi se otvoreno suprotstavi.

Sačekala sam još koji tren, pre no što sam odlučila da zanemarim njeno izvrdavanje i gađam direktno u središte: „Pozvala sam vas jer mislim da razumete moju zabrinutost. Vidite, verujem da Njegovo veličanstvo možda uskoro neće imati nikakvog drugog izbora do da poništi naš brak.“ Vena na njenom čelu je pulsirala. „Da li ste sigurni? Čula sam da vas kralj veoma voli.“

„Nije u pitanju *njegova* ljubav“, odgovorih oštrije no što sam nameravala. „Kako god, nema te količine njegove ljubavi koja može da me spase od prokletstva koje nosim, kako inače mnogi veruju.“ Zastala sam, razmišljajući o tajni sagoreloj u ognjištu, samo nekoliko koraka od mesta na kojem smo sedele. „Govorim o tome da nemam dece, madam“, dodala sam. „Mada me Njegovo veličanstvo zaista voli, čak ni on ne može večito da me brani. Naposletku, od mene se očekuje da rodim sina. Ukoliko to ne mogu da učinim, onda će biti najbolje za sve da se povučem u manastir, gde žene koje imaju sličnu nesreću poput moje treba da budu.“

Oči su joj se suzile. Takla sam je u živac, moguće jedini koji je uopšte imala. Nije mogla da pobegne od godina koje su je stizale; imala je ograničeno vreme da ispuni svoje ambicije i zavisila je od mene, poslušne supruge. Neka druga možda ne bi bila toliko voljna da stoji po strani i dozvoljava joj da čini što želi.

„Žao mi je što vas taj problem toliko uznemirava“, rekla je i graciozno ustala, otišla do niše kod prozora, gde je milovala jastučiće kao da su kućni ljubimci. Spustila sam se do nje; nije odavala nikakav miris, kao da je sačinjena od mermera.

„Uveravam vas da takve situacije nisu retke“, rekla je. „Udala sam se za svog pokojnog muža kao devojčica i nisam rodila sve do dvadesetih. Nekim ženama potrebno je vreme da sazru.“

Sklopila sam ruke u krilu.

„Ipak“, nastavila je, „pošto je reč o tako delikatnom problemu, možda biste mi prepustili tu čast da vas rešim briga?“

Poželela sam da obavijem svoje ruke oko njenog alabasterskog, belog vrata, ali spasla me je najgoreg. Oslobodila me je potrebe da se i dalje ponižavani.

„Biću vam zahvalna“, uspela sam da izgovorim.

Pomilovala me je po ruci, ustala i odlebdela do vrata, na kojima je zastala da bi se osvrnula.

„Čula sam kako pričaju da se oslanjate na amajlije, ljubavne napitke i slično. Videćete da za tim više nemate potrebe. Ukoliko mi prepustite detalje, obećavam vam da ćete uskoro Anriju podariti dete. To će biti veličanstven dan za sve nas.“ Odjedrila je napolje, ostavivši me punu gneva i prezira, ali i s očiglednim, ustreptalim olakšanjem.

„Dofenova gospođa čeka bebu!“ Vest je prostrujala Fontenbloom, nateravši starije gospođe i udovice da živahno poskoče, kako nisu godinama, da došapnu vesti kćerima i snahama, koje su pak hrlile u bašte da o tome obaveste svoje muževe i ljubavnike.

„Dofenova gospođa je trudna! De Mediči je konačno zatrudnela!“

Posmatrala sam ih s prozora. Dvor je nedeljama likovao zbog Anrijevih noćnih poseta mojim odajama; ono što nisu znali jeste da je sve to Dijana izdirigovala. Naručila je posebne napitke da ojača moju krv i njegovu snagu i dala nam je specijalnu mapu s detaljima položaja koji su najbolji za začeće. Zajahivala sam Anrija i mamuzala ga do vrhunca; ležala sam na leđima nogu podignutih uvis dok bi on klizio u mene. Uzimao me je postrance, na kolenima: probali smo sve što sam jednom videla u zabranjenoj knjizi koju je Margareta ukrala iz kraljeve kolekcije; krala sam svaki tren uživanja koji sam mogla, glumila sam kurvu svome mužu i njegovoj ljubavnici, jer nam je rekla da samo vrelina naše strasti može dovesti do dozrevanja moje utrobe.

Svakoga puta kada bi Anri zaronio u mene a ja kriknula, izbegavala sam da pogledam ka senkama iza kreveta, gde je stajala ona, pogleda uprtog u nas, upravljajući nama oštrim pokretima svojih prstiju, precizno, kao da kosi...

Kada sam posumnjala da su naši napori urodili plodom, sačekala sam prvu mučninu, pa da prođu nedelje slabosti, kako bih tek onda obznanila vest. Poslala je babicu da me pregleda, a ova je džarala i ubadala, pre nego što je objavila da sam trudna i sposobna da rodim.

Sad je kralj došao meni s uzdahom: „Da li je to istina, *ma fille?“* Nasmešila sam se, duboko u sebi potiskujući odvratnost prema metodu koji sam koristila da ovo postignem. „Da, Istina je. Trudna sam.“

„Znao sam da me nećete razočarati. Ništa vam neće nedostajati. Tražite i dobićete.“

Čim je izašao, ušao je Anri s Dijanom. Piljila sam u nju dok me je on nespretno ljubio i pustio i nju da priđe. Nasmešila se. Ogroman novi dijamant visio je s njenog prsluka.

„Presrećni smo“, rekla je i obavila nešto hladno oko moga vrata.

Posegla sam za tom stvari: bila je to njena niska crnih bisera.

10

Imanja oko Fontenbloa zaledila su se od januarskog mraza i snega. U mojoj sobi bio je pakao, ognjište i grejači bili su zagrejani do usijanja.

Prve trudove osetila sam rano popodne i moja soba za porađanje, ukrašena teškim tapiserijama na zidovima, postala je zaseban svet, svet u kome su vladale žene. Čučeći na stolici sa širokim otvorom, uvijala sam se od jakih bolova, nesvesna vonja sopstvene krvi i mokraće.

„Gurajte, vaša visosti!“ Dijana mi je šištala u uho. „Napnite se!“

Pokušala sam da govorim, da joj naredim da izađe, ali me je obuzeo toliko silan bol da sam pomislila da ću pući nadvoje. Urlikala sam. Iznenada, ispunila me je ogromna praznina. Osetila sam lepljivo liptanje tečnosti i ivicu lavora koji mi je podmetnut između butina, kako bi se u njega izlilo sve nakon porođaja.

Kroz izmaglicu sopstvenog znoja piljila sam u Dijanu. Savetovala se s babicama. Usledila je neprijatna tišina. Pokušala sam da ustanem, moje telo je podrhtavalo. „Da li je to... da li je to moje dete...?“

Dijana se okrenula. Držala je bebu koja je plakala, umotanu u beli somot. „Dečak“, prela je kao mačka, lebdeći po sobi s mojim tek rođenim sinom, Anrijevim naslednikom, koga je privila na svoje grudi. Pala sam na jastuke. Bila sam bezbedna. Najzad, rodila sam sebi spasitelja.

Sledeće dve godine bile su bremenite teškoćama. Borili smo se u ratu koji nismo bili u stanju da dobijemo, što je ljutilo narod i siromašilo državnu kasu. Svaki novi porez, uveden kako bi se opremile naše jedinice, bio je dočekan pobunama i kud god bi se Fransoa okrenuo, nailazio je na izveštaje da su luteranski propovednici ubačeni u kraljevstvo iz Niskih Zemalja, kako bi uzbunili njegov narod da potraži ohrabrenje u protestantskoj veri. Osiromašen i slabašnog zdravlja, na kraju, potpisao je svoj poslednji ugovor s Karlom Petim.

U dvoru, očekivala sam ishod svoje druge trudnoće. Od rođenja moga sina, koji je u dedinu čast dobio ime Fransoa, Anri je u pravilnim razmacima posećivao moju sobu, na Dijanin podsticaj. Naše telesno sjedinjavanje bilo je bez strasti, ali kao kada se otvori brana, vreme koje smo proveli, bilo je više nego dovoljno da začnem naše drugo dete.

Mada sam znala da sam sklopila pakt s đavolom, obezbedila sam svoju budućnost.

U aprilu 1545. godine, posle samo tri sata trudova, rodila sam svoju kćer Elizabetu. Ona je bila razočaranje za one koji su očekivali i drugog sina, ali ja sam bila presrećna i zahtevala sam da potpuno preuzmem brigu o njoj u njenim prvim mesecima života. Bila je savršena, divne puti kakva krasi dinastiju Valoa i sjajnih crnih očiju. Provodila sam sate pevajući nadvijena nad njom, obećavala sam joj sve što sama nisam iskusila: sigurnost, utehu, roditelje koji će uvek brinuti o njoj; njen miran san na mojim rukama bio mi je uteha za sve nemire spoljnjeg sveta.

Mećave, neuobičajene za to doba godine, nanele su toliko snega, dovoljnog da zatrpa sva sela. Zapaljenje koje je mučilo Fransou još od Madlenine svadbe buknulo je nanovo. Dok je ležao u krevetu, ja sam napravila ušuškano gnezdo u svojim odajama, gde sam dovodila svoju dečicu da budu uz mene. Tada sam, po prvi put, imala svog malenog, dvogodišnjeg sina samo za sebe. Mali Fransoa patio je od strašnih zapaljenja uha, danima je plakao, dok mu lekari nisu dali sredstvo za umirenje. Dijana je njegovo nežno zdravlje zloupotrebljavala kao izgovor, kako bi imala glavnu ulogu u njegovom vaspitavanju. Zimi bi se uvek povlačila u Ane, jer je mrzela da svoju kožu izlaže hladnoći i mrazu, a ja sam se nadala da ću uspeti da sina vežem za sebe dok je ona odsutna. Moja prva radovanja zbog njegovih smeđih kovrdža i otmenosti šumskog boga bila su pomućena saznanjem da me on ne poznaje. Ponašao se prema meni kao da sam neka greška, povlačio se kada bih uzela njegovu bradu u ruku i izgovarala: „Mama. Ja sam mama.“ Pokazivala sam na Elizabetu u Lukrecijinom naručju. „To je tvoja sestra Elizabeta.

Napućio bi ustašca. „Dine! Ja hoću Dine!“

Zapušila bih uši, da ne čujem njegov plač; trpela sam njegovu ćudljivost jer je on bio moje dete, moj sin.

Jedne ledene večeri kada sam sedela s Elizabetom i posmatrala kako uništava jednu od mojih lauta, stigla je poruka da kralj želi da me vidi. Otišla sam do kraljevih odaja i videla da se gasi vatra u njegovom velikom kaminu, da su poslužavnici s hranom i krčazi nagomilani sa strane. Nešto nije bilo u redu. On nikada nije trpeo aljkavost služinčadi.

Onda sam osetila smrad.

Sedeo je pokraj prozora, a crni somot naglašavao je njegovu mršavu figuru. Dok me je posmatrao, čulo se čegrtanje pečata na pergamentu koji je *držao.* „Umro je Henri Tjudor. Ispustio je pergament na pod. „Pre tri dana se predao, živog ga je pojeo čir na nozi. Ugojio se i bio je ogroman kao slon. Udarao je na ministre i rešavao se bliskih ljudi kako je hteo. Njegova poslednja supruga, šesta po redu, srećna je što ga je nadživela. Gorak osmeh preleteo je preko njegovih usana. „Njegov desetogodišnji sin, Edvard Šesti, krunisan je. Teška su vremena pred nama: čujem da se Edvardovi ujaci već bore ko će da vlada kao regent u ime maloletnog

kralja."

Poklonila sam se odajući počast preminulom suverenu, mada sam pomislila da će svet biti bolje mesto bez Henrija Osmog; njegov ogavni život bio nam je oduran više od decenije.

„Imao je pedeset pet godina." Fransoa je nastavio: „Bio je tri godine stariji od mene. Sećam se kada smo se prvi put sreli pre mnogo godina. Bio je visok, zlatan i bogat kao Krez; mogao je da očara i đavola iz jame." Zakikotao se. „Ta stara zmija, Karlo, baš je ispao mudar. Odbija da radi kao što mi činimo: trunemo na svojim prestolima. Kaže da će otići u manastir kada postane suviše bolestan da bi vladao i da će podeliti svoje carstvo između svoga brata Ferdinanda i njegovog sina Filipa: Austrija i nemačka vojvodstva za Ferdinanda; Španija, Novi svet i Niske Zemlje za Filipa. Lepa slika, sračunata da mi stvori jada koliko god je to moguće - mada mora da je i on dočuo da ni ja ne mogu zadugo da poživim."

Prišla sam mu. „Nemojte tako da govorite. Potrebno vam je da se odmorite i povratite snagu."

Podigao je ruku. „Vi me nikada ranije niste lagali. Zašto biste sada počeli? Umirem. To znamo i vi i ja. Vi imate osećaj za takve stvari."

Skrenula sam pogled. Smrad je bio jači što sam mu bliže prilazila, strašni podsetnik s kojim nisam mogla da se suočim. Kako mogu da živim u svetu u kojem njega više nema?

Nežno je rekao: *„Ma fille,* zašto skrećete pogled?"

„Zato... što ne mogu da izdržim da vas slušam dok tako govorite." Moj glas se prigušio. „Vi nećete da umrete."

„O, hoću, bolje ranije no kasnije." Coknuo je jezikom. „Sada, zaustavite suze. Želim nešto da vam kažem."

Obrisala sam oči dok sam se spuštala da sednem pored njega.

„Anri će postati kralj", započeo je, „a vi kraljica. To je životni ciklus: sunce zalazi, mesec izlazi. Jednom takvom mesecu ostavljam Francusku. Skoro je neverovatno da poverujem da će od svih mojih sinova krunu naslediti baš onaj koji mi je najmanje nalik, onaj koga nikada nisam uspeo da razumem."

„Sigurna sam da vas Anri voli", rekoh. „Vi ste njegov otac. Kako ne bi mogao?"

Uzdahnuo je. „Odana Katarina, da li ćete ga uvek braniti? To jeste vaša dužnost, eh, vaša obaveza supruge. Ali ja ne treba da glumim nešto što ne osećam. Zastao je. „Ipak, možda Anri može uz vas da nauči da bude dobar kralj. Posmatrao sam vas proteklih godina i vi nikada niste dozvolili poraz, vi imate srce vladara, Katarina de Mediči, i sramota me je i da pomislim da sam u jednom periodu skoro lazmišljao o pred logu mog Saveta da vas odstranim.

„Vaše veličanstvo uvek je činilo kako je smatralo za najbolje“, promrmljala sam, razmišljajući koliko sam bila blizu propasti i šta sam učinila kako bih se toga spasla. „Ja se ne bih bunila.“

„Znam. Kao što znam da moj sin ne zaslužuje vašu odanost. Nadam se da će se jednoga dana pokazati dostojnim toga. Fransoa me je netremice posmatrao: „Ne dozvolite da vas odanost zaslepi. Čuvajte se te njegove žene, te Upravnikovice. Uzeće sve ako joj budete dozvolili. Naterace vas da budete rasplodna kobila, dok bi ona upravljala Anrijem i dvorom.

To je bilo prvi put da je pomenuo Dijanu. Njeno ime zazvučalo je nepristojno na njegovim usnama. „I njegov prijatelj Giz“, dodao je. „I njih morate da posmatrate, takođe. Oni će pokušati da steknu moć uz Anrija. Streme visoko, ne bih bio iznenađen da jednoga dana zatraže da sami vladaju Francuskom.“ Okrenuo se svome stolu, uzeo svitak i dao mi ga u ruke. „Ovo je za vas.“

Odvila sam papir. Podigla sam pogled k njemu s nevericom.

„Konfiskovao sam ga pre mnogo godina od dužnika“ rekao je. „Ne sećam se nesrećnikovog imena. Mada je to divna palata, nikada nisam stigao da je renoviram. Zamak se nalazi pokraj reke Šer, pored vrtova i starog vinograda. Zove se Šenonso. Sad je vaš, činite s njim što vam je volja.“

Moj sopstveni dvorac, poklon čoveka koga sam zavolela kao oca. Sve je postalo zastrašujuće stvarno. On umire. Uskoro će da nestane i ja ga više nikada neću videti. Nikada se neću s njim smejati; nikada jahati pored njega u lovu, nikada deliti njegovo oduševljenje za slikarstvo, muziku i arhitekturu. On će biti mrtav a ja sama, bez njegove zaštite.

Unutarnji bol me je gušio. „Ja ništa ne vredim“, prošaputala sam.

Istegao se i svojim mršavim rukama zanjihao moje lice. „Vi ste puni vrlina. Nikada to ne zaboravite. Uvek me se setite, Katarina. Neću umreti dokle god živim u vašim sećanjima.“

Njegovo propadanje, grozničave oči i iznureno telo nisu se mogli prikriti. Obavestili su Anrija, koji je bio otišao u lov. Posumnjala sam da sam ponovo trudna, ali nije bilo prilike da mu to saopštim, jer čim je stigao otišli smo zajedno do kraljevih odaja.

Skelet od čoveka na purpurnocrvenom krevetu sa zavesama bilo je skoro nemoguće prepoznati; kosti su mu se providele kroz kožu. Doktor Ambroz Pare, naš kraljevski lekar, mahnuo je rukom Anriju. Ostala sam pored niše, držeći Margaretu za ruku.

Fransoa je ispružio ruku; Anri se zagrcnuo. Posmatrajući svoga oca, lice mu se rastužilo. Govorili su prigušenim glasovima, sve dok se Anri

nije zateturao. Dok je prolazio pored mene, po prvi put sam opazila ogroman teret koji je nosio, godine mržnje prema svome ocu, koje sada više ne može da okaje.

Fransoa se nasmešio Margareti: *„Ma fille.“*

Gušeći suze, Margareta ga je poljubila u čelo i držala za ruku, sve dok nije napustila sobu kao nošena nevidljivim vetrom. Ostala sam sama. Promrmljao je: „Malena, sedite pored mene.“ Popela sam se na krevet i uhvatila njegovu hladnu ruku. Oči su mu se sklopile. „A, *c'est bon.*“[7]

U ponoć je izgubio svest i kraljevski lekar Pare i kraljevi družbenici preuzeli su moje mesto. Sačekala sam u predsoblju; u dva ujutro njihov plač me je prenuo iz lakog dremeža.

Otišla sam u opustelu galeriju. Iz senke se pojavila osoba, čupave bakarne kose koja je uokvirivala njeno očajno lice. Iza nje išle su dve blede žene, obučene u crno, poslednji ostaci „male bande“.

„Da li je...?“ - upitala je gospođa D'Etamp. Potvrdila sam klimnuvši glavom. Pritisnula je svoje ruke na čelo uz bolne jecaje. Žene su počele da je odvode, kada se okrenula k meni, ščepavši moju ruku ledenim prstima. „Sada je na vas red. Zapamtite sve što ste naučili; zapamtite da dok muškarci mogu otvoreno da se sukobe, mi moramo više da se upuštamo u lične borbe, vaše bitke tek započinju, ali vi ste kraljica. Bez vas, ona je niko i ništa.“

Posmatrala sam je kako odlazi poslednji put. Došao je kraj njenoj bleštavoj karijeri; upravljala je dvorom, otela kraljevu ljubav, tako da mu čak ni njegova supruga, kraljica Eleonora, nije prilazila; obožavali su je, plašili je se i prezirali je. Sada se suočila sa životom, na milosti je žene koja će uskoro preuzeti njenu ulogu. I ja sam se plašila za nju. Bojala sam se šta bi Dijana mogla da joj učini.

Vratila sam se u svoje oda je. Spustila sam zastore na prozorima i sela na krevet. Čekala sam plimu neprebolne boli. Volela sam kralja kako nisam volela nijednog drugog čoveka; volela sam ga zbog njegove neumerenosti i njegovih mana, zbog njegove veličine i njegovih slabosti; ali najviše od svega, volela sam ga jer je i on voleo mene.

Ali plakala nisam, niti jednu suzu nisam pustila. Sada sam imala cilj, koliko god mogao da se činio neverovatnim: ja ću biti kraljica. Skoro da sam još mogla da čujem kraljev smeh, njegov živi duh, pun razdraganosti zbog onoga što smo smislili da postignemo.

Onda sam shvatila da Fransoa nikada neće zaista umreti; ovo je bio njegov poslednji poklon, kojim je osigurao da ga uvek nosim u srcu do sudnjega dana.

[7] Fr.: To je dobro. (Prim. prev.)

U mene je usadio svoju večnu ljubav za Francusku.

Treći deo

1547 -1559.

Svetlost i spokojstvo

11

Nakon četrdeset dana žalosti, Anri i ja smo se prvi put pojavili u javnosti kao kralj i kraljica.

Još uvek nisam mogla da se pomirim s činjenicom da je moj svekar mrtav, da se ceo svet promenio i da sam sada kraljica. Odenula sam belu odeću, ogrtač i veo žalosti i što se često dešava onda kada patimo, strahovala sam zbog sasvim nevažnih stvari, na primer: da li će me bela boja učiniti bledom. Moja trudnoća bila je uočljiva i osećala sam da su sve oči na dvoru uprte u mene, vagajući moju sposobnost da podelim presto s kraljem Anrijem Valoa.

Za razliku od mene Anri je bio pribran. Belo mu je savršeno pristajalo, ističući miran, ćilibarsko-zlatan odsjaj njegovih očiju i tamne kose. Pramenovi sedih u njegovoj bradi dodavali su notu dostojanstva njegovim tridesetim godinama; ponašao se strpljivo i otmeno kada bi se radoznali dvorani okupili da nas pozdrave. I sama sam morala da prozborim nekoliko reči sa svima, a vrat me je boleo od klimanja glavom kada bih iskazivala poštovanje njihovim ispraznim čestitkama. Taman kada sam htela da odahnem zbog olakšanja, jer nam se i poslednji poklonio, slučajno sam pogledala ka ulazu u salu i osetila kako mi se krv uzburkala.

Predvođeni Fransoom, koji je posle očeve smrti nasledio titulu vojvode od Giza, poznatog kao Balafre - Ožiljak, zbog povrede koju je zadobio na licu, klan Gizovih kosio je sve oko sebe na svom putu kroz dvor. Čim ga je ugledao, Anri je ustao i sišao s pijedestala. Zurila sam u neverici, gledajući kako moj muž, naš novi kralj, dočekuje tu porodicu kao da su istoga ranga. Pošto je prijateljski potapšao Balafrea po leđima, okrenuo se da poljubi ruku vojvodinom bratu, kardinalu od Giza, koga nikada nisam volela.

Mada tek na polovini svojih dvadesetih godina, Monsinjor je bio iskusni diplomata koji je predstavljao crkvene interese Francuske u Rimu. Kao i njegova braća, očekivao je ogromno nasledstvo i ponašao se kao da je oduvek na to navikao. U odori od šuštave, crvene svile, s kapicom na glavi, toplih krupnih očiju, punih usana i tananih ruku, Monsinjor me je podsetio na mog pokojnog strica, papu. Odrastao u raskoši, iza njegove elegantne spoljašnosti vrebala je neutaživa ambicija i skoro da mi se više dopadao Balafre, njegov mrgud od brata koji se nije ni trudio da prikrije svoj prezir za sve koji nisu Francuzi, plemići i katolici.

„Pogledajte ih“, došapnula sam zaovi Margareti. „Ponašaju se kao da ga poseduju.“

Margareta mi je prošaputala ogorčeno: „Moj brat je šlep što se tiče te porodice i oni tačno znaju kako da ga smotaju. Vi ste mudri što im ne verujete. Gizovi bi hteli da im se klanja pola Francuske, mada imaju vojvodstvo samo zato što im ga je moj otac dao.“

Njene reći nosile su tajanstveni odjek upozorenja moga pokojnog svekra. Uzdigla sam bradu još više, krijući svoju uznemirenost dok se Anri obraćao dvoru, s Gizom pored sebe.

„Moj otac Fransoa je mrtav, objavio je. „Mada žalim što nas je napustio, sada moram da vladam po sopstvenom pravu. Biću kralj za novo doba, koji će povratiti Francuskoj izgubljenu slavu, tako da možemo da živimo u miru, zaštićeni od naših neprijatelja u milosti jedine istinske vere.“ Prolomio se vatreni aplauz. Nisam razumela zašto sam osetila takvu strepnju sve dok nije dodao: „Pred sobom vidite vladara sigurnog u svoju državu, a ipak svetski opredeljenog kada je u pitanju vladavina. Tako sada nameravam da preuredim svoj Savet, i to počevši“, ispružio je ruku ka kardinalu, „s Monsinjorom, kao predsedavajućim Saveta i njegovim bratom, Fransoa le Balafreom, vojvodom od Giza, kao mojim glavnim savetnikom.“

Ovoga puta njegove reči bile su dočekane šapatom i nevericom.

„I zapovednik Monmoransi, Anri je nastavio, „koji je tako odano služio moga oca, dobiće počasno mesto u Savetu, dok će njegov nećak, Gaspar od Kolinjija, biti imenovan za admirala i preuzeti dužnost odbrane naših luka.“

Malo me je umirilo kada je pomenuo Kolinjija i njegovog ujaka - zapovednika. Kolinjija nisam videla dugi niz godina, jer je retko dolazio na dvor. Oduvek sam ga smatrala prijateljem; onim koji može da zatreba, dok je svima bilo poznato koliko zapovednik mrzi Dijanu i Giza. Možda Monmoransi može da bude prepreka, pomislila sam, dok nisam videla prepreden osmeh kardinalovih punih usana. Zapovednikovo naimenovanje bila je njegova ideja, naravno, jer je bilo mudrije imati mogućeg neprijatelja na dvoru, pred očima, nego da na nekom drugom mestu stvara neprilike.

Anri je prihvatio svaki Gizov zahtev.

I sada se pojavljuje ona, kao da je čekala na red, blistava, s hermelinskim rukavima i u ljubičastom brokatu. Na njenom prsluku bleštao je ogromni safir. Drhtaj me je protresao: poslednja osoba koja je nosila taj dragi kamen bila je vojvotkinja D’Etamp. To je bio deo kraljičinog blaga; kraljica Eleonora, koja je već bila na putu svojoj kući u Austriju, nikada ga nije koristila. Noseći ga danas, Dijana je jasno svima stavila do znanja da niko, a posebno ja, to ne srne da prenebregne.

Klizila je pored dvorana koji su se došaptavali, ka prestolu, kao da njena ravnodušnost može da ih uguši. Kada se naklonila preda mnom, podigla

je svoj pogled i tog časa shvatila sam da mi upućuje upozorenje. Strašna osveta pričinjena je gospođi D'Etamp, a za razliku od svoje prethodnice, Dijana nije nameravala da prihvati svoje pravo mesto.

„Madam od Poatjea“, najavio je Anri, „upravnica Normandije. Ovim joj darujem titulu vojvotkinje De Valantino, kao priznanje za neumorno služenje mojoj supruzi, kraljici.“

Setila sam se noći kada je stajala pokraj našeg kreveta, dirigujući našim spajanjem, kao da smo bili njene životinje; ona više nije učestvovala u tome od kada se moja utroba otvorila, ali sam razmišljala da bi i to bilo bolje od ovog javnog poniženja. Htela sam da ustanem i izletim, neka je proklet protokol, da nisam osetila Margaretinu ruku na ramenu. Kako je bes zamutio moj razum, osetila sam ironiju u ustima, čula sam deklamovanje pape Klementa: *Ljubav je izdajničko osećanje. Biće ti bolje bez nje. Nama Medičijevima uvek je bilo bolje bez ljubavi.*

Mada sam ja bila kraljica, živela sam u svetu kojim je vladala Dijana. Kao što sam se i pribojavala, ona je zaista iskalila svoju osvetu nad vojvotkinjom D'Etamp; oduzela joj posede i gurnula je u propast. Iz svojih divnih novih odaja, Dijana je preuzela i domazluk nad mojim sinom Fransoom, imenujući sebe za njegovu zvaničnu guvernantu, a odabrala je i njegove služitelje.

Imala je dozvolu moga muža, tako da nije bilo potrebno da se mnogo razmišlja da bi se shvatilo kako sam se osećala. Niko nije verovao da ću uspeti nešto više do da budem samo kraljeva rasplodna kobila. Kao i od mnogih kraljica pre mene, od mene se očekivalo da svake godine rodim po jedno dete i istrpim muževljevu neveru bez pogovora.

Ukratko, nije bilo ničega što sam mogla da učinim kako bih je porazila osim da je ubijem.

Ova mogućnost grizla me je kao pošast, što je još više otežavala moja trudnoća, koja me je umarala, činila neraspoloženom i svela na sporednu ulogu. Svakoga dana kada bih čula da ona i Anri priređuju zabavu, izlet ili lov, moj bes bi toliko narastao da mi je bila potrebna sva moguća samokontrola da ne odvrnem bočicu s otrovom i ne otarasim je se, bez obzira na posledice. Nešto manje od godinu dana prošlo je od Fransoove smrti, a ja nisam mogla da izađem iz svojih odaja a da ne nabasam na njene i Anrijeve inicijale upletene svuda naokolo; kako izrastaju iz tapiserija i niču kao pečurke posle kiše. Ne daj bože da Dijana ikad poželi nešto moje, jer mene bi proglasili jadnom ako bih se branila.

Slučaj Šenonso učinio je ovo više nego očiglednim.

Zbilo se to u jesen, nekoliko meseci nakon Anrijevog krunisanja. Jesen je bila blaga, polja bogata, a drveće zlatasto i smeđe. Fransoa je uvek

govorio da je Loara najlepša s jeseni, te sam odlučila da posetim svoj zamak pre zime. Na nesreću, objavila sam svoje namere jedne večeri za stolom. Kao navijena, Dijana je ušetala u moje oda je sledećeg jutra, blistava u crnoj svili i krznu od kune. Njena mramorna kosa bila je očešljana poput klasičnih, grčkih, što je iskazivalo njenu želju da se predstavi kao osoba od tradicije.

Ako je ona bila brza Dijana, ja sam bila zemaljska Junona, u sedmom mesecu trudnoće, otečenih ruku i stopala, bolnih leđa i očiju kojima uopšte nije bilo milo da je gledaju u rano jutro. Pognula je glavu, što je bio njen ustupak iskazivanju poštovanja. „Koliko sam shvatila, vaša milost želi da putuje na Loaru. Njegovo veličanstvo me je zamolilo da vas pratim, za svaki slučaj."

„Nije potrebno", rekoh. „Pozvala sam arhitektu Filbera Orma da me prati i pomogne oko preuređenja, a imam i više no dovoljno slugu da mi obezbede sigurnost.

„Ali niko nije toliko odan poput mene." Njen pogled se spustio na moj narasli trbuh. Mogla sam da je ošamarim. Bilo je već odlučeno. I tako smo krenule ka Loari.

Šenonso je zračio lepotom uprkos tome što je bio veoma zapušten. Vrtove su uništile divlje životinje, vinogradi su bili zaparloženi, ali se zato zamak kočoperio šiljastim kulama i balkonima koji su gledali na prevlaku Šer, kuću sagrađenu od perli i izmaglice, napravljenu za ženska čula.

Zaljubila sam se u zamak čim sam ga ugledala. Dijana takođe. Jurila je praznim sobama s onim kretenom od Orma, koji je odlično znao koja od nas dve je sposobnija da mu podigne ugled; skakutao je iza nje, zapisujući njene predloge u svoju beležnicu. Mene su ostavili da sedim u stolici u predvorju i da ljutito posmatram ljupke, spuštene lukove.

Nekoliko noći po našem povratku, Anri je došao do mene. Kada mi je saopštio da Dijana želi moj zamak, zagledala sam se u njega kao da me je zamolio da gola trčim po dvoru kako bih je zabavila.

„Ali to je zvanično moje", rekla sam. „Vaš otac ga je meni poklonio. Trupnuo je stopalima. Odeven u crni brokat - njen mladi mesec izvezen srebrom po njegovim rukavima - bio je otelotvorenje kralja. Brada mu je bila gusta i meka, baš kao što sam i pretpostavila naše prve bračne noći. Više nam nije bila potrebna Dijana da nas uvodi u naše dužnosti i mogla sam da zamislim dodir njegovih ruku na meni čak i dok sam tamo sedela. Potisnula sam te misli u stranu, prezirući sopstvenu slabost i želju za činom koji smo upražnjavali samo da bismo dobili decu.

„Ona će vam dati Šomon, rekao je. „To je poštena razmena."

„To bi bilo isto kao kada bi se koliba poredila s piramidom. Zar joj nije dovoljna palata Ane?"

To nije trebalo da pomenem. Ane je bilo njihovo pribežište, zaklon od dvora i mene; glas mu je postao oštriji. „Ane pripada njoj. Može s njim da čini kako joj je volja.“

„Naravno, ukoliko i meni omogući to isto.“ Uputila sam mu odlučan pogled, kao upozorenje da sam spremna da se borim ako bude bilo potrebno. „Recite joj da se neću odvojiti od svog zamka ni Luvr da mi daju.“

Stegao je vilice. „Sumnja se da moj otac nije zakonito stekao zamak. “

„Pa šta s tim? Konfiskovanje imanja umesto isplate duga stari je kraljevski običaj.“

Na moje zaprepašćenje, izjavio je: „Ipak, imenovaću sud da razmotri tu stvar.“

Izleteo je napolje, a svoj bes zbog osujećene namere iskalio je tako što je svom silinom zalupio vratima.

Presuđeno je da je Fransoa postupio nezakonito. Šenonso je stavljen na aukciju i meni, kao kraljici, nije bilo dopušteno da učestvujem na njoj. Postojala je samo jedna ponuda: za bednu svotu od 50.000 livri Dijana je kupila bedeme moga zamka, šanac i ključ.

Da bi mi nadoknadila gubitak, dodelila mi je Šomon - „kao poklon“. Ponižena što sam sebi dozvolila da se tako upetljam, zahtevala sam da platim Šomon, kako niko ne bi mogao da mi prebaci da sam bilo šta od nje dobila badava. Onda sam odjurila da vidim svoj novi zamak.

Odavno nije bio renoviran; bio je okružen gustom borovom šumom koja je njegove zidove stalno činila vlažnim; jedini kvalitet Šomona bio je što je imao divan pogled na Loaru. Zajecala sam kada sam ga osmotrila te sam naredila da me odmah vrate na dvor. Tamo sam se zatvorila u svoje oda je, treskajući o zidove sve što mi se našlo na dohvatu ruke.

Zaklela sam se da se nikada neću vratiti u Šomon. Ali vratila sam se posle rođenja moga trećeg deteta, moje kćeri Klod. Ovoga puta povela sam Kozima Ruđerija. Razgledao je unutrašnjost zamka i s oduševljenjem otkrio da je podesan za opservatoriju, te sam mu uručila ključeve. Zatvorio je svoju kuću u Parizu i uselio se u zamak. Što se mene tiče, odbila sam da imam bilo šta više s tim.

Ponos je bio jedini luksuz koji sam mislila da sebi smem da priuštim.

12

Ne samo da je Dijana preuzela staranje nad mojim sinom nego se i sama proglasila za nadzornicu kraljevskih jaslica, u kojima je, u stvari, ona upravljala vaspitanjem moje dece. Ipak, umanjila sam njen uticaj time što sam imenovala gospodina i gospođu Imri, aristokratski par s iskustvom, za zvanične vaspitače moje dece; tako da sam i sama mogla da utičem na metode njihovog vaspitanja.

Na sebi svojstven, licemeran način, Dijana je tražila da se pretvaramo da sarađujemo i ustanovila je zajedničke jutarnje sastanke kako bismo razgovarale o dečjim potrebama. Nekoliko meseci pošto je ukrala Šenonso, došla je da mi saopšti veoma važnu stvar.

„Monsinjor kardinal i ja razgovarali smo o venčanju Njegove visosti, najavila je, šarajući prstima po mojim stolovima, kao da proverava njihovu čistoću.

”O? Podigla sam pogled sa svoga veza i poželela da se pod otvori i da je ćelu proguta. „Zar nije prerano za takve razgovore? Moj sin još nije napunio šestu godinu.“

„On je naš dofen, princ prestolonaslednik. Nikada nije suviše rano razmišljati o tome ko će mu rađati sinove. Kardinal veruje, a i ja mislim da će se vaše veličanstvo složiti, da nema bolje prilike za Njegovu visost od ženidbe s Meri Stjuart, kraljicom Škotske.“

Zakikotala sam se. „Ali i ona je još dete, devojčica kraljica pod nadzorom svoje majke udovice...“ Glas mi se utišao.

Posle smrti Džejmsa Petog regent Škotske bila je Mari od Giza; i sama Meri bila je jednom polovinom Giz. Lešinari su već isplanirali kako da obezbede da jednom, kada moj sin postane kralj, jedna od Gizovih zasedne na moje mesto. Bila bih počastvovana što me vide kao pretnju da me nije razgnevio način na koji bi iskoristili moga sina da ostvare svoje ambicije.

Dijana je dodala: „Bila bi to veridba koja bi se ozakonila kada oboje postanu punoletni.

„Razumem“, rekoh. I zaista sam razumela. „Dozvolite mi da malo razmislim/' Posmatrala sam je kako se okrenula ka vratima pre no što sam dodala: „Pretpostavljam da je Njegovo veličanstvo, moj suprug, obavešten?“

Rekla je u hodu: „Njegovo veličanstvo zauzeto je oko Monsinjorovog izaslanstva u Rimu.“ Glas joj je postao ljutit. „Ali sigurna sam da će

odobriti. Savez sa Škotskom suštinski je važan za našu odbranu."

„Svakako. Ipak, morate da se konsultujete s njim, zar ne? Možda sutra, posle Saveta...?"

Dijana je gnevno izmarširala iz moje sobe.

Naslonivši se na stolicu, glasno sam se nasmejala. Ovoga puta zaklela sam se da ona neće pobediti.

Narednog dana Anri i ja slušali smo kardinala kako ponovo zagovara škotsku veridbu. Blistava u somotu boje slonovače, Dijana je sedela blizu njega, na tapaciranoj stolici. I sama sam se odenula u kraljevsku odoru, ali u poređenju s njenom gracioznošću labuda, osećala sam se kao pače u azurnoplavoj haljini, protkanoj biserima, dok me je pojas stezao kao mengele.

„Vaša veličanstva", izgovorio je Monsinjor svojim melodičnim glasom dok su njegove izražajne ruke crtale šare po vazduhu, „veridbom kraljice Škotske za Njegovo visočanstvo sačuvali bismo škotski savez; podržali bismo regentstvo moje sestre Mari i upozorili protestantske velikaše da nećemo da tolerišemo razdor; ali, što je najvažnije, steći ćemo pravo prvog reda na engleski presto."

Kada sam videla Dijanu kako klima glavom, ciknula sam: „Kako? Na tom prestolu već postoji kralj." Monsinjor je zaćutao, neprijatno iznenađen. Očigledno da nije očekivao da imam svoje mišljenje, a još manje da ga iskažem. „Tačno, vaša milosti, ali Edvard Tjudor je protestantski jeretik i nije najboljeg zdravlja."

„To je možda tačno", rekla sam, uživajući što imam priliku da prodrmani njegovu staloženost „ali on ima dve sestre i mislim da je starija, Meri, iskrena katolikinja."

Nestrpljivo je uzdahnuo, kao učitelj primoran da povlađuje lošem učeniku. „Ona jeste, ali poništenje braka njene majke baca sumnje na njeno pravo nasleđivanja. Što se tiče druge sestre, Elizabete, nju je rodila ona veštica Ana Bolen, kojoj je Henri odrubio glavu zbog prevare. Mnogi tvrde da Elizabeta i nije Henrijeva kći, tako da nijedna od sestara nije prikladna da vlada."

Anri je sedeo i ćutao; kada je progovorio, u glasu mu se ogledala nestrpljivost. „Njeno veličanstvo i ja veoma smo svesni bračnih problema Henrija Tjudora. Takođe nam je poznato da vaša nećaka, Meri Stjuart, polaže pravo na Englesku preko bake svoga oca, koja je bila rođena sestra Henrija Osmog. Ipak, delim mišljenje svoje supruge oko prikladnosti tog braka koji ste predložili za moga sina."

Dijana je ustala. „Vaše veličanstvo, smem li da govorim?" Klimnuo je glavom. „Kraljica Škotske starija je dve godine od Njegovog visočanstva.

Smrt njenog oca učinila je i nju i njeno kraljevstvo lakim plenom za Engleze. Zbog toga Monsinjor i ja predlažemo da se ona dovede ovde, kao drugarica Njegovom visočanstvu, tako da mogu da razviju međusobne simpatije tokom detinjstva koje zajedno provedu.“

„O?“ Anrijev izraz lica je smekšao, na moje nezadovoljstvo. „A šta kaže majka kraljice Škotske? Ona sigurno ne želi da se razdvoji od svog jedinog deteta?“

Kardinal se umešao: „Moja sestra strahuje za bezbednost svoje kćeri. Ona, takođe, preklinje vaše veličanstvo da joj dopusti da pošalje Meri ovde, gde može da živi pod vašom zaštitom.“

Ništa nije moglo da bude sračunatije od ovoga. Moj suprug bio je zaljubljen u klasičnu predstavu o viteštvu; spašavanje bespomoćne kraljice Škotske od Engleza nije moglo a da ga ne uzbudi, što su Dijana i kardinal dobro znali. Što bismo mi u Italiji rekli, uzdali su se u to.

Anri se okrenuo prema meni. „Katarina, šta vi kažete?“

Želela sam da kažem da bih više volela da se moj sin oženi i samom Jezaveljom nego da mladu iz porodice Giz odvede u svoj krevet, ali bila je istina da nisam imala uverljivih razloga da se bunim, sem što nisam verovala ni Gizovima ni Meri Stjuart, koja je bila od iste fele. S druge strane, to je bio savršen savez koji bi vezao Škotsku i Francusku u neraskidivu alijansu i učvrstio naš položaj u Evropi.

Majstori su me nadmašili i smešila sam se onoliko dostojanstveno koliko sam to mogla sebi da zapovedim. „Šta bih drugo mogla da kažem? Izgleda da malu Meri Stjuart moramo da dočekamo raširenih ruku.“

„Dobro, onda je to rešeno.“ Anri je cimnuo svoj prsluk, žureći da se presvuče za popodnevni sport. „Pošaljite galije da dovedu kraljicu Škotske“, dao je uputstva kardinalu, „i uverite vašu sestru da će njena kći ovde biti primljena uza sve počasti, dajem svoju reč.“

Kardinal se poklonio. Anri se obratio Dijani: „Da li biste voleli da mi se pridružite u jednom setu tenisa?“

Ona se nasmešila. „Bojim se da ne znam da igram, ali biće mi zadovoljstvo da gledam.“ Nagnuvši glavu ka meni, odlepršala je van s mojim mužem, a ja sam ostala sama.

* * *

Početkom avgusta Anri i ja smo otišli u Lion, gde je trebalo da se predstavimo kao kraljevski par. Nije bilo pristojno da Dijana bude prisutna, tako da je nevoljno ostala kod kuće s decom, te je meni prepustila da uživam u prilici koja mi se ukazala da se predstavim kao Anrijeva supruga i kraljica.

Deset blaženih dana boravili smo nas dvoje pod istim krovom bez nje; primali smo ljude sa zahtevima, šetali se baštom i večeravali s mesnim plemstvom. Čak smo i igrali karte noću. Činilo se da je Anri smekšao, postao smireniji: smešio se i bio je pažljiv prema meni. Počela sam da shvatam da je, udaljen od lukavstva svoje ljubavnice, u srcu bio običan čovek, kome prija duhovni mir i koji je uvideo kakav bi naš život mogao da bude; sve dok jedne večeri nije stigao glasnik s hitnim, zvaničnim pismom.

Anri je zakolutao očima dok je lomio pečat: „Pitam se da li moj gospodin kardinal ikada spava, ili svakoga časa nešto zapisuje svojim guščijim perom?“

Slatko sam se nasmejala, mešajući špil karata dok je on čitao poruku. Iznenada, lupio je pesnicom o sto. „Tako mi boga, neću dozvoliti da mi se taj ološ suprotstavlja.“

Odložila sam karte u stranu. Kada sam videla da je stegao vilicu ispod brade, upitala sam: „Smem li da pogledam?“

Namrštio se. Nikada se nisam uplitala u državna pitanja, a pogotovu ako se to ticalo kardinala. Ali Monsinjor je pobedio u prvoj rundi s veridbom Meri Stjuart i nisam bila spremna da mu se ponovo predam. Dodala sam: „Možda mogu da pomognem.“

Pružio mi je pismo. Bilo je sasvim jednostavno: hugenoti su tražili jednaka verska prava te su u tom cilju Parizom širili propagandu, kao što su činili i za vreme vladavine moga svekra, samo što je ovoga puta Monsinjor želeo da ih pohapse i spale vezane za kolac.

Pogledala sam ga: „Osim Monsinjorovog mišljenja, ne vidim dokaz da vam se hugenoti suprotstavljaju. U svom žaru, bojim se, da je naš kardinal sklon da u svakom ćošku vidi izdajice.“

Anri je ćutao duže vreme, dobujući prstima po stolu. Onda je promrmljao: „Možda. Zaista je tražio da mu dopustim da uspostavi inkviziciju ovde.“ Škiljio je u mene. „Nikada niste pomenuli da znate nešto o hugenotima. Uzdržala sam se da ne uzdahnem. Toliko toga o meni on nije znao. „Čula sam kako govore na dvoru „, rekla sam. „Nastojim da budem obaveštena o svemu što može da utiče na vas, kao što i treba da činim kao supruga.”

Posmatrala sam kako čili sumnja iz njegovog pogleda; bio je ravnodušan katolik, suviše neosetljiv, po mom mišljenju, ali, na moje iznenađenje, nasmejao se: „I tako biste me vi posavetovali na osnovu tručanja s galerije?“

„Ne bih se usudila. Ipak, Makijaveli kaže da su dobri zakoni osnova svake države. Ne verujem da bi osnivanje inkvizicije bio dobar zakon za Francusku. Bez obzira koliko su zavedeni, hugenoti su ipak vaši podanici. Proganjanje može samo da potakne njihovu pobunu.

„Makijaveli, je li?" Zamišljeno me je pogledao: „Zanimljivo... Ipak, ova hugenotska okupljanja moraju nekako da se zaustave. Ovde ne vlada Kalvin.

„Onda to učinite taktično. Kalvin ne vlada ovde, a ne bi valjalo ni da kardinal to čini."

Čim sam to izrekla, zastala sam, misleći da sam preterala. Anri je posegnuo za čašom, posmatrajući me preko njene ivice. „Izgleda da sam vas potcenio", rekao je. Nagnuo se i pomilovao me po ruci. „Hvala vam, suprugo. zdrav razum retka je roba. Sada, promešajte te karte. Hoću da povratim sav novac koji ste mi sinoć opelješili na kocki.

Igrali smo do u sitne sate. Uživala sam u novostečenom poštovanju i činjenici da više nije obraćao pažnju na kardinalovo pismo.

Kada me je poljubio za laku noć, bila sam zadovoljna što ga puštam da sam ode u krevet. Nisam se usuđivala da pomislim da nas je naše druženje približilo; ali setila sam se šta je moj svekar izgovorio pred smrt i pomislila da bi, uz mene kao savetnika, moj muž mogao da nauči da vlada kako mu i dolikuje.

13

Po našem povratku u Pariz, otišla sam pravo na Sen Žermen, gde su moja deca prebivala. Vest da je Meri Stjuart stigla zatekla nas je u Lionu i odabrala sam da svoju buduću snahu dočekam bez ceremonija. Nisam želela da se Gizovi pojave s Dijanom i Anrijem, što bi me primoralo da satima sedim na stolici tvrda naslona, dok bi deca svirala laut, a gospodin i gospođa Imeri, kao sokoli, lebdeli za njima.

Tako sam sama otišla u dečje krilo zgrade. Kada sam stigla do vrata dečje sobe, čula sam svađu: „Fransoa može da bude kralj, a ja ću da budem princeza", izjavio je kreštav glas na francuskom jeziku, s primetnim akcentom. „Ti ćeš da budeš zla kraljica."

„Ali zašto kada si ti već kraljica", pobunila se moja kći.

„Da, ali ti si tamnije puti. Zato ti moraš da budeš kraljica."

Prišla sam bliže i zavirila unutra. Meri Stjuart je stajala leđima okrenuta meni, sedam godina stara i za glavu viša od mog sina, koji je u nju zbunjeno zurio. Obučena u beli saten od glave do pete, pepeljastozlatne, guste kose, koja joj je padala do dečačkog struka, jednom rukom podbočena o bok, dok je drugom mahala ka Elizabeti. Moja četvorogodišnja kći posmatrala ju je kao duha, baš onog za koga Elizabeta nije bila sigurna da joj se sviđa.

„Neću da budem kraljica", Elizabeta je ponovila.

„Pa, ako ti ne budeš, ko će biti?" - odvratila je Meri, a ja sam zakoračila unutra. „Ja ću da budem."

Deca su se ukipila. Ili tačnije, moja deca su se ukočila. Meri je brbljala: „A ko ste vi?"

Ostavljala je snažan utisak. Imala je izvrsnu građu kostiju, skoro providnu kožu i bademaste oči. Nos joj je bio dug, nos Gizovih; njene usne pokazivale su savršene zubiće. Njeno vitko telo, koje su ukrutilo kada me je spazilo, odavalo je čelično zdravlje.

Zacenila sam se od smeha. „Pitanje treba da glasi: ko ste vi?"

Premerila me je pogledom. „Ja sam kraljica Škotske i Ostrva, naravno."

„Znači tako. A šta bi bilo da ja kažem vama, kraljici Škotske i Ostrva, da sam ja takođe kraljica?"

Podrugljivo je odgovorila. „Vi to ne možete da budete. Već sam srela Njegovo veličanstvo i Njenu milost."

Moj smeh je iščezao. Dijana. Mislila je za Dijanu da je kraljica.

Moja deca su posmatrala kada sam se približila Meri. „Znači vi ste sreli kralja i kraljicu. Recite mi, draga, šta mislite o njima?“

„Oni su lepi, kao što kralj i kraljica treba da budu.“

„Zaista. Pogledala sam u svoga sina. „Da li smatrate kraljicu Francuske lepom, moj prinče?“

On se zbunio. „Meri“, prošaputao je, „ova gospođa je... ona je...“

Tog trena raščupana devojka uletela je u sobu. Unela je mirise sveže košene trave i ruža; njena vatrenoriđa kosa igrala je oko zajapurenog lica, njeno raskošno telo bilo je utegnuto u preterano ukrašenu, plavu haljinu. Zastala je, uzdahnula i poklonila mi se.

Meri se ukočila.

„Molim vas uspravite se“, rekoh. „Vi mora da ste Dženet Fleming, guvernantna kraljice Škotske.“

Dženet Fleming se uspravila. „Jesam, vaša milosti“, mrmljala je. „Na vašoj službi, vaša milosti.“

Meri je zgranuto podigla oči ka meni. „Vi ste... vi...?

Klimnula sam glavom i zagrlila je. „Sada“, šapnula sam joj na uho, „sada ste upoznali kraljicu.“

Zadrhtala je u mom naručju. Povukla sam se. „Sada“, rekoh „nastavite s vašom igrom.“ Krenula sam ka vratima i zastala. „Niste mi odgovorili na pitanje, draga?“

„Pitanje, vaša milosti?“ - povratila je pribranost iznenađujućom brzinom.

„Da. Mislite li da sam lepa kao što kraljice treba da budu?“

Odgovorila je bez oklevanja: „Naravno. Sve kraljice su lepe.“

Bio je to promućuran odgovor. Ipak me je zadovoljio.

Sledeće godine rodila sam Šarla, svoje četvrto dete i drugog sina. Kasnio je mesec dana; bio je malena beba, neobično tiha. Ipak, čak i kao beba, neobično je ličio na svoga oca; a moj muž, koji se držao daleko od dečje sobe, odmah ga je zavoleo, očaran Šarlovim oduševljenim gugutanjem kad god bi se on pojavio. Anrijeva ljubav prema našem sinu takođe je značila i to da se Dijana prebacila na brigu o Šarlovom domaćinstvu, pa je zahtevala da mu se obezbede dve dadilje zbog njegove veličine, kao i više slugu. Još jednom su me zanemarili, mada sam se tek porodila, i bila sam zaprepašćena silinom mržnje koju sam osećala prema Dijani.

Ali kao i ja, bila je na putu da sazna koliko će sve to da je košta.

Rano sam se povukla s večere i sela za svoj toaletni sto, gde mi je Lukrecija češljala kosu. Ana-Marija je ušla u sobu. „Vaše veličanstvo, madam De Valantino je ovde“; bez dopuštenja, Dijana se progurala kraj nje.

„Ostavite nas“, rekla sam svojim dvorkinjama i okrenula se njoj. „Gospođo, upravo sam pošla na počinak.“

Njene usne su se iskrivile. „Morala sam da vas vidim, vaša milosti. To je strašno. Strašno.

Namah sam skočila. „Šta se desilo? Šta se dogodilo mojoj deci?“

Odmahnula je glavom. „Oni su dobro. Upravo dolazim od njih, spavaju kao anđeli. Nisam ovde zbog njih. Ovde sam zbog one bludnice koja ih čuva.“

Ćutala sam. Ovo je bio neočekivan obrt događaja. „Na koga mislite: na gospođu Imeri ili ledi Fleming?*'

„Ledi Fleming, naravno. Otkrila sam da su ona i zapovednik ljubavnici.“

Nisam mogla da se suzdržim i prasnula sam u smeh. „Flemingova jeste poželjna, nema sumnje, ali ni ona ne bi strpala u krevet čoveka koji može da joj bude otac.“

Moj oštri šiljak uperen na godine prošao je nezapaženo; zaustavila sam se da kažem kako veoma volim Dženet Fleming i kako je deca obožavaju, jer je nikad ne mrzi da zadigne suknju i pridruži im se u igri žmurki, ili da klekne na kolena kako bi im potražila izgubljenu igračku.

„To je tačno, Dijana je prosiktala. „Dženet Fleming spava s njim. Moji prijatelji, pouzdani prijatelji, videli su je kako se iskrada i ulazi u njegove oda je. To mora da se prekine. Zamislite kakav bi skandal izbio da javnost sazna o njenom bludničenju.“

Mada nevoljno, morala sam da priznam da nije histerična. Na dvoru je bilo raznih seksualnih nesmotrenosti. Svako ko bi imao nešto protiv Gizovih (a bilo ih je poprilično) mogao je da iskoristi nešto tako da baci ljagu na Meri, koja će se jednoga dana udati za moga sina. Ni sumnjala nisam da Dijana zna šta govori o Meri Fleming; na kraju krajeva, imala je svoje uhode, a i sama sam iskusila koliko voli da posmatra u spavaćoj sobi, ali sam sumnjala da je Monmoransi umešan.

Svoje misli zadržala sam za sebe; ipak, uživala sam u njenoj uzrujanosti oko nemorala druge žene. „To mora da se prekine! I Monmoransiju treba da se zabrani!“

On čini ono što je u prirodi većine muškaraca, madam. Opipavala sam svoje nokte. „Sigurno ne predlažete da treba da ga ukorim za nesmotrenost u njegovom privatnom životu?“

Odmahnula je rukom. „Ne, ne. Monsinjor će podržati ovaj zadatak. Samo on i njegov brat Balafre treba da dobiju saglasnost Njegovog veličanstva da Monmoransija pošalju i...“

Pogledala sam je. „I?“

„Pa, Njegovo veličanstvo mora prvo da bude ubeđeno u ozbiljnost situacije.“

„A vi želite da ga ja obavestim? Ako je tako, moram da vam saopštim da to ne mogu da učinim ukoliko se i sama ne uverim u to, što, naravno, ne dolazi u obzir.“

Nagnula se ka meni iskeženih zuba. „Nije da to ne dolazi u obzir, kako vi mislite, srešće se večeras u Monmoransijevoj sobi. Znam kako da ih uhvatimo na delu.“

Osetila sam kao da je bacila kiselinu na mene. Razmišljala sam da je izbacim. Nisam, jer ako je ledi Fleming umešana u seksualnu aferu, to moram da znam. Ništa ne srne da baci ljagu na mladu moga sina. Sem toga, Monmoransi nije bio nikakav zločinac, i to bi mi pružilo savršenu priliku da dokažem da Dijana greši. Tako bi ona meni bila dužna, a ja bih, svakako, to tvrdo naplatila.

„Dobro“, rekoh. „Dozvolite mi trenutak da se presvučena, a?“

Poput nestašnih školaraca sjurile smo se niz hodnike. Kada bi nas videli kako se šunjamo palatom, ceo dvor bi brujao još od jutra i slatko sam se zakikotala od smeha. Dijana je s prezirom izbegavala pozornost javnosti, predstavljajući sebe kao bezgrešnog kraljevog savetnika i moje verne saputnice, mada ju je dvor zvao kraljevom kurvom čim bi okrenula leđa.

Odbravila je rezu s vrata koja su vodila u napuštenu sobu, u kojoj su se osećali duvan i prašina. Kliznuvši u nišu, klekla je na kolena, lica belog od mesečine. Povukla je tepih unazad i ukazala se probušena rupa na daskama poda. Svetlost se probijala iz sobe ispod. Kada je do nas dopro prigušen smeh, mahnula mi je da priđem. Čula sam muški glas. Preplavljena radoznalošću, spustila sam se na ruke i kolena i pritisla oko na otvor.

Žena mi je prošla ispred očiju. Pretpostavila sam da je to ledi Fleming, što se i potvrdilo kada je prišla sveci pored kreveta i protresla svojom gustom i divljom škotskom kosom. Počela je da lagano i zavodljivo skida steznik. Ruka, čije se telo nije videlo, strgla je prsluk s nje. Osetila sam treptaj u sopstvenim bedrima na iznenadno nestrpljenje tog pokreta, dok sam kao začarana gledala njene pune, otkrivene grudi.

Toplina me je obuzela kada sam videla Dženet Fleming kako stavlja prst u svoja usta, vlaži ga i počinje da se igra svojim bradavicama. To je bila strast. To je bilo ono što nikada nisam imala s Anrijem, što nikada

nisam doživela. Tog momenta poželela sam da sam na njenom mestu, nesvesna bilo čega oko mene, sem svoga zadovoljstva.

„Dođite ovamo, čula sam kako muškarac govori glasom koji izgara od želje.

„Možete li da ih vidite?“ - Dijana mi je prošištala u uho.

Odmahnula sam glavom. Dženet se pomerila iz mog vidokruga. Čula sam kako pada odeća, stenjanje kad koža klizne niz drugu kožu. Onda je Dženet pala na krevet, raskriljenih nogu. Čovek je stajao ispred nje, napete zadnjice koja se uvijala. To zategnuto mišićavo telo nije pripadalo Monmoransiju, koji je imao oko pedeset godina, pomislih; kada je čovek povukao Dženet za gležnjeve ka sebi, iznenada sam ga prepoznala.

S prigušenim uzdahom, bacila sam se unazad.

Dijana me je popreko pogledala i prislonila svoje oko na otvor. Sumnjam da su je čuli koliko su se bacali jedno na drugo i mlatarali. Kada je pogledala uvis, tražeći moj pogled, lice joj je podsećalo na oguljenu lobanju.

Vragolasti ljubavnik nije bio niko drugi do naš Anri.

Za nekoliko dana Birago mi je preneo trač koji se širio dvorom. Ostala sam po strani i uživala u Biragovim pričama - kako svi ni o čemu drugom i ne govore, pretpostavljajući da mu je Monmoransi, pošto je spazio Anrijevo nemirno oko kada bi došao u dečje sobe da vidi Šarla, tražio način da potre Dijanin uticaj na kralja, upriličio sastanke s Dženet Fleming. Dijana je sličan poraz doživela i s Pijemontezima i bila je diskretna; ipak, ovoga puta bila je pet godina starija; spoljna glazura iskrenog prijateljstva između Anrija i nje odavno je bila isprljana, i ona je poslala svoje doušnike da otkriju svaki prljavi detalj, te tako iznela ovaj događaj na javnu pozornicu. Pokušala je da ga izgladi time što je tražila da se Dženet vrati u Škotsku. Kažnjen i osramoćen, Anri je pristao. Ovo je Dijani pružilo slobodu da iskali svoj gnev na Monmoransiju, koji je odjurio iz dvora izjavivši da ne dozvoljava da mu komanduje „kurva“.

Smejala sam se dok me obrazi nisu zaboleli, čak i kada sam osetila ujed ljubomore Anrijevom zaluđenošću čupavom, škotskom guvernantom. Mada nisam uživala u njegovom neverstvu, sama činjenica da se Dijana još više jedila, bila mi je dovoljna da se radujem.

Anri je sam jedne noći došao k meni. Na moje iznenađenje nije ni pokušao da se pretvara da je sve u redu, već je otvoreno gunđao kako ne voli da ga prave budalom. „Pa, nisam joj dao titulu! To nije bilo ništa drugo do ludiranje. Bog zna da je moj otac činio i gore stvari u svoje vreme i niko mu to nije prebacivao.“ Zastao je gledajući u mene. „Da li ste se naljutili?“

Sedela sam još uspravnije u svojoj stolici; bio je to prvi put da se setio da me upita o mojim osećanjima. Nisam želela da razmišljam o tome kako

bi reagovao kad bi otkrio da sam učestvovala u tom posrnuću, dok nisam shvatila da to nikada neće učiniti, jer Dijana, lažljiva kakva je bila, to mu nikada neće otkriti. Poslednja stvar koju bi mu ikada priznala bila bi da je otišla toliko daleko da ga špijunira kroz rupu u podu.

„Ne“, rekoh naposletku, „ali deca su sasvim drugo pitanje. Zavolela su Dženet Fleming.“

Uzdahnuo je. „Da, nisam mislio o njima.“ Zastao je ponovo. „Stvarno vas to nije naljutilo?“

Prihvatila sam da on nikada neće razumeti složenost moga srca, jalovi gnev i bol stvorenu kada sam shvatila da *mene* nikada neće ščepati za gležnjeve.

Tako, naterala sam sebe da slegnem ramenima, praveći se da sam nezainteresovana.

Gurnuo je svoju čašu. Skinuo je prsluk; ispod čipki na njegovoj košulji mogla sam da nazrem tamne malje po grudima. Pogledala sam nadole na svoj vez i čula kako govori:

„Katarina, želeo bih da i drugi imaju toliko razumevanja kao vi...“

Njegova ruka uhvatila me je za bradu. Nagnuo se i priljubio svoju bradu i usne na moje. Nikada me tako nije poljubio: čvrsto spajanje naših usana, koje je odapinjalo vatrene strele do mojih stopala. Videla sam sebe kako gubim dah, dok je njegov jezik istraživao moj, a ruke mu lutale po mojim grudima, odvezujući mi odeću i svlačeći je s ramena. Uzdahnula sam kada me je uzeo u naručje i odneo u krevet, gde me je posadio na dušek, lako kao večernju svetlost.

Skidao je odeću dok sasvim go nije stao ispred mene. Nikada ga nisam ovako celog videla, ne kao tada, niti ikada potom. Ali toga jedinog puta, on je bio sve što sam ikada želela da vidim: ponosan i visok; čvrsti mišići iz mladalačkih dana malo su se s godinama opustili. Prošaputao je: „Noćas želim da vodim ljubav sa svojom ženom.“

Te noći otkrila sam kakva treba da bude istinska strast. Nije bilo nikakvih obaveza da nam vise nad glavama; nije bilo ni ljubavnica koje gledaju; nije bilo ničega nepoznatog među neznancima koji učestvuju u najintimnijem od svih činova. Postojali smo samo mi; to je bio jedini put da su nam se strasti srele, sudarile i ujedinile.

Tih najzanosnijih od svih sati uživala sam isto kao i Dženet Fleming, žena u svakom smislu te reči. Ostao je uz mene ćelu noć; njegove ruke bile su ovijene oko mene, dok sam spavala glave položene na njegovim grudima, uljuljkana otkucajima njegovog srca.

Bila je polovina decembra. Te noći začeli smo moje najvoljenije dete.

14

Posle nekoliko sati trudova, u našoj omiljenoj palati Fontenblo držala sam po prvi put u naručju svog trećeg sina, mog Anri-Aleksandra, koji je stekao titulu vojvode od Anžuja.

Obožavala sam ga od trenutka kada sam ga uzela u naručje. Nije to bilo samo zbog toga što je svojim crnim očima, dugim trepavicama i maslinastom kožom ličio na Medičijeve. Bilo je tu još nečega - bila je to opipljiva veza koja nije prekinuta njegovim izlaskom iz moje utrobe. Satima sam ga ljuljala; na ljutnju mojih dvorkinja, dojila sam ga premda je imao dojilju. Lukrecija je smatrala da je nepristojno da me vide, kako poput kakve seljanke dajem detetu svoju bradavicu, ali nisam marila za to.

Želela sam samo da budem uz njega.

Sledeća godina bila je jedna od najsrećnijih kojih se sećam, mada je 1552. bila ratna godina, s izbijanjem ozbiljnih sukoba oko Milana i još jednom smo poslali trupe u odbranu Italije od habzburškog imperatora Karla Petog. Ovoga puta pak, pre nego što je Anri krenuo na bojište, u predvorju, pred celim našim dvorom, uzeo me je za ruku i objavio: „U mom odsustvu, kraljici, mojoj supruzi, poveravam upravljanje kraljevinom. Ona će vladati vama, a njenih odluka morate se pridržavati i poštovati ih kao da sam ih i sam izrekao.“

Suze su mi preplavile oči kada se okrenuo k meni i promrmljao: „Ovo ste zaslužili, suprugo.“ Bila je to čast koju je malo koja kraljica Francuske ikad stekla. Dok sam posmatrala dvor iza njega, ugledala sam Dijanu kako sedi ukočeno za stolom, bledu, bez kapi krvi na licu. Pored nje, Monsinjor je streljao očima. Sada su znali da sam neko koga više ne smeju da uvrede; ovaj neočekivani trijumf nadoknadio mi je godine sramote koje sam bila primorana da trpim.

Te večeri u mojim odajama, Anri me je uputio u moje obaveze. „Oslonite se na Savet da vas vodi, ali zapamtite da ste vi vladar, a ne obrnuto. Budite čvrsti, Katarina1, dodao je uz osmeh, „kao što to umete kada sam ja u pitanju.“

Onda me je odveo u krevet i vodio ljubav sa mnom prisno, kao stari prijatelj.

Svoje namesništvo ozbiljno sam shvatila. Sastajala sam se s članovima Saveta, primala izaslanike u audijenciju i organizovala naše dokone dame da pakuju potrepštine za bojište. Noću, pisala sam Anriju

detaljno o svemu, čak i kada se rat, koji je otpočeo uz tako velike nade, obrnuo protiv nas. Milanezi, koji su nas preklinjali za pomoć, opirali su se našem upadu pa je, zajedno sa svojim sinom, Filipom od Španije, Karlo Peti poslao moćne trupe, koje su ubrzo natopile milansko tlo francuskom krvlju.

Tri meseca pošto je otišao na čelu ogromne vojske da otrgne Milano od imperijalnog jarma, Anri se vratio u Francusku izmožden i mršav. Poginulo je, ili je bilo ranjeno, više od polovine ljudi koji su krenuli, a državnu kasu smo ispraznili.

„Moram da zatražim mir“, rekao mi je. „Ukoliko to ne učinimo, Karlo i Filip će nas slomiti. Izgubio sam. Milano više nikada neće biti naš.“

Sedela sam pored njega. „Morate da učinite ono što je najbolje za Francusku.“

Umorno je klimnuo glavom i poslao naše izaslanike na dvor Habzburga. Dok se pregovaralo o uslovima, stigla je vest da je Karlo Peti, ophrvan gihtom, odlučio da abdicira, dajući Austriju, Flandriju i nemačke provincije svome mlađem bratu; Španija, Nizozemska i Novi svet pripali su njegovom sinu, Filipu Drugom, koji se oženio Meri Tjudor, sestrom pokojnog engleskog kralja.

U sledeće dve godine rodila sam svoje dvoje najmlađe dece. Maja 1553. rodila se moja kći Margo; godinu dana kasnije rođen je Herkul, moj četvrti sin, moje poslednje dete. Oboje su rođeni u znaku Bika, znaka podjednako sposobnog i za odanost i za izdaju.

U svojoj trideset šestoj godini upoznala sam Mišela Nostradamusa.

Glad i nevreme osiromašili su jug, a izbila je i strašna epidemija kuge, koja je prouzrokovala veliki priliv seljaka iz unutrašnjosti u gradove. Čitala sam zabrinjavajuće izveštaje naših gradonačelnika da su čitavi gradovi pretvoreni u utvrđenja, kako bi sprečili da kuga uđe u grad; zarobljeni unutar zidina građani su bili primorani da se snalaze za hranu kako znaju i umeju, dok su masovne grobnice neprestano kopane.

Kao i sve ostale, pomisao o kugi zaledila bi mi krv; mada na dvoru nismo zabeležili takav slučaj od mog dolaska u Francusku, jedan jedini slučaj bio bi dovoljan. Bolest je odnela čitave dinastije, tako da sam uvela stroge mere higijene u dečjim sobama: naložila sam da svi podovi budu prekriveni tepisima, a ne pletenom rogozi i da se posteljina pere tri puta nedeljno. Sumnjala sam da se kuga širi zbog prljavštine; posebno su me užasavali pacovi, pa sam izdvojila ogromnu svotu novca da dovedemo mačke u kuhinje, štale i druge spoljne zgrade. Kada je do mene doprla vest da doktor koji je odlazio u krajeve zaražene epidemijom leči bolest pilulama koje pravi od latica ruža, odmah sam se zainteresovala. Mišel

Nostradamus, rekli su mi, bio je preobraćeni Jevrejin, koji je objavio spis o lečenju kuge. Žena mu je umrla i nastanio se u Provansi; veoma sam se iznenadila time što su ga smatrali i darovitim vidovnjakom.

Otišla sam da razgovaram s Anrijem: „Pozvala bih ga na dvor."

Ležao je podbočen na divanu, dok mu je naš dvorski lekar, Ambroz Pare, previjao butinu. Bio je ranjen za vreme mačevanja; mada rana nije bila toliko ozbiljna, ipak se inficirala. Moj suprug stezao je zube dok je doktor Pare stavljao topao oblog od mekinja i počeo da zamotava novi zavoj.

„Mišel Nostradamus je lekar", rekla sam. „Može da pomaže Pareu u lečenju vaše noge."

Pare me je pogledao umorno i zahvalno. Anri nije bio idealan pacijent. Nije podnosio mirovanje, pa je dva puta otvorio ranu jer je tražio da jaše.

Moj muž se namrštio: „Ako može da pomogne, dovedite ga. Umoran sam od zavoja i obloga od mekinja."

„Hvala vam." Poljubila sam ga u čelo i otišla da uputim poziv.

Nedelje su pohujale bez odgovora. U jesen, kao i obično, krenuli smo u dvorac od crvene opeke i kamena u dolini Loare, dvorac Bloa, u kom sam preuredila svoje oda je i ukrasila ih novim tapiserijama i drvenim panelima po zidovima. Ovde sam provodila sate nadgledajući svoje domaćinstvo.

Jednog popodneva, bez najave, Mišel Nostradamus jednostavno je ušetao.

Pogledala sam uvis i umirila se. Bio je visok, ali neupadljiv na prvi pogled. Odeven u crnu odeću lekara i špicastu kapu, izbrazdanog lica, napola pokrivenog prosedom bradom; dok mi se poklanjao podsećao je na umornog trgovca. Kada je podigao oči ka meni, videla sam da su smeđe, pronicljive i tužne - oči koje su izražavale beskrajno znanje i malaksalu nežnost.

„Vaša milosti", naglasio je ozbiljna glasa, „došao sam iz Fontenbloa. Rečeno mi je da ste ovde." Mada ni na koji način nije ispoljio da je ljut, bilo je očigledno da smatra da sam ga nepotrebno izložila napornom putovanju.

Ljubazno sam mu se nasmešila, osetivši da ga pretvaranje nikako ne bi umirilo. „Izvinite što vas potežem, ali nikad mi niste odgovorili na pismo. Kako sam mogla da znam da nameravate da nas posetite?"

Nije oborio pogled. „Pretpostavio sam da želite da me vidite što pre. Rekli ste da Njegovo veličanstvo, vaš suprug, ima otvorenu ranu; nisam smatrao za potrebno da odgovorim." Zastao je: „Ima li još tu ranu?"

Potvrdila sam klimnuvši glavom, dok sam radoznalo posmatrala

njegove pohabane rukave na koščatim zglavcima. Izgledalo je kao da je u toj odeći hodao do Bloa.

„Nemate ništa od prtljaga?“

„Doneo sam putnu torbu. Ostavio sam je kod čuvara napolju. Hoćemo li sada da vidimo kralja?“

Klimnula sam glavom i počela da ustajem kada se soba istopila oko mene. Tog trenutka probudio se moj dar koji toliko dugo nisam osetila. Kako sam posegla da se uhvatim za ivicu stola, čula sam ga kako govori: „Vi znate zašto sam došao.“ Srela sam njegov pogled. Stajao je mirno, bez pokreta, kao da je sve u savršenom redu.

Ovaj nepoznati čovek došao je na dvor da *meni* nešto saopšti.

„Uskoro ćemo videti Njegovo veličanstvo“, rekla sam i, što je bilo neobično, izbacila moje dvorkinje van. Ja sam bila kraljica; ovoga čoveka nikada ranije nisam srela. Znala sam samo da je možda lud.

Povela sam ga u svoj lični kabinet, malu sobu sa zastakljenim prozorima, pozlaćenim radnim stolom, stolicama i kaminom. Zidove sam prekrila mirisnim kedrom, a Anrijeve i moje inicijale dala da se urežu u zlatu s pročelja. Moja radna s oba u dvorcu Bloa bila je jedno od retkih mesta u Francuskoj gde se nisu videli svuda prisutni, isprepeletani inicijali AD i gde bi i drugi zastali, čak prikrili zlobno smejuljenje.

Nostradamus kao da nije primećivao sobu. Seo je na stolicu koju sam mu pokazala i pošto je odbio vino, rekao je: „Iznenadilo me je pismo vaše milosti. U poslednjih nekoliko godina poslao sam vam nekoliko poruka, ali nijednom niste odgovorili.“

„Slali ste mi pisma? Ništa nisam primila. Uveravam vas da jesam, ja...“ Moje poricanje je jenjavalo; bila sam na granici da slažem. „Istina je, primam stotine molbi. Moj sekretar me upozori na najhitnije, ili meni lično upućene, ali ne mogu svaku da pogledam.“

„Shvatam. Moje poruke onda nisu važne.“

„O, ne. Jednostavno je učinjen previd.“

„Ne. One nisu bile važne.“

Razumela sam da nije rekao da sam smatrala njegove poruke nevažnim, ili da zbog previda nisu dospele u moje ruke. On je govorio...

„Govorim vam da nisu bile spremne da stignu do vas“, prekinuo me je i nasmešio se po prvi put, otkrivši iskrivljene zube. „Bog upravlja našim stazama. Vi to znate; i vi osećate nevidljivog.“

U stomaku sam osetila treptaj, moja moć odvila je svoje zapuštene pipke.

„Katarina“, rekoh tiho. „Molim vas, zovite me Katarina.“

„To ne bi bilo pristojno. Vi ste moja kraljica.“

Zacarila je tišina. „Zašto ste mi slali pisma?“ - upitala sam.

„Zato što sam imao vizije“, rekao je. „O vama i o budućnosti.“ Podigao je bradu ka vratima. „Napisao sam ih mnogo godina pre vašeg dolaska u Francusku. Knjiga je u mojoj torbi. Ako dozvolite, najvažnije ću vam ispričati po sećanju. Vidite, moje vizije dolaze...“

Zastao je tražeći pravu reč. „Dolaze bez upozorenja. Mnoge ostaju misterija.“

„Da“, rekoh tiho. „Razumem.“

„Tako sam i mislio. Savio je ruke. „Ono što ću vam reći neće vam biti prijatno da čujete.“

Toga sam se i pribojavala. Mogla sam da osetim teške misli u vazduhu kako izviru iz tamnog dela njegove svesti, koji nema ničeg zajedničkog s njegovim ljudskim bićem.

„Ja sam samo čamac“, nastavio je. „Ova moć mi se po prvi put javila u pubertetu. Čak i kao dete znao sam da se razlikujem od drugih, ali nisam razumeo koliko, sve dok nisam odrastao. Isprva sam se s tim borio. Prezirao sam moć koju ima nada mnom. S vremenom sam to prihvatio. Bog me je odabrao s razlogom za koji ne mogu da se pretvaram da razumem. Mnogo od onoga što vidim preobrati se u stih. Poezija je muzika. Slušalac čuje ono što želi.“

Sklopio je oči uz dugi izdah, koji je odlebdeo naviše, poput dima. Obuzela me je napetost kada je grč preleteo preko njegovog lica. Sedela sam kao skamenjena i čekala u tišini koja je potrajala.

Na kraju je prozborio: „Mladi lav će u jednoj jedinoj borbi pobediti starog lava. U zlatnom kavezu probošće mu oči. Dve rane u jednoj, stari lav umreće okrutnom smrću.“

Namrštila sam se. Šta to može da znači? Lavovi su bili simboli kraljevstva, naravno, ali simbolika je mogla da se primeni na mnoge stvari kada je pominjao kaveze, bitku.

Njegovi očni kapci su zadrhtali. Ovlažio je usne. „Gospa će vladati sama, njen izuzetni muž, onaj koji je bio prvi na polju slave, biće mrtav. Ona će žaliti sedam godina i dugo će vladati.“

Preplavio me je talas dubokog očajanja. Prilično dugo sedeo je nem, ne izustivši ni reč. Onda je otvorio oči i promrmljao: „Idem. Uradio sam ono zbog čega sam pozvan.“ Pridigao se sa stolice.

„Ne!“ Moj glas je resko odjeknuo u tišini. Zastala sam i drhteći uzdahnula: „Ne... ne razumem. Da li su ovo proročanstva... šta ona znače?“

Ćutao je. Gledali smo se, a njegove oči bile su setne, skoro pokajničke.

„Morate da mi kažete“, rekoh. „Molim vas. Da li to kažete da ću ja...

nadživeti svoga supruga?“

Nagnuo se ka meni. Mada se nismo dotakli, njegovu blizinu osetila sam kao milovanje. „Nijedna istina ne može da se utvrdi zasigurno što se tiče budućnosti.“

Započela sam. „Neko mi je to jednom rekao u detinjstvu.

Kako ste znali?“

„To je uobičajena izreka među vidovnjacima.“ Ćutao je trenutak. „Ima li još nečega što morate da me pitate?“

Oduprla sam se želji da zatražim detaljno objašnjenje. Izgledao je iscrpljeno. Kasnije, rekla sam sebi. Jednom kada ga budem bolje upoznala, sve će to moći da mi objasni.

„Sada treba da odemo do moga supruga“, rekoh. „Ima ranu na telu. Bila bih vam zahvalna ako biste mi nacrtali horoskope moje dece. Bićete nagrađeni za svoje usluge.

Nostradamus je pognuo glavu. „Činim ono što mogu. Ali mogu još sasvim kratko da ostanem.“

Na zaprepašćenje doktora Parea, Nostradamus je lečio Anrijevu nogu običnom udlagom od nane i budi. Onda je nacrtao horoskope naše dece. Karte nisu, na moje olakšanje, pokazivale ništa neobično, što je bilo dobro; odmah je postao senzacija na dvoru, novi vidovnjak koga toliko traže, sve dok prvi put ne pogreši. Mora se priznati da Nostradamus nije zazirao od žena koje su ga saletale pričama o svojim ljubavnim jadima, niti pak od gospode koja su htela da se dočepaju bogatstva. Ipak, kao i kod svih novina koje oni nisu mogli da razumeju, dvorani su se umorili njega, a on se zamorio nas.

Ponudila sam se da ga otpratim niz Loaru i predahnemo u Šomonu, kako bih se srela s Ruđerijem. Kada smo stigli, Nostradamus je ušao u predvorje i ukočio se. Obučen u skupo, crveno somotsko odelo, izvezeno zvezdama, Ruđeri je poleteo niza stepenište, mršav kao i uvek, čupave kose, grozničavih očiju, dok mi je ljubio ruku. Bacao je užagrene poglede ka vidovnjaku: „Vaša slava prethodila je vašem dolasku.“

Nostradamus je hladno odgovorio: „Stvarno?“

Večerali smo pečene prepelice. Onda nas je Ruđeri odveo do opservatorije da posmatramo nebo kroz njegova stakla. Kada je navalio da prenoćimo, Nostradamus je podigao ruku: „Ja ne mogu.“

Ruđeri se nadurio. Nostradamus se okrenuo na petama i uputio niza stepenice bez ikakve svetiljke koja bi mu osvetlila put. Bojeći se da ne padne i ne slomi vrat, dograbila sam sveću, rekla Kozimu da ostane i hrabro krenula niza stepenice. Dok sam stigla do ulaza, ostala sam bez daha, prljava od probijanja kroz paučinu.

Koračao je dvorištem ka mojoj nosiljci; uzeo je svoju torbu iz njene unutrašnjosti i navukao kapuljaču. „Gospodine!“ - požurila sam do njega. „Šta ovo znači? Ruđeri je moj odani prijatelj od detinjstva. Zašto vređate njegovo gostoprimstvo?“

Okrenuo se ka meni lica skrivenog pod kapuljačom. „Nisam vređao njegovo gostoprimstvo; odbio sam ga. Ne mogu ovde da ostanem. Ne prija mi.“

„Pa, ni meni. Nije to Bloa, ali uveravam vas da su čaršavi čisti i podovi obrisani.“

„Ne“, rekao je. „Nije mi prijatno s njim. Moram da idem.“

Zurila sam u njega u čudu. „Da li vas je uvredio?“

„Ne. On će vas povrediti. On će vas izdati.“

Nasmejala sam se kratko i nervozno. „Vidi sad! Verujem potpuno Kozimu. Vi ste umorni. Hajdemo unutra. Popićemo malo vrućeg vina i... “

„Imaginacija me nikada ne obmanjuje.“ Prišao mi je. „On se igra s đavolom. I on će se gadno osvetiti! Takva mu je sudbina.“

Dotakla sam vrat rukom. „Vi u stvari mislite da Kozimo...?

„Nikada ne prećutkujem istinu, ma koliko bila bolna. Ukoliko budete želeli da me vidite, pošaljite mi poruku u Salon, mojoj kući.“ Osmeh mu je preleteo preko usana. „Ili mogu da dođem vama, ako se ukaže potreba.“

Nisam bila sigurna šta da odgovorim. Razmišljala sam da ako ovako bude govorio i drugima, rizikuje da ga uhapsi Crkva, ili nešto još mnogo gore. Skinula sam sa prsta prsten od jaspisa s mojim grbom. „Ako ma ko pokuša da vam naudi, recite im da ste pod zaštitom kraljice Francuske.“

Stavio je prsten u džep. Stajala sam na mesečini kada je na rame zabacio svoju torbu i otišao niz put. Nisam bila sigurna da li ću ga ikada ponovo videti, a nisam ni bila sigurna da li bih to želela. Znao je da opčini, a u meni je taknuo u neželjenu žicu - onu čiji zvuk nisam želela da čujem.

15.

Nebo je bilo vedro, bez ijednog oblačka, na dan kada se u Parizu, nakon više od decenije, slavilo venčanje prestolonaslednika. Sveće su bacale odsjaj po otmenoj odeći plemića, povetarac je ćarlijao kroz otvorena vrata Notr-Dama, uvijajući drapirane, svilene zastave. Koliko god da je naš trezor bio osiromašen, za ovakvu važnu priliku nismo štedeli.

Bila sam rastrzana od brige dok su Fransoa i njegova mlada klečali pred oltarom. Isprva sam se protivila braku; moj sin je tek bio napunio četrnaestu, doba kada se u većini prinčeva bude njihovi telesni nagoni. Ali i dalje je patio od bolnih infekcija uha, koje ništa nije moglo da izleći, pa je izgledao slabašno u svom odelu ukrašenom dragim kamenjem. Mada se činilo da je zaljubljen u Meri, prema njoj se ponašao više kao prema voljenoj sestri nego kao supruzi. Anri je mislio da je zabava u krevetu baš ono što je potrebno našem sinu; ja sam sumnjala da je Fransoa dovoljno zreo, pa sam krivila Dijanu i njenu preteranu pažnju, kojom je usporila odrastanje moga sina. Ponašala se prema njemu kao prema večitom detetu, razmazila ga je, na njegovu štetu, samo da bi mogla da nastavi svoj nadzor nad njim.

Ipak, brak je ujedinio Škotsku i Francusku. Grbovi porodica Valoa i Stjuart, pobodeni na štapove, videli su se na nosiljkama kojima su nas vratili u Luvr, gde smo ručali na stolnjacima ukrašenim ljiljanima i čičkom.

Meri i moj suprug otvorili su ples, dok sam ja sedela na pijedestalu i prisećala se vremena kada sam bila nevesta i kada su me prvi put predstavili na prestolu pored mog svekra.

Anri je nosio tamnoplavo odelo ukrašeno biserima. Od kako je ušao je u trideset devetu godinu, sve više je ličio na oca; mada se malo povio, sve vreme bio je svestan svoje kraljevske uloge. Fransoa se preglasno smejao i previše je pio. Anri jedva da je i okusio vina; kad bi se nasmešio, više je to ličilo na neprimetno krivljenje usana ispod brade.

A mlada, koliko se tek ona razlikovala od naivne devojčice kakva sam ja bila! Bila je svesna svoje lepote: smeđe kose, ukovrdžane do ispod struka i mojih sedam bisera, koji su se njihali oko njenog vitkog vrata, dok je pogledom, besramno koketno, lovila Anrija. Bila sam ljubomorna na njenu bezbrižnu mladost i živahnost, pa sam skrenula pogled ka našim gostima.

Za stolom koji su zaposele porodice Giz-Loren, ostarela vojvotkinja udovica preponosno je sedela i posmatrala svoju kraljevsku unuku, u pratnji svoje omiljene snahe, Balafreove supruge, i nekoliko Lorenovih

rođaka; za dečjim stolom sedela su zajedno moja i njihova deca.

Na čelu je bio Anri, Balafreov sin, dečak kao anđeo, svetlozlatne kose i isklesanih crta lica. Sedeo je do moga sedmogodišnjeg sina Anrija, koji je vrteo visuljak s dragim kamenjem koji sam mu podarila; nemirnih, tamnih očiju, umeo je lepo da pleše i žudeo je da prikaže svoju gracioznost. Mladoženja, Fransoa, posmatrao je Meri čak i dok mu je moj drugi sin, osmogodišnji Šari, nešto brbljao u uho. Blizu njih, moja najstarija kći Elizabeta, prozračna, odevena u crveno, vodila je računa o desetogodišnjoj Klod i petogodišnjoj Margo. Moja beba, četiri godine star Flerkul, brljao je po svom tanjiru.

Kao i Fransoa, oni će se venčati jednoga dana i ostaviti me, pomislila sam. Moram da ih čuvam dok mogu, da planiram njihovu budućnost i osiguram njihovu sreću.

Opustila sam se i zavalila na naslon stolice; posegnula sam za vinom kada sam se susrela sa strogim licem kraljice Žane Navarske, koja je sedela za stolom desno od prestala. Oči su joj bile hladne dok su me posmatrale onom istom netrpeljivošću koju je iskazala i pre mnogo godina, kada je došla u Amboaz i optužila moju katoličku veru. Njena mati, Fransoova sestra Margareta, umrla je nekoliko godina ranije, ubrzo pošto se Žana udala za princa Antoana od Burbona. Potekli od plemićke loze iz trinaestog veka, Burboni su bili katolički prinčevi koji su po naslednoj liniji u Francuskoj sledili odmah iza mojih sinova. Žana i Antoan bili su poznat par, ali nisam bila ubeđena i da su srećni. Zgodan kicoš, nalickan u svom raskopčanom prsluku, Antoan je poprilično pio; tamnoplava kosa bila mu je razbarušena oko zajapurenog lica, dok je ćaskao s namolovanom, dvorskom ženturačom, iako mu je supruga sedela samo nekoliko stolica dalje, odevena u crno, bez ukrasa, kako je njen kalvinizam nalagao. Čula sam da je pokušala da preobrati Antoana u protestantizam, ali bez uspeha; kada sam videla kako se Antoan naginje da pomiluje po vratu te „dame“, jako sam se sažalila na Žanu: bilo je očito da Antoana uopšte ne zanima njena religija, niti bilo šta drugo što bi moglo da mu pokvari užitak.

Ipak, bila je još toliko nepristupačna da sam jedva razmenila tri reči s njom; dok sam pokušavala da smislim o čemu bismo još mogle da razgovaramo, uhvatila sam sebe kako posmatram njenog sina, malog Anrija, naslednika Navare, snažnog, pegavog dečaka koji je nasledio njenu riđu kosu, zelene oči svoga oca i njegove hladne crte lica. Imao je šest godina i bio je godinu dana stariji od Margo; dok sam se čudila zašto ne sedi s ostalom decom, sedeći u svojoj stolici, okrenuo se ka meni.

Njegov pogled me je osvojio. U njegovim radoznalim očima, još bez tragova godina ili iskustva, prepoznala sam sebe, devojčicu kakva sam bila, prerano svesnu sveta oko sebe, ali bez saznanja koliko taj svet može da se promeni. Preplavio me je talas sažaljenja dok sam razmišljala koliko

mora da je oduševljen događajima i velelepnošću ove svečanosti, pa sam mu mahnula. Žana se trgnula i nagnula k njemu, šapućući mu u uho; zastao je za tren pre nego što je ustao i prišao mi.

Lepo i pompezno se poklonio, u svom neudobnom, otmenom odelu, kose koja je poput neukroćenog klasja štrcala oko glave. Rodio se u znaku Ovna, pomislila sam, setivši se vesti o njegovom rođenju koje je Žana poslala i srebrne posude za krštenje koju sam poslala na dar.

Tiho sam upitala: „Moje dete, znate li ko sam ja?“

„Da.“ Uperio je svoj pogled na uglancane cipele. „Vi ste *Tante* Katarina.“

„Tačno. Ja sam ujna Katarina. Dođite, zagrlite me.“

Dok mu je pogled leteo ka majci, sišla sam sa trona i uzela ga u naručje, osetivši čvrsto telo koje nije drhtalo dok sam ga grlila.

Javilo mi se. Nikada nisam osetila nešto tako od detinjstva, osećaj toliko snažan da je rastvarao svu okolinu oko mene i ostavio me da se borim u tami.

Topovska paljba besnela je u daljini, odjekujući kroz dugačku dolinu, crnu od dima koji se vio; spaljeno drveće na sebi je imalo još poneki od pokidanih jesenjih listova. Neki čovek sedeo je na crnom paripu, s belom perjanicom na crnoj kapi; brada mu je bila gusta i riđa, lice izborano, dugog nosa i skupljenih usana, širokih obraza, a oči, blizu postavljene, odlučno su zračile; činilo se da komanduje vazduhom kojim diše. Sedeo je na konju kao da je rođen u sedlu, podbadajući ga svojim kolenima, kako bi smirio njegovo uznemireno propinjanje.

Mladi paž trči ka njemu, odenut u zelenu livreju s nepoznatim grbom.

„Oni neće da se predaju“, paž dahće, a čovek ga posmatra s dozom nestrpljenja u očima. Onda zabacuje glavu unazad i srne je se. Govori nešto što ne mogu da čujem i pokušavam da se približim, da ga čujem, ali on se povlači, nestaje kao dim i...

Uzdah me je u kovitlacu vratio u dvoranu; dok sam se borila da povratim pribranost, mučnina mi se javila u ustima, a ledeni znoj ispod haljine; osetila sam da se dečak isteže da mi dodirne obraz. „Ujna Katarina?“ - mrmljao je dok sam, gledajući ga odozgo, shvatila da sam upravo videla kakav će da bude jednoga dana.

Žana je došla do nas i uzela ga, otrgnuvši ga iz mog zagrljaja. „To je bilo sasvim dovoljno, madarn“, rekla je, a oči su joj sevale, dok mi je gurala unutra raspeće od rubina i bisera koje je bilo zakačeno za moju haljinu, nedavni poklon sinovljeve neveste.

„Nije me povredila“, rekao je mali Navara. „Ona lepo miriše.“

„Miriše na idolatriju“, odbrusila je Žana.

Uprkos iscrpljenosti koja je uvek sledila posle mojih vizija, imala sam snage da se nasmejem. „Vidim da se neke stvari nikad ne menjaju. Želela sam da pozdravim dečaka i upitam ga da li bi voleo da sedi s ostalom decom. On je pola Valoa, ako niste zaboravili; zahvaljujući vama, ima i njihovu krv.“ Praveći se da ne primećujem njen mrki pogled, rekla sam mu: „Da li biste voleli da upoznate rođake?“

Navara je pogledao ka dečjem stolu. Mislila sam da će me odbiti i obisnuti se o majku, koja je očigledno motrila na svaki njegov pokret. Na moje iznenađenje, izbacio je bradicu. „Da. Da li smem, mama?“ - upitao je, podižući pogled ka Žani.

A šta je drugo i mogla da učini? Ledeno klimnuvši glavom, gledala je kada sam uzela njegovu malenu ruku - imao je male šake za snažno telo - i odvela ga do stola, gde sam ga predstavila mladom Gizu, koji je zevao, i mojoj deci. „Ovo je vaš rođak od Navare“, rekla sam im. „Prvi put je na našem dvoru. Molim vas, potrudite se da mu bude lepo ovde.“

Margo se nasmešila. „Vi ste Margareta“, Navara je nagađao, a ona je odrečno protresla svojim uvojcima. Ja nisam bela rada ili margareta, rođače. Svi me zovu, Margo.“

Anri je isturio bradicu. „A ja sam Anri, vojvoda od Anžuja.“

„Vidi, vidi“, progunđala sam. „Budite fini. Kasnije, kada odrasli završe i vi možete svi da igrate, zar ne?“ Pogledala sam u Navarine oči upravljene naviše, ka meni. „Nadam se da će vam biti lepo ovde s nama“, rekoh i ponovo osetih neobjašnjivu, rođačku povezanost, duboko u svom srcu.

Nasmešio mi se, na šta nas je moj Anri popreko pogledao. Nagnula sam glavu ka Žani, koja se povukla u svoju stolicu, kao povređena lavica koja je ostala bez svog mladunca.

Moja poduža vizija počela je da čili; ostatak večeri sedela sam na prestolu, i mirno razmišljala gledajući malog Navaru, koji se nespretno usudio da igra s Margo, koja se poput male vile vrtela oko njega. Aha, pomislih, ovoga princa vredi posmatrati.

Posle venčanja, povukli smo se u tišinu i mir Fontenbloa. Možda se činilo da je svet zastao zbog venčanja moga sina, no to nije bio slučaj, što su potvrdili kardinalovi najnoviji izveštaji.

Anri me je pozvao u svoju radnu sobu. Zatekla sam ga za stolom, tamnih podočnjaka. „Meri Tjudor umire“, rekao je. „Naš izaslanik u Engleskoj veli da je dete koje ona tvrdi da nosi zapravo tumor. Ne želi da sluša svoje lekare i provodi dane plačući za Filipom, koji ju je ostavio i vratio se u Španiju čim je čuo da je trudna.“

„Jadna žena. Život joj nije bio lak."

„Ne, a kada ona umre, ni nama neće biti lako." Izučavao je telegram u ruci: „Englezi bi voleli da njena sestra Elizabeta bude kraljica, mada je Meri drži u kućnom pritvoru." Kiselo se nasmešio. „Elizabeta je izbegla da je optuže za zaveru protiv Meri, mada svi znaju da je ostrašćeni jeretik. Ako bude stupila na presto, obrnuće se protiv nas." Stavio je telegram u stranu, gledajući me ozbiljno: „Monsinjor kaže da moramo da ponudimo novu nevestu Filipu čim Meri umre."

Sve je oko mene nestalo. Mogla sam da čujem samo jednu reč. „Nevestu?" - ponovila sam.

„Da. Ako Elizabeta postane engleska kraljica, moramo da se udružimo sa Španijom."

Zlatna svetlost kovitlala je previše svetlucave čestice. Anri je uzdahnuo. „Katarina, da postoji drugačiji put, ja bih ga odabrao. Ali ne postoji. Samo jedna od naših kćeri stasala je za udaju."

„Ali Elizabeta ima samo četrnaest godina, a Španija je tako daleko."

„Ona je princeza. Kao i mi, mora da se povinuje svojim dužnostima." Uzeo me je za ruku. „Vi to razumete?"

Klimnula sam glavom. „Razumem. Ali obećajte mi da ću joj ja to saopštiti. Ja sam ta koja treba da joj kaže."

„Dajem vam reč", rekao je i poljubio me u obraz.

Ostatak godine proleteo je poput naleta lišća pred prvu zimsku oluju. Zapovednik i njegov sestrić Kolinji, koga nisam videla godinama, poslati su na dvor Filipa Drugog u Brisel da pregovaraju oko uslova svadbenog sporazuma. Ubrzo potom čula sam govorkanja da se Kolinji za vreme putovanja kroz Nizozemsku zainteresovao za protestantsku veru.

Nisam obraćala pažnju na glasine. Bila sam zaokupljena gubitkom ne jednog, već dvoje svoje dece, jer čim je čuo da je Anri odobrio brak između Elizabete i Filipa od Španije, kardinal nije gubio vreme, pa je predložio da se moja kći Klod uda za vojvodu od Lorena, Gizovog rođaka. Snažno sam se usprotivila tome, izgovarajući se na Klodine godine, jer je bila stara samo jedanaest godina. Ali, na opšte iznenađenje, Klod je iskazala neočekivanu snagu duha. Bucmasta i niska, nasledivši manje privlačne osobine naših pomešanih loza, došla je pred mene i izjavila: „Moj gospodar od Lorena i ja znamo se od detinjstva. On ima sve što očekujem od muža."

„Ali, dete moje, kako to možete da znate u tim godinama?" - obraćala sam joj se s pomešanim osećanjima straha i tuge. Nisam posvećivala mnogo pažnje ovoj svojoj kćeri i zaprepastilo me je saznanje da, mada fizički još dete, njene reči i misli skoro da odaju zrelost žene.

„Znam“, rekla je. „Nema razloga da se odlaže moja veridba. Ne želim da završim kao moja rođaka Žana od Navare, da me udaju za princa do koga mi nije stalo.“

Nisam mogla da ne prihvatim njen način razmišljanja. Njeni razlozi bili su trezveni, tako da sam prihvatila veridbu, uz Lorenov pristanak da neće deliti postelju dok ona ne napuni četrnaest godina.

Meri Tjudor umrla je u novembru. Polusestra koju je držala pod stražom i skoro pogubila zbog izda je, popela se na presto Engleske kao kraljica Elizabeta Prva.

Nekoliko dana kasnije Filip od Španije prihvatio je našu bračnu ponudu.

Januara 1559. godine Klod se udala za vojvodu od Lorena. Do februara, admiral Kolinji i zapovednik učvrstili su naš sporazum, po kojem je Anri dao Elizabetu za ženu Filipu Drugom, a svoju sestru, moju dragu zaovu Margaretu - Filberu Savojskom, jednom od Filipovih glavnih kraljevskih saveznika. Mir sa Španijom postignut je nakon decenija sukoba; kao što je i obećao, Anri mi je dopustio da našoj kćeri saopštim vest o njenom venčanju.

Elizabetu sam zatekla u dečjoj sobi, kako sedi pored malog prozora.

Napolju je bio sunčan dan. Povetarac nam je donosio glasove. Prišla sam do Elizabete i spazila nekoliko prilika u vrtu. Jedna od njih je, baš kao u kakvoj pesmi, bila tanana devojka koja je zamahivala svojom gustom kosom, baš kao i njen konj za jahanje svojom grivom dok se propinjao, dok mu je ona držala dizgine. Trgla sam se kad sam spazila svog sina Fransou na konju, kako se čvrsto drži za oglavlje sedla, dok je Meri terala konja ukrug. Osetila sam olakšanje kada sam spazila armiju slugu u blizini.

„Čini se da je Meri Stjuart preuzela na sebe obavezu da pomogne Fransoi da se oslobodi straha od konja“, pomalo jetko sam primetila.

„Popravlja se“, rekla je Elizabeta. „Uskoro će biti spreman za svoj prvi lov.“

Pažnju su mi privukle stare sveske koje je Elizabeta naslagala. Mora da je preturala po kovčezima da iskopa ove uspomene iz detinjstva.

„Zašto niste s njima?“ - upitah je dok sam pomerala stvari u stranu, kako bih napravila mesto da sednem.

Pogledala je naviše svojim ozbiljnim očima, s otvorenom knjigom u svojim lepim rukama. Prsti su joj bili bez nakita, mada je bila u dobu kada je mogla da ih ukrašava; njena tamna kosa uokvirivala joj je lice, po kojem će život tek da upiše svoje najteže lekcije. „Želela sam da vidim da li se sećam latinskog jezika.“

„Sećate?“ Smeh mi je zazvučao previše veselo u ušima. „Kako ne biste mogli, moje dete? Uvek ste se isticali u učenju latinskog jezika. Niko nije mogao da vas nadmaši.“

„Želela sam da budem sigurna.“ Podigla je pogled: „Biće mi potreban na španskom dvoru. Zbog toga ste ovde, zar ne? Da biste mi rekli da ću se udati za Filipa Drugog?“

Užasan bol me je prostrelio. „Ko vam je rekao?“

„Gospođa Upravnikovica. Ali nemojte da se ljutite na nju; podozrevala sam to već neko vreme. Razumem koliko bola vam je ona nanela, mama, ali nemojte da je krivite zbog ovoga. Moja je dužnost da se udam tamo gde mi kažu, a ona je samo potvrdila ono što sam već i sama znala.“

Razumela je; znala je koliko mi je Dijana naudila, mada joj je moja suparnica bila kao druga majka, uvek pored njenog oca. Njena svest o tome da sam ja patila u senci, odbačena zbog muževljeve ljubavnice, nagnala me je da uvidim da dok sam se ja skrivala iza providnog stakla, moje tajne su svima bile lako vidljive.

Sledeće reči izgovorila je potpuno mirnim tonom: „Da li će i Filip imati ljubavnicu?“

„Ne“, izustih u trenu. „On je poznat po svojoj čestitosti.“

„Ipak, on je kralj. Mnogo je stariji, već udovac. Ima jednog sina s prvom ženom.“ Gledala sam zbunjeno kada je dodala: „Pitam, jer pod ovim okolnostima, želim da se ponašam dostojanstveno kao i vi.“

U meni se prelomio bezdan. Obujmila sam njenu ruku. „On će vas voleti. Kako ne bi mogao?... Mladi ste, lepi; imate sve što bi jedan kralj mogao da poželi.“ Nisam bila sigurna da li joj govorim ili je to san koji nikada nisam dosanjala, ali ona se nasmešila i sklopila svesku, kao da su je moje reči utešile.

„Da li ću se udati ovde ili u Španiji?“

„Ovde.“ Osećala sam kao da neko drugi govori iz mene. „Mi ćemo sve urediti.“

„Dobro. Želim da moje sestre i Meri budu moje deveruše.“ Nagnula se ka meni. „Znam da Filip neće doći da me povede, ali želim da pozdravim njegovog izaslanika kao buduća kraljica.“

„I hoćete.“ Glas mi je zadrhtao. „Obećavam.“

Ispružila je ruke i zagrlila me, moje dete, moja krv Medičijevih.

„Hvala, mama“, prošaputala je.

16

Elizabetino venčanje bilo je planirano za juni mesec, kako bi se preklopilo s venčanjem Anrijeve sestre Margarete s Filberom od Savoje. Za razliku od Filipa Drugog, Filber je planirao da dođe u Pariz. Filip nas je obavestio da će poslati svog glavnog zapovednika, silnog vojvodu od Albe kao izaslanika.

Priprema kćerkinog miraza morala bi da bude povod za radovanje, ali dok sam nadgledala vezilje, obućare i trgovce tkaninama, koji su imali obavezu da je spreme, pa pakovanje haljina, ogrtača, cipela i mufova (zbog zima u Kastilji, za koje sam čula da su oštre) učinilo mi se da svaki predmet postavlja još jedan kamen, popločavajući put kojim će je uskoro odvesti od mene.

Filip je izrazio želju da Elizabeta krene što je pre moguće. Imao je trideset dve godine, i želeo je da dobije još jednog naslednika. Pomisao na moje dete u njegovom strogom kraljevstvu proganjala me je noćima. Moj bol uvećan je i brzim odlaskom moje zaove, koja mi je uz moje dvorske družbenice bila stalni pratilac; ipak, Margareta je prihvatila brak s Filberom. Imala je već trideset šest godina; stremljenja ka nezavisnosti iz mladosti izbledela su i čeznula je za smirenjem nakon života kraljevske usedelice.

„Prkos ne može doveka da ispunjava srce“, rekla mi je. „Moram da priznam, radujem se životu u Savoji, gde ću bar da budem žena koja raspolaže svim svojim pravima.“

Poželela sam joj sve najbolje, jer u njenim godinama malo je bilo verovatno da će moći da rodi dete. Kada je Filber stigao, izrazio je zadovoljstvo svojom budućom mladom. Bili su čudan par i smešila sam se pri pomisli kako bi se Fransoa Prvi narugao kada bi video svoju mršavu kćer kraj dobrano uhranjenog verenika.

Onda, bez najave, dođe juni i stiže nam španska svita.

Visok i koščat, s okačenim zlatnim jagnjetom, reda Runa oko vrata, vojvoda od Albe sreo je Elizabetu u velikoj dvorani u Luvru. Odmah sam zapazila iznenađenje na njegovom žućkastom licu. Moja kći bila je obučena u nežnu, roza haljinu optočenu draguljima; svoj pozdravni govor izgovorila je na perfektnom španskom jeziku, pa ju je na kraju Alba počastio ukočenim osmehom, koji je naterao špansku pratnju da usklikne: *„Hermosa!* Lepa!“ - uz bučni aplauz.

Usledile su svečanosti. Mada smo bili bankrot, zadužili se i sami platili odeću, bili smo sigurni da se niko neće vratiti u Španiju i požaliti na doček.

Noć uoči venčanja ispratila sam Elizabetu do njene sobe i iščešljala joj kosu. Nismo govorile. Nije bilo reći kojima bi mogla da se izbriše naša tuga. U tišini, ispružila je svoju ruku i uhvatila moju.

Dva dana kasnije gledala sam je kako kleči pored Albe u Notr-Damu i uda je se za Filipa Drugog. Kada je Alba stavio burmu na njen prst, zatvorila sam oči. Ona je još bila u Francuskoj i uvek će biti moja kći, ali tog trenutka prestala je da bude moja.

Sada pripada Španiji.

Morali smo da izdržimo i svečane megdane i svadbu Filbera i Margarete. Kraljevska venčanja su događaji koji dugo traju i Anri je smatrao da je suviše zamorno za zvanice ukoliko bi drugo venčanje usledilo odmah za prvim. Umesto toga, održali smo svečani megdan za Elizabetu; odenut u novi oklop ukrašen zlatnim reljefom, Anri je trebalo da se bori s pobednikom turnira.

Ja sam pak vodila brigu o deci. Morala sam da umirim Fransou, koji je umislio da treba da radi sve što i njegov otac. Bilo je nezamislivo da on u oklopu skače na konju po podnevnom suncu; upravo je odbolovao zapaljenje ušiju i još se oporavljao, tako da sam morala da ga odgovorim od te nepromišljenosti. Onda sam požurila da pomognem Elizabeti, čiji je crveni brokat trebalo prepraviti u zadnji čas, pa do Margo, Šarla, Anrija i malog Herkula. Do ponoći, bila sam iscrpljena. Posrtala sam u svojoj sobi, skinula sam se, obnevidela od umora, i stropoštala se u krevet. Te noći usnila sam san.

Plovim niz crni tunel. Ne mogu da osetim ništa čvrsto, a tamno je, tamno kao strašna konačnost groba. Guši me nedostatak čula; želim da viknem, ali nemam glasa da izustim zvuk. U daljini gori vatra. Vuče me k sebi, suklja sve više, bliže i bliže, upozorava me na nešto što ne mogu da izbegnem, nešto...

Lukrecija me je probudila drmusanjem: „Gospođo!“

Dok sam se s mukom izvlačila iz zapetljanih, znojem natopljenih čaršava, osetila sam strašnu vrtoglavicu. Poznavala sam ovaj osećaj; poslednji put imala sam ga kada sam zagrlila malog princa od Navare. To je bila moja moć. Onda sam začula Nostradamusov glas, baš kao da je u sobi sa mnom: *Nikada neću prećutati istinu...*

Progurala sam se pored moje zabrinute dvorkinje. „Moram da vidim svoja pisma.“

Gomila pisama na stolu me je opomenula. Zbog obaveza zapostavila sam svoju prepisku prethodnih nedelja. Dok je Lukrecija palila sveće, privukla sam stolicu, bacivši pogled na papire kraj mojih bosih stopala. Bilo je tamo: mogla sam da ga osetim. Zapostavila sam poruke lokalnih

gradonačelnika i molbe za dobročinstvo; poslanice iz Venecije i Firence gurnula sam u stranu dok sam preturala; toliko sam bila uznemirana da sam jedva mogla da dišem.

Onda sam ga ugledala. Koverat zapečaćen žigom s moga prstena. Ovo je bilo njegovo pismo.

Otvorila sam ga. Reci su mu bile koncizne: *vaša milost mora da pazi. Setite se proročanstva.*

On mi je poslao upozorenje.

„Bože moj." Pogledala sam Lukreciju: „Desiće se nešto strašno." Pismo mi je iskliznulo iz ruku.

„Ali ja se ne sedam proročanstva. Nostradamus mi je izrekao nekoliko proročanstava kada smo se prvi put sreli. Čak nemam ni knjigu koju mi je dao. Nalazi se u dvorcu Bloa, u mom kabinetu. Ostavila sam je tamo."

Ni trenula nisam te noći; tumarala sam dok su moje dvorkinje bdele pospanih očiju. Čim je svanulo, krenula sam niz hodnike. Služinčad je bila ispružena po podu i udubljenjima, dok su se naše mačke šunjale po palati u potrazi za miševima.

Anri i ja živeli smo u odvojenim krilima palate. Dijana ga još uvek povremeno posećivala u njegovim odajama, a ja nikada ne bih otišla da ga posetim bez prethodne najave. No, tog jutra nisam očekivala da je zateknem tamo. Uvek se držala diskretno kada bismo nas dvoje bili u središtu pažnje, još uvek dvolična nakon svih ovih godina. Kako god, zatekla sam svog supruga među gomilom sekretara i paževa, kako stoji na klupici u svojim lanenim gaćama, dok mu pričvršćuju grudni deo oklopa i dok mu njegov glavni sobar namešta nogavice. Balafre se odmarao u obližnjoj stolici, ispruživši svoje duge noge. Kada me je ugledao, ožiljak na njegovom mršavom licu je zadrhtao. Među nama dvoma nije bilo ljubavi; od prvoga dana kada sam stigla u Francusku, ophodio se prema meni s prezrenjem.

Nisam obraćala pažnju na njega, te je morao da ustane i da mi se pokloni.

Anri je izgledao umorno; njegova brada pratila je njegove upale obraze. „Da, Katarina?" - rekao je, kao da je to što sam s e pojavila iznenada, bez najave, u njegovim odajama, uobičajena svakodnevica.

„Gospodaru," rekla sam, „da li bismo mogli da ostanemo nasamo za trenutak?"

Pokazao je rukom oko sebe. „Kao što vidite, prilično sam u gužvi. Zar to ne može da sačeka za malo kasnije?"

„Ne." Osetila sam kako Giz zuri u mene. „Ovo je izuzetno važno. "

„Sve je važno." Anri je uzdahnuo i pokretom ruke poslao svog sobara

u stranu. Jedna od nogavica nije mu baš lepo pristajala. Sišao je s klupice.

„Sem što probaju na meni million puta," rekao je kada su njegove sluge izašle, „treba da potpišem brdo papira, da se sretnem s engleskim ambasadorom, da vidim Albu, a da ne pominjem što moram da proverim spise uoči debate. Da li je to toliko važno?"

„Jeste. Ovde sam jer... Mislim da smo u opasnosti."

Namrštio se: „Opasnosti? Kako?"

„Ne znam." Sklopila sam ruke dok sam slušala sebe i znala sam kako to mora da mu zvuči: „Usnila sam san sinoč i..." Moj glas je zamro. Videla sam nevericu u njegovim očima. Prišla sam mu. „Molim vas da me saslušate. Bojim se za nekoga nama dragog, možda u našoj sopstvenoj porodici."

Strovalio se u stolicu pored pisaćeg stola i sagnuo se kako bi otkopčao veze na nogavicama oklopa. S treskom su pale na pod. Nije mogao da se savije zbog ploče na grudima, te je s mukom sedeo tako ukočen. „Dobro, slušam. Ali sekretar će se vratiti svakoga časa i neću moći više da ga šaljem napolje. Ćelo jutro je uz mene."

Ispričala sam mu o snu i Nostradamusovom pismu. Morala sam da se suzdržim da ne izblebećem istinu o svojim prethodnim vizijama, pošto mu nikada nisam pominjala svoj dar, sumnjajući da mu baš i ne bi bilo drago da čuje kako njegova žena poseduje okultne moći.

Kada sam završila, naslonio je bradu na ruke: „I vi mislite da vaš san i Nostradamusovo proročanstvo predstavljaju neku opasnost za nas?"

„Da." Bilo mi je lakše jer u njegovom glasu nije bilo ruganja. „Ako se sećate, on vam je izlečio nogu. Rekao mi je da će me pozvati ako bude bilo potrebno."

„Katarina", rekao je bez trunke poruge, „ovo je glupo. Vi ste uzbuđeni zbog Elizabete. Ona uskoro mora da krene u Španiju i vi se brinete zbog nje."

„Ne, ne razumete. Njegovo pismo napisano je pre nekoliko nedelja. Potražila sam ga samo zahvaljujući snu koji sam usnila. To je upozorenje. Zapisao mi je svoja proročanstva u knjizi, koju mi je dao kada smo prvi put došli u Bloa. Ali ostala je tamo, u mojoj radnoj sobi. Moramo nekoga da pošaljemo da je donese."

Posmatrao me je kao da sam izgubila razum. „Da pošaljemo po knjigu? Za manje od tri sata održavamo viteški megdan kako bismo proslavili brak naše kćeri s kraljem Španije."

„Možemo da ga svakako održimo. Molim vas pošaljite nekoga kome verujete u Loaru da..."

„Katarina." Nije podigao glas, ali sam mogla da osetim da gubi

strpljenje. „Bloa je zatvoren tokom ovog doba godine, kao što i sami znate. Moj upravnik imanja čuva ključeve naših odaja i previše je opterećen poslom da bih ga slao po ovu budalastu pošiljku."

„To nije...

Podigao je ruku: „Tražite od mene da pošaljem odanog slugu u Bloa, što je u najboljem slučaju dan jahanja, da donese knjigu koju nikada nije video. Imate na stotine knjiga u svojoj radnoj sobi. Kako, za ime sveta, on može da pronađe onu koju vi želite?"

To sam smetnula s uma. O tome uopšte nisam razmišljala, ali nisam htela da mu priznam. Ispravila sam ramena, braneći se od talasa neobjašnjivog očajanja. „U tom slučaju poći ću sama. Dajte mi ključeve i povešću Lukreciju kao čuvara. Vratiću se do večeri."

„I propustiti da prisustvujete turniru, na kojem je predviđeno da podelim megdan s pobednikom?" Gledao me je iskosivši oči. „Ne mislite valjda ozbiljno. To je bio san, Katarina. Ništa loše neće se desiti ako ne dobijete tu knjigu."

Neočekivano, posumnjala se u sebe. Bio je u pravu: to je bio san. San i šifrovano pismo: od čoveka koga sam jedva poznavala, čija proročanstva nisu bila dokazana.

A ipak, znala sam: „Znam da zvuči ludo, ali ja to osećam, Anri, u svom srcu. Šta ako je to Elizabeta? Toliko smo zahtevali od nje i ona je veoma umorna. Šta ako se razboli?"

„Svi smo umorni. Umorni smo od Engleske i Španije, od zahteva jeretika koji traže pravo da ispovedaju svoju veru, umorni smo od slabog roda pšenice, od siromaštva. Svako od nas mora da podnosi svoje muke. Elizabeta će trpeti svoje, najbolje što ume. Ne šaljem je daleko zato što želim, već zato što moram."

„Znam to. Niko vas ne krivi. Možda i nije reč o njoj. Možda je to upozorenje o nekom drugom, nekom od naše druge dece."

„Katarina, nema upozorenja, nema proročanstva. Vi ste zabrinuti, baš kao i mi svi, mada ne želite da to priznate. Brinete o Elizabeti jer ste dobra majka." Zastao je i umekšao ton. „Filip želi da Elizabeta stigne u Madrid do novembra, kako bi za Božić mogao da je predstavi dvoru. Ovo vreme treba da iskoristite da joj pružite podršku, a ne da trčite u Loaru zbog nečega što vam je taj čovek davno rekao."

„Anri, molim vas", netremice sam ga posmatrala, dok su mi suze same vrcale iz očiju.

Ustao je i uzeo me u naručje. Naslonjena na njegove grudi osećala sam hladno zlato grudobrana na koje mi je bilo prislonjeno uho dok mi je milovao kosu. „Hajde, hajde", mrmljao je. Uhvatio me je za bradu, podigao moje svome licu. „Nije greh plakati." Nasmešio mi se pomirljivo dok su se

čuli glasovi iz predsoblja, što je značilo da se njegova horda već vratila.

„Hajde da obavimo ovaj dosadni turnir i ako se i sutra budete ovako osećali, videćemo šta možemo da učinimo, da li je to u redu? Ako se mora, ići ćemo u Bloa zajedno."

Odahnula sam s olakšanjem. „Hvala vam. Ja... ja vas volim."

Reći su izletele pre no što sam mogla da ih zaustavim, a on se umirio. Onda me je obgrlio: „I ja volim vas, takođe", prošaputao je.

Nije više govorio jer su njegove sluge nahrupile u sobu. Ali dok sam odlazila, shvatila sam da sam konačno dobila ono za čim sam oduvek žudela.

Zvezde nas vode ali nas ne mogu pokoriti.

Dok sam žurili u svoje oda je ponovila sam izreku maestra Ruđerija, tumačeći je kao znak da možemo da izbegnemo nevolju ako nas na vreme upozore. Koliko sutra, poslaću po Nostradamusovu knjigu, pa i po samog vidovnjaka ako treba, da to objasni. Jedan dan ne bi smeo ništa da promeni.

Protekla je polovina jutra dok sam se odenula u dvorsku odoru i brilijante, okupila decu i pratnju. Ušli smo u Ulicu Svetog Kventina kada su odjeknule trube. Sa svojim dvorskim damama uspela sam se na pijedestal da se pod baldahinom pridružim Elizabeti, Meri i Fransoi. Šari, Anri i Margo sedeli su ispod nas na jastučićima poredanim na stepenicama. Sedela sam u svojoj stolici, prihvatila od paža čašu vina i namestila se za dugo popodne. Oduvek su mi bili previše bučni topot konja niz ulice, lomljava kopalja i uzvici svetine.

Četvorica takmičara borila su se tog dana na megdanu, uz Anrija koji će se boriti s pobednikom. Svetina je zagrmela k ada je Anrijev drugar po zabavi, Balafre - nagrđen ožiljkom - izgalopirao u polje na snažnom, belom konju. Kako je on za tili čas zbacio svog prvog suparnika iz sedla, Meri je skočila na noge: „Ma, slomi mu glavu, ujače!"

Cimnula sam je za suknju. „Sedi! Nisi divljakuša da se tako ponašaš!"

Odmahnula je glavom; njen ujak Giz pobedio je i u sledeća tri kruga. Balafre je tada izazvao vojvodu od Nemura; i on je izgubio. Nisam se ni trudila da pokušam da obuzdam Meri, koja je vrištala od sreće zajedno s ostalima, dok je Giz na konju kaskao oko borilišta, s ožiljkom na licu, sav zajapuren.

„Ko će da mi izađe na megdan?" - vikao je Balafre podignute rukavice. „Ko srne da se bori s pobednikom?"

Montgomeri, kapetan Škotske garde je iskoračio: „Ja smem."

Nastala je vreva. Montgomeri je možda spadao u privilegovane snage

koje su štitile moga supruga, ali je on ipak bio Škotlanđanin. Balafre ga je odmerio i klimnuo glavom. On nikada sebi ne bi dozvolio da ispadne kukavica.

Montgomeri je zajahao belog ata. Giz i Škot postavili su se na suprotne strane borilišta; onda su pojurili. Veštim podizanjem koplja, Montgomeri je slomio Gizov štit, zbacivši vojvodu s konja na ledinu. „Greška!" - povikali su gledaoci. „Ponovo!"

No, ponavljanje nije bilo dozvoljeno. Balafre je bio pobeđen i zvuk truba koji je usledio, proglasio je da sada moj muž, kralj, treba da izazove na megdan pobednika.

Sedela sam uspravno. Da je ovo bio koloseum, sada bi pustili lavove na Montgomerija. Ali Anri je bio postojan pobednik koji je pokazao da će se boriti protiv kapetana.

Odeven u svoj zlatni oklop, pojurio je napred na svom šarenom paradnom konju. Činio se spremnim, mlađim od svojih četrdeset godina, dok je jahao ka svom kraju borilišta i spuštao vizir. Zavladala je tišina. Glasnici su zatrubili, a kralj i kapetan su krenuli u napad.

Tog trenutka sinule su mi reči izgovorene u zamku Bloa pre četiri godine.

Mladi lav pobediće starog lava u polju, tokom jedne jedine borbe.

Pokušala sam da ustanem. Sve se oko mene usporilo, tako da sam mogla da primetim busenove zemlje iskopane konjskim potkovicama, čujem pucanje oklopa i nanjušim nagoveštaj u vazduhu.

Otvorila sam usta. Lomljava je prigušila moj krik kada je koplje, uz zaglušujući prasak, udarilo u metal. Aplauz je prestao. Anri se pridigao u sedlu, njegovo koplje palo je na zemlju. Kada su sluge potrčale ka njemu, videla sam kako mu je noga zapetljana u stremen, dok je padao iz sedla. Ljudi su ga primili na svoje ruke. Nastao je muk.

Prvo je Meri kriknula - očajničkim krikom, koji je, činilo se, odzvanjao satima. Posrnula sam s podijuma, gurnuvši prepadnute dvorane, koji su se ukočili na svojim jastucima. Kada sam, bez daha, stigla do arene, gospoda su Anrija nosila k meni. Kalpak mu je još bio na glavi, a vizir razbijen ispod obrve. Stavili su ga na klupu i počeli da mu skidaju kalpak. Gledala sam u polje. Montgomeri je stajao ukočen, dok je u ruci još držao polomljeno koplje.

Anri je jeknuo dok su mu skidali kalpak s glave. Prekrila sam usta rukama, da sprečim svoj užasnuti krik.

Probošće mu oko u zlatnom kavezu.

Lice moga muža bilo je bledo; skoro bez kapi krvi.

Iz njegovog desnog oka virile su krhotine Montgomerijevog koplja.

17

Odneli smo ga nazad u palatu; stajala sam pored njegovog kreveta dok ga je doktor Pare pregledao. Anri je izgubio svest; bio je toliko bled da su mu se vene uočavale ispod kože. Pare je pripremio oblogu od makovog semena i privio je na povređeno oko, prethodno pažljivo omotavajući gazu oko ivera. Onda je pokazao rukom Monsinjoru kardinalu i meni da odemo do predsoblja.

„Pa?“ - graknuo je Monsinjor, dok se njegov obično odmeren glas pretvorio u kreštanje. „Hoće li preživeti?“

Okrenula sam se ka njemu. „Kako se usuđujete? Vi se ponašate kao izdajnik.“

Pogledao me je s prezirom i time uklonio i najmanju nedoumicu koju sam mogla da imam o njegovoj dobronamernosti. „Madam“, rekao je, „moramo da vodimo računa o dobrobiti kraljevine. Rana na Njegovom veličanstvu može da bude i smrtonosna.“ Izlagao je bez imalo osećanja, kao da je Anri pseto koje je pregazila njegova kočija.

Moj bes, koji je uvek bio spreman da bukne kada su Gizovi bili u pitanju, narastao je u meni toliko da me je gušio. Već sam bila spremna da mu naredim da ode kada je Pare izustio: „Monsinjore, rana je ozbiljna, ali ne mora da znači i da je smrtonosna. Prvo moramo da uklonimo krhotinu, pre nego što utvrdimo tačno oštećenje.“

Obuzela me je jeza. Predvidela sam zlo, ali nikada nisam ni pomislila da će udariti na Anrija. Okrenula sam se od Monsinjorovog proračunatog pogleda. „Moramo da učinimo sve što je u našim moćima“, rekla sam Pareu, ne mogavši da prikrijem paniku u glasu. „Život Njegovog veličanstva u našim je rukama. Možda treba da pozovem Nostradamusa. Pomogao je da se moj muž izleći pre izvesnog vremena.“

„To je bila rana na nozi“, Pare je ljubazno rekao. „Ma koliko da je vešt, Nostradamus nije hirurg. Štaviše, bilo bi mu potrebno mnogo vremena da stigne dovde, a krhotina mora da se odstrani što pre, pre nego što započne truljenje. Ranije sam operisao na bojnim poljima, ali sad će mi biti potrebni modeli da prvo na njima probam.“ Zastao je. „Potrebne su mi glave, vaša visosti. Koliko god može da se nađe.“

„Pogubite deset zatvorenika i donesite doktoru njihove glave“, obrušila sam se na Monsinjora.

Kardinal je otezao: „Da li smem da predložim da jedna od tih glava bude glava kapetana Montgomerija?“

Obišla sam oko njega. „To je bio nesrećni slučaj. Ne ubijamo ljude zbog toga."

„Montgomeri je hugenot. Nije slučajno što je izazvao prvo moga brata. Njegovo veličanstvo je neprijatelj jeretika; ovo je bio čin hugenotske osvete."

Prišla sam mu toliko blizu da sam mogla da osetim miris skupog mošusa na njegovoj odeći. Gadio mi se njegov prozračni izraz lica, manikirane ruke, lakoća kojom je njegovo monstruozno srce donosilo odluke. „Ne izazivajte me ponovo", upozorila sam ga. „Idite, uradite kako sam zapovedila. Odmah."

Nisam uopšte marila za Montgomerija, ali ne mora da umre da bi zadovoljio Monsinjora. Kada je kardinal izjurio na hodnik, čula sam kako ga dvorani pitaju za novosti; Pare me je tužno pogledao. Nisam mogla da podnesem da vidim sumnju na njegovom licu; zato sam ga ostavila i otišla u Anrijeve oda je. Privukla sam stolicu krevetu, sela i uzela ruku moga muža.

On treba da živi. Mora da živi.

* * *

Odsečene glave nisu pružile konačne odgovore, pa je Pare odlučio da prvo skrati krhotinu, kako bi pospešio lečenje rane. Meso oko povređenog oka bilo je upaljeno i izgledalo je grozno; pošto sam se plašila da će početi truljenje, po brzom glasniku poslala sam pismo Nostradamusu na kuću u Salonu, preklinjući ga za pomoć. Dok sam čekala na njegov odgovor, usidrila sam se kraj Anrijevog kreveta, a pridružile su mi se moja zaova Margareta i moja kći Elizabeta. Često je gubio svest; svaki put kada bi se probudio, nalazio bi me tamo. Nikada nisam dozvolila da oseti moju prestravljenost ili bojazan, koje su se kao omča stegle oko mene.

Tri dana bio je grozničav i u bunilu, koža mu je bila boje peska. Nostradamus je uzvratio poruku da bi odmah došao da mi je potreban, ali, na njegovu veliku žalost, kako je i Pare tvrdio, on nije bio hirurg i mogao je da pomogne samo kao savetnik. U svom pismu poslao je i recept za oblogu od vruće kaše, za koji je smatrao da može da pomogne. Anrijevo oko sad je bilo natečena kaljuga i sluge su silom morale da ga drže u ležećem položaju kako bi Pare mogao da promeni prljavu oblogu i nanese kašu od mekinja. Mada je rešila da ostane uz mene, videlo se da je Elizabeta malaksala, pa sam je poslala s Margaretom, tražeći da se obe odmore.

Margareta se vratila čim je moju kćer smestila u krevet. Pare je završio i namotaji prljave gaze bačeni su u lavor kraj njegovih nogu. Namirisala

sam trulež, zbog čega mi se podigla kosa na temenu - vonj gnoja, znak zagnojene rane. Graške ledenog znoja oblile su Anrijevo čelo. Ranije se batrgao poput životinje, grcajući od bolova; sada je ležao tako mirno da sam se plašila najgoreg.

Došapnula sam Pareu: „Skoro da se i ne miče. Postoji li još nešto što možemo da učinimo?“

Promrljao je: „Bojim se da je Njegovom veličanstvu možda iver probio oko i zaštitnu opnu mozga. Obloga od mekinja može da pomogne kod spoljašnjeg gnojenja, ali ako iver ode dublje...?“ Njegov glas se utopio u nemu tišinu.

„Šta mislite o operaciji?“ - upitala sam. „Čim se otok smanji, možete li da uklonite iver?“

Odmahnuo je glavom. „To bi zahtevalo trepanaciju - otvaranje lobanje, a u ovom momentu Njegovo veličanstvo je suviše slabo. Možda ako budemo videli neko poboljšanje nakon obloga od mekinja, možda onda za operacijom i neće ni biti potrebe. Može biti i da se sam oporavi.“

„S krhotinom u oku?“ - upiljila sam se u njega. „Da li vi to meni govorite da je to sve što možemo da učinimo?“

Pare je neutešno klimnuo glavom. Okrenula sam se ka svome mužu. Krv i gnoj već su počinjali da cure kroz novi zavoj. Kada sam ga uhvatila za ruku, njegovo nepovređeno oko se otvorilo, sasvim iznenada. Nagnula sam se blizu njegovih suvih usana.

„Margareta“, prošaputao je, „njeno... venčanje... Postarajte se za to.“

Iza sebe čula sam kako je Margareta gorko zaječala. Nije bilo potrebe da se okrenem da bih shvatila da je i ona, takođe, očajna.

U ponoć, Monsinjor je venčao Filbera od Savoje i Margaretu. Nije bilo slavlja. Zagrlila sam svakoga ponaosob, dok su mi i glas i pojava odavali iscrpljenost i vratila se Anriju.

Ispred njegovih vrata odvijala se borba za vlast. Znala sam da se to dešava. Znala sam da su se G' zovi i njihove udvorice sastali iza zatvorenih vrata i napravili savez kako bi sačuvali svoju moć. Nisam obraćala pažnju na njihove mahinacije, ne zato što mi nije bilo stalo ili da bih se zaštitila od njihove okrutnosti, već zato što ništa nisam mogla da učinim kako bih ih sprečila, čak i da sam imala snage za tako nešto.

Moj muž, s kojim sam proživela dvadeset šest godina, napuštao me je. Sve što sam mogla da uradim bilo je da posmatram, bespomoćna da ga odbranim od unutrašnjih i spoljnjih neprijatelja.

Jedan po jedan dolazili su da se oproste. Naš sin Fransoa ušao je u sobu stežući Meri za ruku, nezreo petnaestogodišnji dečak i sedamnaestogodišnja devojčica, čiji se život pod zaštitom okončao. Sa suzama koje su mu se slivale niz lice, Fransoa je mrmljao da ne želi da

bude kralj: da ne želi da njegov otac umre. Meri ga je zagrlila gledajući me prestrašeno u tišini. Pitala sam se jesu li Gizovi već bili kod nje i zastrašili je spiskom budućih obaveza kraljice, kako bi osigurali da se za savete prvo obrati njima, pa tek onda meni.

Bleda ali pribrana, Elizabeta se oprostila s Anrijem, poljubila ga i otišla da bude s mojom mlađom decom, koju sam poslala u Luvr. Šarl je plakao i tražio da želi da vidi tatu; odbijao je svaku utehu, dok je čvrsto držao štene lovačkog psa koje mu je Anri poklonio. Nisam dozvolila da niko od njih vidi svoga oca kako ječi u agoniji a da prethodno nisam pozvala Parea, koji bi mu dao toliko sredstava za umirenje da bi i konja oborilo.

Ipak, još nije ispustio dušu.

Borio se kao pravi vojnik, kakav je oduvek i bio, čak i kada je groznica uzela maha. Na tren bi se pribrao i dahćući tražio da se obznani proglašenje našeg sina Fransoa Drugog za njegovog naslednika. Volela sam ga više no ikada pre. Živeo je kao kralj i umreće kao kralj, a najbolje što je mogao obezbedio je da Francuska ne umre s njim.

Bila sam uz njega na samom kraju, jednog raskošno lepog julskog popodneva. Bio je u bunilu, mrmljao je nepovezane reči. Kada sam kleknula pored njega, okrenuo je glavu i lucidno me pogledao; groznica je smanjila drhtaje njegovog tela, da bi mogao da ovlada njime po poslednji put.

Njegove ispucale usne su se otvorile. Samo je jednu reč izustio: „Katarina."

Onda je sklopio svoje oči. I napustio me je.

Predala sam njegovo telo ljudima koji će ga balsamovati, uzeti njegovo srce i zapečatiti ga u kovčežić od alabastera, dok ne završe naš grob u Sen Deniju. Predala sam ga ojađenim slugama koji su ga godinama služili, zapovedniku Monmoransiju, koji je čuvao stražu kraj njegovog samrtnog odra, onima koji su nadgledali njegovu sahranu, Gizovima, koji su se brže-bolje, s predumišljajem, odenuli u belo.

Vratila sam se u svoje oda je hodnicima u kojima su još odzvanjali njegovi koraci. Moje dvorkinje su ustale u isti mah, očiju crvenih od plača. Lukrecija je krenula da me zagrli. Nešto u mom pogledu ju je zaustavilo. Mora da je shvatila da ču se raspasti u paramparčad ako budem osetila njen dodir, bilo kakav dodir.

Sama sam otišla u svoj budoar. Činilo se kao da tu nisam bila stotinu godina. Sve moje stvari bile su tu: moje venecijanske srebrne četke, s ugraviranim KM na ručkama, bočice parfema i pomade, portreti moje dece na zidovima. Sve sam videla, sve je bilo utisnuto u mojoj svesti, a ipak, još uvek sam se osećala kao da sam zalutala u stranu palatu.

Zaslepljena suzama, zaklopila sam usta rukom.

Onda sam čula šušketanje, zveckanje potpetica i okrenula se, da bih je ugledala kako se pojavljuje iz senke kraj kreveta. Da je tada bacila nož na mene, ne bih mogao da se pomerim. Dijana mi je uzvratila pogled. Rubin kojim je pričvrstila dugi crni ogrtač na ramenima treperio joj je na grudima. U rukama je držala srebrni kovčežić.

„Donela sam vam ovo." Stavila je kovčežić na moj toaletni sto i nadmeno podigla poklopac.

Položeni na crvenom somotu nalazili su se dijamantski privesci i prstenje, minđuše od bisera, broševi od rubina i ogrlice od smaragda. „Vraćam ovo da se preda kraljici Francuske."

„Putana!"[8] Udarila sam je iz sve snage. Zateturala se nazad, dok su joj otisci mojih prstiju ostali na obrazu. Uzdigla je bradu. „Mora da ste o ovome, bez sumnje, sanjali godinama. Počastvovana sam što mogu da vam pružim i ovu poslednju uslugu."

Dah mi se uzburkao, ruke su mi se stegle ponovo, kao što sam se pripremala na ono o čemu sam zaista uvek sanjala - da poderem nadvoje tu neljudsku masku, da vidim da li uopšte krvari kao i ostali ljudi.

„Mogli ste da me utamničite", rekla je, „ali mislim da Njegovo veličanstvo to ne bi odobrilo."

„Niste dostojni ni da izustite Njegovo ime."

„Ne govorim o Anriju. Govorim o našem novom kralju, Fransoa Drugom. Bila sam mu majka. Ako bude bilo potrebno, on će me zaštititi."

U tom trenutku Anrijevo telo skrnavili su ljudi koji su ga balsamovali, a ona je ovde stajala objavljujući svoju nedodirljivost, kao da je to vrlina. Tada sam shvatila da ga nikada nije volela. Nije bila sposobna za ljubav. Bila je ledena, beživotna kao i njen hram u Aneu.

„Gospođo", rekla sam dubokim glasom, „mogla bih da naredim da vas ovog časa nataknu na kolac i stave na najviši toranj, i niko, čak ni moj sin, to ne bi mogao da spreči."

Razrogačila je oči. Tada sam videla ono za čim sam žudela: strah. Plašila me se. A onda su sav bes i mržnja, sve krvoločne namere, nestale. Sada mi više ništa nije značila.

Povukla sam se. „Ali neću. Umesto toga, naređujem vam da iz ovih stopa napustite dvor."

„Nisam ni nameravala da ostanem." Prošla je pored mene i mada poražena, držala se kraljevski.

Ali nosiće žig mojih prstiju na svojoj koži do sudnjega dana. Tragovi

---

[8] It.: Bludnica, kurva. (Prim. prev.)

udarca će izbledeti, ali žaoka će peći - kao podsetnik da sam i ja u potpunosti vratila svoj dug.

Zastala je na vratima. „Moram da obavim još jednu obavezu, onu koju ćete ceniti, mislim. Intrige i zavere, podmićivanje bližnjih, stalno spletkarenje i traganje za sigurnošću - sve vam to prepuštam. Nikome to nije potrebnije no vama, niko s tim neće umeti kao Vi. Njene usne razvukle su se u ledeni osmeh. „Ali to nije tako lako, kao što vam se čini. Ženi koja je sama na ovom svetu potrebno je sve raspoloživo oružje, svaki delić snage i izdržljivosti. Odsekli ste sa sebe delove a da toga i niste bili svesni, do trenutka kada ste stekli sve i ništa u isto vreme. Sada je sve vaše, radite šta vam je volja."

Okrenula se ka vratima. „Gospođo", rekla sam. „Nisam vam dozvolila da odete."

Ruka joj je zastala na rezi na vratima.

„Jednom ste od mene uzeli nešto što nije vaše. Sada želim da mi to vratite."

„On je umro", prosiktala je. „Ne mogu da oživim mrtve."

„Vi ste umišljeni. Oduvek je bio moj. Biće sahranjen u našoj zajedničkoj grobnici, gde ću ja jednoga dana ležati pored njega, kao kraljica i njegova supruga. Vi, naprotiv, vi ćete biti niko i ništa. Zato me ne izazivajte. Ja sam kraljeva mati. Jedna reč je dovoljna da završite gore od bilo koga od vaših takmaca."

Streljala me je pogledom. „Šta želite? Kažite, da mogu da odem. Zamara me ova igra."

„Šenonso. Ovde ćete potpisati dokument pre nego što odete."

Smeh je provalio iz nje. „Da li je to sve? Uzmite ga. Pretvorite ga u svetilište vašeg udovištva. Ja još imam Ane. Bio je moj još od mog prvog braka i Anri mi ga je ponovo dao, u slučaju da jednom osvane ovakav dan. Predobro vas je poznavao, madam. Oduvek je znao da ste samo trgovačka kći."

Podigla je rezu na vratima, kao i uvek ubeđena da je njena reč poslednja.

Dobila sam nadahnuće. Povukla sam i otvorila fioku mog toaletnog stola, izvadila kesicu s metalnim novčićima i bacila joj pod noge. „Evo vam vaša plata. Videćete da ste zaradili, jer je to jedino o čemu ste ikada vodili računa."

Pogledala me je pre nego što je vratila kesu. Onda je otišla bez osvrtanja.

Dah mi je isušio pluća. Kolena su mi popustila.

Na podu, s licem među rukama, ovoga puta tugovala sam kao prava

Firentinka.

Četvrti deo

1559 -1560.

Tigrovi

18

U Firenci kada premine draga osoba običaj je da priredimo zakusku, pozovemo rođake, susede i prijatelje da obeduju i da se podsetimo trenutaka provedenih s preminulom osobom. Pričamo priče, neke smešne, druge tužne, ali uvek s namerom da još malo zadržimo voljenu osobu kraj sebe. Dozvolimo da slavljenje života ublaži naš bol i povede nas ka budućnosti.

Ništa od toga meni nije bilo dopušteno. Čim su Balafre i Monsinjor proglasili zvaničnih četrdeset dana žalosti, bila mi je dužnost da odem u osamu, u Hotel Klini, ruinirano staro zdanje u kojem su se udovice kraljeva suočavale s ništavnošću svojih života. Bio je to prastari običaj, uveden da osigura da kraljica nije trudna, jer bi to moglo da utiče na već utvrđeni red nasleđivanja, naročito ako bi kasnije rodila sina. Anri i ja nismo bili zajedno nedeljama pre njegove smrti; bila sam svesna da se približavam kraju svoga plodnog razdoblja, ali ništa od toga nije bilo važno. Gizovi su odredili da moram da se povinujem običaju i ja sam to morala da prihvatim.

Sklonjena u sobe presvučene u belo od tavanice do poda, obukla sam za inat crnu, boju žalosti kao u Italiji, te uzela slomljeno koplje za grb, mada su sluge, koje mi je Monsinjor lično odabrao, izveštavale o svakom mom potezu. Očekivalo se da plačem i naričem o svojoj zlehudoj sudbini; da preispitujem božju volju i sopstvenu nemoć pred Bogom, sve dok ne bih, iscrpljena bolom, prihvatila neizbežno i potražila utočište u dobro opskrbljenom manastiru ili kući na selu. Naposletku, ja više nisam bila kraljica. Meri Stjuart preuzela je moje mesto; nema nimalo sumnje da je moj grb već skinut sa zidova kako bi se postavio njen. Imala sam prinadležnosti i svoje imanje; došlo je vreme da se povučem iz javnog života, baš kao što su to učinile sve kraljice kada su postale udovice.

Niko više ništa nije očekivao od mene.

Dugo i ozbiljno razmišljala sam o tome. Mogla bih to sasvim jednostavno da učinim. Imam Šenonso. Mogu da starim među vinogradima i voćnjacima i da se nikada ne osvrnem. Zašto da ne ščepam to malo sreće što mi je preostalo? Zar se nisam dovoljno žrtvovala za svoje dužnosti? Za razliku od vojvotkinje D’Etamp, koja je zbog Dijane umrla u bedi, za razliku od kraljice Eleonore, koja je napustila Francusku posle smrti moga svekra, nevoljena i neželjena, ja sam mogla da odšetam sa dvora i započnem svoj novi život u Francuskoj i da ne razmišljam o bitkama koje me se više nisu ticale.

No, podstakla me je pomisao na nezajažljivu ambiciju Gizovih, na njihovo nedavno obrušavanje na moga sina, svog zbunjenog i prestrašenog od nepoznatog. Neću da tavorim svoje udovištvo na sigurnom, dok oni vladaju u ime moga deteta. Predugo sam trpela njihovo nepodnošljivo nametanje; došlo je vreme da zauzmem mesto pored svoga sina, pored našeg novog kralja.

Ako se ja ne borim za njega, ko će to drugi učiniti?

Stajala sam, vela pomerenog u stranu. Izraz moga lica, koje su ugledale prvi put nakon više sedmica, naterao je dvorske dame da stanu mirno. Jedina lična posluga koja mi je bila dopuštena, moja Lukrecija, nasmešila se.

„Vaša visosti“, upitala je jedna od njih, „da li vam je loše?“

„Naprotiv“. Glas mi je ogrubeo od ćutanja. „Dobro sam i gladna sam. Molim vas, postarajte se da mi posluže meso danas. Tako mi se jede.“

„Meso?“ - uzdahnula je. Čorba, hleb i sir bilo je sve što je udovicama bilo dopušteno da jedu; udovice su bile slabašne, a meso uzburkava krv.

„Da. I to brzo uradite. Dok budem ručala, možete da spakujete moje stvari za selidbu u Luvr. Pošaljite glasnika mome sinu, kralju, da sam krenula. Kakva bih to ja majka bila da mu ne pružim utehu u ovom vremenu iskušenja.“

Učinivši tako, skratila sam svoju žalost i napustila Hotel Klini.

Svet se izmenio. Turnel je preko noći napušten i prepušten svojim avetima, dok je Luvr blistao pod svetlošću baklji podignutih na fasadu, čiji je zlatni sjaj obasjavao nasmejane dvorane, samo do pre nekoliko dana duboko ožalošćene. Zabava je očigledno poodmakla.

Lukrecija i ja probijale smo se kroz gomilu. Malo njih me je zapazilo, umotanu u ogrtač; muzika mi je parala uši dok sam se pela do drugog sprata, do svojih odaja, gde me je očekivala moja posluga. Ana-Marija je pritrčala da me zagrli; Birago me je nežno uzeo pod ruku i odveo do stola. Mada se u svojoj grimiznoj firentinskoj odeći činio mršavijim nego obično, izboranog četvrtastog čela zbog briga oko mene, njegovo prisustvo bilo je živi dokaz da još imam prijatelja.

Te noći dok smo večerali, skrenuo mi je pažnju da su Monsinjor i Balafre preuzeli svu vlast, prenebregavajući Savet, državnu kasu i vojsku, kao i da to stalno objavljuju narodu. Mada ne formalno, prigrabili su ulogu namesnika i time uzurpirali prava koja su pripadala mome sinu kao kralju.

„Ali Fransoa ima samo petnaest godina“, pobunila sam se. „On još nije stekao zakonsko pravo da vlada. Kako su to mogli da učine?“

„On im je dozvolio“, rekao je Birago. „Potpisao je papir ovlašćujući ih

da nadgledaju njegovu upravu, mada mislim da nije razumeo šta potpisuje." Zastao je oborivši pogled; bilo je očigledno da mu je neprijatno. „Balafre je odveo njega i Meri Stjuart u dolinu Loare u lov, tvrdeći da im je potrebno da budu malo van dvora."

Sedela sam ošamućena stežući pehar šakom. Želela sam da ga zavitlam preko sobe. Nisam smela da prihvatim da se osamim; uradivši to, pružila sam priliku GIzovima da *defacto* postanu vladari. Fransoa je bio preplašen i osetljiv; naravno da je potpisao papire kojima je kraljevinu predao njima u ruke. Ništa nije znao o vladanju, a Gizovi su bili upravo tamo da osiguraju da on ništa i ne nauči.

„Ima još nešto", rekao je Birago, prelazeći na italijanski jezik, što bi činio kada je želeo da saopšti nešto lično. Volela sam da slušam naš jezik, izgovaran njegovim negovanim glasom, mada vesti nisu bile dobre. „Monsinjor je objavio ukaz protiv hugenota. Zapovednik se pobunio protiv toga, rekavši da bi spaljivanje Francuza moglo da naškodi kraljevom ugledu, ali kardinal nije želeo da ga sasluša i izbacio ga je iz suda. Njegov sestrić Kolinji takođe je izašao, ali mi je rekao pre no što je izašao da se nada da ćete ga možda primiti kada se budete vratili."

Bilo mi je teško što je Monmoransi otišao, jer mi je bio potreban svako ko se nije slagao s Gizovima. Bila sam zapanjena što je Kolinji predvideo da ću se vratiti. Posle svih ovih godina, očigledno je da me je još pamtio. Da li bi se ikada setio našeg popodneva u Fontenblou kada smo razgovarali o Makijaveliju i hugenotima? Pokazao mi je tada da je čovek koji posmatra svet neopterećen iluzijama o velelepnosti. Možda bi on mogao da postane saveznik koji mi je potreban da zbacim Gizove s vlasti?

„Volela bih da ga vidim", rekoh na kraju. „Da li znate kako se do njega može doći?"

„Možemo da razmenimo pisma, ali moram da vas upozorim da kolaju glasine da je Kolinji naklonjen hugenotima, da prisustvuje njihovim molitvama, te da čita njihove knjige. Neki tvrde da je prihvatio njihovu veru."

„Pa, govorkanja ne pružaju činjenice." Dopunila sam svoju čašu. Začudo, nisam se plašila, premda sam mogla da očekujem bitku do istrebljenja protiv Gizovih oko toga ko će preuzeti nadzor nad Fransoom. I ranije sam ulazila u okršaje, rekoh sebi. Borila sam se s Dijanom godinama. Kao i ona, ni Gizovi nisu imali predstavu koliko sam spremna da se borim kako bih zaštitila svoju decu.

Posle obeda napisala sam poruku i poverila je Biragu. „Predajte ovo i obavestite ih da želim da posetim svoju decu u Sen Žermenu, kao svaka brižna majka."

Birago je klimnuo glavom, s lukavim osmehom na usnama.

O mojoj deci brinuli su se njihovi staratelji, Imerijevi i moja zaova Margareta, koja se spremala da krene za Savoju. Nas dve smo poslednji put večerale zajedno, a potom sam joj dala ulubljeni kotlić u kojem smo spravljale moje lekovite eliksire. „Uzmite ga i kad god budete palili lavandu, setite se mene“, rekla sam joj, pa smo se zagrlile.

Anrijeva smrt i Dijanino odsustvo (jer ona je bila, ako ništa drugo, a ono vazda prisutna) nije uticalo na moju decu onoliko koliko sam se pribojavala. Zatekla sam Herkula i Margo kako se igraju igračkama, nesvesni tragedije koja je njihovog starijeg brata učinila kraljem. Čak je i moj osmogodišnji Anri izgledao sasvim raspoloženo i tražio je da mu dozvolim da mi pokaže svoju hrpu karata koje je sam obojio. Lepo je napredovao u učenju, izvestio me je njegov učitelj, i bio je odličan u sportskim veštinama. Dok sam posmatrala njegovo vitko, mišićavo telo, nisam mogla da ne pomislim da se sudbina surovo poigrala kada je dopustila da mi Fransoa bude prvenac. Anri je najmanje bio pod Dijaninim štetnim uticajem i sigurno bi bio bolji kralj uprkos tome što je bio premlad.

Što se tiče mog devetogodišnjeg Šarla, nisam bila toliko sigurna. On je iskazivao duboki bol zbog očevog gubitka, plakao je-tako neutešno da sam i sama morala da gutam suze dok bih ga uveravala da je tata sada na nebu i da nas posmatra. Šarl je bio toliko mršav i bled da sam mu odredila nov način ishrane, bogat mesom i mahunarkama. Elizabeta je bila bleda i tanka, ali se nije prepustila tugovanju; obavestila me je da se sastala sa španskim izaslanicima da im saopšti da će u decembru krenuti u Španiju. Vreme je provodila s Klod, sada suprugom vojvode od Lorena, tešeći se uzajamno. Nije mi bilo po volji što ću već za neki mesec morati da se oprostim od Elizabete, ali ona je tvrdila da bi njen otac želeo da ona ide.

Utehu od tuge što ću je izgubiti tražila sam u sopstvenim planovima. Nekoliko dana po dolasku u Sen Žermen, stigao mi je odgovor na pismo. Tri kratka reda: *Za dva dana, u sumrak u vrtu. Ako ne stignete do mraka, odlazim. Potvrdite!*

„Da“, rekla sam Biragu. „Recite mu da ću biti tamo.“

Stajala sam u senci palate dok je sunce koje je zalazilo, bojilo nebo u krvavi purpur. Vetar je udarao po kupolama Sen Žermena, odnoseći tamnu koprenu dima koja se nadvila nad Parizom. Monsinjor je odbacio savet koji sam mu uputila. Njegov ukaz protiv hugenota stupio je na snagu i za manje od dve nedelje preko stotinu nevernika doživelo je strašnu smrt u Parizu.

Krenulo je nasilje. Birago me je obavestio da su stotine hugenota pobegle na relativno bezbedan jug, spremni na sve, kako bi izbegli

kardinalove doušnike, koji su ih opkoljavali kao krdo. Vreme je isticalo. Ako ih ja ne zaustavim, Monsinjor i Balafre pretvoriće Francusku u svoje lično kraljevstvo, ubijaće građane i ućutkati plemstvo koje bi se usudilo da im se suprotstavi.

Nestrpljivo sam pogledala ka udaljenim načičkanim brestovima kada se pojavio na stazi. Muškarac srednje visine u crnom žaketu, zlatastocrvene brade oko usana, samouvereno je koračao. Imao je četrdeset jednu godinu, moj ispisnik; ipak, dok mi se klanjao, izraz njegovog lica učinio je da izgleda znatno starije. „Vaša milosti, dopustite da vam izrazim svoje najdublje saučešće."

"Hvala vam, gosparu. Hvala vam što ste došli."

Iznenada, postala sam svesna svoje prekomerne težine, pramenova sede kose koji su me nošeni vetrom šibali po licu. Nikada nisam dozvolila da mi se ruga moj odraz i promena izgleda u ogledalu; kao i mnoge druge žene, pre vremena sam sebi dozvolila da se opustim i budem zadovoljna sobom. U tom trenutku osetila sam zaprepašćujuću želju da me posmatra kao ženu i postidela sam se. Nije prošlo ni mesec dana od smrti moga supruga. Kako mogu da se pitam jesam li privlačna čoveku koga sam srela nekoliko puta.

„Madam, ja sam taj koji je zahvalan', rekao je. „Bojao sam se da ne želite da me vidite."

Namrštila sam se. „Mi smo prijatelji, zar ne? Znam koliko je vremena proteklo, ali ja nisam zaboravila vašu ljubaznost prema meni kada sam prvi put stigla u ovu kraljevinu ili vašu službu mome mužu svih ovih godina."

Nasmešio se. „Bili smo mnogo mlađi tada."

Nešto u njegovom glasu me je zadržalo, skoro kao prekor. Zar on nije ostao u Parizu da bi me video? „Čini mi se da ste Vi, dragi gospodine, a ne ja, odabrali da se držite daleko", podsetila sam ga. „Ja bih vas primila na dvoru."

Povio je glavu. „Tačno. vaša milost zna da ja nikada nisam voleo dvor."

„Znam", zastala sam. „Ipak, evo vas ovde sada." Posmatrala sam ga u tišini koja je usledila. Promenio se, očvrsnuo je na neki neodređen način. Činilo mi se da je oprezan, kao da je u životu naučio da je bolje da skriva svoja osećanja. Još je bio privlačan, čak još privlačniji, kao da su godine konačno sustigle njegovu preranu ozbiljnost i dale mu harizmu.

Moja vidovitost nije se uskomešala. Baš ništa nisam osećala.

Obuzela me je sumnja. Šta ja to činim kada se tajno sastajem s njim? Kada bi Gizovi saznali, rizikovala bih da izgubim i ono malo uticaja što mi je preteklo, bila bih optužena za zaveru i izdaju s čovekom za kog se sumnja da je jeretik.

Kao da može da mi čita misli, rekao je: „Ukoliko iz bilo kog razloga žalite što smo se sreli, ja ću, bez uvrede, odmah da odem."

„Strahujem za vas", odgovorih, dok sam drhtala u sebi, misleći da on može da mi čita misli. „Mislim da je Monsinjor kardinal poslao ljude da vas uhode."

„To je tačno. Od kada je moj ujak napustio dvor, Monsinjor je postao sumnjičav prema meni. Izbegao sam njegove ljude večeras, ali nema sumnje da će ga obavestiti, svakako me posmatraju."

„A da li oni...?" - uzdahnula sam. „Imaju li oni razloga da sumnjaju u vas?"

„Ja ne krijem svoje neslaganje s Gizovima." Gledao je u mene bez oklevanja dok je govorio. Zaboravila sam koliko često dvorani izbegavaju da nas gledaju pravo u oči, pa je njegova iskrenost bila i osveženje i uteha. „Oni će iskoristiti vašeg sina, kralja, za svoje ciljeve. Već su krenuli da uvode inkviziciju u Francusku, mada će progon nevinih ukaljati ime našeg kralja."

Izgovorio je baš one reči koje sam želela da čujem, kao da sam mu poturila svoj tekst. Želela sam da mu verujem; a ipak sam se snebivala. Plašila sam se da uronim u srž problema.

„Mnogi hugenotski propovednici nalik su vama", dodao je, videvši moju podozrivost.

„Znaju da ste savetovali našeg pokojnog kralja da bude trpeljiv i zamolili su me da apelujem na vaše osećanje za pravdu."

„Oni to znaju?" - upitala sam iznenađeno.

Nasmešio se. „Ništa se na dvoru ne može sakriti. Sve je više vernika nove vere, mada ako Monsinjor nastavi po svome, ni toga neće biti zadugo."

Zatekao me je nepripremljenu. Shvatila sam da još uvek veoma malo znam o toj veri, koju je kardinal namerio da istrebi, kao i o njenim sledbenicima.

„Počastvovana sam", rekoh, „ali kako je moj suprug preminuo, ja nemam nikakvu vlast. I ja sam katolikinja. Ipak, za razliku od Giza, ne smatram da je progon hugenota ispravan metod." Okrenuo se, a profil mu se ocrtavao u sumraku. „Progon", rekao je tiho, „to je neviđeni metež." Čuvši bes u njegovom glasu, iznenada sam shvatila zašto ga Gizovi prate. Sazreo je kako je i obećavao, posedovao je sve osobine rođenog vođe. Kada bi mu se pružila prava prilika, mogao bi da postane veličanstven - i opasan.

Okrenuo se ka meni. „Svuda širom Francuske kardinalov ukaz nagoni katolike da pljačkaju i ubijaju. Možda ne pripadamo katoličanstvu, ali mi smo još uvek Francuzi. Samo vi možete da ubedite kralja da poništi ukaz,

tako da i mi možemo da živimo i da se molimo u miru."

Mi...

Pitanje mi je bilo navrh jezika. Morala sam da pitam; sada više nije bilo povlačenja: „Da li vi branite hugenote zato što ste i vi jedan od njih, gospodine?"

Bez oklevanja je rekao: „Preobratio sam se pre nekoliko godina. Niti sam krio, niti sam naveliko oglašavao." Još više je razvukao usne u osmeh koji je dao vragolast izraz njegovom licu. „Mislim da znate da sam tražio ujakovo upražnjeno mesto u Savetu, ali da su me odbili. Monsinjor i Balafre mi nikada neće dozvoliti da im se pridružim. Kako stvari stoje, nemam drugih izgleda do da se povučem u svoju kuću u Šatijon i da budem sa svojom suprugom i sinom."

Suprugom: on ima suprugu. Suprugu i sina; porodicu...

„Oprostite mi", promrmljah. „Nisam znala da ste oženjeni."

„Šarlota i ja smo se venčali pre dve godine. U detinjstvu su nas verili, ali smo tek nedavno odlučili da se venčamo.

Kada smo odrasli, počeli smo da cenimo jednostavnije stvari u životu. Porodica je najjednostavnija i najvrednija od svega ostalog."

„Razumem", rekla sam, mada nisam razumela. Meni je porodica bila važna i preča od svega ostalog, ali porodica kao što su Medići nikada nije bila jednostavna, niti je bilo jednostavno biti majka Valoovih.

„Da li ste srećni s njom?"

„Da. Odložio sam svoj odlazak supruzi jer sam želeo da se vidim s vašom milošću."

„Treba da me zovete Katarina." Pogledala sam ga u oči. Bile su toliko duboke i neprozirne, poput zaleđenih jezera. On bi mogao da bude saveznik koji mi je potreban. Mogao bi da mi pomogne da zbacim Gizove i povratim kraljevstvo. Ali ne sad. Još sam bila suviše slaba, a on isuviše ranjiv.

„Morate da shvatite da nije moja volja to što odlazim", dodao je. „Niti ću zauvek da ostanem daleko."

„Znam." Nasmešila sam mu se. „Obećavam da ću učiniti sve što mogu da poništim ukaz i da, što pre budem mogla, vas postavim u Savet. Verujem da zajedno možemo mnogo toga da postignemo."

Posmatrala sam ga kako hoda niza stazu, zalazi za drveće, kako nestaje u tami.

Mada se moj plan nije odvijao kako sam očekivala, po prvi put nakon Anrijeve smrti osetila sam tračak nade.

19

U septembru su se moj sin i njegova kraljica vratili iz lova. Čekala sam ih u dvorištu zajedno s Elizabetom i Klod, odevena u crninu koja je postala moj štit.

Željno sam čekala da vidim Fransou. Mora da oseća gubitak oca, on je najstariji, a Anri i Dijana su ga često viđali. Mada, zbog Dijaninog stalnog bdenja nad njim, nas dvoje nismo uspostavili blizak odnos, sada nam se ukazala prilika. U petnaestoj godini, možda je zakonski moj sin bio već muškarac, ali je emocionalno bio znatno mlađi. Potrebna sam mu da ga osnažim i provedem kroz izdajničku rulju kojom Gizovi žele da ga obore.

Moji snovi odjednom su se raspršili. Uneli su ga u tapaciranoj nosiljci, u pratnji Balafrea i Meri, naše nove kraljice. „Njegovo veličanstvo je bolesno, pomerite se“, Balafre je dreknuo i proneo pokraj nas u palatu moga sina, umotanog u gomilu krzna koje se vuklo. Drhteći od brige, Meri je krenula za njima. Ščepala sam je za ruku: „U čemu je problem?“ - upitala sam; njeno bledilo ulivalo mi je strah.

„Moj siroti Fransoa“, rekla je bez daha. „Uho mu se inficiralo i pao je u groznicu.“ Otrgla se od mene. „Moram da budem s njim, madam.“ I ostavila me je da tamo stojim.

Kiša je pljuštala po kaldrmi. Elizabetina ruka skliznula je u moju. Klod me je zbunjeno posmatrala; kao Lorenova supruga, bila je dužna da prati Meri. „Idite“, rekoh joj. „Izvršite svoje dužnosti. Dođite k meni kasnije da me obavestite o zdravlju vašeg brata. Razumete li me?“

Klod je klimnula glavom i pobegla, kruto kao kokoš, sva u belom somotu.

Elizabeta je promrmljala: „Hajdemo, mama, da uđemo unutra. Hladno je.“

Posle Fransoovog krunisanja - koje je bilo prilično skromno zbog njegovog slabog zdravlja - stigla je španska pratnja da odvede Elizabetu u Španiju.

Bila sam uporna da jašem uz nju sve do Šateleroa, koji beše zavejan snegom. Kraj zamrznute reke okrenula se svojim damama, izvadila zavežljaj koji se uvijao i nežno mi ga pružila. Kada sam razmakla vunu poprskanu snegom, srela sam se s vlažnim očima koje su me pomno posmatrale iz čupave bele njuške. „Još joj nisam nadenula ime“, reče

Elizabeta. „Ona je štene, ali neće da bude mnogo veća nego što je sada. Rekli su mi da ova rasa dugo živi i da je odana samo jednom gospodaru."

Štene je kevtalo, uvijalo se u mom naručju, pokušavalo da se oslobodi vune da bi me, na kraju, liznulo po nosu. Bez reći i bespomoćna, gledala sam u Elizabetu.

„Ona je prilično bučna." Moja kći se nasmejala. „Lajaće na svakoga koga ne poznaje i biće vam odličan stražar na vratima."

„Divna je", rekoh. „Zvaću je Mue, ćutljivica, zato što je toliko glasna."

Elizabeta je prošaputala: „Volim vas, mama. Pisaću vam svakoga dana."

Zagrlila sam je dok se Mue vrpoljila između nas. Onda sam je prepustila njenoj pratnji; stajala sam na obali reke kada je krenula na svoj put kroz planine. Toliko ljudi prešlo je Pirineje; Španija je bila samo preko granice. Možemo da je posetimo svake godine ako želimo.

Ipak sam, još dugo kada je ona već nestala s vidika, stajala i mirisala njen parfem na mekom psećem krznu.

Dvor se preselio u zamak Bloa pošto se Fransoa ponovo razboleo, bez sumnje zbog napora tokom krunisanja, kada je morao da stoji i kleči satima u ledenoj katedrali, golih grudi zbog miropomazanja. On nikada nije bio naročito snažan, ali bilo je strašno gledati tog mršavog mladića zamotanog u krevetu dok su mu upale oči sijale od groznice i opijata.

Pokušala sam da umirim Fransou i da ga ohrabrim. Varila sam posebne biljne napitke od rabarbare i kamilice; sedela sam i čitala mu, ah kad god bih pomenula Gizove ih ukaz, zacvileo bi i okrenuo lice od mene, mrmljajući kako on nikad nije ni želeo da bude kralj.

Činilo se da ni Meri ne uživa u ulozi kraljice. Bila je tanka i zbunjena, brinula se zbog Fransoe dok je nisam naterala da se uključi u druge aktivnosti. Šetale smo se po baštama opasanim zidovima zamka Bloa, svirale laut ih vezle, dok jednoga popodneva, dok smo sedele u mojim odajama, nismo načele osetljivu temu.

„Oni hugenoti su zli psi", rekla je iznenada. „Prkose ukazu koji je doneo moj ujak Monsinjor i cepaju ga na gradskim trgovima, mada je to zakonom zabranjeno. Spaljivanje je suviše blago za njih. Treba da ih vuku i raščereče, da im udovi trunu na svim gradskim kapijama. Moj ujak kaže da oni bacaju čini na jadnog Fransou kako bi bio bolestan. On veli da oni truju izvore i bacaju kletve na žitna polja, kako bi naš narod umro od gladi i žeđi."

Podigla sam pogled sa đerđefa za vez. Nikada ranije nisam je čula da bljuje ovakave otrovne reci. „Draga moja, vaš ujak preteruje. Uveravam vas da oni nisu čudovišta. Ne verujem da ih ima u tolikom broju da bi mogli

da stvore kakvu nevolju."

Iskolačila je oči na izobličenom licu. „Ne verujete da jeretici stanuju i pod ovim krovom? Baš ovaj dvor vrvi od njih."

U uglu na svojim jastucima Mue je zarežala. Lukrecija je prišla da nam dopuni čaše. Ispila sam svoju u jednom gutljaju. „Treba manje pažnje da obraćate na priče", rekla sam oštrije nego što sam nameravala. „Fransoa je oduvek patio od zapaljenja uha, a imali smo i loših žetvi, kao i previše kiše poslednjih nekoliko godina. Kao kraljica, potrebno je da naučite da budete tolerantni prema svim vašim podanicima."

Uzdahnula je. „Vi... vi ih u stvari branite..."

„Branim one koji su nevini." Strogo sam je pogledala. „Želim mir u Francuskoj i dobrobit za sve. Ovo nije Španija: mi ne spaljujemo ljude zbog razlike u mišljenjima." Sprečila sam je da se pobuni. „Da, ovo *jeste* razlika u mišljenju. Poslednje što sam čula jeste da se klanjamo istome Hristu."

Stajala je drhteći, a umršeni vez pao joj je kraj stopala. „Znači, istina je. Vi... vi ste..." Progutala je knedlu, kao da se guši zbog te reći.

Bacila sam pogled na Lukreciju, koja je mirno stajala, s vrčem u ruci. Silom sam se nasmejala. „Šta? Šta sam ja? Za ime boga, ne mislite valjda da sam ja, kraljeva majka, jeretik?"

Nije se pokrenula niti me je pogledala u oči. Njeno ćutanje bilo je tako rečito.

Uzdahnula sam. „Razočarali ste me. Ja sam rođena u veri Rimokatoličke crkve i uveravam vas da ću tako i umreti. Samo zato što zagovaram pomirljivost, ne znači da sam usvojila njihovu veru. Baš kao i vi, ne znam skoro ništa o hugenotima, ali sam ujedno sigurna: oni ne progone nas."

„Ipak... vi ih branite!" - Meri je uzviknula. Vrtela se okolo i žustro otišla. U očajanju, zakolutala sam očima ka Lukreciji. „Da li ste čuli ovakve gluposti? Sada moja rođena snaha misli da sam u sprezi s protestantima. Gde je samo mogla da pokupi takve neverovatne ideje?" Mada sam se pretvarala da sam zbunjena, znala sam šta će da kaže i pre no što je otvorila usta.

„A gde bi drugde?" - rekla je. „Vodite računa, moja gospo, da Monsinjor ne nađe načina da i vas ne pošalje na lomaču. Čini se da ništa ne može da ga zaustavi na putu do njegovog cilja."

Pet noći posle toga probudilo me je lupanje na vratima. Ispustila sam kremen da upalim sveću kada je Lukrecija uletela. „Gospo, morate da ustanete! Moramo odmah da idemo!"

Skliznula sam s kreveta; sa svog kreveta na točkićima smeštenog pored moga, Ana-Marija je virila ka meni. Nekoliko sekundi kasnije ušao je Birago. „Blažena Device, šta se događa?" - upitala sam ogrćući se šalom.

„Gizovi tvrde da hugenotski pobunjenici marširaju ka nama. Monsinjor je naredio da odmah idemo u Amboaz. Nemamo vremena da se spakujemo. Moramo odmah da krenemo."

Setila sam se svog sukoba s Meri i poželela da nešto razbijem. Ispitivala sam pogledom Biragovo lice. „Da li je to istina? Šta vi znate?"

Izgledao je umorno; njegovo mršavo lice bilo je iscrpljeno od dugih noći i dana koje je proveo špijunirajući za mene u galerijama i hodnicima dvora, pokušavajući da iskopa svaku korisnu informaciju koju je mogao. „Znam samo da je jedna grupa Gizovih izviđača naišla na pobunjenike u šumi i da su jednoga uhvatili. Taj čovek je priznao da hugenoti nameravaju da opkole zamak Bloa i da zarobe Njihova visočanstva." Tišim glasom je dodao. „Gizovi svuda imaju špijune. Ne mogu da shvatim kako to ranije nisu otkrili. U svakom slučaju, čekaju nas u dvorištu. Ne bih da odugovlačimo."

Obukla sam se, dograbila svoj kovčežić s nakitom, pospanu Mue stavila pod mišku i žurno napustila svoje oda je. Dvorani su trčali u svim pravcima, noseći sa sobom poluspakovane putne torbe dok su se u panici spoticali niza stepeništa. Moje dvorkinje i mene ponela je ta masa, posrtale smo bez daha po dvorištu, raščupane kose.

Grupa stražara preprečila je gvozdenu kapiju zamka. Sluge s bakljama u rukama trčale su unaokolo, a dim koji se iz njih vio, zamagljivao je lica žena koje su nagrnule u kola za prevoz nameštaja. Muškarci su poskakali na konje; Balafreova pratnja galopirala je po dvorištu, uz vrisku i još više podizala paniku. Strah se širio vazduhom te noći.

Uhvatila sam pogledom Meri i Fransou kada ih je Balafre ugurao u kočiju. Svoj kovčežić i Mue gurnula sam Lukreciji u ruke: „Nađite teretna kola!" - požurila sam preko dvorišta. Dok sam stigla do Balafrea srce mi je udaralo u grlu. Surovo mi se nasmešio sa svoga belog konja dok je njegovo vitko telo bilo zaštićeno oklopom.

„Vidim da je vaša milost prihvatila naše upozorenje. Možete da se povezete s Njihovim veličanstvima."

Četvoronoške sam se uspentrala u tapaciranu unutrašnjost kočije. Kad sam bacila pogled uvis, uhvatila sam Meri kako me seče pogledom. Umotan u krzna, Fransoa je gunđao: „Zašto čekaju? Da li misle da treba da čekamo da nas ubiju?" - pa sam klepnula rukom po krovu kočije. „Hajde! Odmah! Kralj naređuje!"

Kočija je poskočila spuštajući se niz strmi put i naglo zamakla u mrak.

„Kako to možete da nazovete pobunom?“ - suočila sam se s Monsinjorom i Balafreom dok se bleda svetlost probijala u njihovu radnu sobu u Amboazu, luksuznoj palati u koju je moj svekar uneo eleganciju i u kojoj sam postigla svoj prvi pakt s Dijanom. Sada sam se borila da postignem drugi pakt, pošto sam danima čekala da me prime u audijenciju i dosađivala Monsinjorovom sekretaru, sve dok ovaj nije pristao da me primi.

„Naterali ste nas da trkom napustimo zamak Bloa, mada ste znali da su ti ljudi očajni i neorganizovani. Dozvolili su da ih kao jagnjad opkolite; želeli su da se opravdaju kod kralja i iskažu svoje žaljenje. Oni umiru od gladi, preplašeni su. Vašim ukazom ukinuto im je pravo da vode svoje poslove i ostali su bez sredstava za život. Ne možete da ih krivite što traže pravicu.“

Monsinjor je sedeo za svojim stolom dok su mu se dobro natovljeni, mesnati obrazi zajapurili od besa. Pored njega, njegov brat Balafre stajao je nepomičan kao kameni stub i netremice me promatrao svojim sivoplavim očima.

„Moramo da pokažemo primerom,“ ponovio je kardinal. „Ti sirotani, kako ih vi zovete, jesu izdajice. Oni su planirali napad na kraljevski zamak.“ Podigao je glas kako bi prekratio moje protivljenje. „Posedujemo dokumenta koja dokazuju da su bili organizovani i da su želeli da naude Njihovim veličanstvima. Planirali su da ih zatvore i ubiju moga brata i mene.“

„Nameravali su da ozakone hugenotsku veru i da postave svoje vođe u Savet“, naglasio je Balafre oporim glasom, tvrdim kao pozlaćeni mačevi za njegovim pašom. Navukao je grimasu na lice, a njegov zbrčkani ožiljak iskrivio mu je usta. „Mi smo ti koji potražujemo pravdu, madam, i kada je steknemo, uhvatićemo i njihove vođe - sve zajedno, uključujući admirala Kolinjija.“

Uzvratila sam mu pogled u tišini, primoravajući sebe da se ne maknem s mesta, jer sam sada znala da se borim za nešto više, ne samo za živote nepoznatih ljudi koje su Gizovi namamili u zamku.

„Šta... šta Kolinji ima s tim?“

„On je glavni“, odgovorio je Monsinjor. „Pronašli smo pismo jednog od zatvorenika, u kojem je preneta Kolinjijeva naredba da zarobe kralja. To je bio njegov plan. Jeretik je kao sam đavo.“

„Da je to tačno“, usprotivila sam se, „zašto bi nam slali tako jadnu skupinu?“ Gledala sam u Balafrea. „Vi ste vojnik, gospodine. Borili ste se uz moga muža i poznato vam je da su Ženeva i Niske Zemlje pune plaćenih ubica. Da je hteo, Kolinji je svakako mogao da ih unajmi.“

Balafre nije odgovorio. Kardinal je stegao pesnicu na svom stolu. „Gospođo, strpljivo smo vas saslušali“, rekao je, „no ja vam predlažem da se isključivo bavite svojim domaćinstvom. Ovi ljudi su pobunjenici. Biće pogubljeni, a izdaćemo poternicu za Kolinjijem.“

„Blagi bože“, uzdahnula sam. „Vi ste ludi. Ne možete da ubijete te ljude. To može da izazove rat s hugenotima. Kolinji je plemić, zapovednikov sestrić. Vi ne možete...“

„Mi možemo!“ - zarežao je Balafre. Načinio je korak ka meni; njegova ogromna ruka prošarana venama bila mu je na balčaku mača. „Nemojte ni da se usudite da nam određujete kako da vladamo. Mi smo Gizovi, potomci aristokratske loze koja se gnuša vaše trgovačke krvi. Naš pokojni kralj nije imao izbora kada su ga oženili vama, nećakom lažnoga pape koju baš ništa nije činilo izuzetnom; ali mi imamo izbora. Bili kraljica majka Njegovog veličanstva ili ne, još jedna reč i poslaćemo vas, Medičijeva, u doživotno izgnanstvo.“

Izbljuvao je ime moje porodice kao da je zagađeno. Samo u jednom trenu, koliko srce da zastane, nisam mogla da se pomerim. Susrela sam njegov zlokoban pogled i spazila gađenje koje nikada dosad nije tako otvoreno pokazao - prezir prema mojoj lozi, mome rodu, meni lično. Užasnulo me je to što je tokom dvadeset šest godina koje sam provela s Anrijem ovaj čovek gajio takav prezir prema meni. Ali još više od toga uplašila me je njegova svemoć, njegovo nepoljuljano uverenje da je u uvek pravu zato što pripada Gizovima.

Monsinjor je prekrio usta svojom gipkom rukom, uzalud pokušavajući da prikrije osmeh.

„Gospođo, bledi ste. Možda bi valjalo da se odmorite.“

Počela sam da se okrećem, mada nisam osećala tepih pod nogama.

„Vi ćete prisustvovati pogubljenjima kada odredimo datum“, čula sam kako je Balafre odsečno rekao. „Ceo dvor mora da prisustvuje. Nema ni pogovora da neko odsustvuje izuzev kraljice i Njihovih visosti.“

Uzvratila sam mu pogled. „To nikako ne bih propustila*1, rekla sam ostavivši ih skupljenih očiju, da tumače značenje mojih reći. Tek kada sam škljocnuvši zatvorila vrata, dopustila sam sebi da me prožmu užas i bes, koji su poput otrova strujali mojim venama.

Okupili smo se u unutrašnjem dvorištu Amboaza. Nosila sam veo kako bih sakrila lice i sela sam podalje; jedina sam ja odenula crno, dok su se raskošno odeveni dvorani okupili na tribinama, kao da je turnir. U pozadini, čula se prigušena rika lavova iz kaveza menažerije Amboaza.

Monsinjor je doveo Fransou odevenog u kraljevsku odoru s kraljevskom kapom i postavio ga u stolicu pod nadstrešnicom; kapa mu je

bila velika i skrivala je njegovo lice žuto kao vosak. Izgledao je slabiji no ikad, ali kada sam krenula da ustanem, Balafre je iskoračio kako bi me sprečio.

„Njegovo veličanstvo je ovde da ^i video kako jeretički izdajnici plaćaju za svoje zločine.“

„Onda ja treba da budem uz njega“, rekla sam. Videla sam kako Monsinjor klima glavom, prislanjajući mirisnu kutijicu pod nos. Jedva sam mogla da ga vidim, a sedeći pored Fransoe primetila sam da je moj sin toliko snažno stegao naslone fotelje da mu je krv stala, a zglobovi pobeleli.

Stražari su uveli prvih deset zatvorenika, ruku vezanih na leđima. Kako sam sedela daleko, nisam mogla da im razaznam crte lica, ali sam videla da su mladi. Osetila sam grč u stomaku pitajući se ko su oni: zemljoposednici, seljaci ili trgovci koji su živeli u sigurnosti svojih gradova, u kojima su spavali sa svojim ženama, voleli svoju decu, i tražili značenja u nerazumljivom svetu kroz veru koja je obećavala ono što naša vera nije uspela da pruži.

Osuđenim izdajnicima nije bilo dozvoljeno da govore, ali kada nas je prvi čovek ugledao iznad sebe, gomilu senki, povikao je: „Milost, vaše veličanstvo! Imajte milosti...“

Nije završio. Dželat je zamahnuo mačem i glava je odletela uvis. Sledeća žrtva posrtala je po krvi svog prethodnika. Naterali su ga da klekne. Pomoćnik obučen u kožu, koji je stajao ispod vešala, uhvatio je njegovu odrubljenu glavu.

Jedan za drugim. Krv je nakvasila skele, kapala po kaldrmi i krivudala ka preostalima koji su pevali dok su im drugovi umirali - ne ozbiljne katoličke molitve, već živahne, protestantske psalme. Ali, kako je gomila glava narastala, a u vazduhu se osetio smrad mokraće, fekalija i krvi, njihovo pojanje bivalo je tiše; u sumrak, stražari su dovukli i poslednjeg od pedeset dvojice koji su vikali i koprcali se do smrti.

Nisam skrenula pogled. Nisam sklopila oči. Mada mi je srce drhtalo, a jed narastao iz dubine moga bića, primorala sam sebe da izdržim, kao svedok neobuzdane mahnitosti Gizovih. Tog časa, kada se smračilo, a kardinal pozeleneo oko usta, dok su plemići jedan za drugim odlazili posrćući, a Balafre i dalje ostao nepokolebljiv, upravljajući pogubljenjima s vojničkom preciznošću, donela sam odluku čvrstu kao kremen.

Uništiću Gizove. Neću da se smirim dok Francusku ne oslobodim njihovog zla. Zauvek.

Moj sin je zajecao kada je umorni dželat raskomadao poslednjeg zatvorenika. Osetila sam kako me njegovi ledeni prsti stežu i čula sam ga kako šapuće: „Neka im Bog oprosti.“

Znala sam da misli na Gizove; ali ono što bi Bog možda i oprostio, ja

nikada neću.

Ako bude po mome, ni hugenoti im neće oprostiti.

20

Flambo je svojom svetlošću razagnao tminu i namamio čudne insekte koji su kružili po prolećnom zraku. U daljini su se čuli taktovi pavane, koja me je podsetila na Firencu. Natkrivene barke izrađene u maštovitim oblicima ponosnih labudova i ptica grabljivica prolazile su klizeći rekom Šer, njihova obojena vesla mreškala su srebrnu površinu reke. Meri i Fransoa plovili su s odabranom grupom posluge, držali se za ruke i nalazili utehu u bajkovitom skrovištu, prekrivenom velovima od lake tkanine. Moja ostala deca, Margo, Šarl i Anri, sedeli su u drugoj barci pored svojih guvernanti, potpuno bezbrižni.

Uspela sam da ih okuražim posle pogubljenja, ali tek nakon što je smrad glava, koje su trulile nanizane na ogradama Amboaza, učinio da Meri izgubi svest, tek pošto je svetina počela da urla na kapijama i bacila glavu mrtvog psa na Kardinalovu kočiju kada je krenuo da napusti palatu. Kao što sam i očekivala, samo jedan čin bio je dovoljan da se jasno vidi koliki su tirani Gizovi, ali sem najtvrdokornijih katolika, uspeli su da sve okrenu protiv sebe; jer ako su Monsinjor i njegov brat mogli da pogube pedeset dvojicu ljudi, čak i bez suđenja, ništa se dobro nije pisalo onima koji bi se usudili da im se suprotstave.

Tako je i Monsinjor našao da je prihvatljiv moj zahtev da promenimo okruženje. On i Balafre morali su da ostanu u pozadini, kako bi ponovo uspostavili privid reda, no on nije želeo da se njegova dragocena nećaka Stjuart ili Fransoa razbole; tako sam ja iskoristila priliku da se odvojimo od većine s dvora, jer je moj dvorac pak bio suviše malen. Čim smo stigli u Šenonso, poslala sam poziv. Sada sam bila u prednosti i stajala sam kraj prozora, posmatrajući svog sina i njegovu kraljicu kako jedre niz reku.

Neko je pokucao na vrata moje radne sobe. Lukrecija je saopštila: „On je ovde." Zastala je. „Jeste li sigurni da znate šta činite?"

„Naravno. Ne bojte se." Nasmešila sam joj se, dok sam prikupljala fasciklu sa spisima u kojoj se nalazio i dokument koji sam sastavila s Biragom. „Doći ću tamo za minut. Pobrinite se da nam spreme nešto za jelo."

Puhnula je kroz nos i izašla. Pogledala sam se u ogledalu. Obukla sam novu crnu haljinu od damastne svile s visokom kragnom. Ukrasila sam uši biserima; ispiranje sokom od oraha i kanom povratilo je crvenkastosmeđu boju mojoj kosi, sada uvijenoj u pozlaćenu mrežicu na potiljku. Skinula sam kilograme tako što sam svakoga jutra jahala po sat vremena i smanjila unos hleba. Sve u svemu, moj odraz u ogledalu potvrdio mi je da

sam uspela da povratim nešto od izgleda one devojke koju je sreo u Fontenblou. Bilo je važno da izgledam moćno i snažno.

Uzevši fasciklu, otvorila sam vrata između radne i susedne sobe.

Birago i Kolinji stajali su kraj kamina, s čašama u rukama. Poslužio se mojim vinom i skinuo ogrtač: dobri znaci. Okrenuo se kada je čuo da ulazim. Pri treperenju sveća činilo se da nije ni dana ostario.

„Dobro došli“, rekoh kada je on spustio čašu i naklonio se nad mojom rukom. Birago se izvinio i ostavio nas nasamo. Oko Kolinjija lebdeo je miris konja i znoja, jer je jahao nekoliko sati. Odjednom sam se usplahirila i pokazala rukom ka stolu.

Izabrala sam ovu sobu zbog njene prisnosti i videla sam da je Lukrecija, uprkos svojoj uzdržanosti, nadmašila sebe. Na kredencu su blistali uglačani poslužavnici; vaza s krinovima bila je na kaminu, dok su na središnjem stolu bili raspoređeni porculan iz Limoža i stakleni pehari iz Murana.

Dok je stajao pored stolice, Kolinjijevo čelo se namrštilo. Brada mu je bila gušća, njena zlatasta boja se prelivala, kao da je na nju češljem naneo pomadu. Ipak, svetlost sveća je obmanjivala: mogla sam da uočim nove, oštre linije oko uglova njegovih očiju, kao i da je bio mnogo mršaviji.

„Gospodine“, rekoh, „vi mora da ste ogladneli. Molim vas, sedite.“

„Pre no što sednem, moram da vas upitam šta se dogodilo u Amboazu. Hugenotski sveštenici su užasnuti. Kao i naša braća. Ja... ja moram da znam.“

Suočila sam se s njim. „Šta? Da li sam sedela tamo kao Jezavelja dok je prolivana nevina krv? Da li to mislite?“

Na moje olakšanje, nije oklevao. „Ne. Ja mislim da ste učinili sve što ste mogli da to zaustavite.“

„Jesam. Birago mora da vas je uverio da sam se usprotivila kada su izdali nalog da vas uhapse. Na sreću, sada se ne usuđuju da ga objave kada je Mosinjor uvideo čudovišnost njihove greške.“

„Prekasno“, rekao je tiho, a ja sam se složila. „Za one sirote duše, da, kasno je; ali verujem da za nas nije prekasno. Dobro, hoćete li da večeramo?“

Sedeli smo jedno naspram drugog. Lukrecija je ušla noseći prvo jelo, pečenu gusku ukrašenu artičokama iz mojih bašti. Iznenadio se. Rekla sam mu: „Sama sam donela seme iz Toskane. Nema boljih artičoka od firentinskih.“

„Ovo je... divno“, hvalio je jelo kad je probao. „Očekivao bih ovakvu hranu na seoskom imanju.“

„Pa ovo i jeste seoska kuća.“ Uzela sam da dolijem vino u njegovu

čašu. „Mrzim meso na dvoru. Hrana stiže hladna na svom dugom putu od kuhinje i toliko je začinjena ili prelivena sosom da ne vidite šta jedete. Kada nisam na dvoru, jedem ono što uspeva u mojim baštama. Guska se izlegla i zaklana je ovde; čak je i ovo vino od moje berbe grožđa.“

Podigao je čašu. „U zdravlje vaše milosti.“

„Katarina“, rekla sam dok su se naši pehari kucnuli. „Morate da me zovete Katarina.“

Zaćutali smo dok nam je servirano sledeće jelo, piletina u mirodiji. Jeo je s uživanjem; bilo mi je drago da zapazim njegove grube manire za stolom; u srcu je ostao dečko sa sela. To je bio još jedan razlog što mi se svideo. Nakon godina prenemaganja s dvoranima i ljubavnicama koje su zabadale nož u leđa, podmuklim sveštenicima i nadmenim plemićima, meni je on bio sve što je još uvek drago u Francuskoj.

Prekinula sam tišinu. „Želim da znate da moj sin žali zbog događaja u Amboazu. Nije shvatio da će Gizovi izvršiti toliko surovu odmazdu.“

Posmatrao me je. „Zar nije potpis Njegovog veličanstva bio na nalogu za pogubljenje?“

Progutala sam knedlu. „Bio je. Ali Fransoa je bio bolestan, a Gizovi su ga prisilili. Nije shvatao šta čini. Videla sam koliko se užasno osećao dok je posmatrao te ljude kako umiru.“

„Ne toliko užasno koliko njihove udovice i deca.“ Naslonio se na stolicu kada je Lukrecija ušla da pokupi posuđe. „Vaša milosti... mislim, Katarina... Bojim se da je jedno delo prouzrokovalo duboko nepoverenje među vođama hugenota. Oni smatraju da je kralj krvožedni tiranin kao i Filip od Španije, koji kolje na hiljade protestanata tamo gde je na vlasti.“

Nije mogao da suzbije gorčinu koja mu se nazirala u glasu. Izdala sam njegovo poverenje i dok sam ispijala vino i nasipala još jednu čašu, osetila sam kako mi ruke drhte.

„Svesna sam koliko se nisko srozao ugled moga sina“, rekla sam, „i da će se još pogoršati ukoliko se nešto ne učini. No, teši me činjenica da Gizovi moraju da se bore s istom takvom klevetom.“ Savila sam se u stranu, dohvatila fasciklu i odgurnula je preko stola ka njemu. „Ovde ćete pronaći ukaz koji očekujem da bude izglasan u Parlamentu, kojim se hugenotima da je sloboda savesti. Možemo da smaknemo Gizove i sačuvamo vašu braću, ali mi je potrebna vaša pomoć.

Njegovo ćutanje dok je čitao moj ukaz koji sam danima pripremala teško mi je palo. Činilo se da je prošla večnost. Onda se oglasio: „Šta podrazumevate pod sloboda savesti’? Ovde se kaže da hugenoti neće biti uznemiravani ako poštuju zakon. Ali zakon trenutno brani sva verska okupljanja.“

„Ja mislim da će se zakon izmeniti. Mojim ukazom hugenoti će moći da

se obrate molbom kralju kada im se krše prava i da održavaju službe u hramovima određenim za tu svrhu."

Potvrdio je klimnuvši glavom. „Lukav potez. On onemogućava Gizov ukaz o proganjanju." Stavio je papir u stranu. „A vi verujete da će ga kralj potpisati?"

„Fransoa je sada pod mojim nadzorom. Razume hitnost ove situacije."

Kolinji je podigao svoju čašu. Svetlost sveće se razlomila na kosini kristala, bacajući zlataste zrake po plavim maljama na njegovim rukama. „Da li razmišljate da ozakonite hugenotsku veru?" - upitao je dok je podizao pogled ka meni. „Ako je tako, suprotstaviće vam se mnogi katolički gospodari, kao i Rim i Španija. Niko ne želi da dozvoli suživot naših dveju vera."

Pokušala sam da izbegnem odgovor na to pitanje, jer nisam razmišljala tako daleko; onda sam odlučila da je najbolje da počnem ovaj poduhvat potpuno iskreno. „Ne mogu da kažem kada, niti čak da li ću biti u stanju da ozakonim vašu veru. Kao što ste rekli, mnogo je prepreka i ne mogu da stvorim neprijatelje ni od Rima ni od Španije. Ali meni je najznačajniji mir u kraljevini. U suprotnom, mnogo bismo izgubili."

Sipao je sebi vino, ne skidajući oči sa mene. Nije govorio, te sam pomislila da sam previše otkrila. Na kraju krajeva, on je još bio neznanac za mene.

„Kako mogu da pomognem?" - konačno je upitao.

Dopustila sam sebi da se nasmešim. „Vi razgovarate s hugenotskim pastorima i drugim vođama, zar ne? Recite im za moj ukaz. Neka oni to propovedaju svojim vernicima i pozivaju ih na suzdržanost, tako da me niko ne ometa dok radim s Parlamentom." Moj glas se pojačao kada sam zamislila zemlju konačno oslobođenu Gizovog terora. „Ne krivim hugenote što traže osvetu, ali mora da bude pomirljivosti ako želimo da opstanemo."

„A Gizovi? Vođe žele da budu uklonjeni iz vlade. Smatraju Gizove hladnokrvnim ubicama koji moraju da odgovaraju za ono što su počinili."

„Slažem se. Ipak, ne mogu ih silom odstraniti, ne još. Ali verujem u ovaj novi poduhvat kao ni u šta ranije jer znam da u Francuskoj neće biti mira dok su Gizovi na vlasti."

Naslonio se nazad, provlačeći ruku kroz svoju kratko podšišanu kosu. „Mislim da mogu da govorim u ime većine vođa i da kažem da je naša želja, takođe, mir. Ali neće svi da budu razumni."

„O? Objasnite." Znala sam da mi se neće dopasti, ali morala sam da čujem. Moram da prepoznam i prevaziđem prepreke, bez obzira odakle poticale.

„Da pojednostavimo; pogubljenja u Amboazu podelila su moje bratstvo

na dve struje. Jedna strana želi da živi bez straha. Drugi žele isto, ali i uklanjanje Gizovih i njihovog upliva u vlast. To nije prosto: neki ljudi će promeniti strane u zavisnosti od okolnosti. Ako želite da se molite slobodno, ali vam onda spale kuću, unište letinu, a kćeri siluju Gizove patrole, verovatno ćete promeniti gledište."

„Znači, moramo da razmotrimo verska i politička pitanja. Uhvatila sam trzaj njegova oka i dodala: „Ja bih tražila da postavim hugenote na uticajno mesto u Savetu. Ne verujem da naše razlike mogu da nas spreče u nalaženju zajedničkog interesa."

Postavio je ruku pod bradu. „Kada za to dođe vreme", rekao je. „Ja bih se obradovao mestu na dvoru. Potrebno je da zajedno radimo ako želimo da povratimo staru slavu Francuskoj.1* Iskreni osmeh zasijao mu je na licu, prvi koji sam uočila te noći. „Verujem da su vam naši zajednički ciljevi u srcu. Zbog toga ću razgovarati s vođama i pastorima i postaraću se da se niko ne sveti zbog Amboaza. Ipak, za to mi je potrebno vreme. Oni su raštrkani; niko se ne usuđuje da se okuplja u ova opasna vremena. Moraću s njima da se sastajem pojedinačno."

„Ništa više ne tražim." Po prvi put nakon mnogih nedelja osetila sam da zapravo mogu da učinim nešto da Gizove zauvek smaknem s vlasti. Posegla sam za bokalom, rekavši: „Nadam se da vam se sviđa soba koju sam pripremila za vas. Mala je, ali imam malo slobodnih soba jer su moja deca ovde."

„Siguran sam da je dobra", odgovorio je, „mada moram da odbijem vaše gostoprimstvo."

Vazduh u sobi se zatalasao. Uzdržala sam se da se ne pobunim. Naravno da nije mogao da ostane. Možda ja smatram Šenonso svojim utočištem, ali nijedno od nas ne može da bude sigurno da nema Gizovih uhoda koji se okolo šunjaju. A morao je da misli i o svojoj porodici, koju je ostavio da bi video mene.

„Naravno", rekoh krijući razočaranje. „Bilo je nepromišljeno s moje strane da drugačije pretpostavim.

„Ne", rekao je. „Ostao bih da mogu. Ali moja supruga... ona je bolesna."

„O, ne. Nadam se da nije ništa ozbiljno."

„Bojim se da jeste." Skrenuo je pogled od mene. „Šarlota umire. Pre nekoliko meseci rodila je kćer", rekao je tako tiho d a sam morala da se nagnem kako bih ga čula. „Porođaj je bio težak, ali je dete zdravo. Onda je Šarlota izgubila mleko; nije mogla da hrani bebu. Izgubila je apetit i prvo smo mislili da ima groznicu zbog mleka, ali kako je vreme odmicalo, nije joj bivalo bolje. Pozvali smo doktora i on je pronašao..." Progutao je pljuvačku. „Ona ima izraslinu u grudima. Kopni pred mojim očima, a ja ništa ne mogu da učinim."

Vrlo dobro sam znala šta znači nemoć kada gledate kako vam supružnik umire, kako se molite za čudo i bojite se da se neće dogoditi. Ispružila sam ruku preklopivši njegovu, položenu na stolu. „Poslaću na dvor po Parea, našeg kraljevskog lekara. Ako iko može da je izleći, onda je to on."

Ukočio se. Onda je izvukao svoju ruku i ustao. „Ne. Suviše je kasno."

Taj kratki dodir njegove kože zapalio je vatru u meni. Ispratila sam ga do izbočenog prozora s pogledom na baštu ovijenu tminom, u kojoj su pantomimičari zabavljali Meri i Fransou u bleštavom paviljonu. „Ipak, možda bismo mogli da je spasemo. Dokle god bude bilo šansi, ne smemo da izgubimo nadu."

Okrenuo se toliko brzo da smo se našli licem u lice. Jasno sam uočila tamnije mrlje u njegovim svetloplavim očima, boriće oko uglova očiju i kosinu njegovih jagodica iznad svetle brade. Bio je samo nekoliko centimetara viši od mene; njegov dah mirisao je na vino i grejao mi čelo. „Podsećate me na nju", rekao je. „Ona je, takođe, hrabra i smela."

Srce je počelo da udara ispod prsluka. „Ja... Ja nisam ona", prošaputala sam.

Njegova ruka skliznula je niže, do moga struka. „Ne, vi to niste. Ona ne poseduje vašu snagu. Vi ste najsnažnija žena koju poznajem, Katarina de Mediči."

Zvuk moga imena na njegovim usnama učinio je da mi vrelina prostruji celim telom.

Niko me nikada tako nije gledao; nijedna muškarac nije u meni video snagu kao on. Činilo mi se da bih mogla da se istopim od njegovog pogleda, kao da je otvorio u meni mesto u kom sam zaključala brodolom moje mladosti i snove, sve ono čega su me život i vreme primorali da se odreknem.

Onda sam shvatila da želim tog čoveka. Oduvek sam ga želela.

Poput tek rođenog sunca, savladala me je želja koja je buktala u meni pa sam pokušala da se odmaknem. Nije mi dopustio da odem. Privukao me je k sebi; njegove usne prekrile su moje, oduzimajući mi dah. Izgubila sam sva čula razmišljanja, sebe, dok sam tonula u vrelinu, što me je neko, po prvi put, želeo samo zbog mene same.

Čula sam ga kako mrmlja: „Samo noćas." To mi je bilo dovoljno. To mi je bilo sve.

Vodila sam ga kroz zatamnjeni dvorac do stepeništa. Kroz otvoreni prozor koji je unutra puštao svež večernji vazduh zvuci muzike i smeh plovili su ka meni. Moja deca i Meri Stjuart uživali su u svojoj zabavi; bar jednom zvučali su kao mladi ljudi, što su i bili.

Lukrecija je ustala sa svoje stolice; njene stroge oči na mesečini klizile su poput svile kroz prozor. Pokazala sam joj rukom. Uzela je Mue u naručje

i povukla se bez reči.

Moja spavaća soba nas je čekala; na suncu osušeni laneni čaršavi bili su otkriveni, svileni prekrivač za krevet koji sam svojom rukom izvezla bio je sklopljen. Ana-Marija je bila s decom; kada sam čula da su vrata iza mene kliknula i zatvorila se, krenula sam, kao u snu, do sveće koja je stajala u svećnjaku na mom toaletnom stolu.

„Ne“, rekao je, „ostavite je. Dopustite mi da vas gledam.“

Činilo mi se da je ovo u stvari ona prva bračna noć koju sam provela s Anrijem i kada nisam bila sigurna kako da postupim. Skoro da sam se glasno nasmejala. Imala sam četrdeset jednu godinu. Bila sam s muškarcem i ranije. Znala sam šta parovi čine.

Kolinji, koji je na neki čudan način čitao moje misli, rekao je: „Ne bojte se.“ Odvezao mi je rukave, skinuo moj vezeni ukras s grudi, prsluk i suknje, sve dok moja odeća nije ležala razbacana, poput pene, podno mojih stopala, a ja stajala u poslednjem komadu odeće, košuljici, drhteći, ali ne od zime.

Vođena instinktom stečenim godina dok sam bila supruga, okrenula sam se da se popnem na krevet. Onda sam čula kako odeća klizi na pod; odjeknuo je samo jedan metalni zvuk kopče na podu. Kada sam se osvrnula, stajao je nag, čvrste siluete, svetle puti.

Netremice sam ga posmatrala. Bio je lep, ali njegovo telo nije moglo da se poredi s Anrijevim, ne sa širokim, maljavim plećima koje sam poznavala. Ovo je bio mali, vitak čovek, mišića pripijenih uz kosti, koji je potpuno siguran stajao, osmehujući se, zbog čega su mi klecnula kolena. Njegova muškost izdizala se uspravno iz šume riđih malja; rebra su mu se nazirala ispod kože, jer je ubrzano disao. Podigao je svoju mišićavu ruku, kako bi mi odvezao pozlaćenu mrežicu na potiljku i raspustio kosu, koja mi se rasula po ramenima.

„Kao tamno more“, prošaputao je i pripio svoje telo uz moje, stavljajući me na krevet jednom rukom, dok mi je drugom skinuo košulju preko glave.

Sve su sumnje nestale kada sam osetila njegov dodir, nekom alhemijom pretvoren u izuzetno, skoro jedva izdrživo zadovoljstvo. Golicao me je usnama i jezikom; a kada sam počela da podrhtavam i kada je prodro u mene, kriknula sam kao nikada pre: bila je to spontana, nesputana radost koja je oslobodila moju dušu.

Probudila sam se pre zore. Stajao je kraj prozora, obučen. Okrenuo se dok se se nebo otvaralo iza njega. „Moram da idem“, rekao je i seo kraj mene, milujući umršenu kosu na mom licu. Pogledao me je tužno u oči i tiho rekao: „Bez izvinjavanja.“

Lice mu je bilo ljubazno i ozbiljno istovremeno, ponovo je bio suzdržani

dvoranin.

„Ne smemo nikada da pričamo o ovome", rekla sam i dodirnula mu obraz. „Oni ne bi razumeli. Imamo toliko stvari za koje treba da se borimo, a oni... oni bi rekli da tražim mir s hugenotima zato što sam vas primila u svoj krevet." Dok sam izgovarala te reči osetila sam prve znake jeze zbog toga što smo zajedno proveli noć; na trenutak sam se uplašila da sam možda dala nešto za čime bih kasnije mogla da zažalim.

„Nikom živom neću ni zucnuti", rekao je. „Nikada ne zaboravite da Bog ima planove za vas. Bez vas, ovo bi se kraljevstvo raspalo. Vi možete da spasete Francusku, ali nemojte nikada da ih potcenite. Zapamtite, dok vi mislite da ih držite u procepu, oni su još uvek tigrovi, a tigrovi znaju kada da krenu u napad."

Poljubio me je. „Poslaću vesti čim budem mogao. Do tada, nemojte da se izlažete opasnosti čak ni zbog mene."

Grlila sam njegovo lice, urezujući ga u pamćenje. „Sa srećom, Gaspare", prošaputala sam.

Prikupio je svoj ogrtač i otišao.

Kada sam prinela ruke licu, njegov miris se, poput kiše, zadržao na mojim prstima.

21

Napustili smo Šenonso u poznu jesen, kada su kesteni menjali boje, a divlji labudovi pohrlili u potragu za poslednjim zalogajima hrane na reku Šer. Imala sam vremena da dokoličarim o svojoj tajni, da je oživljavam u glavi svake noći; jahala sam s Meri i nadgledala Fransoovo zdravlje. Provodila sam vreme sa Šarlom, Anrijem, Margo i Herkulom, vodila računa o njihovim časovima i njihovom zdravlju.

U svojoj desetoj godini Šarl je neverovatno podsećao na oca. Bio je visok kao Anri, snenih očiju valoovih i dugog nosa. Voleo je iste aktivnosti: jahanje, lov, mačevanje i sokolarenje, te sam dala da mu se napravi specijalni luk, kako bi mogao da vežba. Sedmogodišnja Margo kao pupoljak je izrastala u prerano sazrelu lepoticu, bujne crvene kose i mačjih očiju, kojima ništa nije moglo da promakne. Bila je lenja i najviše je volela da se doteruje ispred ogledala, te sam joj odredila strogu dijetu, jer je poput mene, lako dobijala na težini. Nasuprot njoj, osmogodišnji Anri bio je mršav kao sablja, s mojim maslinastim tenom, očima oivičenim dugini tamnim trepavicama, koje su zračile dalekovidošću. Svi su, posebno Anri, osetili promenu u meni.

Uživala sam u svakom trenu koji sam nasamo provodila sa svojom decom, ali idila nije mogla da potraje. Kada su Gizovi poslali vest da je dvor u Orleanu i da se priprema za Božić, spakovali smo se i krenuli. Deca su uzbuđeno čavrljala, dok sam se ja snažila za sledeći boj s Gizovima.

Umesto toga, stigli smo da prisustvujemo tragediji.

Mari de Giz, u ime svoje kćeri regentkinja Škotske, umrla je nakon godina borbi protiv svojih lordova protestanata, koji su sada upravljali kraljevinom, dok se Meri ne vrati u Škotsku ili ne imenuje sledećeg regenta. Meri nije bila svesna političkih razmirica koje su okužile njenu državu, neutešna zbog smrti majke koje se nije ni sećala; mada su Gizovi proglasili žalost, uvideli su da bi bez sredstava potrebnih za održavanje bezbednosti u Škotskoj, naš savez bio samo puko slovo na papiru. Moć Gizovih se krunila, tako da se samo nekoliko plemića odazvalo pozivu da dođu na dvor za Božić. Ulice su bile zakrčene demonstrantima, a na svakom uglu bili su plakati koji su Gizove optuživali kao „krvožedne tirane“. Čelični stisak kojim su obujmili Francusku je popuštao.

Meni je ostavljeno da vodim računa o Meri i deci. Njena tuga panično se prenela na Fransou, koji nije mogao da podnese da je gleda kako pati. Sve to skupa - njen bol, tajne intrige na dvoru i dnevne posete

Monsinjora - bilo je preveliki teret za mog sina, koji se ponovo razboleo.

Ovoga puta bolest je bila nemilosrdna. Za nekoliko dana ogroman čir narastao mu je u levom uhu; grčio se u agoniji od bolova, bio je mokar od groznice i procurio mu je gnoj. Preselila sam se u njegovu sobu i držala ga kada bi vrištao, a njegovi lekari razmatrali su mogućnost da mu daju jače doze opijata.

„Neznalice!“ - vikala sam. „Pogledajte ga! Dajte mu lek ili ću vam, boga mi, smaknuti glave!“

Meri je lebdela, uvek u blizini. Skoro da sam je oterala, jer sam mislila da bi je Fransoov izgled još više uznemirio, ali ona bi se došunjala do njega i uzela ga za ruku. U čudu sam posmatrala kako bi se smirio, kao bolesna životinja smirena gospodarevim dodirom. Ona je imala jače umirujuće dejstvo od svih opijata, tako da sam joj dozvolila da vodi brigu o njemu, kako bih ja mogla da se pozabavim sve glasnijim metežom na dvoru.

Svaki put kada bih se pojavila iz njegovih odaja, da se presvučem ili uzmem lekove, nailazila bih na masu dvorana koji su se došaptavali i izaslanika, pogleda oštrih poput bodeža, kako čekaju po hodnicima i na mom licu traže znak da smrt vreba da mi svakoga časa otme sina. Fransoa nije imao poroda; desetogodišnji Šari, moj treći sin, bio bi njegov naslednik. Skoro da sam mogla da čujem radoznala nagađanja dvorana kada su osetili da se ravnoteža moći narušava; držala sam se zastrašujuće tamnih, donjih, skrivenih prolaza do mojih odaja, u kojima bih ostajala samo koliko da povratim snagu.

Jedne noći, do srži iscrpljena bdenjem, ušla sam u žurbi u svoje oda je. Dok sam prolazila pored niše u zidu, osetila sam nečije prisustvo. Obrnula sam se. Nisam mogla da ne uzviknem kada sam ugledala Nostradamusa, koji se niotkud stvorio preda mnom. „Preplašili ste me na smrt. Kako ste ušli ovde?“

„Na vrata“, odgovorio je. „Niko me nije primetio.“ Bio je obučen u crno, bez ukrasa, s kragnom visoko uzdignutom iznad vrata. Prevario je poslugu pretvarajući se u starca, ipak čula sam podrugljiv humor u njegovom glasu: „Iznenadili biste se kada biste shvatili kako niko ne obraća pažnju na starca.“ Glas mu se utišao: „Žao mi je zbog vaših iskušenja, moja gospo. Ne bih ni dolazio ovako daleko da vas zamaram da nisam osetio potrebu.“

Povukla sam se korak unazad. „Ne. To ne smete da izustite.“

Zavrteo je glavom. „Ako ne budem kazao, kako ćete znati“?

„Ne želim da znam!“ Glas mi se raspukao. „Moj sin umire! Ako vam je uopšte stalo do mene, nećete govoriti o budućim mukama. Ja nisam Vi. Ne mogu da izdržim da saznam budućnost.“

„A ipak morate, jer sam vas video u vodi." Glas mu se produbio. „Najstarija grana umire pre osamnaeste, bez lišća, a dva ostrva su u sukobu. Mlađe drvo će duže vladati, protiv onih koji će kraljevinu natopiti krvlju i sukobima."

Crni talas se razbio o mene. „Šta... šta to znači?"

Odmahnuo je glavom. „Pitate, a ipak znate." Podigao je ruku. „Ne mogu da vam dam nešto što ne posedujem. Nemam ključ. Samo ga vi imate, jer to je vaš put."

Okrenuo se i izašao, ostavivši prazninu za sobom. Poželela sam da viknem za njim da se vrati. Od kakve koristi je bio vidovnjak koji je govorio u zagonetkama i nestajao kao dim? Kako mogu njegova zamršena proročanstva sada da mi pomognu?

Onda sam, bez upozorenja, shvatila.

Fransoa je bio moj najstariji sin; on nije imao dece. Ostrva u sukobu bila su religije. A moj sledeći sin Šarl nslediće tron. On će vladati mnogo duže, protiv onih koji su nam želeli zlo. Znala sam ko su oni: Gizovi, moji smrtni neprijatelji. Morala sam da se borim. Šarlu ću biti potrebnija nego što sam ikada bila Fransoi, biću mu potrebna da osvoji svoja prava, da ukloni one koji žele da vladaju u njegovo ime i naprave još veći metež u Francuskoj.

Nikada ne zaboravite da Bog ima plan za vas. Bez vas, ova bi se kraljevina raspala.

Bila sam na pragu da izgubim sina. Ali, zauzvrat, sada mi se pružila prilika da sačuvam njegovu kraljevinu.

Pozvala sam da dovedu Biraga. „Pošaljite pisma s mojim ličnim pečatom", rekla sam tihim glasom. „Pišite zapovedniku, svoj gospodi koja žele da vide pad Gizovih. Recite im da kraljica majka hitno moli da dođu i da budu prisutni na dvoru. Kažite im da je to pitanje života ili smrti."

Klimnuo je glavom. „Da li je Njegovo veličanstvo...?"

„Uskoro", prošaputala sam. „Moramo da budemo spremni."

Pet dana potom, dok sam držala njegovu usahlu ruku, uz Merino jecanje i natmurenog Giza, moj sin Fransoa Drugi je preminuo.

Nije ni proslavio svoj sedamnaesti rođendan.

Peti deo

1560-1572.

Bura

22

Nisam imala kad da tugujem.

Vratili smo se u Pariz s telom moga sina, koje je predato na balsamovanje, a Meri, našu kraljicu udovu, ispratili su rođaci Gizovi do njenog manastira, Hotela de Klini. Preko noći spustila se ledena tišina koja se ogledala u decembarskom snegu koji je prekrio Pariz. Odmah sam krenula da zaštitim Šarla i svu moju decu. Nikome nije bilo dopušteno da ih vidi bez moje dozvole, posebno ne Gizovima. Odmah, čim sam proglasila našu zvaničnu žalost, predala sam se svojim drugim poslovima.

„Gospoda će sutra biti ovde“, obavestio me je Birago, dok smo sedeli uveče u mojim odajama, iscrpljeni od posla. „Pisma koja kazuju o vašem slučaju takođe su poslata Filipu od Španije i Elizabeti od Engleske, kao i prinčevima u Nemačkoj i Niskim Zemljama.“

„Dobro.“ Skinula sam svoju nabranu kragnu i stavila je sa strane. „Ima li nekih vesti od kraljice Žane od Navare?“

Uzdahnuo je. „Da. Odgovorila je da će razmotriti vašu ponudu da je primite, ali da misli da ne može da podnese nedelje teškog putovanja preko Francuske, usred najgore zime.“

„Jek tako?“ - huknula sam. „Pa, i meni odgovara. Nemam želju da se prepirem s njom, ili onim njenim mužem od Burbona. Samo sam ljubazno ponudila, ništa više od toga.“

Birago je prevukao rukom preko proćelavog temena. Sada, u svojim poznim četrdesetim, ostao je bez kose i njegovo široko čelo naglašavalo je oštre crte i široko razmaknute oči, koje su uvek budno motrile, kao u ptica grabljivica.

„Madama, mada mi se ne sviđa što ovo moram da kažem ali smatram da ne treba tako lako da se odreknemo Antoana Burbonskog. Po zakonu, Šarl mora da ima namesnika do punoletstva. Antoan je kraljevska krv; on je u naslednoj liniji iza vaših sinova. Ispoveda katoličku veru, takođe i zbog toga može da zatraži da bude regent umesto vas.“

Osorno sam se nasmejala dok sam koračala ka svojoj stolici. Bolele su me noge od ledenog mraza koji se probijao Luvrom i koji nikakve vatre u našim kaminima nisu mogle da ublaže. „Poslednje što sam čula jeste da Antoan ispoveda samo jednu veru, veru u vino i poroke. Čisto sumnjam da takva gnjida može da predstavlja opasnost.

„Kada stupi na vlast, čak i najgori grešnik može da se pokaje.“

„Drugim rečima, može da postane oruđe Gizovih.“ Sedela sam i

razmišljala. „Pa, za sada možemo da pretpostavimo da Žana nema nameru da dozvoli Antoanu da dođe na dvor. Poput nas, i ona mora da je svesna činjenice da on ima pravo da bude regent i poslednje što bi volela da vidi jeste da njen muž, otac njenog sina, pravi savez s Gizovima, koje ona prezire onoliko koliko jedna hugenotska kraljica to može. Mislim da zbog njega ne treba da se brinemo.“ Ućutala sam „Ima li vesti od Kolinjija?“

Dok sam govorila, trudila sam se da zvučim nezainteresovano, da ne pokažem uznemirenost zbog predosećanja koje sam imala kada je Birago rekao: „Piše da se hugenotske vođe slažu da se uzdrže od daljih akcija dok ne čuju ishod ukaza vaše milosti.“

„A od našeg zahteva da nas poseti na dvoru?“

„Ne može u ovom trenutku. Njegova supruga je još veoma bolesna, te veli da mora da bude pored nje.“

Ugrizla sam se za usnu, moje ushićenje pretopilo se u razočaranje. Koliko god da sam žudela za njim, drugo nisam mogla da očekujem. „Neka bude“, rekoh. „Nastavićemo i bez njega. Čim gospoda stignu, sazovi Savet na zasedanje. Vreme je da održim Gizoovima lekciju koju su pošteno zaslužili.“

Sedela sam u pročelju velikog hrastovog stola dok su dostojanstvenici ulazili. Nasmešila sam se svakome ponaosob, spazivši zapovednikov poletan osmeh i Monsinjorov svilenkast smešak. Mada nije bio presrećan što se našao okružen svojim bivšim neprijateljima na dvoru, nije izgledao kao čovek koji je spreman da prihvati poraz.

„Gde vam je brat Balafre, Monsinjoru?“ - pitala sam, a on je odgovorio: „On se izvinjava, ali mislio je da prvo treba da izvesti naš Parlament o planu sahrane našeg pokojnog kralja.“

„O?“ - uzvratila sam osmeh. „Trebalo je prvo da pita. Obaveštenje sam poslala još pre nekoliko dana.“

Kardinalove fine crte lica su se skamenile, njegova blagorodna maska spala mu je s lica i otkrila lice despota. Kako je u suštini bio dvorski čovek, izoštrenih instinkata da opstane, znao je šta se sprema.

Ostali su čekali. Uz Biraga, koji je sedeo pored mene i držao svoju kožnu fasciklu s dokumentima, rekla sam: „Tugujem za svojim sinom Fransoom. Bog se udostojio da nam ga uzme i da ostavi njegovo kraljevstvo maloletnom monarhu, našem novom kralju, Šarlu Devetom.“ Zastala sam. Usta su mi bila suva. Uzela sam gutljaj razblaženog vina iz pehara. „Da bi naučio da vlada, potrebno je vreme, a Francuska, kao što moja gospoda znaju, ima nasušnu potrebu za čvrstom rukom. Zbog toga nameravam da se proglasim regentom do Šarlovog punoletstva.“

Spazila sam pobedonosni pristanak na zapovednikovom licu, izboranom od sunca i vetra; sada je bio osvećen za to što su ga Gizovi izgnali posle smrti moga muža. Ostali su sedeli u tišini, skoro nepokretni; za njih se nisam brinula. Samo mi je Monsinjor predstavljao problem. Mada sam ga saterala u ćošak, još uvek je imao kandže.

Usta su mu se skupila. „Pretpostavljam da će Njena milost zadržati ovaj Savet?“

„Da, s jednim dodatkom. U prikladno vreme pridružiće nam se i admiral Kolinji.“

„Ako mi dozvolite', Monsinjor je preo, „zar on nije jeretik?“

„Moj sestrić sposoban je kao i bilo koji drugi dostojanstvenik ovde prisutan“, zarežao je Monmoransi.

„Ne dovodim u sumnju njegove sposobnosti“, odgovorio je Monsinjor, „već više njegovu ulogu protiv nas.“

„Sada ja odlučujem“, prekinula sam ih. „Kolinji će služiti kada kralj bude odobrio.“ Pogledala sam u ostale i nisam primetila znake protivljenja. Kolale su mnoge glasine o Kolinjijevoj jeresi, ali izgleda da se nije otvoreno izjasnio za novu veru.

Monsinjor je sklopio svoje duge prste ispred lica. Kada se utišalo, Birago je izvadio papire iz svoje mape. „Gospodo“, obratio im se, „ovde imam zvanično proglašenje Njene milosti za regenta, da ga vi potpišete.“

Satima kasnije, pojavila sam se na hladnoj večeri. Progutala sam sve zaloga je nekoliko minuta pre Biragovog ulaska u moju sobu. Lukrecija je čistila tanjire dok smo sedeli pored kamina.

„Madama, mada smo danas pobedili, daleko smo od sigurnog.“ Ispružio je noge ka vatri.

„Moji doušnici kazuju mi da se Balafre nikada nije pojavio u Parlamentu. Otišao je u sedište Gizovih u Žoanvil u Šampanji, gde ima mnogo plaćenika. Bojim se da kuje zaveru protiv vas.“

„Ništa drugo nisam ni očekivala. Ali od Žoanvila, u najboljem slučaju, ima nedelju dana jahanja do Pariza. Šta god da kuju, ne mogu da okupe vojsku a da mi to prvi ne saznamo, zar ne?“

Birago je potvrdio glavom. „Naravno. Ja imam isto toliko špijuna koliko Giz ima plaćenika/1 Onda je zastao. „Znam da veoma cenite Kolinjija, *madama,* ali možda nije mudra odluka da ga imenujete u Savet. Za sada katolički gospari prihvataju vaše namesništvo, jer više ne veruju Gizovima, ali neće biti toliko blagonakloni kad saznaju za Kolinjijevu novu veru.“

U tišini koja je usledila nakon njegovih reči, čula sam vetar kako zavija oko zidova palate. Birago je znao. Moje sobe bile su Lukrecijino područje:

videla je kada je Kolinji ušao sa mnom. Nisam je krivila. Mora da je zabrinuta; nameravala je da me zaštiti i poverila se Biragu, koji je bio moj savetnik.

„Kolinji ima značajan uticaj na vođe hugenota“, uspela sam da dodam na kraju. „Potrebna nam je njihova saradnja da bismo sproveli moj ukaz.“

Birago me je netremice posmatrao. „Razumem. Ipak, moram da vas zamolim da mu ne poklonite poverenje dok ga ne zasluži.“

„Da“, promrmljala sam, „naravno. Hvala vam na iskrenosti.

Birago me je napustio. Pokupila sam Mue i otišla u spavaću sobu. Dok sam se pripremala za postelju, uhvatila sam sebe da mislim na njegovo čvrsto telo, osetila sam njegove ruke zarivene u mojoj kosi, njegove usne na mojim grudima...

Te noći nisam oka sklopila.

Božić je bio sumoran; Meri je ostala u svom samostanu; tiha, pogrebna povorka pratila nas je do mesta na kojem će moj sin biti sahranjen u Sen Deniju; nakon sahrane vratila sam se u Luvr, da preuzmem staranje nad Šarlom.

Bila sam zadovoljna kada je posle Nove godine Monsinjor, razvlašćen sa svih funkcija sem članstva u Savetu, prihvatio poziv da prisustvuje zasedanju Svete stolice u Rimu, koja se sastala da razmotri širenje jeretika u Evropi. S kardinalom koji je otišao, kako sam se bar nadala, na nekoliko meseci teoloških rasprava i s Balafreom, koji je vitlao prašinom po Zoanvilu, imala sam slobodu da preuredim dvor po svojoj volji i započnem nov način života za Šarla.

Kao i Fransoa pre njega, moj desetogodišnji sin bio je oduševljen svojim kraljevanjem. Postavljao je na hiljade pitanja, uglavnom koliko će se njegov život izmeniti. „Smem li i dalje da sokolarim i lovim kad god hoću?“ - pitao me je dok smo stajali u njegovim sobama koje su bile urešene zlatom i purpurom.

„Naravno, odgovorila sam. „Pazite na svoje prste.“ Hranio je komadima mesa novog, sivog sokola, postavljenog na sipku kraj njegovog kreveta; nedavno ga je dobio na poklon od sestre Elizabete iz Španije.

Ispravila sam kovrdže čupave, tamne kose na njegovom čelu. „Lov i sokolarenje su divni, ali, moje dete, vi ste sada kralj. Morate da naučite da vladate. Birago će vas podučiti; studirao je pravo u Firenci i može da vas nauči kako da ispravno vladate.“

Šari se namrštio. „Fransoa je rekao da mrzi što je kralj. Rekao mi je da su Gizovi po ceo dan i noć bili s njim i da nikada nije imao ni trenutak za sebe. Čak su ga pitali koliko je puta spavao s Meri i naljutili su se kada im je odgovorio da mu je ona kao sestra. Birago mi to neće uraditi, zar

ne?“

Krivica me je probola poput noža dok sam razmišljala koliko malo mogućnosti sam imala da zaštitim svog pokojnog sina. Fransoa je bio moj prvenac, moj trijumf nakon jalovih godina; još mogu da se setim koliko je bio lep, dete nežno kao šumski bog i kako je plakao za Dijanom kad god bih ja preuzela brigu o njemu. Od svega što je učinila, to što ga je otela od mene bilo je njeno najsurovije delo. Čineći to, uskratila mi je mogućnost da pokažem sinu koliko ga volim.

Silom sam se nasmešila, usmeravajući sve snage na Šarla. I njegovo detinjstvo bilo je obojeno Dijaninim uticajem, no, on je moj sada. Učiniću ga jakim, zdravim, onakvim kakav kralj treba da bude.

„Gizovi više nemaju vlast ovde“, saopštila sam mu. „Ne treba da se brinete.4'

Slegao je ramenima, vidno zaokupljen svojim sokolom. Onda je rekao, s tajanstvenom pronicljivošću, koju deca ponekad iskažu: „Ako ćete vi da budete moj namesnik, zašto me vi ne podučavate?“

Zacerekala sam se. „Zato što i ja moram mnogo da učim. Sada, dosta s tom pticom; Birago vas očekuje u učionici.“ Kada sam se sagla da ga poljubim u obraz, zagrlio me je ručicama. „Volim vas, mama“, čula sam ga kako šapuće. „Obećajte mi da nećete dozvoliti Gizovima da nas ponovo povrede.“

Od sve moje dece, on je oduvek to najmanje pokazivao, ali sam videla njegov očajnički bol kada mu je otac umro i znala sam da je veoma osećajan. Držala sam ga uza se. „Obećavam“, prošaputala sam. „Oni nas nikada neće povrediti. Nikada. Samo preko mene mrtve.“

Ostavila sam ga i otišla da vidim kako je Herkul, koji je imao blage grčeve u stomaku, pa onda Margo i Anri, kome sam odredila strog raspored predmeta, a onda sam se vratila zadatku da vladam kraljevinom.

Nisam slagala kada sam kazala da imam mnogo da učim. Nikada nisam imala vlast kao kraljica supruga za vreme Anrijeve vladavine, sem mog kratkog namesništva u vreme rata za Milano, a sada sam se suočila sa skoro ispražnjenom državnom kasom, uznemirenim građanima i razjedinjenom vladom. Francusku je morila glad na svakom koraku, što je bila posledica niza hladnih zima i vlažnih leta, tako da sam otvorila kraljevske rezerve i debla žito. Birago je predložio da obnovimo poreze, povećavajući namete plemstvu, a ne trgovačkoj klasi; ali, bili smo usredsređeni na predstavljanje mog ukaza o toleranciji Parlamentu koji je bio žestoko osporavan. Izglasan je s malom većinom glasova; sada su hugenoti imali slobodu da obnove svoje poslove i da se slobodno mole.

Bio je to moj prvi trijumf kao regenta i kako bih proslavila naš uspeh, predstavila sam Šarla na dvoru.

Bez dodatnih prihoda, učinili smo što smo mogli. Lukrecija, Ana-Marija i ja skoro da smo uništile vid i prste, prepravljajući kraljevsku odeždu, kako bi pristajala Šarlovom mršavom telu. I ostalu decu obukla sam s jednakom pažnjom; kao naš novi naslednik, Anri je odenuo srebrom protkani žaket, koji je on dodatno ukrasio, u svom stilu imitiranja drugih, naušnicama od bisera. Margo je bila odevena u crvenu saten svilu, a Herkula smo ugurali u plavi somot i veselu kapu.

Meri Stjuart se pojavila obučena u beli veo i odeću žalosti. Mada je njeno usamljeništvo bilo na izmaku i deca su grajala oko nje, menije delovala izgubljeno, oklopljena neizvesnošću.

Užasavala me je i sama pomisao da se pozabavim trnovitim pitanjem njene budućnosti, ali sam znala da to moram da učinim pre nego što Gizovi to urade umesto mene; zato sam sutradan pisala Kozimu Ruđeriju i zamolila ga da izradi astrološku kartu, nadajući se da će mi zvezde dati odgovore na moje trenutne probleme.

Zapostavila sam Kozima, pustila sam ga da radi svoj posao u njegovom zamku u Šomonu i kada je stigao, iznenadila sam se koliko je mršav. Izgledao je kao da nedeljama nije pojeo čestit obrok; njegovo lice bilo je kost i koža, njegove crne oči bile su ogromne i veoma sjajne.

Čim me je ugledao, dramatično je uzdahnuo. „Učinio sam sve što sam mogao, ali bojim se da nisam veliki kao Nostradamus. Ja ne mogu da predosetim budućnost u lavoru vođe."

Uzdržala sam se da ne prevrnem očima. Opet smo „lepo" počeli. „Ne vidite Nostradamusa ovde, zar ne? Dođite, da li s te doneli kartu? Šta kaže?"

Zavirila sam u komplikovani dijagram koji je odvio iz kožne trube i stavio ispred mene. Povukao je liniju. „Pogledajte ovde: pomračenje u Lavu, znači rat."

„Rat?" - pogledala sam naviše, uplašena sigurnošću u njegovom glasu. „Jeste li sigurni?

„Da. Rat je neizbežan. Zvezde ne lažu."

Nisam mu rekla da mu se otac s tim ne bi složio. Maestro je tvrdio da se ništa što se tiče budućnosti ne može sa sigurnošću predvidi. A ako ništa nije sigurno, mi sigurno možemo da prikupimo saznanja i izbegnemo nesreću.

„Čim se odmorite, morate da se vratite u Šomon, kazala sam. „Kupite novi astrolab; kupite sve što je potrebno. Moram da saznam kako će se ovaj rat odvijati. Potrebna su mi imena, datumi, mesta." Htela sam da mu rukom pokažem da ode kada sam se setila razloga zbog kog sam ga pozvala. „Vidite li nešto u zvezdama za Meri Stjuart?"

Klimnuo je glavom; njegove sjajne crne oči koje su dominirale

njegovim mršavim licem nisu trepnule. „Video sam venčanje u njenoj budućnosti koje ce doneti veliku nesreću. Zastao je. „Pretpostavljam da vam Don Karlos nešto znači?

Ukočila sam se. Don Karlos je bio španski princ, sin Filipa Drugog.

Sutradan sam otišla u Merine oda je. Izgledala je bolje, vratila joj se boja u obraze i novi sjaj u kosi. Čak se, konačno, malo i ugojila.

„Želela sam da vidim kako vam je, draga“, rekla sam joj dok smo se ljubile u obraze. „Manastirska osama može teško da padne, ali izgleda da ste je vi dobro podneli.“

„Oni su tvrdili da sam možda trudna. Nasmešila se, obe smo znale, čak i ako to nismo glasno rekle, da moj sin nikada nije konzumirao njihovu bračnu zajednicu. „Takođe mi govore da mogu da se vratim na dvor, ali Fransoa je umro. Osećam da tamo više ne pripadam.

Zamukla sam. Uvidela sam promenu: naša razmažena kraljica ozbiljno je razmišljala o svom životu tokom svog udovištva, isto kao što sam i ja učinila. Razumela sam koliko joj je teško pao taj period preispitivanja i opirala sam se potrebi da je sažaljevam. Morala sam da učinim ono zbog čega sam došla, ma kako god ispalo.

„Dušo moja, rekla sam nežno. „Bojim se da imam da vam prenesem loše vesti, vaši ujaci Gizovi... Imam razloga da verujem da žele da vas udaju za Don Karlosa, naslednika Filipa od Španije.“

Trepnula je. „Ali on je lud. On nije sposoban da se pojavljuje u javnosti. Svi to znaju.“

„Bojim se da njegova nerazumnost neće biti nikakva prepreka, pogotovo ako su vaši ujaci u pitanju.“

Oči su joj ljutito zaiskrile. „Tek što sam izgubila mog Fransou. Ne misle valjda da ću da se složim.“ Obe smo pogledale ka vratima, očekujući da njene dame nagrnu unutra. Pošto nisu, dodala je napetim glasom: „Šta mogu da učinim da ih sprečim?“

Ustuknula sam ponovo od iznenađenja. Poslednji put kada smo razgovarale, optužila me je za jeretizam. Sklopila sam ruke. „Još uvek ste kraljica Škotske, zar ne?“

Klimnula je glavom mršteći se. Onda se ukočila. „Mislite da treba da...?“

Ma koliko da mi je teško palo, pogledala sam je u oči. Borila sam se svim silama da ostanem u Francuskoj; spletkarila sam da bih se spasla. Isto sam očekivala i od nje; u stvari, predvidela sam to, jer je za razliku od mene, ona je mogla da bira. Ako odbije Don Karlosa, njeni ujaci Gizovi mogli bi da je ponude kao nevestu Šarlu i onda bi me saterali u zamku. Zato nisam smela da pogrešim. Nije bilo drugog izbora.

„I ne sećam se Škotske“, rekla je, kao da govori sama sebi, ili zavesama koje su lepršale na vetru što uvlačio kroz prozor. „Ali to je moja kraljevina.“ Podigla je ruku licu; njeni tanki beli prsti bili su bez venčanog prstena. Okrenula se ka meni. „Možda ću u Škotskoj biti ponovo srećna.“

Bila sam u stanju da zakukam, jer sam znala da je gubitak njenog princa u njoj ostavio prazninu koja nikada neće moći da se ispuni. Uprkos svim svojim lošim stranama, Fransoova smrt oglasila je kraj njene nevinosti.

„Bićete“, rekoh, „ukoliko to želite.“

Njen osmeh mi je parao srce. „Imala sam šta sam želela. Sada moram da ispunim svoju dužnost.“

Uzela sam je u naručje. Nikada nismo bile bliske, ali sam se molila za njenu bezbednost. Jer bila je u pravu: obe moramo da se povinujemo svojim dužnostima. To je bila cena privilegija, naših kraljevskih uloga. Pre utehe, pre nada i snova, naše države moraju da budu na prvom mestu.

Leto je iščilelo u jesen.

Nisam bila prisutna kada je Meri obavestila svoje rođake, Gizove, o svojoj odluci, ali mogu da zamislim kakva je pometnja nastala. Što god da se desilo, ipak, bilo je zataškano čvrstim porodičnim jedinstvom, onda kada je primila škotske lordove da je isprate njenom domu.

Na dan njenog odlaska, magla je lebdela uokolo, prekrivajući taljige i kočije u njenoj pratnji. Na pucketanje bičeva, povorka je zakloparala putem za Kale, gde su je galije čekale da je prevezu do Škotske.

Dok je njena kočija nestajala s vidika, Meri se još jednom nagnula kroz prozor s podignutom rukom u beloj rukavici, u znak poslednjeg pozdrava.

23

Mesec dana kasnije primila sam pismo, sasvim kratku poruku od Kolinjija, u kojoj me moli da se sastanemo u varošici pod imenom vaši. „To je blizu poseda Gizovih“, rekao mi je Birago, „četiri ili pet dana jahanja na istok od Pariza. Zašto on želi da vi odete tamo?“

„Ne znam.“ Ponovo sam pogledala papir u ruci, pre nego što sam srela njegov zabrinut pogled. „Ali nema sumnje da želi nešto važno da mi saopšti.“

„Onda on može da dođe ovde. Niti je sigurno, niti je mudro da vi idete tamo njemu. Šta ako neko bude čuo za to? Još nije predstavljen na dvoru, a mnogi od naših katolika još su ubeđeni da je umešan u događaj u Amboazu.“

Nisam mogla da mu kažem da mi je Kolinji rekao, kada sam ga poslednji put videla, da ne treba da se izlažem opasnosti i da me sada ne bi pozvao da nije sigurno.

„On nema nikakve veze s Amboazom“, rekoh Teško mi je da poverujem da ću biti u bilo kakvoj opasnosti. Ali za svaki slučaj, ići ću tajno; možemo da saopštimo da idem u posetu svojoj kćeri Klod u Loren. Konačno, ona je trudna čeka prvo dete i prirodno je što želim da je vidim “

„Madama, razmislite šta radite“, preklinjao me je, ali ništa što je rekao nije moglo da me spreči. Žarko sam želela da odem iz dvora, da se sklonim od stalne borbe i intriga. Želela sam da ponovo budem žena, slobodna od okova vlasti Birago je gunđao, ali je obezbedio da dobijem jaku zaštitu; napustila sam Luvr hladnog prolećnog jutra, uvijena u kabanicu s kapuljačom i putnom torbom sa stvarima, smeštenoj iza sedla.

Jahala sam mirnu kobilu, pošto su davno iza mene ostali dani kada sam jahala u lovu. Kada smo izgalopirali kroz kapije Pariza, na široki put još popločan antičkom kaldrmom koju su Rimljani za sobom ostavili, uživala sam u ledenom vazduhu koji mi je štipao lice; ogromno prostranstvo zemlje oko mene i ažurna kupola neba, tako tipično za Francusku. Toliko dugo bila sam učaurena u sobama da sam zaboravila kakvo je zadovoljstvo biti napolju. Ipak, kako smo napredovali, zastajući u ranije određenim krčmama duž puta, videla sam jasne pokazatelje pustošenja nastalih usled naših verskih neslaganja. U jednom gradiću videla sam ugljenisanu katoličku crkvu, a njene relikvije i zvona slomljene na zemlji; u drugom - razrušen hugenotski hram, prepoznatljiv po svom neobičnom raspeću s golubicom koja se odmara u njegovom podnožju - a reč JERETIK bila je naškrabana crvenom bojom preko razbijenih vrata.

Miris krvi i dima lebdeo je, kao eho, u vazduhu.

Glad je vladala takođe, naročito van gradova, od kojih su seljaci bili izolovani i ostavljeni da lutaju po vlažnim poljima; izgladnela stoka stajala je do kolena u blatu, a mršava deca u dronjcima, s ranama na nogama, kopala su po gomilama đubreta. Sve to podsetilo me je na opsadu Firence i bezumno razaranje koje rat donosi; pa, setivši se Kozimovih uznemirujućih reći, zažalila sam što nisam prvo poslala po njega pre nego što sam krenula i zatražila tu mapu koju sam naručila.

Kada smo po jakom pljusku stigli do zidina Vasija, bila sam tužna i odlučnija no ikada da obezbedim da se više nikada ne ponovi ništa nalik onome što su Gizovi skovali tokom vladavine moga sina Fransoe.

Odsela sam u kući koju je odredila Biragova doušnička mreža; te noći na raspolaganju sam imala sopstvenu veliku sobu, očišćenu i pripremljenu za mene; kada je Kolinji stigao, sedela sam na tapaciranoj stolici, ispred kamina optočenog kamenom.

Stajao je na pragu, dok je s njega kapala vlaga. Kada je smaknuo kapuljaču svog tamnog ogrtača i otkrio svetle oči, nasmejala sam se. „Niste verovali da ću doći!“

„Ne, znao sam da ćete doći.“ Koraknuo je ka meni, zapahnuvši me mirisom mokre vune. Njegove ruke su me u trenu zagrlile, njegova usta gladno su upijala moja, sagorevši potpuno svu moju iscrpljenost. Bez reči me je skinuo, odneo na krevet i vodio ljubav sa mnom, toliko strasno da smo glasno ječali, isprepletani poput talasa na uzburkanom moru.

Kada smo završili, izvadila sam poslednje zaloga je sira, smokava i hleba iz moje torbe i donela ih nazad na krevet, gde smo ih jeli prstima, ukrštenih nogu, dodirujući se. Napipala sam njegovu bradu, gušću i zamršeniju, uživajući u njenoj čvrstini; konačno, dok je ležao na jastucima ruku prekrštenih ispod glave, uzdahnuo je, a ja sam upitala; „Pa, zašto ste me doveli ovde? Šta je to toliko važno da niste mogli da dođete na dvor da mi saopštite?“

Ispružio je ruku. „Dođite.“ Dok sam se gnezdila na njegovoj savijenoj ruci i upijala njegov mošusni miris, prošaputao je: „Želeo sam da vidite šta ste učinili, to čudo.“ Glas mu je bio pun strasti; osećala sam radost kojom zrači, opipljivu vrelinu. „Šta?“ - gurnula sam ga u rebra. „Kažite mi!“

„Ne. Prebacio je svoju koščatu golenicu preko mene. „Sačekajte. Sutra ćete videti.“

„Hoću da znam sada“, počela sam da se bunim, ali su njegove usne prekrile moje i zaboravila sam šta sam htela. Zaboravila sam na sve, osim osećaja da je ušao u mene.

Sledećeg jutra izveo me je u okolinu Vasija, do ambara na čistini šume; dok smo prilazili, čula sam pesmu u blizini. Okrenula sam se ka njemu.

„To je... oni se mole.“

Klimnuo je glavom i uveo me u zagušljivu prostoriju; stala sam iza redova žena, muškaraca i dece koji su pevali dignutih glava. Ranije sam čula samo psalme na latinskom, videla samo šepurenje draguljima u našim crkvama.

Stajala sam duboko dirnuta jednostavnošću ovog skupa: osećao se vonj domaćih životinja i slame u vazduhu; golubovi su se odmarali na gredama; pevanje na francuskom jeziku, tako veselo i živahno, toliko različito od uzvišenih, nerazumljivih latinskih napeva na kojima sam odrasla.

Kolinji se nasmešio. „Ovo je hugenotska crkva. Molimo se gde možemo; Boga vidimo ne u ritualu i tamjanu, već u slavljenju Njegovih reći. Vi ste ovo omogućili. Vaš ukaz doneo nam je mir.“

Pritisla sam usta rukama, a iz očiju su mi potekle suze.

„Posle službe“, rekao je, „ljudi će želeti da vas vide. Žele d a vam se zahvale.“

„Oni... oni znaju da sam ovde?“

„Saznaće, ako vi budete želeli. Iskezio se. „Nemate čega da se plašite. I sami vidite da nismo đavoli, niti izdajice koji žele da raščereče ovu kraljevinu. Mi smo obični podanici, odani vama i vašem sinu Šarlu što ste se zauzeli za nas.

Okrenuli smo se začuvši grmljavinu potkovica napolju. Vernici nisu čuli, udubljeni u svoju pesmu, ali me je Kolinji ščepao za ruku i odveo do obližnjih, bočnih vrata.

„Idite“, prošaputao je. „Odmah! Bežite što brže možete.“

Dok me je gurao iz ambara, našla sam svoje stražare kako me čekaju, držeći dizgine mog konja. „Vaša milost mora odmah da ide.“

Uspela sam se nekako u sedlo dok mi je srce tuklo; pogledala sam ka ambaru, iz kojeg se čuo odjek Kolinjijevog glasa. Žene su zakukale. Stražar je još držao dizgine; kada je povukao moga konja ka šipragu gde je i on nameravao da uzjaše, spazila sam ljude u pancirima kako galopiraju oko ambara s druge strane.

„Čekajte“, rekla sam, i premda sam mislila da će mi glas zvučati zapovednički, on se pretvorio u običan šapat.

„To su Gizovi plaćenici“, rekao je moj stražar. „Molim vas, vaša milosti; zakleo sam se da ću vas štititi.“

„Ne!“ Dograbila sam uzde; čim sam to učinila, videla sam ljude kako izleću iz ambara, a među njima i Kolinjija, u crnom ogrtaču. Neki su bežali među obližnje drveće, tražeći spas; drugi su prestrašeni zastali ispred ljudi na konjima, koji su kružili oko ambara, spuštenih kopalja kojima su krenuli

da udaraju. Jedan je bacio upaljenu baklju kroz vrata i istog trena plamenovi suknuše; začula sam krike i znala sam da unutra ima još ljudi, koji sada živi gore. U užasnoj neverici, gledala sam kako hugenoti padaju, oštra sečiva kopalja odsecaju im glave, udove, pršti krv. Krici i uzaludne molbe za milost bolno su mi odjekivali u ušima; kada sam bez greške prepoznala čoveka na belom konju, naruženog ožiljkom vidljivim i ispod senke kalpaka, njegovu ruku koja je sekla kao đavolov osvetnik, besno sam potpeticama podbola svog konja.

Moja nežna kobila se propela i skoro da me je zbacila. Brzo sam se u sedlu okrenula ka svojoj gardi i videla Kolinjija na konju; njegova ruka u rukavici čvrsto je držala upleteni rep moje kobile.

„Obećao sam da ćete biti bezbedni." Pogledao me je; kada sam videla bol i tugu u njegovim očima, poželela sam da zakukam od očajanja. Mahnuo je mojim čuvarima. „Vratite je u Pariz. Onda je stavio kapuljaču i mamuznuo konja, projahavši pored Balafrea i njegovih plaćenika, koji su nastavili s masakrom, dok je njihov smeh skrnavio vazduh.

Niko me nije video kada sam sa svojim čuvarima pobegla kroz šumarak.

„Koliko? - stajala sam u svojim odajama u Luvru, još u blatnjavoj odeći u kojoj sam jahala bez predaha. Umršena kosa visila mi je oko lica; Lukrecija mi je tutnula pehar kuvane jabukovače u ruke nažuljane od uzdi.

Birago je gledao poruke koje je primio od doušnika dok sam bila na putu. „Bar stotinu; možda i više. Svaki katolik u Vasiju digao se na Balafreovu komandu. Obesili su pastore po drveću i zapalili hugenotske kuće i radnje." Podigao je svoj tmuran pogled ka meni. „Toga smo se plašili. Vojvoda od Giza objavio je rat hugenotima i vama. Oprostite mi. Pogrešio sam. Moje uhode nisu imale naznaka da je on ovo planirao.

„Ne, to nije vaša greška. Kako ste to mogli da znate?" Sporim, teškim koracima uputila sam se ka svojoj stolici. „Niko nije mogao ovo da predvidi." Počela sam da ispijam pehar, a onda ga bacila na drugi kraj sobe. Zazvečao je udarivši o drvene panele. „Tamo je bilo dece i žena, prošaputala sam dok mi je glas podrhtavao, „nevini koji nikakvo zlo nisu učinili. Ako nastavi ovako, ni jedan jedini hugenot neće preživeti. Donela sam ukaz dajući im pravo da se mole u miru, a on ga je pogazio. Želim da ga uhapse. Platiće za ovo, tako mi boga!"

Birago je tiho rekao: „Ako budete izdali nalog za njegovo hapšenje, on može da zapali ćelu Francusku.

„Pa, neka to učini." Nisam ni trepnula kada me je pogledao. „On je izdajnik. Mora da odgovara za ove optužbe pred kraljem - sam i nenaoružan. Pripremite poternicu. Vreme je da Gizovi nauče da ne mogu da se igraju sa mnom.

Hor koji je uzvikivao *„Vive le Balafre!“* [9], beskonačna linija vojnika s kopljima i naoružanih plaćenika ušla je u dvorište, na njihovom čelu jahao je vođa u oklopu ukrašenom srebrom.

Stajala sam na balkonu i zurila u masu naoružanih vojnika i plaćenika koji su popunjavali dvorište ispod mene. Čak i da prikupim ćelu kraljevsku gardu, ne bih imala ni polovinu ovih vojnika pod svojom komandom. Kroza zube sam procedila Biragu: „Gde je zapovednik Monmoransi? Poslali smo ga s nalogom za hapšenje. Gde je on i gde su gospoda koja su otišla s njim?“

Birago je upro prstom. „Tamo.“

Pogledala sam u tom pravcu. Zapovednik, u svom ofucanom oklopu, jahao je sa ostalim katoličkim plemićima. Na jednom od njihovih kopalja klatio se iscepani pergament, moj nalog.

„Ja sam postavila tog starca, Monmoransija, u Savet“, duvala sam. „Dala sam mu počasno mesto za našim stolom posto su ga Gizovi toga lišili. Kako može da se okrene protiv nas tek tako?“

„Znali smo za rizike“, rekao je Birago, kao i obično staložen kada smo u nevolji. „Sada moramo da pregovaramo. Šarl je vaš sin i njihov kralj. Balafre mora da ponudi uslove koje možemo da iskoristimo kao svoju prednost.“

„Da, dovedi Šarla odmah.“ Kada je Birago otišao, požurila sam sa svojim damama dole, u veliku dvoranu. Upravo sam stigla do stepenika kraj prestola, ispod baldahina, kada je Birago uveo Šarla. Moj sin bio je bled i uplašen; njegova lična garda ga je okružila - beznačajna odbrana u poređenju s hordom pobunjenih katolika koji su s topotom ušli u predvorje nekoliko minuta kasnije. Razdvojili su se da bi propustili Balafrea, koji je dugim korakom išao k nama s nepogrešivom namerom.

Bacila sam pogled na njegovo lice s ožiljkom i ohrabrila se.

Birago je gurnuo laktom moga sina. S knedlom u grlu posmatrala sam kako je Šarl ispravio svoja mršava pleća i rekao iznenađujuće razgovetno: „Gospodine vojvodo, vama naređeno da dođete k nama bez oružja. Pošaljite ove ljude napolje.“

Balafre se podrugljivo naklonio. Nije me ni pogledao, oci su mu bile uprte u mog jedanaestogodišnjeg sina. „Vaše visočanstvo, bojim se da ne mogu. Jeres je preplavila Francusku; zakleo sam se da sam, kao katolik, dužan da nas branim od iskvarenosti, i vojskom ako je nužno.“ Raširio je ruke; iz grupe njegovih oficira iskoračio je zapovednik. Nisam mogla da zadržim uzdah kada sam ugledala razbarušenu osobu pored njega - četku

[9] Fr.: Živeo Belafre! (Prim. prev.)

prljavozlatne kose iznad pohotnog, mrzovoljnog lica.

Bio je to Antoan Burbonski, suprug Žane od Navare. Kada sam srela njegov drski pogled, znala sam da sam napravila neoprostivu grešku. Birago me je upozorio da ovaj zvekan može da bude opasan; sada je stajao ispred mene: katolički princ kojim su upravljali Gizovi, s namerom da mi otme namesništvo.

Stegla sam pesnice. Kako sam mogla da budem toliko glupa da pomislim da Žana može da zadrži svog svojevoljnog muža kod kuće, pod svojom suknjom?

Kao da može da mi čita misli, Balafre me je hladno odmerio. Onda je rekao: „Ja ovde objavljujem Sveti trijumvirat, namenjen očuvanju Rimokatoličke vere. Ja, moj gospodin zapovednik i Antoan Burbonski sada ćemo se brinuti o odbrani našeg kraljevstva. Ko nije uz nas, protiv nas je i biće shodno tome kažnjen."

Antoan je udario pesnicom svoje grudi. „Namesništvo je moje! Vi ste ga ukrali od mene, ali ono je moje i ja ću ga imati."

Šari je stajao pored mene i mogla sam da osetim koliko je napet. Obećala sam mu da ću ga čuvati od Gizovih i pre no što sam promislila šta činim, odgovorila sam: „Ne primamo savete pijanih budala."

Balafreov glas bio je bridak kao oštrica mača. „Vi ne razumete. Princu od Burbona nije potrebna vaša dozvola da bi bio imenovan za namesnika. Onda, madam, da li ćete počastvovati gospodina i poslati jeretike pravednoj sudbini ili ću to ja učiniti?"

Šari je zakrkljao kao da ga dave; bez upozorenja viknuo je svoj odgovor: „Ubiću vas zbog ovoga! Obesiću vas na vešala i poseći ću vas dok još dišete. Prosuću vam creva!"

Privukla sam ga k sebi i osetila kako drhti. „Vi nemate nikakvih prava, rekla sam Balafreu dok sam provlačila ruku kroz Šarlovu kosu, kao da umirujem preplašenu životinju. „Ovo je izdaja. Vi ste izdajnik."

Balafre je rekao: „Ja sam samo ponizni građanin koji želi da zaštiti Francusku."

Onda je pucnuo prstima i njegovi ljudi su nam se približili.

„Šta podrazumevate pod time doveli armiju?" Treperava sveca bacala je nakazne senke po zidovima. Šaputala sam, da ne probudim Šarla koji je spavao u susednoj sobi. Moje oda je postale su naš čitav svet; zatočena u našoj palati sve vreme sam razmišljala koliko sam bila u pravu kada sam ostalu decu poslala u Sen Žermen, pre nego što je Balafre stigao, jer će bar tamo, okruženi svojom poslugom i čuvarima, da budu sigurni.

„Moji obaveštajci su ih videli“, rekao je Birago. „Hugenoti marširaju protiv trijumvirata.“

Učinilo mi se da ne mogu da dišem. *„Dio Mio,* Kozimo mi je rekao da će biti rata.“ Zastala sam primoravajući se da ostanem pribrana. „Koliko hugenota?“

„Ako su izveštaji tačni, pet hiljada, pri poslednjem brojanju.“

„Nemoguće! Odakle mogu da pribave novac da podignu takvu silu za tako kratko vreme?“

„Stvarno. Prema mojim izveštajima, dobili su pomoć od kalvinističkih bankara iz Ženeve. Novcu se ne može ući u trag, naravno. Ali neko je ovo planirao mesecima. Ovakvi pregovori ne dešavaju se preko noći.“

Svet oko mene se pomračio. „A, Kolinji...?“

Birago je oborio pogled. „Ne. Moji obaveštajci izgubili su mu svaki trag posle Vasija.“

Morala sam nešto da preduzmem. Nisam mogla samo da sedim skrštenih ruku i čekam da sve za šta sam se borila ode u vatru. „Pa, mora da postoji nešto što možemo da učinimo“, razmišljala sam. „Možemo li da im pošaljemo poruku?“

Potvrdio je glavom. „Učinite to“, rekla sam. „Ja ću da razgovaram s Balafreom. Reći ću mu da želim da pregovaram prvo s njima. Da ga podsetim da mu je potrebno naše kraljevsko dopuštenje pre no što započne bitku s njima.“

Kada je vojvoda došao k meni, nasmejao mi se u lice. „Vi mislite da možete da sprečite Sveti rat, madam. U svakom slučaju, probajte. Oni marširaju ka Sen Deniju, gde ću ih ja dočekati, i to prilično brzo. Ali vi idete s mojom pratnjom, jer znam da ti jeretici neće da pregovaraju niti da odbace oružje, čak ni za vas, ni za kralja, ni za samoga Gospoda!

Ispostavilo se da su njegova pratnja samo petorica vojnika i zapovednik - slabašna zaštita koja je jasno pokazala Balafreovu nebrigu o mojoj sigurnosti. Jednog vrelog jutra izjahala sam u Lukrecijinom društvu na livade, izvan zidina Pariza, odakle su vođe hugenota poslale poruku da se sastanemo.

Zastala sam. Zaista bilo je na hiljade ljudi pod šatorima, na prašnjavim poljima koja su se pružala ispred mene; sunce je osvetljavalo roj zbijenih šatora i arsenal oružja - topova, kubura, kopalja, sprava za opsadu, oklopa i štitova - dovoljno da sruše zidine Pariza.

Bila sam iznenađena prizorom. Smatrala sam da su hugenoti progonjena manjina, podanici kojima je potrebna moja zaštita. Ipak, ovde je stajala vojska koja je skoro nadmašila moju kraljevsku gardu.

„Kalvinistima se isplatilo“, promrmljala sam Lukreciji. Pored mene,

zapovedniku je izletelo; „Pogledajte ovu rulju jeretika."

Pogledala sam ga s gađenjem, a čudilo me je kako se ne sruši mrtav od vrućine, zarobljen u svom ukrašenom oklopu.

Bilo je neverovatno da su on i Kolinji od iste krvi. „Oni su ljudi i kraljevi podanici, takođe", rekla sam.

Piljio je u mene ispod oštrih obrva. „Muškarci? Onoga dana kada su k srcu prigrlili Kalvina, prestali su da budu išta drugo do đavolji nakot."

Umesto odgovora, podbola sam svoju kobilu napred, ka belom šatoru ukrašenom crvenim krstom, simbolom krstaša, koji su prihvatili i hugenoti. Moja pratnja me je sledila, a zveckanje amova i topot kopita narušili su tišinu. U daljini se dizao oblak prašine; grupa jahača jahala je ka nama. Ponovo sam zastala. Lukrecija je prošaputala: „Može da bude i zaseda. Šta ako vas zarobe?"

„Glupost." Podigla sam veo. „Ako me Balafre ne smatra nimalo vrednom, ne vidim kako ovi ljudi mogu drugačije da misle?"

Živahan mladić predvodio je hugenote koji su pristizali. Nosio je pancirnu košulju i belu tuniku bez rukava, stegnutu pojasom na struku. Njegovi pratioci bili su slično odeveni; ispitivala sam pogledom njihove redove ne bih li ga ugledala, ali Kolinjija među njima nisam videla. Mladić je zaustavio pastuva i prezrivo pogledao zapovednikov čin. Onda mi se obratio: „Želim dobrodošlicu vašoj milosti u Sveto bratstvo u Hristu, branioca jedine prave vere."

Znači, katolici imaju Sveti trijumvirat, a sada i hugenoti imaju svoje Sveto bratstvo. Pitala sam se šta bi Kolinji rekao na sve ovo izveštačeno držanje? Onda sam se pitala gde bi mogao da bude.

„Gde mogu da razgovaram s vašim vođama?" - upitala sam.

„U šatoru", odgovorio je mladić. „Ali, vaša milost mora da dođe sama."

Zapovednik je zarežao: „Njena milost nikuda ne ide sama. Imam naređenje da prenesem svaku reč koju razmenite."

„Onda ništa nećemo reći. Slobodno možete da se vratite u Pariz."

Kada je Monmoransi spustio ruku na dršku mača, umešala sam se. „Vaše vođe obećale su mi bezbedan prolaz." Pogledala sam u mladića. „Mogu li još uvek da ih držim za reč?

Zlurado mi se nasmešio. „Ako zapovednik sumnja u bilo šta, neka sumnja u sopstveni cilj. Mi ne spaljujemo žene i decu, niti vešamo pastore po drveću."

Pre nego što su započeli rat, požurila sam sama u hugenotski tabor.

Šator je bio veliki, od platna, i pružao je nešto malo zaštite od vrućine. Mladić mi je dodao pehar vode. Nekoliko časaka kasnije, na moje iznenađenje, Kolinji je ušao. Nosio je istu belu tuniku. Oslabio je. Dani

jahanja na suncu išarali su zlatom njegovu kosu i prolepšali mu crte lica.

Tek sada, dok se mladić klanjao u odlasku, mogla sam da uočim porodičnu sličnost. Kolinji i ja ostali smo sami.

„Vaš brat?“ - upitala sam, a on je potvrdio. „Najmlađi.“

„Znači“, primetila sam, „ovo je porodična stvar.

Nisam mogla da glumim zapanjenost. Negde u sebi sam znala. Čovek poput njega ne bi prihvatio progone nahuškane na njegovu veru. Ali zašto mi to nije rekao? Zašto me je ostavio u uverenju da je samo glasnik koji nema istinsku moć? Neizrečena pitanja gorela su na mojim usnama; nisam želela da nas ponizim sumnjom.

Stavila sam srebrni pehar pored sebe. „Dolazim da vam kažem da se ne nadate da ćete pobediti. Vojvoda od Giza i njegov trijumvirat imaju dvostruko više ljudi. Morate da se razoružate i da sklopimo sporazum.

Pogledao me je zamišljeno. „Više od ostalih, vi morate da znate da ovoga puta moramo da ostvarimo pravdu.

„Ovo nije pravda“, uzviknula sam. „Ovo je rat!“ Ućutala sam i naterala sebe da spustim glas.

„Ja bih primorala Balafrea da plati za sve što je učinio.

Njegove usne ispod brade sumorno su se nasmešile. Prišao je stolu zatrpanom mapama.

„Katarina, najzad je rekao. „On je jahao u Pariz na čelu legije; on vas i kralja drži kao taoce i zaposeo je Pariz. Kako nameravate da ga zaustavite bez sopstvene vojske?“

Izdao me je razum. Nisam u njemu videla nikakvu dvoličnost, niti pretvaranje. Njegova skrivena snaga našla je svoj cilj. Sada je bio vođa: vođa hugenota.

„Zašto mi niste rekli?“ - prošaputala sam. „Zašto mi niste dovoljno verovali?“

„Nikada nije bilo reči o poverenju.“ Okrenuo se i kleknuo ispred mene, kako bi mi uzeo ruku. „Vi ne razumete, jer ne vidite kako vlast kvari. Vi još verujete da logika može da zaleči sva zla; da ljudi poštuju razum, jer smo na kraju svi jednaki pred Bogom.“ Stisak mu se pojačao. „Ali Gizovi i vaša Crkva gledaju na nas kao na štetočine. Patnje se nikada neće okončati dok im ne pokažemo da ne mogu da ubijaju i pljačkaju bez posledica. Nisu nam ostavili drugog izbora.“

Pogledala sam naniže na njegove snažne, preplanule ruke na mojim rukama. „Verujem u Boga“, izustili. „Verujem da mnogi putevi vode ka Njegovoj svetlosti, a ne samo oni koje je Rim postavio. Ali gledala sam rat i ranije, u svojoj mladosti, i ne verujem da može išta da reši. Ne mislim da Bog obraća pažnju na to koliko ljudi ubijemo da bismo dokazali da smo u

pravu."

Ćutao je.

„Još uvek možemo da iznađemo miroljubivo rešenje", dodala sam, shvativši njegovu tišinu kao odobravanje. „Moj ukaz ostaje na snazi; hugenoti su još uvek pod zaštitom kralja. Ako pođete sa mnom u dvor, postaviću vas u Savet i..."

„Ne." Izvukao se od mene i podigao na noge. Lice mu se skamenilo i u paramparčad razbilo moje nade. „Sledeći put kada vidim vojvodu od Giza, to će da bude na bojnom polju. Vreme za razgovor je isteklo."

Izgubila sam svoj gambit. Zamislila sam buduću pustoš u kojoj će preovladati verski rat i ovo kraljevstvo, moju p osvojenu domovinu, pretvoriti u poprište - mesto spaljenih sela i uništenih letina, udovica i siročadi, očaja.

Ustala sam, a kada smo se pogledali, reči su mi izletele kao očajnička molba. „Ne mogu da vas zaštitim ako se odlučite za rat. Francuska je katolička kraljevina; za sada mora tako da ostane. Kralj ne kažnjava vašu veru; ako počinite izdaju, biću primorana da podržim trijumvirat i da se okrenem protiv vas.

„Znam", odgovorio je, tužno prihvatajući činjenicu. „Ja drugo i ne očekujem; vaš dolazak ovde bio je dovoljan. Sada morate da branite svoga sina, kralj a."

Glas mi se raspukao. „Onda se bar povucite. Odaberite drugo mesto da ratujete. Balafre ima na raspolaganju ceo Pariz da obnavlja snage. Masakriraće vas. Svi ćete izginuti."

Zakoračio je ka meni. Kad je ispružio ruke, podigla sam ruku. „Ne. Ne mogu da podnesem. Ne sada..."

Nežno je klimnuo glavom. „Razumem. Razmisliću o vašem upozorenju. Do tada, moja Katarina, molite se za Francusku."

Pre nego što sam mogla da odgovorim, okrenuo se i izašao.

Balafre me je sačekao u dvorištu Luvra. Posmatrao me je na konju i usta su mu se iskrivila. „Ove vreće na sedlu isuviše su pljosnate da bi u njima bilo hugenotskih glava.

Uzvratila sam mu istim surovim pogledom. „Odmah ćete osloboditi kralja i mene. Tek onda dobićete našu dozvolu da povedete rat za kojim toliko žudite. Biće vođen pod našom komandom, bez nepotrebnih silovanja i klanja. A admiralu Kolinjiju ne srne da bude naneta nepravda. Da li vam je jasno šta govorim? Ako ga uhvatite, dovešćete ga nama, gde će pravda biti izvršena."

„Savršeno", rekao je. Dok sam prolazila pored njega, hladno se nasmejao, uklonivši i poslednju sumnju u to da bi zasigurno lišio Kolinjija

života samo kada bi mu moj ljubavnik dopao šaka.

24

Sa Šarlom i ostalom decom povukla sam se u Sen Žermen. Kada se leto prelilo u žarke jesenje boje, izdaleka sam posmatrala našu vojsku predvođenu Balafreom i zapovednikom, ako gone Kolinjija, koji je prihvatio moj savet i povukao se; izabrao je da zauzme svako utvrđenje koje je mogao, gde su hugenoti činili većinu i bili spremni da mu pomognu.

Do septembra, hugenoti su osvojili trideset utvrđenja, a u bici blizu Orleana zarobili su zapovednika i odveli ga kao taoca. Balafre je bio razjaren. Rame uz rame s našim novim namesnikom, Antoanom Burbonskim, opkolio je grad i gađao ga kamenjem preko zidina; razrušio je sela i zasolio svaki izvor. Unutar grada hugenoti su gladovali, ali su još uvek bacali vrući katran s grudobrana i gađali neprijatelje kamenjem, sve dok vetrovi nisu doneli sneg da zamete mrtve, koji su trunuli podno zidina, a zalihe hrane skoro se sasvim istopile.

Svaki izveštaj koji sam primila budio je sećanje na užase iz mog detinjstva. Nikada nisam bila religiozna koliko sam se pretvarala; ali tih strašnih meseci, svake noći pre spavanja i svakoga jutra kada bih se probudila, prikovala bih se ispod raspeća i molila za Kolinjijev spas i Balafreovu smrt.

Onda je u decembru stigla vest da je Antoan Burbonski, muž kraljice od Navare, poginuo tokom opsade Orleana. Žana Navarska postala je udovica i poslala mi je pismo, u kojem se usudila da me okrivi što sam dopustila vojvodi od Giza da ugrozi Antoanov život. Zagrcnula sam se u čudu čitajući te reci. Ponašala se kao da sam ja odgovorna zbog njene nesposobnosti da drži svog šašavog muža daleko od okršaja. No, razumela sam njenu molbu i poslala sam njegovo telo da ga sahrani, uz strogo upozorenje da se uzdrži i da ne pozajmljuje novac ili oružje hugenotima. Nisam sebi smela da dozvolim da se ona uplete u sukob. Bila je kraljica, njena pomoć bi hugenotima dala legitimitet i usmerila Balafreovu srdžbu ka njoj. Ali, kako su se dani skratili a ja tumarala očekujući vesti s bojišta, zatekla sam sebe kako razmišljam o njenom snažnom nasledniku, dečaku koji me je tako duboko dirnuo na venčanju moga pokojnog sina. Kao i moja deca, bio je bez oca; pomisao o tom gubitku toliko me je uzrujala da sam jedne večeri sela i napisala mu pismo, nudeći mu utehu.

Kada sam ga zapečatila, upitala sam se da li će mu Žana dozvoliti da

ga pročita.

Ubrzo posle Nove godine, Balafre je krenuo u nove napade na hugenote zatočene u Orleanu. Slala sam Lukreciju u dvorište svakoga jutra da sačeka glasnike i jednog ledenog januarskog dana vratila se, zadihana od trčanja uza stepenice, s porukom u rukama.

Mora da mi se iznenađenje ogledalo na licu pošto sam je pročitala; Šarl me je zabrinuto pogledao sa stola za kojim je imao svoje jutarnje časove s Biragom. „Mamice, šta se desilo? Šta to ne valja?“

Napunio je dvanaestu godinu, doba nesigurnosti između detinjstva i mladosti. Bio je visok, ali je omršavio i postao brižan, a patio je i od nesanice. Njegove sobe bile su do mojih, tako da sam izbliza mogla da vodim računa o njemu, te kada sam spazila bojazan na njegovom licu, sabrala sam se pretvarajući se da sam ravnodušna.

„Reč je o Balafreu“, rekla sam. „Ranjen je.“

Oči su mu se suzile u dva proreza. „Da li će umreti?“ Pre no što sam mogla da odgovorim, zgrabio mi je poruku iz ruku. „Vojvoda Giz je pogođen“, čitao je naglas. „Atentator je izjavio da ga je Kolinji unajmio. Vaša milost mora odmah da dođe.“ Njegov smeh pretočio se u zlokobno kreštanje.

„Kolinji je platio ubistvo Balafrea. Odlično! Dodeliću mu orden zbog toga.“

„Ne, rekoh brzo, uznemirena njegovom plahovitošću. „To ne smete da govorite. Kolinji nikada ne bi unajmio ubicu. I za sada, Balafre je živ.“

Šari je zgužvao poruku u svojoj pesnici. „Ako bude sreće, ne zadugo. Kada krećemo u Orlean? Želim da vidim našeg gordog vojvodu pre no što umre, kako bih mogao da mu pljunem u lice.“ Nisam mogla da prestanem da se smejuljim dok sam otimala pismo od njega i mrsila mu kosu. „Suviše ste plahi, sine moj. Morate da naučite da ovladate svojim nagonima.“ Pripretila sam mu prstom. „Ostaćete ovde. Pustite da ja to obavim.“

Kako sam zakoračila u platneni poljski šator, ošamutio me je vonj gnoja i krvi, te umalo nisam povratila. Pokušavala sam da potisnem sećanja na smrt svoga muža dok sam stajala nad vojvodinim krevetom i gledala kako se Balafre napreže da udahne vazduh, nesvestan mog prisustva; na stolici pored njega sedela je njegova supruga, žena gorde lepote, osenčene brigom zbog predstojećeg udovištva. Čvrsto je držala ruku svoga sina, zlatnog dečaka, ne mnogo starijeg od mog Šarla, koji će uskoro naslediti titulu vojvode od Giza. Njegovo fino izvajano lice, naglašeno očima plavim kao dim, tipičnim za njegovu porodicu, bolno se zgrčilo kada je doktor promrmljao: „Bojim se da mu se bliži sudnji čas.“

Mladi Giz me je pogledao; u njegovom bolnom pogledu videla sam da

se bori da poveže zrelost koja se od njega očekivala i nešto drugo, tamno, van njegovog uzrasta. „Vaša milosti, da li bismo mogli da se nasamo oprostimo s mojim ocem?“ - rekao je glasom ogrubelim od žalosti.

„Naravno.“ Povukla sam se. Osetila sam se kao uljez. Osetila sam njihove poglede, neutešne majke i sina koji su znali koliko prezirem vojvodu i koliko priželjkujem njegovu smrt. Njima je njegov gubitak predstavljao pakao. Za mene, bila je to sloboda. „Morate da me pozovete ako...“, počela sam nesigurno, a gospođa De Giz je prošištala: „Postarajte se da bezočni ubica Kolinji plati za svoj zločin!“

Otišla sam u obližnji platneni šator, gde nam je Lukrecija natočila kuvano vino. Kada je izašla da osmatra ulaz, upitala sam Biraga: „Šta ste otkrili?“

Uzdahnuo je. „Svi govore isto. Balafrea je s leđa pogodio jedan od njegovih ličnih slugu, neki Poltro de la Mere, otpadnik od hugenota koji je 'prevrnuo kaput1 i pridružio se našoj vojsci. Mučili su ga i priznao je da ga je Kolinji unajmio da se ubaci među naše vođe da ubije Balafrea.“

Prstima sam stegla pehar. „Da li je to priznanje pouzdano?“

„Onoliko koliko je to moguće. Bičevali su De Merea dok meso nije počelo da mu visi u kaiševima. Poživeće samo toliko da izbegne konačno poniženje da ga pogube, vi ste nameravali da...?“

„Naravno. Ubio je Balafrea. Mora da umre zbog toga.“ Zastala sam. „Nema drugih dokaza?“

„Ako mislite na svedoke ili pisma, nema. A Kolinji poriče svu odgovornost. Izdao je saopštenje da je Poltro de Mere to na svoju ruku uradio.“

„Hvala bogu“, prošaputala sam, bez razmišljanja. Kada sam videla da se Birago namrštio, dodala sam: „Mer je prevrtač; možda je lažov koji želi da umeša Kolinjija. Njemu se ne može verovati.“

Birago mi se vragolasto nasmešio. „Ova novootkrivena naivnost vama uopšte nije svojstvena.

To je bila prva aluzija koju je načinio, otkrivši da zna za moju tajnu, pa sam ustuknula. Nisam želela da čujem njegovo prosuđivanje. Nisam htela da ono što sam imala s Kolinjijem bude okaljano njegovim bolnim istinama.

„Vi suviše pretpostavljate“, odgovorila sam. „Nisam naivna. Samo znam da Kolinji ovo ne bi učinio. On je častan čovek; da, jeste hugenot, ali nije kriminalac. Ovo je kukavičko delo.“

Birago je udahnuo. „Opsada se završila, hugenoti su opkoljeni. Balafre šalje uslove za predaju. Kolinji pristaje, a Balafre je ranjen sledećeg jutra. Po mom mišljenju, ovo nije slučajno. Kolinji je mogao da izgubi sve za šta se borio.“

Suočila sam se s njegovim pogledom. „Ne verujem. Ne on. To ne liči na njega.“

„*Madama*, vi više ne znate kakav je on.“ Birago mi se približio. „On je preuzeo hugenotsku pobunu i zaratio protiv nas. Morate da se ogradite. On ne srne da bude primljen dok se njegovo ime ne opere. A, ako to ne može, vi morate da ga osudite za izdaju i da se pobrinete da pravda bude zadovoljena.“

Ovo nisam želela da slušam; moja sopstvena duša bunila se protiv toga. Stajala sam kao sleđena, dok se Lukrecija nije iznenada pojavila na ulazu i šapnula: „Gospo, dolazi straža.“ Šapnula sam Biragu: „Izvinite. Kasnije ćemo razgovarati, zar ne? Okrenula sam se od njegovih pronicljivih očiju da bih kročila u noć, ogrnuvši se svojim ogrtačem. Nisam morala da čujem šta stražar prenosi; već sam znala. Balafre, moj neprijatelj koji me je unizio i vređao od mog dolaska u Francusku, bio je mrtav. Katolička stvar izgubila je svoga vođu. A ja sam bila slobodna da ponovo nastavim da vladam.

Išla sam preko spaljenih livada, osećala sam dim i pečeno meso iz vojničkih logora i nazirala sam razrušene tornjeve Orleana, kao slomljene zube na horizontu. Zastala sam da bih udahnula ledeni vazduh i pogledala u mesec ovenčan izmaglicom.

Samo tada dopustila sam sebi da razmišljam i o nezamislivom: šta ako je sve to istina? Da li je Kolinji, u očaju zbog svog skorašnjeg poraza, odabrao ubistvo? Da li bi žrtvovao sopstvene ideale, svoju etiku, koju sam uvek poštovala, da bi spasao svoju veru?

Uzdrhtala sam. Nisam želela da u to poverujem. Setila sam se ponosa na njegovom licu kada me je uveo u ambar u Vasiju, njegov bes i užas kada su nevini stradali, ali nisam htela da verujem da jedan zločin može toliko da mu iskvari dušu. Zajedno smo težili miru, uvek smo sarađivali u tom duhu. Ako nađu da je odgovoran za Balafreovu smrt, to će mu uništiti ime, pokrenuti beskrajne sukobe katolika i hugenota. Bilo je prosto neverovatno da bi čovek kog sam poznavala, tako oprezan i inteligentan, sve stavio na kocku.

Ipak, dok sam usamljena stajala na ovom ratnom zgarištu, morala sam da priznam, ma koliko teško bilo, da je Biragov savet bio prihvatljiv.

Možda čovek koga sam poznavala više ne postoji.

Dok me je ta misao prožimala, znala sam da je preda mnom strašan izbor. Ako ga budem vratila na dvor, sukobila bih se sa svetom za koji sam se borila da u celini očuvam za svoga sina. Ma koliko se gadila Balafrea, mogla sam već da predvidim kako bi tu vest primili katolici i Filip od Španije; kako bi taj jedan čin mogao da se izrodi u sukob koji bi podelio Francusku. Na Kolinjija i njegovu borbu već je pala senka, koju čak ni ja nisam mogla da rasteram. Naš san se završio. Sada moram da poslušam

Biragov savet. Moram da sačuvam Francusku.

Nisam smela da se prepuštam osećanjima; za tako što više nisam imala vremena.

Morala sam da očuvam kraljevstvo.

Trinaestog maja 1563. godine proslavila sam svoj četrdeset četvrti rođendan. Jedva da sam obratila pažnju na to, zaokupljena poslom nakon Balafreove smrti. U Parizu, ljudi su se okupljali satima po ledenom vetru, kako bi ispratili njegov kovčeg; plakali su i naricali, kao da je bio mučenik. Svi plemići od ugleda prisustvovali su njegovoj veličanstvenoj sahrani u Notr-Damu, uz jedan očiti izuzetak: ja sam naredila Kolinjiju da ostane na svom imanju u Šatijonu, još nesigurna u ishod istrage povodom vojvodinog ubistva. Kako bih umirila one katolike koji su tražili njegovu glavu, morala sam da pogubim De Merea; naložila sam da ga raščereče konjima u delu dvorišta za javnost palate De Grev, što je bio odvratan spektakl kom nisam prisustvovala.

Rat se završio. Smrću Antoana od Navare i Balafrea trijumvirat se raspao, te sam obnovila svoje namesništvo i Ukaz o toleranciji. Znala sam da moram da učinim još više. Naš sukob razorio je Francusku; morala sam da povratim poverenje hugenota u svoju politiku tolerancije, dok su katolici morali da nauče da poštuju moju vlast.

„Sta mislite da krenemo na put?“ - upitala sam Biraga dok smo sedeli za radnim stolom i odgovarali na pisma. „Sari će da napuni četrnaest godina sledeće godine, i tada će moći da se kruniše. Možemo da obiđemo sve gradove u kojima je bilo nemira i obezbedimo da se pridržavaju mog ukaza.“

Potvrdio je klimnuvši glavom. „Odlična ideja, mada će biti potrebni meseci putovanja i dosta novca. Kako ćemo da nađemo novac?“

„Pozajmićemo, naravno. Firentinski bankari uvek mi nude novac na zajam. Okupiću decu i dvor. Ko zna? Možda bih mogla čak i da ubedim Filipa od Španije i moju kćer Elizabetu da se sretnemo na granici. Nisam je videla četiri godine. Svima bi prijalo porodično okupljanje. Treba da počnemo da tražimo mladu za Šarla; moraće uskoro da se oženi, a Izabela od Austrije, rođaka Filipa od Austrije, bila bi savršena mlada.“

„A da ne pominjemo koliko bi ona učvrstila vaše savezništvo s carskom porodicom Habzburga.“ Zacerekao se. „To b i bio udar. Ipak, kraljeva veridba s katoličkom princezom toliko brzo nakon rata mogla bi da izazove uznemirenje kod hugenota. Svesni ste da je Filip ohrabrio svog nećaka, nadvojvodu Maksimilijana, da hapsi i spaljuje luterane u svojim provincijama u Austriji. Kao Maksimilijanova kćerka, Izabela je verovatno netrpeljiva poput svoje porodice.“

„Istina.“ Pažljivo sam razmišljala nekoliko trenutaka. „Dobro, nećemo da pominjemo predloge za brak dok se nešto ne bude rešilo. Naložiću zapovedniku da isplanira put. Kao što kažete, mesecima ćemo biti odsutni, a on je poslednji član trijumvirata. Neću da ga ostavim ovde da muti i stvara neprilike.“

Nakratko, zavladala je tišina. Onda je Birago rekao: „Jeste li nešto odlučili za Kolinjija?“

Skrenula sam pogled. „Čuli ste rezultate istrage“, tiho sam prozborila. „Uprkos brojnim Gizovim podmićivanjima, nijedan sudija nije pronašao dokaz da je Mere bio unajmljen da ubije Balafrea. Ali, vi me pitate hoću li ću ga pozvati da nam se pridruži; mislim da to ne bi bilo mudro, bar ne ovoga puta.“

Čula sam kako je s olakšanjem odahnuo dok se naginjao nad papire. Sve u svoje vreme, rekla sam sebi. Kasnije ću videću šta da učinim s njim. Ne još; bilo mi je potrebno ovo vreme, daleko od njegove neodoljive privlačnosti, od strasti koju smo delili; bilo mi je potrebno da pomirim sopstvena, protivurečna osećanja, zbog onoga što se zbilo među nama.

Birago me je vratio u sadašnjost. „Kada biste želeli da krenemo na put?“

„Početkom sledeće godine“, prelomila sam. „Pitaću Kozima za srećan datum. Sada, hajde da završimo ova pisma i da sazovem Savet. Potrebna nam je njihova saglasnost pre no što krenem da prosjačim za novac.“

* * *

Božić smo proslavili u Fontenblou, na šta sam potrošila pozamašnu svotu, odlučna da prikažem naš ugled. Šarl se oduševljeno kikotao kada su sokolovi sa zvončićima iznenada nisko preleteli stolove ukrašene girlandama, dok je Herkul proždirao slatkiše koliko god je mogao. Moja kći Klod došla je u posetu iz Lorene, severoistočnog vojvodstva kojim je njen muž vladao; otežala i smirena u trudnoći, što je redak slučaj kod žena, sedela je s mudrim osmehom, dok su Anri i Margo predvodili dvor u plesu.

Pod sjajem baklji, svilenkasti ten moje Margo dopunjavao je Anrijevu mačju gracioznost. Uhvatila sam sebe da trepćem i gutam suze dok ih gledam, da u njenoj eleganciji i prefinjenosti moga sina prepoznajem njihovog oca i dedu. Te noći bila sam srećna što sam preživela rat, spasla ih najgoreg. Bili su zdravi i snažni; oni su bili budućnost porodice Valoa. Sve što sam učinila, učinila sam zbog njih, zbog onog časa kada više ne budem bila ovde da ih vodim.

U žaru svog materinstva, verovala sam da još mogu da utičem na

budućnost.

25

Napustili smo Loaru u proleće.

U poslednjem trenutku morala sam da ostavim malog Herkula kod kuće na brigu Imerijevima, pošto je preležao blaži vid malih boginja. Oporavio se, ali su lekari smatrali da je suviše slab da bi izdržao toliko dugačak put. Doktor Pare je vodio računa o njemu i ponovo me je uverio da će brzo ozdraviti, mada bi gnojni čirevi mogli da ostave ožiljke, a groznica da spreči njegov rast. Osetila sam grižu savesti što ga ostavljam, pa sam ga okružila s još sijaset slugu i lekara, naredivši im da me odmah pozovu ukoliko nešto krene naopako.

Margo i Anri pošli su s nama, zajedno s Biragom i mojom pratnjom. Čak sam dobila i novu kočiju s dobrim tapacirungom i utisnutim zlatnim „K“ na vratima, odakle sam mogla da upravljam državom dok putujem. Nosili smo sve što može da nam bude potrebno - dovoljno nameštaja, konja, mula, domaćih životinja i slugu, da smo mogli da snabdemo jedan omanji puk.

Biragova mreža obaveštajaca stalno me je izveštavala. Tako sam i saznala da je Filip poslao odgovor da razmišlja o mom predlogu da se susretnemo. Ni najmanje nisam sumnjala da će na kraju pristati, pa sam bila presrećna pri pomisli da ću uskoro ponovo zagrliti Elizabetu.

Obišli smo mnogo gradova, od normandijskih stenovitih obala, kroz vinograde Burgundije, do zlatnih polja Overnja.

U poznu jesen stali smo da predahnemo u mirnom gradu Salonu u Provansi. Nisam poslala glasnika unapred, ali me je Nostradamus dočekao na pragu svoje kuće, kao da me je nedeljama očekivao. Vidno je ostario i crna odeća naglašavala je njegovu sedu bradu i ćelavo teme; dok se, istovremeno, oštra vidovitost u njegovim očima izbrusila i postala prozirna kao dijamant.

Poklonio se, oslanjajući se na neku stvar od poliranog drveta, koja je bila prava isto onoliko koliko je on bio sav kvrgav, potom smo ušli u predsoblje ukrašeno obojenim nameštajem. Žena, živahna poput jarebice, prišla je da mi skine ogrtač. „Vaša milosti, počastvovani smo“, rekla je, okrenula se i pripretila mu prstom. „Dobro, ne smete da dozvolite da žedna ode gore u vašu radnu sobu. Ostavila sam vrč s jabukovačom na stolu i očekujem vas oboje u trpezariji, pre pet, na večeri.“

Pobunila sam se. „Nema potrebe. Mogu da večeram kasnije s dvoranima.“

„Ne dolazi u obzir. Vaša milost mora da ostane. Nećemo da dozvolimo

drugačije. Hajdete, moja dušo“, zamolila je Lukreciju. „Imam divan krčag za nas u kuhinji.“

Ništa nisam rekla, mada sam bila iznenađena. Nikada nisam ni pomislila da bi Nostradamus mogao da ima nekoga tako snažnog da mu uređuje privatni život. „Gospođa Sen-Ter smatra da sam njeno vlasništvo“, požalio se dok me je vodio uz brojne stepenice, koje su mi oživele uspomene na jedno drugo stepenište, u jednoj drugoj zemlji, gde je, takođe, vazduh bio natopljen alhemijom. Nostradamusova radna soba bilo je prostrano potkrovlje, kojim je dominirala upečatljiva zvezda od stakla postavljena na tronožac i police po zidovima, ispunjene knjigama i svicima. Mogla je to da bude i soba bilo kog uspešnog doktora koji se trenutno bavi astronomijom.

„Očekivao sam vas, natuknuo je, dok se bolnim korakom kretao do manjeg stola i krčaga.

Pogledala sam stari, bakarni lavor na njegovom stolu. „Šta je to?“

„Tu mi se iskazuju vizije.“ Zastao je odmeravajući moju reakciju. „Iznenađeni ste. Niste valjda očekivali kazan?“ Zacerekao se. „Drži vodu; to je sve što mi je potrebno.

Dodao mi je vrč. Dok je nastavio da pretura po svojim papirima, povirila sam u lavor i videla, na moje razočaranje, da je prazan. „Molim vas, sedite. Imam nešto za vas.

Spustio mi je svitak u ruku. Dok sam ga odvijala, videla sam mapu koja opisuje kretanje planeta, zamršene dijagrame i matematička objašnjenja. Vazduh se zgusnuo. Pitala sam se da li on menja atmosferu u kojoj živi onako kao što razne soli boje tečnosti.

„Ova mapa“, rekao je, „opisuje ukratko deset godina vaše budućnosti. U njoj su važni događaji koji obeležavaju vaš život. Zbog toga ste ovde, zar ne? Da saznate da li su moja proročanstva istinita?“

Drhataj mi je prostrujao niz kičmu. To mi nije bila namera, ili sam bar tako mislila.

Coknuo je jezikom. „Ipak, vi sumnjate u mene. Zar nisam predvideo smrt vašeg muža? Zar nisam rekao da ćete vladati i vi sada vladate umesto vašeg sina Šarla?“

Zurila sam u njega. „Mislila sam da ste rekli da ne razumete svoja proročanstva.“

„Obično ne. Tek kada se nešto ostvari, vizije postaju jasnije.“

„Razumem.“ Stavila sam svitak na njegov sto. Nisam više uživala u predskazanjima, naročito ako je to značilo da mi je ostavljeno da ih sama tumačim.

Nostradamus je rekao: „Maestro Ruđeri je vaš službenik,

pretpostavljam? On može da objasni kartu. Nema ničega tajanstvenog tamo, samo moja zapažanja, zasnovana na godinama proučavanja zvezdanog poretka, na dan i čas vašeg rođenja.

Nisam čula prebacivanje u njegovom glasu, a ipak sam se postidela što nisam obratila pažnju na njegova upozorenja o mom astrologu. „Ruđeri nije sa mnom“, rekoh. „Zar ne možete da mi kažete šta mapa govori?“

„To bi nam oduzelo previše vremena. Mogu da vam kažem da morate da zaštitite princa od Navare.“

Stomak mi se zgrčio. Jasno sam se sećala dečaka koga sam zagrlila i vizije u kojoj sam ga videla pre nekoliko godina: ponosnog i sigurnog na crnom konju, s belom perjanicom na kapi...

„Morate da ga čuvate“, dodao je Nostradamus, kao da može da čita moje misli. „Vi ste dve polovine jedne celine. Jedno drugome ste potrebni, kako biste izneli svoje sudbine.“

„Dečak ima skoro dvanaest godina i živi sa svojom majkom, počela sam, duboko udahnula, usudivši se da po prvi put preispitam tu stvar. „Žana vlada Navarom kao da je zaseban svet; to možda i može da se kaže, jer je Pirineji, uglavljeni kao rakije između nas i Španije, štite od muka kojima smo mi izloženi. Jednoga dana njen sin će je naslediti. Kako on može da mi bude toliko važan?“

„On to jeste“, Nostradamus je uzvratio ljutitim, samouverenim tonom, koji je podrazumevao da mi nisu potrebna dodatna objašnjenja. „Ipak, naša budućnost je tečnost. Da nije toga, ne bi imalo smisla živeti.“

Zašto on uvek mora da bude tako neodređen? Ipak, ako je znao o mojoj budućnosti... Uzela sam pehar i ispila ga. „A moji sinovi...?“ Tek kada sam upitala, osetila sam dubok, unutarnji strah. „Fransoa, moj najstariji sin, umro je mlad. Da li su i moji drugi sinovi osuđeni da umru mladi?“

„Vaša preostala deca doživeće zrelost“, rekao je na moje olakšanje. Savio je svitak i ubacio ga u kožnu tubu. „Bolje će se ovako sačuvati tokom puta.“ Ispružio je ruku. „Hajdemo sada da večeramo. Pečeno jagnje gospođe Sen-Ter pravo je čudo.“

Posle obilnog obroka, Lukrecija i ja smo se oprostile. Uvijene u ogrtače, ćutale smo na putu do tabora. Pošto me je Lukrecija smestila u krevet, ležala sam budna i posmatrala kako mesec klizi preko tavanice. Prožela me je misteriozno osećanje da se Nostradamus i ja više nikada nećemo sresti i da je ova mapa bila poslednji poklon, mapa za budućnost na koju mogu da utičem. Utonula sam u san. Sanjala sam.

Trčim niz hodnik. Zvona zvone u daljini. Mokra sam od znoja. Vrelo je, čistilište. I drugi trče oko mene, nejasne, preplašene siluete ljudi. Strah se uvukao u mene; znam da se nešto strašno događa, nešto od čega ne

mogu da pobegnem. Lelek para noć. Sledeći se ponovo čuje; onda još jedan i još jedan vrisak; sledi bolni vrisak. Čuje se bat koraka. Saplićem se i skoro padam, povlačim se dok istražujem rukama i hvatam se za vlažan zid. Pod je klizav. Gledam naniže i vidim kako krv prekriva kamene ploče, prska po zidovim, a poput iskrzanih traka, uvijajući se kaplje svuda. Čujem očajnički krik: „Ne, ne njega"... i shvatam da je to moj glas...

Probudila sam se dahćući, zapletena u čaršave mokre od znoja. Noć je bila mirna, ledeno tiha, ali sam mogla da osetim talasanje u vazduhu, kao da se nešto borilo da prihvati neobičan oblik.

Lukrecija je ustala s pomoćnog ležaja. „Moja gospo, da niste bolesni? Da pozovem lekara?"

„Ne. Sanjala sam... jezovit san." Ispričala sam joj šta sam videla. „Bilo je tako stvarno. Još mogu da osetim krv pod nogama. Pokušavala sam da spasem nečiji život."

Piljila je u mene. „Ali čiji?"

Umirila sam se. Predskazala sam smrt uoči nesreće moga muža, mada nisam znala da se odnosi na njega. Ovaj san bio je isto tako snažan i isto tako neizbežan. Srela sam Lukrecijin pogled. „Ne znam ko je to, ali mislim... mislim da je to bio Navara."

„Sin hugenotske kraljice!?" Zakolutala je očima. „Znate da ga čuva kao jastreb. Vi ne možete ni od čega da ga spasete, jer je ona uvek tamo. Hajde da spavate. Iscrpljeni ste, isuviše smo jele u prorokovom domu. Još ste i zabrinuti jer ne znate da li će Filip od Španije dopustiti da se sretnete sa svojom kćerkom. Vaši živci se poigravaju vama."

„Da, mora da je to u pitanju. Suviše sam napeta."

Odvukla sam se do ležaja. Uvukla sam se među čaršave i podigla pokrivač do vrata. Ali ostala sam budna satima, prebirajući san po glavi. Mada sam razmišljala da se posavetujem s Nostradamusom, znala sam da to neću učiniti. Rekao mi je sve što je mogao i nije mi bila potrebna njegova potvrda da nekako moram da dovedem mladog Anrija od Navare na svoj dvor.

Danima posle toga razmišljala sam o svom snu, ali moja pisma kraljici Žani od Navare bila su uzaludna. Odbila je da mi pošalje svoje dete, navodeći da je moja namera da se sretnem s Filipom od Španije sramota, jer su je užasavali njegovi progoni protestanata. Čak je sebi dopustila da me obavesti kako su mi zbog napuštanja admirala Kolinjija, koji je bio oslobođen optužbi nakon Balafreovog ubistva, hugenoti dali nadimak Madam Guja, te da mi ona nikada ne bi poverila svog naslednika, bez obzira što je u naslednoj liniji za francuski presto bio odmah iza mojih sinova.

Razjarile su me njene uvrede. Ukopana u svom planinskom utvrđenju, izolovana od nesloge i klanja koji su skoro uništili Francusku, nije imala predstavu o teškoćama koje sam podnela. Što se tiče Filipa od Španije, nisam imala nikakvih saznanja o tome da li je prihvatio susret, ali sam znala da nema svrhe da je o tome obavestim. Od dana kada je moj svekar pokušao da je upotrebi kao piona, kako bi ponovo osvojio Milano, ponašala se kao da sam ja kriva za svaku nedaću u njenom životu.

Spakovali smo naše stvari i krenuli južnije, tamo gde nas je Mediteran prizvao svojom plavom toplinom, a mirisima timijana i ruzmarina blažio naša čula išibana vetrom. Konačno, dok smo se odmarali u belom gradu Marselju, u kome sam ja pre trideset dve godine prvi put kročila u Francusku, stigla je vest iz Madrida. Navodeći kao razlog još jednu, u nizu bezbrojnih pobuna flamanskih luteranaca i ostale probleme, u koje je duboko utonulo njegovo prostrano carstvo, Filip je poslao izvinjenje što ne može da nam se pridruži. Bila sam sva ustreptala zbog skorašnjeg viđenja sa svojom kćerkom, mada bih veći deo vremena morala da posvetim razgovaru s vojvodom od Albe, koga je Filip imenovao za svog zastupnika, oko mog predloga za Šarlov brak.

Leto nam je donelo paklenu vrućinu čineći nas još nervoznijim. Svima je već bilo dosta skromnih obroka, kisele vode i lošeg smeštaja. Šarl je dobio groznicu na pola puta do Bajone te je, gunđajući celoga puta, bio prinuđen da putuje u mojoj kočiji. Kada smo stigli u veliku seosku kuću rekviriranu za nas, zatražio je da se vrati u Pariz.

Složila sam se. To bi mi najviše odgovaralo, ali sam ga podsetila da smo došli da vidimo Elizabetu. Naredila sam dvoranima da obuku najlepšu odeću i pregledala sam obližnja mesta na kojima možemo da priredimo svečani doček.

Odabrala sam brežuljak pored reke Bidasoa, čije su tamne vode oticale u Španiju. Tamo smo se okupili, pod suncem koje je nas je pržilo pravo kroz baldahine. Šarl je sedeo odeven u svoju zvaničnu, dužu jaknu i kraljevsku kapu, znoj mu je natapao smeđu kosu, dugu do ramena. Nedavna groznica toliko ga je iznurila da ništa drugo nije mogao da radi do da se mrgodi na Margo i Anrija, koji su igrali šah i kojima, očigledno, vrućina nije smetala. U dvanaestoj i četrnaestoj godini, bili su blagosloveni snagom, te nisu dobili rane od jahanja, niti su imali tegoba sa stomakom i drugim bolestima koje su mučile nas ostale. Srkutala sam desertno vino, dok sam pokušavala da pogodim iz kog pravca bi Elizabeta mogla da naiđe, a vrelina mi je oker-žutu haljinu koju sam nosila, zalepila za kukove poput druge kože, pa sam se pitala hoću li moći da ustanem kada zatreba, ili ću se samo istopiti u baru podno kćerkinih stopala.

Udaljeni zvuk truba privukao mi je pažnju. Mahnuvši dvoranima da ustanu, iskoračila sam napolje u bleštavo popodne. U daljini, pojavile su

se mlitavi barjaci povorke. Kada sam uočila dve prilike koje su predvodile kolonu, zadigla sam suknje i požurila napred.

Povorka je stala. Videla sam avetinjsku figuru Albe kako silazi s konja i pomaže mojoj kćeri da sjaše. Iza nje pojavila se još jedna prilika - omanji čovek odeven u crno, koji je na glavi nosio čudan, visoki šešir, s bež perjanicom.

Uzeo ju je za ruku i krenuli su ka meni.

Njena bordo haljina bila je u skladu sa španskom modom, krute suknje nabrane preko uzanog žičanog žipona, koji je davno izašao iz mode u Francuskoj, njene smeđe lokne uvijene ispod kape protkane dijamantima. Kada sam prišla, bez daha od trčanja, videla sam da su joj oči utonule u podočnjake, usta stegnuta, kao od bolesti.

Čovek pored nje bezizrazno me je posmatrao. Koža mu je bila kao uglačana slonovača, kratko podšišana srebrnoplava bradica pokrivala mu je špicastu bradu. Znala sam tu bradu; videla sam je bezbroj puta na portretima koje nam je na dvor slala porodica Habzburga. Bila sam potpuno nespremna za ovo.

Elizabeta je progovorila: „Majko, smem li da vam predstavim Njegovo veličanstvo, kralja Filipa Drugog, mog supruga.“

Filip je povio glavu. „Gospođo Mediči, kakvo zadovoljstvo. Njegov pozdrav izrečen je veoma odmereno; kada sam mu srela pogled, spazila sam bledoplave oči, u senci oboda njegova šešira.

Elizabeta se prepustila Šarlovim zagrljajima i ispitivačkim pogledima koje joj je Margo uputila. Oni su bili deca kada je ona otišla i bili su zbunjeni, pitajući se ko bi ova nepoznata, ozbiljna žena mogla da bude.

Onda smo prisustvovali zabavi napolju. Dok smo jeli, razmišljala sam o njegovom odgovoru, gledajući kako tankim prstima tapka po butini kad god bi mu servirali novi tanjir s pečenim fazanom, patkom ili srnetinom. Jeo je umereno, bez i najmanjeg znaka da mu se dopada to što jede. Ceo dvor je netremice posmatrao. Ovde je bio strašni kralj Španije, legenda među katolicima. Bio je odmeren u govoru i nastupu, mnogo niži nego što ga je moja mašta zamislila, nežnih ruku, skoro devojački stidljiv, kao da nije navikao na pažnju. Ipak, uhvatila sam kako mu pogled, kao u ptice grabljivice, često leti ka Elizabeti, pa sam se uznemirila, pitajući se da li on ima i drugih motiva osim porodičnog okupljanja.

Znala sam da je običaj da španske kraljice ne istupaju u javnosti, ali mi se nisu svidele mutne oči moje kćeri, kao da je izdvojena od svega što je okružuje. Naš razgovor bio je bezličan, otuđen; kako su se svečanosti nastavile, raskoš i večere svake večeri, lov ili veslanje na reci svakoga dana, uspela sam da ulovim malo slobodnog vremena s njom nasamo, kada su Šari, Anri i ostala gospoda odveli Filipa i njegovu svitu u lov sa

sokolovima.

Pozvala sam Elizabetu na dugačku galeriju, s pregrađenim, izbočenim prozorima koji su gledali na reku. Za nama, išle su naše sluškinje, psi i Margo, koja je vukla stopala po podu, jer joj nisam dopustila da se pridruži dvoranima u krvavoj zabavi.

Pre ičega drugog, upitala sam je za zdravlje, na šta je Elizabeta izjavila: „Moj muž zahteva da se svi ukazi o toleranciji ponište, a katolicizam proglasi jedinom pravom verom u Francuskoj. Svi koji žele da promene veru moraju da traže oproštaj. Oni koji to ne žele, moraju da umru."

Još na nogama, zastala sam i pogledom je odmerila. „Zašto mi to sam nije rekao? Ovde je nedeljama, jede za mojim stolom. Da li vi treba da predstavljate njegovog izaslanika?"

„Ja... sam njegova supruga i kraljica. Moja je dužnost da govorim s vama."

„I tako, zaključujete da treba da mi delite savete, svojoj majci, kako treba da upravljam svojom kraljevinom?"

„To nije vaša kraljevina. Moj brat Šarl je kralj Francuske."

Klepnula sam rukom Lukreciji, koja je izgurala Margo i ostale van čujnog polja. Sačekala sam da prođe nekoliko minuta pre no što sam progovorila: „Radovala sam se našem susretu svakoga dana od kada ste otišli. Bolno mi je i da pomislim da sam učinila nešto što bi vas povredilo."

„Dozvolili ste jereticima da preuzmu Francusku. To je ono što vređa."

Zagledala sam se u nju u neprilici. „Blagoslovena Device", rekoh. „Šta je on to vama učinio?"

„Ako mislite na mog supruga, on je potpuno odan." Zastala je, osetila sam kako je njena ruka skliznula u moju. Prsti su joj bili hladni. „Morate da me saslušate." Osvrnula se preko ramena ka ženama koje su se skupile oko tapiserija da bi se igrale sa psima. „Filip neće pristati ni na kakav kompromis. Veruje da nikada nećete okončati ustanak hugenota. Da se ja nisam umešala kada je Balafre uhvatio vas i Šarla, poslao bi vojsku da pomogne Gizovima."

„Vi ste se umešali?"

„Nisam želela da otežam situaciju: ali možda to neću moći da učinim sledeći put. Podigla je oči i prvi put od kada je došla, pogledala me je onako kako je pamtim. „Imala sam pobačaj pre šest meseci. Samo što nisam umrla. Zato je Filip odlagao svoj odgovor oko našeg susreta s vama. Bojao se da neću imati snage da putujem."

Nisam mogla da se pomerim. Oči su mi se napunile suzama.

„Onda sam shvatila da možda neću dugo živeti", dodala je. „Odlučila

sam da učinim što mogu, da postignem mir između naših dveju država. Filip zna sve što se ovde dešava i nije mu bilo drago što ste oslobodili Kolinjija nakon što je naručio Balafreovo ubistvo.“ Povela me je, bez opiranja, do obližnje prozorske niše. Sela sam, preneražena, na stolicu s jastučićima, pored nje.

„Mama, molim vas“, rekla je. „Slušate li me?“

„Da“, prošaputala sam. „Slušam. Veoma mi je žao. Samo da ste mi kazali. Došla bih do vas. „Gubitak moga deteta bila je božja volja. Govorim o Kolinjiju. Trebalo je da ga osudite na smrt. Zašto to niste naredili?“

„On... je bio oslobođen/1 Obrisala sam oči nadlanicom. „Naložila sam istragu, ali niko nije mogao da utvrdi da je učestvovao u tome.“

„To nije bitno. Nema katolika u Evropi koji veruje u njegovu nevinost. Ako nije naručio ubistvo, priželjkivao je Balafreovu smrt i predvodio pobunu protiv svoga kralja.

„Ne protiv svog kralja“, pobunila sam se. „Predvodio je pobunu protiv Gizovih. Moje dete, vi nemate predstavu šta su oni počinili i šta bi sve učinili da Balafre nije umro. Vaš brat i ja još bismo bili njihovi zatvorenici, dok bi on i Mosinjor vladali zemljom.“

„Neka bude tako, ali ne možete večno da igrate na obe strane. Na kraju, moraćete da se opredelite.“

U mislima sam ga videla kakav je bio u Šenonsou, isklesan od mišića i kostiju, vrelog daha, dok se naginjao nada mnom... Glas mi je zapeo u grlu. „Zar ne vidite? To što je učinio, učinio je za Francusku. Ne mogu da ga osuđujem za nešto što bih i sama uradila da mi se ukazala prilika.

„Onda rizikujete sve. Podigao je vojsku. Zašto mislite da to neće ponoviti?“ Dok je govorila, nije skidala oči sa mene, kao da ljušteći slojeve moje kože želi da razotkrije moju skrivenu tajnu. Uzdahnula je i lako ustala na noge.

„Blagi bože, vi ga volite.“

Ščepala sam je za ruku. „Ne“, čula sam sebe kako izgovaram laž oštru kao sečivo na mom jeziku. „Brinem o njemu, jer je tokom teških vremena koje smo imali s Gizovima, on brinuo o meni. Nije to što vi mislite.“

Ukočila se. „On je jeretik. Nije vredan vaše brige. Neće biti mira dok on i njegova sorta žive. Morate Francusku da oslobodite takvih, jednom i zauvek.“

„Vi mislite da zbog njihove vere treba da ih pogubim? Oni su ljudi, Elizabeta; ljudi, ne čudovišta. Ne mogu da ubijem hiljade podanika Francuske.“

„Oni su prokleti. Izvukla je svoju ruku iz moje. „Morate da zaštitite Francusku od onih koji je skrnave. Filip je u pravu: izgubili ste svoju veru. Morate da se molite bogu da vam da snage.“

„A vi ste postali velikošpankinja!“ - ljutito odbrusih. „Zaboravljate da u Francuskoj ne ubijamo svoje podanike bez razloga.“

„Ima li većeg razloga od jeretizma i pobune, pa odbrana naše Svete crkve? Vi morate...“

Glas joj se presekao. Dok sam se osvrtala, spazila sam Filipa kako dolazi niz galeriju, sam.

„Pretopio je za lov sa sokolovima“, rekao je došavši do nas. „Pomislio sam da treba da se vratim, kako bismo mogli da razgovaramo. Nismo imali kada, gospođo, a imamo da razmotrimo važna pitanja.“

Spazila sam upozorenje u Elizabetinim očima, ali sam ga prenebregla dok sam posmatrala ovu urednu figuru i razmišljala o dogmi koju je usadio u moju kćer. „Vaša supruga rekla je dovoljno, gospodine. Zaista, potrebno je da razgovaramo. Volela bih da čujem vaše mišljenje iz vaših usta.“

Zraci užarenog podnevnog sunca pali su kroz prozor, pred naše noge. Ustala sam i krenuli smo niz galeriju dok su se naše senke stapale na uglačanom drvenom podu.

„Previše očekujete od mene, započela sam, bez uvoda.

„O? - čula sam podrugljivo iznenađenje u njegovom tonu. „Vi ste se uvek izjašnjavali kao odana katolikinja. Sad imate priliku da dokažete svoje reči.“

„Ja *jesam* odana“, uzvratila sam. „Ali nikada nisam rekla da ću voditi sveti rat protiv hugenota.“

Zastao je. Videla sam kako mu vatra kulja iz ledenih očiju. „Sveti rat već je počeo. Sada je pitanje ko će pobediti. Ako biramo između dve mogućnosti, u mome je interesu da to budete vi.“

Posmatrala sam ga. „Vidim da cenite iskrenost. Okrenula sam se i nastavila da hodam putem kojim smo došli, terajući ga da me sledi. Galerija se pusta ispružila pred nama; moja kći i njene dame su otišle. „Dozvolite da vam obrazložim situaciju“, rekoh. „U Francuskoj je mir. Imali smo dosta poteškoća, ali one su prošle, što verujem treba da bude razlog za radovanje. Naposletku, vi se brinete zbog našeg dobra, zar ne?

„To nije objašnjenje, gospođo. To je izvinjenje. Vi niste toliko stekli mir koliko ste produžili neizvesnost.“

Zastala sam u pola koraka. „Gospodine, recite mi: šta biste vi uradili da imate pola plemstva koji su se izjasnili kao jeretici, dok je druga polovina željna krvi? To nije laka situacija, uveravam vas.“

Osmeh mu je ličio na mehanički kruto izdizanje bezbojnih usana. „Vi znate šta bih ja učinio.“ Nagnuo se ka meni, dah mu je bazdeo na beli luk. „Glave nekoliko lososa vrede više od hiljadu žaba. Iskorenite hugenote i imaćete mir.“

Gledala sam ga netremice. „Da li vi predlažete da započnem masakr?“

„Predlažem da iskoristite sve oruđe koje svaki princ ima na raspolaganju. Vi ste Medici. Mora da znate ljude koji će za novac obaviti vaš nalog?“

Povukla sam se korak unazad. „Da li biste se ovako ponašali prema svojim podanicima u Španiji?

Začkiljio je očima. „Ja nikada svojim podanicima ne bih dozvolio da zabrazde toliko kao vaši. Sada me zanima kako nameravate da se izborite s njima? To je jedini razlog zbog kog sam ovde sa svojom kraljicom.

„Da, videla sam koliko uticaja imate na moju kćer“, odbrusila sam pre nego što sam mogla da se zaustavim. „Čini mi se da smo rekli sve što smo imali da kažemo. Ako nas hugenoti ponovo budu izdali, odlučiću sa svojim sinom, kraljem, šta ćemo da preduzmemo; jer, budite uvereni, ubuduće nećemo trpeti pobunu. No, ono što vi predlažete nije razumno.“

Okrenula sam se da krenem. Uhvatio me je za ruku. Kada sam se okrenula ka njemu, videla sam lice za koje sam znala da se krije ispod njegove hladne maske - lice ispunjeno mržnjom i netrpeljivošću, baš kao što su i bile kosti ispod njegove kože. „Skinite im glave“, prosiktao je, „a ja ću dati svoju austrijsku rođaku da bude kraljica vašem sinu, princeze za vaše druge sinove i krune za sve. Spreman sam da budem velikodušan. Ali ako me izdate, madam De Mediči, vi ćete osetiti posledice.“

Pogledala sam u njegovu ruku. Povukao ju je, kao da je povređena. „Prvo pošaljite nećaku“, rekoh, „a ja ću razmisliti o ostalom. Do tada, želim vam ugodno popodne, gospodine.“

Produžila sam niz galeriju, osećajući njegove oči kao strele na svojim leđima.

Srela sam mnogo surovih ljudi u svom životu, ljudi koji su ubijali zabave radi, ljude čija je glad za razdorom kao otrov strujala njihovom krvlju, ali me niko nije iznervirao kao Filip Drugi. On je bio sve protivu čega sam se borila; bio je moj stric Klement, Balafre i Monsinjor; bio je razoran, krut, kao ljudi koji je rade isključivo po svome, čije su duše crne i očekuju - ne, traže - da ispunim njihove zahteve zato što sam žena.

Nikada, zaklela sam se dok sam napuštala galeriju. Nikada više neću da budem pion muškaraca.

Vladaću Francuskom onako kao što smatram da treba, pa šta bude.

* * *

Još jednom, stajali smo na obalama reke Bidasoa, oštar vetar parao je nebo. Mada je bio kraj jula, vrelina je ustuknula pred vetrovima, preranoj

jeseni, a ja sam zagrlila Elizabetu dok se spremala za odlazak. „Moraš da vodiš računa, mrmljala sam sećajući se kako sam izgubila bebu u tajnosti. „Zapamti, mnoge žene koje su imale spontane pobačaje uspevaju da rađaju zdravu decu."

„Da, marna." Pogledala je ka Filipu, koji je već uzjahao konja i bio okružen svojim ljudima. Njena usta su se otvorila, ali resko gakanje nadjačalo je njen glas. Obe smo pogledale ka obližnjem stablu lipe. Dva gavrana virila su sa njenih najnižih grana, neprijatno grakćući.

Onda su utihnuli i posmatrali su nas svojim crnim, zlokobnim očima.

Prošaputala je: „Loš znak." I kada sam htela da se usprotivim, jer sam njeno sujeverje smatrala još jednim nemilim španskim uticajem, ozbiljnost na njenom licu me je zaustavila.

„Razmišljaćete o svemu o čemu smo razgovarale?" - upitala je.

Oduprla sam se porivu da joj odgovorim. Nisam želela da svađa pokvari naš rastanak.

„Hoću."

Tad mi se po prvi put tokom posete iskreno nasmešila. Na trenutak nestala je ona stroga kraljica i Elizabeta je ponovo bila moje dete, kćerka koja mi je pružila tako mnogo utehe. „Volim vas, Elizabeta", rekla sam. „Ako vam ikada budem potrebna, prepešačiću Pirineje da bih bila s vama.

Zagrlile smo se i okrenula se ka svome konju, dok joj je vetar vitlao ogrtač.

Ostala sam na obali reke dok kolona nije nestala. Šarl mi je prišao i šapnuo: „Otišli su. Mogu li da uđem unutra? Pregladneo sam."

Klimnula sam glavom i okrenula se, ophrvana tugom.

Iznad mene, gavrani su se vinuli u olujno nebo.

26

Krenuli smo na dug put nazad, kući; sjaj našeg napretka oljuštio se kao i pozlaćeno „K“ na mojoj kočiji. Dok sam kroz otvoreni prozor posmatrala predele kojim smo prolazili, nisam videla seljake da žanju žito, niti bosonogu decu ni žene da trče pored puta i pozdravljaju nas. Sve što sam čula bio je glas moje kćeri, nepopustljiv u svojoj osudi.

Ne možete večno da sarađujete s obe strane. Na kraju, moraćete da se opredelite.

Ja sam već odabrala. Izabrala sam žrtvovanje umesto udobnosti, obaveze umesto zabave, dužnost umesto strasti. Šta je to što još moram da izaberem?

Ruke sam stegla u pesnice u krilu. Neću da trpim pretnje Filipa od Španije. Neću da prihvatim da on upravlja mojim poslovima. Nastaviću da se borim za mir, bez obzira na prepreke. Ne želim da ostavim rasulo u nasleđe svojim sinovima; neću da pošaljem legije francuskih žena i muškaraca na lomaču zbog njihovih verskih ubeđenja.

I neću da napustim Kolinjija. Odricala sam ga se, isto kao i sebe, dovoljno dugo.

Stigli smo u zamak Bloa kada je počeo prvi sneg; kada sam se uverila da se dvor smestio, izdala sam proglas u kojem sam ponovo potvrdila svoju posvećenost toleranciji među verskim zajednicama i naredila plemstvu da neizostavno prisustvuje božićnoj proslavi na dvoru.

Među pozivnicama, jedna je bila namenjena Kolinjiju.

Dočekali smo ih u oslikanoj sali dvorca Bloa; Šarl i ja sedeli smo na tronu, dok su plemići sa suprugama u redovim stajali ispred nas. Zidovi dvorane bili su ukrašeni tapiserijama, a prostor su osvetljavale skupocene mirisne sveće; pokušala sam da dočaram atmosferu slavlja ukrasima od visećih venaca, svetlucavim granama oko stubova; no, kako su gospoda dolazila i odlazila, sve više sam bivala zabrinuta.

„Svi nose bele trake ili zlatne krstove“, prošištala sam tiho Biragu. „Kakva je ovo nova moda?“

„Hugenoti nose prvo, katolici drugo“, rekao je namrštena čela.

Setila sam se jedne noći davno u Fontenblou, kada sam uzalud pokušavala da pronađem hugenote među nama. Tada sam videla blistave dragulje i divnu odeću; čula sam smeh i dovitljivosti. Sada pak osećala

sam kao da će se sam vazduh rascepiti, a ljudi ispred mene imali su turobne izraze lica.

„Od kada ovaj dvor smatra da je neophodno da se izjašnjava o verskoj pripadnosti?“ - uzvratila sam, zaboravljajući da Šarl sedi desno od mene. „To je neprihvatljivo.“

„Izdajte dekret o zabrani.“ Šarl se kratko nasmejao. „Ali najbolje bi bilo da to odmah učinite, pre nego što izbije sledeći rat. Pogledajte: stiže nam katolička gospoda.“

Zategla sam se u svojoj stolici. Ušla je porodica Giz. Balafreova udovica bila je prekrivena velom, dok je njen petnaestogodišnji sin, novi vojvoda od Giza, odenuo potpuno beli satenski žaket.

Ostale članove porodice predvodio je Monsinjor kardinal. Jedan pogled na njegov zluradi osmeh uverio me je da je on zaslužan za ovaj teatralan nastup, ne bi li nas podsetio da nikada neće zaboraviti Balafrea.

„Nisam znala da ste se vratili iz Rima“, rekla sam, dok nam se kardinal klanjao i ljubio Šarlovu ispruženu ruku. „Nadam se da je Sveti sabor dobro protekao?“

„Izvrsno, odgovorio je. „Njegova svetost bacila je anatemu na sve nevernike.“

Šari se namrgodio. „Hristove mi krvi“, rekao je, nimalo se ne potrudivši da snizi ton, „zašto uvek sve pokvarite?“

Usiljeno sam se nasmejala i krenula da ga podsetim da su Gizovi naši gosti kada sam spazila osobu koja je išla prema nama.

U dvorani je zavladao muk.

I on je, takođe, bio obučen u belo. Oštre linije urezale su mu se u čelo, a nekada puna usta bila su oivičena borama; srebro mu je prošaralo sve redu kosu. Sjajne i uzdržane oči’ bile su oivičene tamnim senkama.

Tiho sam rekla: „Gospodine Kolinji, dobro došli. Da li ste u žalosti?“

„Jesam. Moja supruga Šarlota umrla je posle duge bolesti.“

„Neka joj Bog podari mir“, prošaputala sam. Dok sam se borila s grižom savesti zbog tračka nade koji se ukazao, on se okrenuo Šarlu. „Moja supruga umrla je pre nego što sam oslobođen od monstruoznih laži za koje su me optužili. Vaše veličanstvo čini čast uspomeni na nju time što me je pozvalo na dvor, na kome mogu da zauzmem mesto koje mi pripada i povratim ugled svom imenu.“

Zaledila me je njegova direktna optužba. Da li je mene krivio za svoj progon? Jedva sam čekala da ga ponovo vidim, da obnovimo našu vezu; ništa više nisam očekivala, jer sam znala da bi bilo isuviše opasno da oživimo ono što smo izgubili, ali nisam predvidela njegovu hladnoću, ni preciznost poruke kojom se obratio mome sinu, kao da ja tamo ne sedim.

Pre nego što sam uspela išta da izustim, Šarl je sišao s trona i stao pored Kolinjija.

„Vi ste ovde dobrodošli, ćula sam kako je rekao i okrenuo se dvoranima, ispravljajući svoja uska ramena. Pripremila sam govor za svog sina, ali on nije koristio moje reći, već je govorio po svom nahođenju; glas mu je zvučao odlučno, što me je iznenadilo.

„Želeo bih da ovo svečarsko vreme bude obeleženo dobrom voljom i pomirenjem između plemićkih porodica moga kraljevstva, jer svi smo braća u Hristu.“ Okrenuo se ka Kolinjiju, uzeo ga za ramena i poljubio u usta. Dok sam, skamenjena, to posmatrala, okrenuo se ka Gizovima. „Dođite, pozdravite vašeg brata.“

Kolinji je stajao i čekao. Mada je to bio Šarlov spontani gest, izgledalo je kao da je Kolinji ovaj trenutak čekao celoga života. Letimice sam pogledala Biraga spazivši zabrinutost na njegovom licu, što me je učinilo istovremeno i ponosnom i budnom. Dok je moj sin želeo da u njemu vide kralja, bilo bi pametnije da se prethodno posavetovao sa mnom ili s Biragom oko izbora zgodne prilike i vremena za tako nešto.

„Naređujem“, rekao je Šari; ispred mora radoznalih očiju, Monsinjor je prišao i ovlaš dotakao Kolinjija po obrazu. Za njim je prišla vojvotkinja. Skoro da sam očekivala da će zabaciti veo i zabosti mu nož u pleća, ali ona se nagnula ka njemu da primi njegov poljubac pre no što se povukla u stranu.

Mladi Giz se nije micao. Kolinji je krenuo kako bi smanjio udaljenost među njima, kada je Giz ciknuo: „Ubico! Postaraću se da platiš za smrt moga oca.“ Okrenuo se ka Šarlu. „Vaše veličanstvo, nažalost, moram da se povučem.“

Šari se zacrveneo, dok mu se Giz kratko poklonio i izašao. Ustala sam sa stolice. „Ne“, prošaputala sam. „Pustite ga neka ide. Rekli ste šta ste hteli. Sada kažite ono što sam ja napisala.“

Šari se ukočio. „Nemojte da mi govorite šta da radim“, promrmljao. „Hajde da više ne govorimo o jereticima na ovom dvoru. Svi smo prvo Francuzi!“ Baš kada sam pomislila da će zanemariti moju molbu, obratio se Kolinjiju: „Gospodine, opraštamo vam sve grehove koje ste nam učinili i verujemo da ćete nas verno služiti. Ovim vam dodeljujemo mesto u našem Savetu, u kojem ćete nas savetovati o pitanjima važnim za ovo kraljevstvo.“

Kolinji se poklonio. „Vaše visočanstvo me je počastvovalo i više no što vredim.“

Šarl se nasmešio i krupnim koracima krenuo ka sali za večeru, praćen dvoranima.

Kolinji me je pogledao. „Došao sam da povratim čast. Ovome se

nisam nadao.“

Upravo sam prisustvovala prvom činu nezavisne volje moga sina, dok sam pokušavala da progutam ono što je rečeno, iznenada sam osetila nepoverenje prema ovom čoveku, koji je, čini se, sejao neslogu kud god da je išao.

„Jednom sam vam rekla da ću vas postaviti u Savet“, uspela sam da izgovorim.

„Jeste. Ućutao je. „Moram da vas zamolim da mi oprostite.“

Oči su nam se srele - te oči koje su se izmenile više od bilo čega drugog. „Ne“, rekla sam, „bez izvinjenja. Ostavimo prošlost tamo gde joj je mesto.“

„Mi to ne možemo. Moramo da se sučimo s njom, jer samo tada možemo da nađemo mir.“

Nisam znala na koji je mir mislio, a nisam ni želela da znam. Pogrešila sam. Želela sam da ode s ovoga dvora, da ode iz moga života. Teret onoga što smo predstavljali jedno drugome, onoga što se zbilo među nama, potpuno su mi oduzeli dah.

„Činio sam grehe iz očaja zbog moje žene“, rekao je. „Bio sam izgubljen, uplašen i zloupotrebio sam vaše poverenje. Nikada nisam želeo da vam nanesem bol. Neću ostati ovde ako to vi ne želite.“

Nisam verovala ušima. „Vi još tvrdite da je to moj izbor? Moj? Posle svega, vi biste krivicu natovarili na mene? Čini se da ste zaboravili kako je sve počelo i kako se sve završilo. Nisam ja ta koja je uzela oružje u ruke; nisam ja ta koja..., naglo sam ućutala. Videla sam na njegovom licu, u stisku vilica, da je znao.

„Idem“, tiho je rekao; i kada je krenuo da se pokloni, rekla s am: „Ne.“

Ukočio se.

„Ne“, ponovila sam. „Moj sin vas je zamolio da nam služite. To je njegova odluka koju neću da pobijem. Podigla sam bradu. „Želeli ste moj oproštaj. Dajem vam ga.“

„Onda“, odgovorio je, „učiniću sve što mogu da dokažem da sam vredan toga.“ Ponudio mi je ruku. Zadržavala sam suze, znajući da je zanavek izgubljeno sve što smo imali; stavila sam ruku na njegov rukav i dopustila mu da me isprati do trpezarije.

Na mnogo načina može da se izda nečije srce.

Napunila sam četrdeset sedmu godinu, doživela razočaranja i još pogubnije gubitke; odbijam da tugujem za nečim što nikada ne bi ni moglo da se ostvari. Zamajavala sam se iluzijom, nosila je sobom kao dragocenost, ali sada sam počistila krhotine i sklonila ih; polako, kako je

zima ustuknula pred prolećem, počela sam da shvatam da Kolinjija i mene više ništa ne spaja, sem činjenice da sam ja kraljeva majka, a on - kraljev savetnik. Viđali smo se na Savetu svakoga dana, prolazili smo jedno kraj drugog na večernjim zabavama, ali izbegavali smo da se pogledamo i sveli smo razgovor isključivo na državne poslove. Znala sam da često odsustvuje iz dvora da bi otišao u Šatijon i viđao svoju decu; bez moje dozvole Birago je potplatio slugu u Kolinjijevom domaćinstvu da nas izveštava o njegovim potezima. Dok je deo mene zazirao od Biragovog uverenja da je potrebno pratiti Kolinjija, bila sam opuštenija jer sam znala da živi pod našim budnim okom.

Nije on bio jedina osoba koju sam morala da prepustim prošlosti. Jednog julskog popodneva, dok je povetarac donosio miris limuna kroz moj prozor u Fontenblou, stigla mi je vest iz Salona. Nostradamus je preminuo.

Nisam mogla ni da pomislim da ga više nema. Neverovatan oreol mudrosti oko njega, njegova sposobnost da ponire u dubine do kojih se retko dopire, izgledali su kao brana prokletstvu smrti. Bila sam veoma tužna što sam ga izgubila, i kasno sam se setila da imam njegov poslednji dar, još zatvoren u njegovoj tubi. Poslala sam mapu u Šomon i zamolila Kozima da je rastumači, obećavši da ću doći što pre budem mogla.

Ali vest o još jednom smrtnom slučaju bila je više nego dobrodošla. U svojoj šezdeset šestoj godini, posle mnogo godina osame u svom dvorcu Ane, preminula je Dijana od Poatjea. Vest sam saznala iz pisma jednog poreznika. Na trenutak me je preplavilo sećanje na naše poslednje viđenje, na njeno ledeno lice kada se suočila s gubitkom statusa i dozvolila sam sebi da se zlobno tešim, likujem na kraju, kako sam ja ta koja je pobedila. Nadživela sam je da bih stekla moć koju ona nikada nije posedovala. Svojim odgovorom porezniku da proda svu njenu imovinu, zatvorila sam to bolno poglavlje moga života.

U avgustu mi je stigla vest da je moja kći Elizabeta rodila dvojke, dve devojčice. Bila sam van sebe od radosti; kao i Filip, koji je naredio nedelje slavlja u Madridu. Dirnuta odlukom da jednoj od njih nađenu ime Katalina u moju čast, poslala sam im par zlatnih pehara na kojima su bila ugravirana imena beba; Elizabeti sam poslala dugo pismo, prepuno saveta i biljnih lekova, da joj pomognu u oporavku nakon porođaja.

Kao što smo uvek činili jednom godišnje, preselili smo se u Amboaz, gde sam obišla stare lavove koje smo Fransoa i ja držali tamo. Ta bića su živela u toliko bednim uslovima da sam naredila dvorskom arhitekti da sačini divni, novi kavez, s ograđenim dvorištem po kojem mogu da se šetaju. Šarl je voleo lavove i provodio je sate posmatrajući ih kako zaglušujuće riču. Zabrinuo me je njegov predlog da ih stavimo kao mamac medvedima, a da njemu dozvolimo da radi s čuvarima, te da rakijama

ubacuje velike komade sveže srnetine u kavez, gde bi ih životinje s uživanjem rastrgle.

Šari je pronašao sebe. Sada je imao šesnaest godina, godine potrebne za vladavinu; više nisam bila njegov zvanični namesnik; ali nikada više nije ispoljio onu iskru nezavisnosti koju je pokazao u zamku Bloa. Još uvek je imao svoj raspored časova i sastanaka Saveta, ali je svoje slobodno vreme provodio uz sokolove i oružje. U Amboazu su on i Anri čak napravili sopstvenu kovačnicu oružja, u kojoj su mogli da kuju olovo i bronzu. Vežbe su osnažile njihova tela i ojačale drugarstvo, mada je Margo siktala da smrde kao kovači, a dvanaestogodišnji Herkul bi im se uvek vrzmao oko nogu ili bi se ošurio.

Po našem povratku, silno sam se zabrinula kada sam shvatila da je moj najmlađi sin trajno naružen boginjama. Svuda po licu imao je duboke brazgotine; nos mu je bio deformisan, a bolest je sprečila njegov rast, tako da je sasvim malo porastao, dok se kičma iskrivila skoro u grbu.

Doktor Pare me je upozorio da će se oporaviti uz negu, ali da je malo verovatno da će ikada moći da ima decu, jer boginje u tako ranom uzrastu ostavljaju posledice na razvoj testisa. Nisam mogla a da ga ne vidim kao ružno derište, neukrotive kose, prasećih očiju i patuljastog tela, koje se upinje da savlada osnovne stvari, dok njegovi vršnjaci već mogu da prevode s latinskog na grčki jezik. Mislila sam da su boginje unazadile i njegov intelektualni razvoj, pa sam zamolila Margo da ga podučava, jer je od svih nas ona bila jedina prema kojoj je, izgleda, osećao izvesnu ljubav. Kao i uvek kada je on bio u pitanju, osećala sam se krivom. Moje najmlađe dete propatilo je više od braće i sestara zbog mog čestog odsustva; mada sam se trudila da mu se približim, nisam ga zanimala, ni kao ličnost ni kao majka; više je voleo Margo, a kad god je to bilo moguće, jurio je za braćom, želeći valjda da dokaže da vredi koliko i oni. Šarl ga je gledao s visine kao nakazu, ali je Anri smatrao da je zabavan i dozvoljavao mu da se igra u kovačnici zajedno s njima. Ali još uvek je bio princ Valoa; s vremenom, uz odgovarajući trud, mogao bi da se pripremi za pristojnu, sporednu ulogu, jer niko nije očekivao da nasledi presto.

Toliko sam se bila udubila u brigu oko moje dece i kraljevine da nisam bila svesna da je svet koji sam stvarala tako mukotrpno bio pred raspadom.

„Gospo. Lukrecija se promolila kroz zatvorene zavese na krevetu i prodrmala me za rame.

U tami kreveta pokušavala sam da se prenem iz malaksalosti. Nadgledala sam obnovu donjih bašti Amboaza pa sam bila iscrpljena: pored mojih stopala, Mue je zarežala. „Šta je bilo?“, pridigla sam se na

jastuke.

Lukrecija je uzela Mue. „Gospodin Birago i Monsinjor su ovde. Kažu da je hitno."

„U ovo doba?" Stenjući, ćušnula sam stopala u papuče, uzela ogrtač koji mi je Ana-Marija dodala, uvila kosu i češljem je pričvrstila na temenu. Othramala sam u sobu za prijem, trpeći bol u desnoj nozi. Počeo je nekoliko dana pre toga i sumnjala sam na išijas. Nadala sam se da ću se dobro odmoriti preko noći i da će mi tinktura od maka i vrbene koje sam pomešala u svojoj pržionici uminuti bol, ali sudeći po mom geganju, uskoro će mi biti potreban štap, kao sirotom Nostradamusu.

„Dobro?" - pogledala sam Monsinjora, obučenog u svoju crvenu odeću s kapicom na temenu, kao za kancelariju; na dvoru sam ga ignorisala koliko god je to bilo moguće, mada je još uvek imao mesto u Savetu, kao najviši crkveni velikodostojnik Francuske. Nije mi bilo drago da ga vidim u svojim sobama usred noći. Birago je bio siv kao pepeo. „To je Kolinji. Približava nam se na čelu vojske."

„Šta"? - piljila sam u njih. „Jeste li obojica poludeli?"

Monsinjor je izgledao kao da mu je drago. „Voleo bih da je tako. Ovoga puta toliko je preterao da ni vi nećete moći da ga spasete."

„Ovo je nečuveno." Dohvatila sam pehar hladne vode koji mi je Lukrecija dodala, uručujući svoje reći Biragu. „Zar vi nemate doušnika u njegovoj kući? On bi sigurno..."

„Očigledno nesposobnog", prekinuo me je Mosinjor, a Birago je stiskao svoje dlanove. Taj jedan pokret učinio je da mi srce preskoči. „Zašto bi on, zaboga, dovodio vojsku?

„Kao što je Gospođa svesna, bilo je neslaganja u Savetu oko odluke Filipa od Španije da pošalje vojsku u Niske Zemlje", rekao je Monsinjor osornim tonom, koji je podrazumevao da sam provodila vreme čupajući korov u bašti umesto da se bavim državnim pitanjima.

Nestrpljivo sam klimnula glavom. „Jesam, kao što ste i vi toga svesni, odbila sam da dopustim Filipu da provede svoje ljude kroz Francusku. Umesto toga morali su da marširaju kroz Savoju. Kakve to veze ima?"

„Sve." Birago je navlažio svoja suva usta. *„Madama,* oprostite mi. Tada sam mislio da se Kolinji pobunio protiv toga što tolerišemo represiju u Niskim Zemljama, da je to bio njegov očekivani stav prema španskoj politici neprestanog gušenja sloboda. Ali pogrešio sam. On... on veruje da mi to dopuštamo zato što planiramo da isto to učinimo i ovde.

Stajala sam otvorenih usta, kao skamenjena.

Iz svog odela Monsinjor je izvadio koverat. „Ja takođe imam doušnike, gospođo! Postavio sam špijune među jeretike koji su prisustvovali sastanku između Kolinjija i drugih vođa. Pozivao je na oružje; pridobio je

Žanu od Navare za svoj cilj i zamolio je Elizabetu Tjudor u Engleskoj da finansira njegovu vojsku i snabde oružjem hugenotsku luku Rošel. Između ostalih njegovih optužbi stoji i ona da težite daljem savezu sa Španijom, putem kraljeve ženidbe, kao i da ćete iskoreniti njegovu veru na Filipov zahtev. Ako ne reagujemo, dovešće sve jeretike iz Francuske pred vaša vrata. Više ne možete da se pretvarate da vam je prijatelj.“

„Vi... vi ste ovo znali? Znali ste i niste mi rekli?“

Slegnuo je ramenima. „Da li biste mi poverovali da sam došao bez dokaza? Bio mi je potreban dokaz, jer ste nekoliko puta odabrali da ga nagradite iako ste sumnjali. On je preduzeo svaku meru predostrožnosti; bilo je veoma teško da presretnemo njegova pisma. Koristi šifre koje ranije nismo videli, ali su naše sumnje da on već mesecima kuje zaveru na kraju potvrđene. Plaši se da ako oni prvi ne napadnu, da ćemo mi to učiniti.“

U mojoj glavi odzvanjale su Filipove reči: *Glave nekoliko lososa vrede više od hiljadu žaba.*

Tog trenutka shvatila sam da je to *njegovo* maslo. Upozorio me je da ću snositi posledice ukoliko odbijem da ispunim njegove zahteve. Nekako se uvukao među hugenotske vojnike i posejao paniku.

Kao da mi čita misli, Mosinjor je dodao: „U tom kovertu naći ćete pismo iz Španije, o svim detaljima vašeg susreta u Bajoni i preporuka hugenotima da se pripreme za smrt. Nisam imao pojma da ste vi i Filip vodili tako podrobne razgovore. Žao mi je što im nisam prisustvovao.“

„Razgovarali smo samo jednom. Jedan jedini put! Odbila sam da mu dam bilo kakve dozvole. Ni na šta nisam pristala.“

Monsinjor je uzdahnuo. Uzimajući koverat od njega, Birago je rekao: „*Madama*, ovo je moja greška. Trebalo je da znam; trebalo je da postupim kao Monsinjor, ja... mene su prevarili. Moj doušnik je bio dvostruki špijun; podaci koje je on slao nisu otkrili ništa posebno.“

„To sada nije bitno“, procedila sam kroza zube. „Kolinji zna da nemamo sredstava da držimo stajaću vojsku. Da li bi se usudio da nas napadne kada smo bez odbrane?“

„Ne, ako Monsinjor i ja možemo da pomognemo, rekao je Birago. „Poslali smo zapovednika Monmoransija u Pariz da pripremi naše pristalice i da pozove na oružje katoličko plemstvo. Kolinji ima pod sobom deset hiljada vojnika. Možemo da ga pobedimo svojim snagama.“

Želela sam da viknem iz sveg glasa da ga uhapse. Ja sam mu oprostila. Učinila sam da ga ne pogube kao plemića i vratila ga na dvor, na kojem je sedeo u Savetu moga sina. Čak sam i tugovala za strašću koju smo nekada gajili. Sada, još jedna hugenotska pobuna bila je usmerena protiv mene, a Kolinji je ponovo bio vođa. Odabrao je radije da veruje španskim lažima nego da dođe do mene. Kao i ranije, nije mi

verovao, već se šunjao iza leđa da podstakne nered.

Odlučio je da nas sve uništi.

Stegla sam vilicu. Više čak nisam osećala ni bol u nozi. „Odmah krećemo za Pariz. Ako želi rat, onda ću mu ga dati, tako mi boga!“

27

Sledećih šest meseci borili smo se protiv hugenota, zaustavljali smo ih u poplavljenim gazovima i na udaljenim vrhovima brda, borili smo se ili uzmicali. Kada su pregazili katoličke gradove, prve su stradale naše žene, koje su silovali i na komade sekli pred njihovom decom. Crkve su spaljene relikvije opljačkane, sveštenici pečeni na vatri, kako bi se narugali inkviziciji Ah i mi smo umeli da budemo surovi; kada smo osvajali gradove pod hugenotskom vlašću, naši vojnici uživali su da ih nataknu na kolac i ukrase gradske kapije njihovim glavama i udovima.

Jedva da sam trenula čuvajući svoju decu i zbunjenog Šarla, koji nije mogao da razume zašto smo ponovo zaratili, čak ni onda kada se Francuska pretvorila u košmarni prizor spaljenih polja uništenih sela i opustelih zaselaka, gde su jedino ostali udovice i siročad.

Kada je prva razjarenost zbog Kolinjijeve izda je iščilila, zatražila sam nagodbu. Poslala sam nebrojeno mnogo pisama tražeći da se sastanemo; podsetila sam ga na naše sporazume, obećavajući opšte pomilovanje ako položi oružje i dođe na dvor da razgovaramo o njegovim optužbama.

Moji napori nisu urodili plodom.

Hugenoti su podelili letke po osvojenim gradovima, plaćene novcem Tjudora, a štampane u Ženevi. Biragov doušnik doneo mi je jedan. *Madam Guja i njen sin, Kralj Gubavac,* pisalo je u letku; obuzela me je jeza od gneva kad sam videla k ako mog sina opisuju kao degenerisanog, bolešću opterećenog monarha, koji se kupa u dečjoj krvi, a mene kao debelu i pohlepnu, kako sedim na prestolu s nogom na gomili odsečenih hugenotskih glava.

Onda je stigla vest da je Kolinji poželeo dobrodošlicu Žani od Navare u jugozapadnoj luci utvrđenja Rošel. Bila sam van sebe. Žana je tajno putovala kroz našu zemlju raspolućenu ratom, sa svojim četrnaestogodišnjim naslednikom; povela ga je za ruku i popela se na bedeme Rošela da u njegovo ime osokoli hugenote da se bore protiv nas do istrebljenja. Kolinji je onda podigao prinčevu konjičku zastavu visoko iznad glava i uzviknuo: „Gledajte pravog spasioca Francuske. Čim Anri od Navare postane kralj, bićemo oslobođeni tiranije Valoovih."

Bila sam van sebe: iako progonjena Nostradamusovim upozorenjem da moram da zaštitim mladog Navaru, ipak nisam mogla da prihvatim da ga veličaju kao budućeg vođu hugenota i da on polaže veće pravo na

presto od moga sina. Žana je zaslužila da je večno mrzim zbog ovoga; ali svu žestinu mog neprijateljstva, kotao u kojem je ključao moj gnev, prosula sam na Kolinjija. Izdao je moje poverenje, zaratio protiv mene, a sada je učinio najveći greh: uvredio je moju decu.

Ovoga puta ću se osvetiti.

Ucenila sam njegovu glavu na deset hiljada livri i naredila sam našim vojnicima da opsednu Rošel. Nisam se čak ni usprotivila kada je Anri zamolio da se pridruži našim snagama, da služi pod komandom zapovednika. Imao je skoro šesnaest godina, bio je lep i snažan; njegovo kraljevsko prisustvo obodriće naše ljude, a Monmoransi će ga čuvati na bezbednom. Dala sam da mu se napravi posebno, zlatno pancirno odelo, a on je izjavio da će mi, ako bude zarobio Kolinjija, poslati njegovu glavu i da će se odreći nagrade. Nasmejala me je njegova strast; bila sam sigurna da mu tako blizu nikada neće prići. Kasnije, pisao je iz vojničkog logora o svom novom, danonoćnom prijateljstvu s mladim Gizom, koji je bio godinu dana stariji od njega. Kako se jesen približavala, Rošel je odbijao svaki naš pokušaj da ga osvojimo i ponovo sam poslala uslove za sklapanje mira. Ponestajalo nam je novca. Ništa nisam htela da primim iz Španije, uprkos Filipovim ponudama, dok su hugenoti imali na raspolaganju beskrajni priliv novca iz Engleske.

Elizabeta Tjudor imala je veliki uticaj na ishod našeg rata. Sada je u zatočeništvu držala Meri Stjuart, čiji je i drugi brak doživeo propast, a sumnjiva smrt njenog muža bila je povod da se škotski plemići protestanti dignu protiv nje. Meri je pobegla u Englesku da bi se predala na milost Elizabeti; užasnuta, Elizabeta ju je stavila pod nadzor. Nisam imala mnogo sažaljenja prema njoj - Meri je sama skrojila svoju sudbinu. Ipak, kada sam videla da Elizabeta smatra da je ispravno da pomaže Kolinjiju, dok sam ja želela da se ona toga okane, poslala sam joj pismo da je podsetim da je Meri još uvek miropomazana kraljica. Nadala sam se da ću joj skrenuti pažnju na činjenicu da bi bilo svrsishodnije da se bavi brigama sopstvenog kraljevstva nego da podbada izdajnike u Francuskoj. Moja taktika je uspela. Nekoliko dana kasnije Elizabetin izaslanik mahao je njenom vazda belom zastavom primirja i zatražio da engleskoj kraljici uputimo ponudu za brak. Nasmešila sam se. Znala je da takve diplomatske majstorije mogu da potraju godinama, uzevši u obzir razliku u godinama između nje i mojih sinova. Ona će odužiti svoja razmatranja, prihvatiti moje poklone i diplomatsko ulagivanje, dok će Kolinji uskoro zateći svoje kovčege ispražnjene, bez njenog zlata.

Odmah sam sazvala sednicu Saveta. Predvidela sam da će me Monsinjor nagovarati da prihvatim pomoć Španije pre nego dvora jeretičke Engleske; bila sam spremna da se usprotivim kreditnim pismom koje bih dobila od mojih firentinskih bankara.

Ali, kada sam ušla u sobu, zatekla sam Šarla kako me čeka s Biragom.

Pogledala sam ga u čudu. Šarl je slomljenim glasom rekao: „Mama, stigla je vest iz Španije. Moja sestra Elizabeta imala je spontani pobačaj i...“

Podigla sam ruku i prekinula ga. Bez reči, oteturala sam se nazad u svoje oda je, obasjane sunčevom vrelinom. Pala sam pred raspeće, pognula glavu i čekala bujicu suza.

Ništa. Ni jedne jedine suze.

Mogla sam samo da se setim sati po njenom rođenju kada sam je očarana držala, dok su njene ogromne oči bile prikovane na mene, kao da sam ja bila jedino što je želela da vidi. Još mogu da osetim njenu savršenu kožu; da udišem njen čisti, dečji miris i dotaknem tanane uvojke njene tamne kose Medičija...

Lukrecija mi je prišla, očiju crvenih od plača. „Njegovo veličanstvo kaže da će da otkaže sednicu Saveta i proglasi četrdeset dana zvanične žalosti“, rekla je.

„Ne.“ Primorala sam sebe da se pridignem. Iza nje, u mojim odajama, spazila sam Ana-Mariju kako plače u svoju maramicu. „Ne“, prošaputala sam. „Reci mu da dolazim. Samo jedan tren...“

Tada sam se setila gavranova kod Bajone. Elizabeta ih je nazvala kobnim predznakom i bila je u pravu. Podarila je Filipu od Španije dve kćeri, i to ju je stajalo života. Kada sam se vratila u salu, Savet je bio na okupu. Gospoda su istovremeno ustala. Glasom koji jedva da je zadrhtao, rekla sam: „Bog je smatrao da treba da uzme moju kćer. Naši neprijatelji ne treba da žure da se raduju, ili pak da pretpostave da ću se manje srditi zbog njihove izda je. Filip od Španije je udovac, tužan kao i mi, ali mu je potrebna supruga, jer mora da vodi računa o svojim naslednicima.“

Okrenula sam se Monsinjoru. Njegovo dežmekasto lice bilo je ispunjeno trijumfom; čeznuo je za ovim danom, da me ugleda tako raspolućenu zbog mog gubitka, kako bih poverila Šarla i državu njemu na staranje. Mada mora da je bio očajan zbog nesreće svoje nećake, Meri Stjuart je i dalje bila prpošna udavača, koja bi dala krunu Škotske svakom katoličkom princu koji bi je izbavio. Taj princ nikada ne bi mogao da bude Filip. On mora da ostane vezan uz nas; sem ako mu ne dojadi moje vrdanje i ne odluči da zauzme našu zemlju razorenu ratom.

Ma koliko da sam želela, nisam mogla da odustanem.

„Želim da moja kći Margo zauzme sestrino mesto“, rekla sam. „A vi, Mosinjore, daćete moj predlog lično kralju Filipu. Da bih dokazala svoju čvrstu veru, prihvatiću četiri hiljade njegovih ljudi da nam pomognu u ratu protiv hugenota. Ali to je sve što sam spremna da odobrim.“

Privukla sam stolicu. „Sada, gospodo, moramo da nađemo način kako

da sravnimo Rošel.“

Te noći ugasila sam sve sveće i sela na pod. Dugo sam čekala, čitavu večnost, činilo se, ali tuga me je stigla, kao što je uvek i bivalo.

Ceo svet oko mene se zacrneo. Ništa više nisam ni videla ni osećala.

Dok se nije ukazala vizija.

28

Čovek s bradom juri na konju preko spaljene ravnice, po kojoj su razasuta tela ranjenih vojnika, vojnika u samrtnom ropcu. To su samrtni trzaji bitke koja se bliži kraju; krici se prolamaju do crnog, uskovitlanog neba. Čovekov konj dahće, njegove sapi oblivene su penom. Gleda preko ramena, zabija mamuze u rebra životinje. Iz meteža bitke, drugi jahač juri prema njemu, u zlatnom oklopu; u pesnici s gvozdenom rukavicom drži mač, sjajan kao brijač. Surovo udara po ljudima u pocepanim belim tunikama. Čini se da se njegov mač obara na hiljadu mesta odjednom: odrubljuje glavu čoveku ovde, probada drugog kroz grudi tamo, kastrira konja i obara mu jahača koji pada i prevrće se na zemlju. Ali on se namerio na onoga koji mu beži, koji čak počinje da nestaje u izmaglici.

„Izdajice!“ - *čovek u zlatnom viče. „Umrećeš! Umrećeš za Francusku!“*

Borila sam se da otvorim svoje skorele oči. Kada sam najzad uspela u tome, videla sam senovitu grupu ljudi okupljenih oko mog kreveta. Jedna ruka pritisla je krpu natopljenu kamilicom na moje čelo; uz pucketanje sam razdvojila usta kako bih progovorila. Glas mi je zvučao grubo, promuklo. „Vodu... Hoću vode.“

„Bože spasi je, ona govori!“ Lukrecija se nagnula iznad mene.

„Naravno da govorim“, promrmljala sam. „Da niste pomislili da sam umrla?“

Ljudi oko kreveta dobili su svoja obličja: Ana-Marija, čija je glava dosezala samo do struka moje kćeri Margo. Tamni kolutovi uokvirili su zelenoplave oči moje kćerke, kao da nedeljama nije oči sklopila.

„Izgledate grozno!“ - promrmljala sam.

Margo se slabašno nasmešila. „A vi ste počeli da se oporavljate.“ Na moje čuđenje, Lukrecija je zaplakala. „Pomislili smo da smo vas izgubili“, prošaputala je i obujmila mi ruku.

Namrštila sam se. Ana-Marija je klimnula glavom; s trzajem, bol zbog Elizabetine smrti razbila se o mene. U sekundi, želela sam da zatvorim oči i ponovo padnem u zaborav. Ali nisam mogla; morala sam da organizujem naš novi pohod na Rošel, da se vidim s glasnicima i izaslanicima, koji su mi uvek bili za leđima. Morala sam da...

Zastala sam, posmatrajući ozbiljna lica. „Koliko dugo sam ovde?“

Lukrecija je prinela pehar vode do mojih usta. „Više od mesec dana.“

„Mesec dana! Gurnula sam joj ruku u stranu. „Nemoguće. Šta se desilo?“

„Groznica." Lukrecija je uzela pehar i isprala krpu u lavoru kraj mog kreveta. Vratila ju je na moje čelo; bila je hladna i preplavila je moja ishlapela čula ukusom trava.

„Groznica koja se vraća svaka tri dana. Pronašli smo vas na podu u vašim odajama. Lekari ništa nisu mogli da učine. Puštali su vam krv, ali se niste budili. Smenjivale smo se pazeći vas. O, moja gospo, znoj, hladan kao led, izbijao je u potocima iz vas. Ipak, niste se micali. To je bilo kao živa smrt. Kada ste sada progovorili... pomislile smo da je kraj."

„Šta sam rekla?"

„Pominjali ste bitku, jahača koji jezdi i čoveka u zlatu. Zvučalo je kao..." Njen glas je utihnuo.

Osećala sam posekotinu od ispuštanja krvi na ruci. Nisam im rekla da ono što me je zadesilo nije bila obična groznica, već ponovno javljanje moje bolesti iz detinjstva. A s njom se vratio i moj dar.

Tresak na vratima sve je presekao. „Da li je budna? Da li govori?" Šarl je prišao mome krevetu, čela umrljanog prašinom iz najnovije kovačnice koju je postavio u Luvru. Nagnuo se iznad mene s mirisom ljutog dima na sebi. „Mama, je li to istina? Da li ste videli?"

Pogledala sam iza njega i videla Margo kako viri iza njegovog ramena. Mora da je bila izašla da ga dovede. „Šta je to", rekoh, „što sam ja navodno videla?"

„Njihov poraz." Glas mu je zatreperio. „Napali smo Rošel. Birago i ja organizovali smo sve dok ste vi bili bolesni. Filipovi Španci su nam se pridružili. Mi smo opkolili grad i izbacili hugenote. Bežali su da spasu živote."

„Zlatni oklop", prošaputala sam. „Anri je imao zlatni oklop. Ja sam mu ga dala. *Dio Mio,* da li je on....?

„On je dobro. Traži Kolinjija; miljama ga je pratio na konju. Rekao je Gizu da je vama obećao. Ali Kolinji je pobegao." Šarl je zastao dok me je pomno posmatrao. „Vi ste to videli, zar ne? Da li ste videli i zapovednika? On je mrtav. Poginuo je na bojnom polju dok se borio da zaštiti Anrija. Sahranili smo ga u Sen Deniju, blizu tate. Zapovednik je oduvek voleo tatu. Dobro sam učinio što sam ga tamo sahranio, zar ne?

Monmoransi: Kolinjijev ujak. Videla sam ga kakav je bio prvoga dana, kada sam ga upoznala u Marselju: div koji zaklanja sunce. Bio mi je i prijatelj i neprijatelj; veteran trojice vladara i tvrdi branitelj naše vere, koja mu je bila važnija od njega samog. Sada je nestao, kao i mnogi drugi. Ne mogu da kažem da sam bila duboko rastužena njegovom smrću, ne posle onoga što je učinio s trijumviratom, ali osetila sam teret godina kao nikada ranije; svaka moja veza s prošlošću bila je prekinuta, tako da mi se činilo da stojim sama, pod teretom samo meni znanih sećanja.

Ophrvana zamorom, rekla sam: „Da, dobro ste učinili. Nisam ga videla. Nisam znala." Osetila sam da klizim, ovoga puta u san bez snova. „Oprostite. Toliko sam umorna."

Šari me je poljubio u obraz. „Odmarajte se onda. I ne brinite. Rat je gotov. Uskoro možemo da izdamo pomilovanje i da se vratimo životu kao nekada." Pomilovao me je po ruci. „O, skoro da sam zaboravio. Srećan rođendan, mama! Moramo da ga proslavimo kada vam bude bolje." Okrenuo se i kočoperno izašao.

Margo je stajala mirno i preplašeno gledala.

„Moj rođendan", razmišljala sam, „moj pedeseti rođendan."

Dok sam tonula u san, nisam znala šta da mislim o činjenici da je Kolinji još živ.

Čim sam se digla iz postelje, proglasili smo pomilovanje, dozvolili hugenotima da ispovedaju svoju veru u određenim gradovima i priznali četiri osvojena grada, uključujući Rošel. Nagodbom su takođe pomilovane sve hugenotske vođe. Odlučila sam da zbog toga upriličim svečanost i nagradim Biraga zvanjem kancelara za sve što je u našem interesu učinio.

Onda sam raspustila vojsku. Moj sin Anri vratio se kući s bojišta. Bio je snažan kao i uvek, pobednički raspoložen zbog svog prvog pohoda u krvlju natopljenu muškost. Pratio ga je Giz, širokih pleća i sav zlatan kao bog. Bili su kao dve strane novčića: jedan garav, drugi svetao; blesnuli su dvorom poput kometa koje zahuče u trenutku nastanka.

Bila sam zadovoljna. Moji sinovi preuzeli su inicijativu tokom moje bolesti i osvetlali lozu Valoa. Niko nije mogao da kaže da nisu onakvi kakvi treba da budu prinčevi Francuske.

A, što se tiče Kolinjija, niko nije znao gde se skriva. Nisam povukla nagradu za njegovu glavu, ali sam obznanila da je uključen u opštu amnestiju, pod uslovom da se uzdrži od bilo kakvih dela izda je. Mada je bio poražen, još uvek je zadržao poštovanje svoga bratstva i nisam više želela da imam bilo kakvih nevolja s njim.

Umesto toga, posvetila sam se izgradnji budućnosti, u kojoj za njega više nije bilo mesta.

„Filip kaže ne za Margo." Gledala sam depešu u ruci. „Monsinjor tvrdi da je učinio sve što je bilo u njegovoj moći da bi ga ubedio, ali Filip je isuviše tužan zbog Elizabete da bi sada razmišljao o drugoj ženi. Ipak, slaže se da se Šarl veri s Izabelom od Austrije, njegovom šesnaestogodišnjom rođakom."

Pobednički sam pogledala Biraga. „Španija će ostati venčana s

Francuskom. Naš izaslanik u Austriji poslao je minijaturu mlade, kako bi je Šarl video. Verujem da ste već razgovarali s njim?“

Birago je šuškao po satenskoj kutiji na mome stolu, zlatni lanac kancelara visio mu je oko povijenih ramena, pojačavajući autoritet mršavog lica, izbrazdanog godinama neumorne službe. Dok sam ga posmatrala kako podiže malu sliku u zlatnom ramu, obuzelo me je iznenadno kajanje. Ovaj moj odani Italijan nikada se nije udaljio od mene i platio je ceh. Često sam zaboravljala da se nikada nije ženio, da ništa ne znam o njegovom privatnom životu. Za mene, živeo je u svetu rada, uređenom perom i pergamentom; obavljao je svoje dužnosti i nadgledao ogroman svet špijuna i obaveštajaca, boreći se da ja i Francuska budemo bezbedne.

„Tako beo ten i plava kosa“, razmišljao je. „Biće divna mlada.“

„Zaista“, primetila sam. „Pa, sada kada smo prebrinuli Šarla, možemo da krenemo okolo da vama pronađemo mladu, a? Mora da postoji neka dama na dvoru koja vam je zapala za oko.“

Nasmešio se, pokazavši braon zube. „Bojim se da sam prestar za takve stvari. Uočila sam setu u njegovom glasu i pre nego što sam mogla još nešto da prozborim, dodao je: „Razgovarao sam sa Šarlom o braku i on ima jedan osnovni zahtev: da bude nenametljiva. Drugim rečima, rekao je, koliko god možemo da nađemo da bude potpuno drugačija od Margo.“

„Šari obožava Margo, ali se slažem s njim: jedna takva sasvim je dovoljna. A Izabela ispunjava njegov zahtev, kako kaže naš izaslanik. Ona je snažnog, habzburškog porekla, čestita i pobožna. Neće mu praviti problem i rodiće mu mnogo zdravih sinova, ako bog da.“

Birago je vratio sliku u kutiju od satena, a ja sam pogledala kroz prozor, ka Tiljeriju, u kom su radnici preobraćali golu ledinu u italijansku pećinu. Čuli su se udaljeni udarci čekića iz Hotela de Klini, koji sam dala da se sruši, kako bi na tom mestu mogla da se podigne nova palata: moj *Hotel de la Reine,* Kraljičin hotel. Izgradnja je postala moja nova strast. Od svoje bolesti, prosto sam bila opsednuta gradnjom. Birago je rekao da je razlog tome taj što arhitektura uzdiže dušu; istine radi, mislim da mi je to dalo nešto opipljivo, čime mogu da se zabavim i prikažem svoju moć.

„Šta ćemo da radimo s princezom Margo?“ - upitao je Birago, trepnuvši dok se ispravljao.

„Razočaranje je što je Filip neće, ali uvek postoje i drugi saveznici.“

Potvrdila sam glavom i otišla do stolice da pomazim staru Mue; dok je njuškala moju ruku, još živahna u svojoj dvanaestoj godini, čula sam Nostradamusa koji kao da mi šapuće u uho: *Vi ste dve polovine jedne celine. Potrebni ste jedno drugome da biste izneli svoju sudbinu.*

Ćutala sam. Srce mi je polako poskočilo u grudima. „Šta je s

Navarom? Pogledala sam u Biraga, koji me je posmatrao kao da govorim stranim jezikom. Glas mi se ubrzao od uzbuđenja.

„I Margo i on imaće uskoro osamnaest godina, bili bi savršeni jedno za drugo. Kada Žana bude umrla, on će postati kralj od Navare; i zapamtite, Kolinji ga veliča kao spasioca hugenota. Ukoliko oženi Margo, ne može da ratuje protiv nas, a hugenoti i katolici će se ujediniti kroz njih. Oni su rođaci, na kraju krajeva; oni su iste loze Valoa preko Žanine majke, sestre Fransoa Prvog, a Margo će mu roditi naslednike Valoa."

Birago je zamišljeno trljao bradu. „To je zanimljivo rešenje, ali sumnjam da bi ga ikad odobrila naša katolička gospoda ili Rim. Monsinjor veli da je Njegova svetost toliko odlučna da ukine herezu, da će ekskomunicirati sve protestantske prinčeve, ali i Žanu od Navare. Udaja Margo za Žaninog sina neće biti shvaćena kao čin odane katoličke kraljice.*1 Zločesto mi je namignuo. „A već imamo dovoljno optužbi o tome kako niste dovoljno posvećeni veri.

„Pih!" - mahnula sam rukom. „Baš me briga šta govore o meni! Ali šta bi bilo ako bi se Navara složio da deca rođena u tom braku budu vaspitana kao katolici? Sada sam bila sigurna, ideja je sijala kao kula-svetilja. Ovo je sigurno ono što je Nostradamus mislio. Navaru bih kao zeta mogla da zaštitim i da ga oblikujem, lišavajući hugenote kralja oko koga bi se okupljali, čime bih obe strane primorala na trajni dogovor.

„U dogledno vreme", nastavila sam, „možda bismo mogli da ubedimo Navaru da pređe u katoličanstvo. Mlad je, podložan uticajima; ako on i Margo budu živeli ovde s nama, Navara neće biti protiv nas.

„Sve je to lepo i dobro", rekao je Birago, „ali šta je s Kolinjijem? Mislite li da će pristati?"

Pominjanje njegovog imena pokvarilo mi je raspoloženje. „Ne vidim baš zašto bi njegovo mišljenje bilo važno", odbrusila sam; ali pošto sam iskazala svoje negodovanje, pažljivo sam saslušala Biragove sledeće reči.

„Njegovo mišljenje veoma je važno", rekao je Birago, „kao što i sami dobro znate. Možda je osramoćen i nije dobrodošao na dvoru, ali on još uvek ima veliki ugled među hugenotima i buniće se protiv svakog dogovora koji vezuju Navare za katoličanstvo. On, takođe, ima ogromnog uticaja na kraljicu Žanu, čije vam je dopuštenje potrebno da biste zaključili taj brak."

Ništa više nisam mrzela nego da me podsećaju na moja ograničenja. „Prepusti je meni", rekla sam. „Što se tiče Kolinjija, svaki katolik u Francuskoj pojurio bi da uzme nagradu koju sam stavila za njegovu glavu, samo ako razglasim. On nema mogućnosti da mi protivureči. Duguje mi svoj život."

„Laknulo mi je što to čujem. Bojao sam se da možda još gajite naklonost prema njemu. Pogledao me je znalački, pravo u oči i taj pogled nisam mogla da izbegnem. „Na koncu, ne tako davno, bili ste još uvek... prijatelji."

„To je bilo pre nego što je pogazio svoju reč i skoro nas uništio. Nestala je svaka naklonost koju sam osećala prema njemu." Dok sam govorila, u zapećak sam gurnula svoje sumnje. Uvek ću pamtiti davno osećanje koje sam gajila prema Kolinjiju; to je bilo neizbežno, nakon svega što smo proživeli: ali nikada više neću dozvoliti da mi strast pomuti razum.

Poravnala sam rukama suknje, rada da započnem ostvarenje plana. „Ne smemo nikome da kažemo, sem Šarlu. Potrebno je da on pristane, naravno, ali ne želim da se vest proširi pre nego što se vratim iz Šomona. Da li je to jasno?"

„Da, *madama.* Ni zucnuti neću. Nije bilo potrebno da me pita zašto želim da se posavetujem s Kozimom.

„Da li ste sigurni? Mora tu da ima nečega." Koračala sam opservatorijom u Šomonu, gladna stomaka i zadnjice bolne od vožnje kočijom od Pariza, dok je Kozimo istraživao Nostradamusovu mapu. Žudela sam samo za pečenim fazanom, bokalom crnog vina i da opružim svoje kosti u spavaćoj sobi pripremljenoj za mene.

„Vidim samo brak s Austrijankom/1 Kozimo je podigao upale oči.

U svojim četrdesetim godinama, znatno omršaveo, kretao se brzim i tajanstvenim pokretima isposnika, dobio je nervozni tik: njegovo levo rame zadrhtalo bi istovremeno s obrazom. Sam zamak delovao je napušteno, mnoge sobe i sale bile su zatvorene, a posluga koju sam zaposlila bila je otpuštena. Miris buđi posvuda je zaudaro da je Lukrecija odmah krenula da potpaljuje vatru u kaminima i da skida prašinu s njih; za to vreme popela sam se do laboratorije u kojoj je Kozimo bdeo noćima.

„Kozimo" rekla sam, potiskujući nestrpljenje. „Nostradamus je tvrdio da mapa sadrži deset godina moje budućnosti; rekao mi je da moram da zaštitim Navaru. Već znam o Austrijanki. Zar ne vidite još neko venčanje tamo?"

Pogledala sam mapu iscrtanu izuvijanim, šarenim linijama, koje su se presecale, kao i crteže planeta koje nisam umela da dešifrujem kako bih sebi spasla život. Iznenada, iskrsla mi je misao da možda nije dobro da mu verujem u ovoj stvari. Na koncu, da li je on odista imao ikakvu moć sem da objašnjava nejasne znake i bira odgovarajuće dane za krunisanja; ili, da li on samo koristi zgodne trenutke lucidnosti, retke prilike kada uspeva da prodre kroz veo između sadašnjeg i budućeg sveta? Kozimovo ponašanje zadavalo mi je brigu nakon što se upoznao s Nostradamusom;

kao da je težio da predstavlja tajnovitu osobu, kakav bi, po njemu, vidovnjak trebalo da bude.

Uzdahnuo je. „Mapa je misteriozna. Nostradamus očigledno nije učio u Italiji.“

„Naravno da nije. Da li ste, na kraju, videli Sunčev znak za Margo? Ona je Bik.“

„Hajde da vidimo. Pratio je liniju. „Da, njen životni prolaz kreće se ovim kvadrantom.“ Tapnuo je po papiru. „Sudeći prema ovome, ona će se udati za Strelca.“

Uzdahnula sam. „Anri od Navare je Strelac!“

Obraz mu je zadrhtao. „Rekao sam prolaz, ne zajednicu. A eklipsa, pomračenje, u Škorpionu ovde upozorava na štetu?“

„Štetu?“ - zastala sam. „Šta to znači?“

„Nejasno je.“ Usne su mu se skupile. „Kao što sam i rekao, ovu mapu radio je neko nevešt ovim stvarima. Ako biste mi rekli šta želite da znate, možda bih mogao više da vam pomognem?“

Udahnula sam duboko. Bolje je bilo da mu ispričam sve da ne bismo ostali ovde ćelu noć.

„Želim da saznam da li treba da ugovorim brak između Margo i Navare. Potrebno mi je da nađem način da u miru spojim katolike i hugenote i mislim da bi to moglo da bude ovim putem.“

Kozimo me je posmatrao, dok je mršavom rukom gladio privezak na svojim grudima. Primetila sam ga kada sam ušla - srebrna amajlija rogatog bića s rupom probušenom u sredini.

„Mogli biste da udate Margo za ovoga princa“, rekao je, „ali mir neće doći tako lako.“

„Naravno da neće; jasno mi je da jedan brak neće sve rešiti. Ali ako mogu da ga ugovorim, hugenoti će morati da polože oružje u doglednoj budućnosti. Navara će biti jedan od nas, a oni više neće imati princa da podrži njihove ciljeve. Samo su mi potrebni Kolinjijev i Žanin pristanak.“

„A mislite li da će ga dati?“ - upitao je.

Huknula sam. „Mislim da bi radije umrli.“

„Onda možda i treba da umru.“ Obrnuo se ka obližnjem ormaru s fiokama i uzeo duguljastu, lakiranu kutiju. Stavio ju je ispred mene. Unutra, položena kao mala tela na crnom somotu, bile su dve savršene lutke: čoveka i žene, s obeleženim polnim organima. Podigla sam muškarca s čuđenjem i odvratnošću; činilo se kao da je živo meso.

Kozimo je rekao: „Jedan za njega i jedna za nju. Uz ovo, možete da stavite Kolinjija i Žanu od Navare pod vašu kontrolu i učinite da rade sve što poželite.“ Iz kutije je izvadio platnenu vreću u kojoj su bile srebrne igle.

Podigao je jednu uvis. „Prvo morate da ih otelovite time što ćete prikačiti neku stvar koja pripada tim osobama: dlaku, deo odeće, bilo šta što pripada tim osobama. Onda prizovite svoju moć. To je kao molitva. Možete da upalite sveće, takođe, crvenu za vladanje, belu za pročišćenje, žutu za pobedu. Kada želite da ispoljite moć, zabodite ove igle u udove. Možete da izazovete bol, bolest i nesposobnost. Čak i smrt.

Dugim prstom sklonio je crnu somotsku postavu i otkrio tajni odeljak. Otvarajući njenu minijaturnu rezu, otkrio je malu bočicu napunjenu belim prahom, veoma sličnu onoj koju mi je njegov otac dao u Firenci.

Svetlost sveća bacala je izdužene senke po njegovom upalom licu. „Zovu je *cantarella:* kombinacija arsenika i drugih tajnih sastojaka. Kažu da je to bio omiljeni otrov Bordžija. Malo njih zna da ga napravi. I on može da izazove bolest, ludilo i smrt. Ako se pomeša s hranom ili vinom, ne može da se otkrije. Niko nikada neće saznati."

Srela sam njegov ukočeni pogled. Muška figura ispala mi je iz ruke u kutiju. Ispružila se preko ženske figure, kao sablasne igračke spremne da vode ljubav. S treskom sam zaklopila kutiju, kao da bi figure mogle da iskoče.

„Pa", dahtao je Kozimo, „imate sve što vam je potrebno. Ne možete da pogrešite." Skinuo je svoju amajliju, prišao i namakao mi je preko glave. Visila je na mojim grudima, teža no što se činila. „Zlo, protiv zla, rekao je, „u slučaju da žele da vam se usprotive."

Prigušila sam osmeh pri pomisli da ću Kolinjija podvrgnuti crnoj magiji. Kozimov pogled me je prestravio; bio j e sasvim ozbiljan predlažući da bacim čini i otrujem svoje neprijatelje, a ja sam osetila da ne treba da odbijem te njegove čudne poklone. Sve što je radio u ovom zamku zamutilo mu je mozak; otišao je tamo kuda ja više nisam želela da ga sledim.

„Budite oprezni", rekla sam, nestrpljiva da jedem i da krenem. „Ako bi se ikada čulo o vama, mogli biste da dođete u opasnost da vas uhapse i progone zbog vradžbina."

Nasmejao se slabašno i piskutavo. „Ko će me ikada čuti sem vas, moja gospo?"

Klimnula sam glavom i uzela kutiju. Odveo me je do odmorišta osvetljenog bakljama. „Odlazim sutra u cik zore", rekla sam. „Ako budete videli još nešto na mapi, morate da me obavestite."

Kao da je pogledom prolazio kroz mene, instinktivno osetivši neizrečeni jaz koji se procepio između nas.

„Posvetiću se potpuno tome."

Nisam se osvrnula dok sam silazila niza stepenice, ali sam osetila njegov ukočeni pogled kako vreba moje štikle.

„Izgledate divno." Pomerila sam se u stranu kako bih omogućila svojoj novoj snahi da se ćela vidi u ogledalu. Izabela od Austrije stigla je pre nedelju dana na raskošni prijem, koji je stoičkom blagorodnošću izdržala, uprkos tome što su joj oči bile natečene i što je neprestano držala maramicu na nosu. Šmrcala je svaki čas: gadno se prehladila tokom puta, ali kada sam joj predložila da odložimo venčanje dok se ne oporavi, odmahnula je glavom.

„Ne", izjavila je na francuskom, s primetnim akcentom. „Moram da se udam kako je planirano. Onda ću roditi sina."

Bila je samouverena i dok sam je posmatrala kako bez sujete odmerava svoj izgled u ogledalu, njene svetle obrve su se namrštile dok je nameštala dijademu na svoju tamnoplavu kosu. Nije bila tako lepa kao na portretu. Njeno ovalno lice bilo je naruženo špicastom bradom Habzburga, a njene plave oči bile su suviše male i ozbiljne. Ako je bila uplašena ili zabrinuta, to nije pokazivala. Sudeći po izrazu njenog lica, pre bih pomislila da je krenula na božju službu, na koju je inače odlazila tri puta dnevno.

Veličanstvena u svom bordo brokatu, grudi vidljivih do granice pristojnosti i predivne kose ukrašene briljantskim češljevima, Margo je uzviknula: „O, kako lepo izgledate!" - kao da je to neočekivano iznenađenje.

Ledeno sam je pogledala. Sa svojih osamnaest godina, moja kćerka odbacila je poslednja obeležja detinjstva, da bi prikazala zapanjujuću lepotu; činilo se da njene kose oči upijaju svaku boju koju bi odenula, a njenoj prirodno ticijancrvenoj kosi zavidele su sve žene na dvoru. Postala je naša zvanična muza, kojoj su pesnici posvećivali stranice preterano hvalisavih stihova. Spazila sam iskru grabljivice u njenom oku kada su muškarci paradirali pred njom u sali, mišićavih butina u tesnim čarapama pripijenim uz kožu, povelikim bragetama, nakurnjacima, koji su se njihali; to mi se nije svidelo. Bilo mi je potrebno da ostane devica i zahtevala sam da je njene dvorske dame svuda prate. Takođe sam primala izveštaje o njenim aktivnostima i znala da savesno vežba igranje, muziku i poeziju, kao i da sedi pred portretistima i trpi beskonačne probe odeće - sve aktivnosti koje se očekuju od jedne princeze. Ipak, njena strast za životom podsetila me je na njenog dedu Fransoa Prvog i plašilo me je da bi, uprkos mome trudu, Margo našla načina da podstakne svoju strast, što sam tek morala da dokažem.

„Ova odeća", Izabela je povukla svoju gornju suknju, „nije - kako to vi kažete - suviše bogata."

Margo se kikotala. Klod, moja druga kćerka, zdepasta i debela u lila somotu, koja je čekala svoje drugo dete, gurnula je laktom Margo.

„Savršena je.“ Poravnala sam tkaninu njene srebrne suknje sa izvezenim ljiljanima od bisera. „Pristaje vašoj puti. Imate tako divnu put, moja draga. Zar ne, Margo?

Margo je puhnula vazduh krajičkom usana. „Pretpostavljam“ rekla je i odlepršala do Izabelinog toaletnog stola da pregleda njen nakit. „O, ovo je lepo.“ Zgrabila je par minđuša od rubina. „Pogledajte kako se dobro slažu s mojom haljinom. Crveno je moja omiljena boja. Svi to kažu.“

„Uzmite ih, rekla je Izabela, pre nego što sam mogla da se usprotivim.

Margo je strgla svoje opale i pričvrstila rubine na uši. Dok se zagledala u ogledalu pomislila sam koliko je ogromna razlika između njenog narcisoidnog obožavanja i Izabeline ravnodušnosti. Kao da je neko zlokobno biće šapnulo u moje uho, bila sam potpuno sigurna da je jedan poseban obožavalac rekao Margo da nosi crveno.

„Zar nećete da se zahvalite? - rekla sam i Margo je poljubila Izabelu. “Hvala vam, najdraža sestro. Obožavam ih.“

Pošto je Margo skočila nazad do Klod da se kaćiperi svojim trofejima, savila sam se da očistim mrlju koju je njena papuča ostavila na Izabelinom porubu. Izabela me je dotakla po ramenu; pogledala sam nagore. „To nije važno“, rekla je. „Niko neće videti prljavštinu na nevesti, zar ne?“

Osvojila me je tim rečima, dokazom zdravog razuma koji ju je naučio da je roba na kraljevskom bračnom tržištu. „Zaista, rekla sam, trepnuvši dok sam se uspravljala. Moja haljina bila je suviše čvrsto zašnirana. Nije trebalo da molim Lukreciju da probuši još jednu rupu, uzaludno se nadajući da ću povratiti nešto od izgubljene linije.

„Vi, takođe, izgledate prekrasno“, rekla je pokazujući na moj odraz u ogledalu.

Nisam imala drugog izbora do da se okrenem ka ogledalu. Ugledala sam nisku, jaku ženu, odevenu u tamnoljubičasto, kose prekrivene šiljatom kapom, tamnih očiju, izboranih u uglovima. Stavila sam veličanstvene smaragde na uši, broš od oniksa ispod plisirane kragne i crne bisere. No, ništa na svetu nije moglo da mi povrati mladost, te sam se okrenula.

Zvona su zvonila. Izabelina kraljevska maska vratila se ponovo na njeno lice. „Vreme je“, rekla sam, uzela je za ruku i izvela iz sobe da se uda za moga sina.

Zauzeli smo mesta u kraljevskim klupama, pod lučno zasvođenim tavanicama: Anri i Herkul s moje desne strane, Margo, Klod i njen suprug s moje leve strane. Dvorani i plemići sasvim su ispunili kapelu; težak miris parfema mešao se sa oštrim dimom iz svećnjaka i baklji na zidovima, a ponekad bi se probio i tračak vonja konjske balege sa čizama nekog gospodina. S krunom na glavi, odeven u svoju kraljevsku odoru, Šarl je

klečao pored Izabele pred oltarom, dok je Monsinjor kardinal obavljao dosadnu, dugu ceremoniju.

Posmatrala sam Margo krajičkom oka i uhvatila njeno piljenje ka klupi na kojoj je sedela porodica Giz. Mladi Giz je svakako privlačio pažnju u svom crvenom žaketu, koji je isticao njegove plave oči: u jednom užasavajućem trenu ugledala sam na njegovom licu identičan izraz grabljivca kao i kod njegovog oca, Balafrea, pa sam zadrhtala celim telom.

I on i Margareta bili su odeveni u crveno.

Iznenada, Anrijeve usne bile su kraj mog uha: „S nama je duh. Gledajte. Kolinji je ovde."

Sledila sam se. „On... ne može da bude."

„Pa, jeste. Zar ga ne osećate? Pilji u vas čak i dok razgovaramo."

Krv mi je jurnula u glavu. Nisam mogla ništa ni da vidim ni da čujem. Ovo ne može da bude. Nisam spremna. Znala sam da će ovaj dan doći, ali htela sam da ga uredim kako meni odgovara, tek nakon što krenem u poduhvat da udam Margo za Navaru. Još nisam postavila sve igrače na svoja mesta. Kraljica Žana me je izbegavala; pozvala sam je na dvor da proslavimo Šarlov brak, ali je poslala izvinjenje da je bolesna. Pretpostavljala sam da će se i Kolinji držati podalje, jer nisam ukinula zabranu koja se odnosila na njega. Ne bi rizikovao svoju bezbednost. Anri mora da greši.

Ohrabrila sam se i pogledala preko ramena, pored dvorana kojima je bilo dosadno i jedva su čekali da se služba završi i počne slavlje, pored dama koje su se došaptavale i matrona, koje su se hladile lepezama uprkos hladnoći, prema tamnim udubljenjima gde je stajala grupa ljudi.

On je stajao tamo, u senci, očiju koje su svetlucale poput ledenih plamenova na licu namučenom od briga.

„Vidite? - rekao je Anri. „Rekoh li vam? Mrtvi su s nama."

„Kako ste mogli?" - prebacivala sam Šarlu dok se presvlačio za večeru. „On još nije zvanično pomilovan. Kako ste mogli da ga pozovete ovde?"

Moj sin se obrnuo ka meni i oborio u stranu paža koji je klečao kraj njega i skidao mu papuče ukrašene draguljima. „Rekli ste da naš sporazum da je pomilovanje *svim* hugenotskim vođama."

„To nije isto. Oni su bili pod njegovom komandom; vođe su sledile njegova uputstva."

„Ne vidim kakve tu ima razlike. Pomilovanje je pomilovanje. Neću da pogazim svoju kraljevsku reč. Pozvao sam ga zato što je moja svadba i želim da on ima na umu da nemamo ništa protiv njega."

Stajala sam otvorenih usta, toliko iznenađena da nisam imala pojma šta da činim. Bilo je isto kao onoga dana u dvorcu Bloa: kad god bi se pojavio Kolinji, moj sin bi se preobratio u drugu osobu. Uočila sam sopstvenu slabost u njemu, naivnu osobu kakva sam nekada bila. Znala sam koliko je Kolinji privlačan, kako može da privuče pažnju i opčini druge, jer sam tu njegovu moć i sama iskusila. Još je osećam. Samo, sada više znam.

„Da li... je pisao? – upitala sam i Šarl me je prenerazeno pogledao. Onda se narogušio: „Da, pisao mi je. Pa šta s tim?

I ja sam mu odgovorio. Skinuo sam učenu s njegove glave i uverio ga da je pod mojom zaštitom. To zaista mislim. Rat je završen. Želim mir i *imaću* ga."

„Ako želite mir, onda vi morate da budete taj koji će ga odstraniti. Vaša mlada je katolička princeza, rođaka Filipa od Španije. Ona njega ne može da primi."

„Primiče ga ako joj ja kažem da mora to da uradi." Paž se izmigoljio dalje od njega. „Smučilo mi se to neprijateljstvo među religijama. Kolinji je francuski plemić; zaslužuje da bude na dvoru. Ovo je savršen trenutak za nas da stvorimo trajni mir." Zastao je i dok me je gledao skupljenih očiju, podsetio me je na svoga oca. „Rekli ste da ne pominjem brak s Navarom i ja sam se složio. Da li ste promenili mišljenje? Da li biste više voleli da nastavimo da se ubijamo?"

„Naravno da ne bih", odgovorila sam, ali nisam mogla da pritajim ljutnju u svom glasu. „Ali znate da je Kolinji vodio rat protiv nas. Odbijao je sve sporazume sve dok više nije imao drugog izbora."

„On nije ratovao protiv mene. Ja nisam sklopio sporazume sa Španijom."

Oduprla sam se nagonu da ga ščepam za kragnu i protresem, kako bih mu povratila malo razuma. Više nisam imala vlast nad njim; u svojoj dvadesetoj godini, on je bio naš pravi kralj. Brinula sam se o njemu dok sam mogla. Sada sam uvidela da sam radeći tako nesvesno posejala i njegovu ozlojeđenost.

Ublažila sam ton. „*Mon fils*, prihvatam takav stav, ali nije ni vreme ni mesto. Morate da ga sklonite kako biste ga zaštitili. Gizovi su ovde. Dovodite u opasnost njegov život."

„Ako Gizovi ili ko drugi bude takao vlas na njegovoj glavi, meni će odgovarati." Otrgao je svoju kapu od paža koji se šćućurio od straha. „Kolinji ostaje. U stvari, vratiću ga u Savet. Može da bude savetnik za hugenote, kao što je i bio pre prokletog rata."

Gordo je prošao pored mene idući ka vratima. „Vidimo se u dvorani."

Šari je nestao odmah posle slavlja, a mene i Izabelu ostavio da

predsedavamo svadbenim slavljem. Pomislila sam da je otišao da se presvuče, jer je prezirao luksuznu odeću. Sama na prestolu sa Izabelom, posmatrala sam Margo, porumenelo od vina i ulizičkih komplimenata gospode. Kao da nije bila svesna Giza, koji je sedeo s Anrijem. On je, zauzvrat, vešto to krijući, budno motrio na nju, dok se osmehivao ili klimao glavom Anriju koji mu je šaputao u uho, a dvorska kurva im nalivala pehare kad god je mogla. Zaista, Giz je izgledao udubljen u ono što Anri govori, ne primećujući da ga posmatra lepi Španac, Antonio de Gvast, koji je služio pod Anrijevom komandom tokom rata, a sada bio njegov čuvar.

Špančev mračni pogled naterao me je da zastanem. Taj pogled viđala sam i ranije, bezbroj puta između žena na dvoru, kada su odmeravale jedna drugu, poput boraca na borilištu: bio je to požudan i ljubomoran pogled, koji me ja nagnao da razmislim o dubini njegove veze s mojim sinom.

Cika je skrenula moju pažnju na Herkula, koji je u već uspeo da isprlja svoju novu odeću; grabio je zaloga je s poslužavnika, dok je grupa dama, nalivenih vinom, trčkarala za njim, lupkajući ga perjanim lepezama po zadnjici. Imao je skoro šesnaest godina i bio je prava propast. Nije pokazao nikakav napredak, ni u učenju, ni u ponašanju, uprkos trudu koji je Margo ulagala; ustuknula sam kada sam spazila kako Izabela, ledeno i mrgodno, posmatra njegove grimase.

Nisam mogla da je krivim. Bilo je to njeno svadbeno veselje, njeno predstavljanje dvoru, a svaki privid pristojnosti nestao je onoga trena kada su uklonjeni stolovi. Dvorani su skliznuli u senke stubova da se miluju; talambasi i gajde muzičara mešali su se s pijanim smehom i podvriskivanjem, dok su se igrači vrteli po podu. U vreme moga oca, vreme zakona, ovako se nije ponašalo; na njegovom dvoru punom mudrosti i hedonizma, žene nikada nisu nosile dekoltee ispod ramena, kako bi pokazale bradavice, niti su muškarci namigivali i nalivali se kao da su u javnoj kući.

Posegnula sam za bokalom da dopunim njen pehar. „Dvor“, počela sam da objašnjavam, „dugo nismo slavili. Ratovali smo i sada su preterano uzbuđeni...“ Moje objašnjenje je iščilelo kada joj je i ono malo boje nestalo s lica dok je netremice gledala ispred.

Ispratila sam njen pogled. Oko nas smeh dvorana je utihnuo i prestao.

Šari je koračao ka prestolu, duge kose rasute po ramenima, lepršavih krajeva košulje savijenih do lakata, tako da su mu se videle ruke potamnele od sunca. Kolinji je bio pored njega.

Zvučnim glasom moj sin je rekao: „Admiral de Kolinji želi da pozdravi moju kraljicu.“

Kolinji se naklonio. Prošlo je pet godina otkad smo jedno drugome bili ovako blizu. Na moje iznenađenje, izgledao je niži no što sam ga pamtila.

Na njegovim isklesanim crtama ostali su tragovi patnje. Pogled mu je još bio jasan, prodoran, ali je izgledao izmučeno svim što je video i učinio u ime svoje vere, kao čovek koga je versko učenje nateralo da žrtvuje svoje ideale.

Ostario je, pomislila sam. On je slab i star čovek. Nemam čega da se bojim.

„Gospodine“, rekla sam. „Dobro došli na dvor.“

„Hvala vam. Vaša milost dobro izgleda. Verujem da ste...“

”Dobro sam. Mogu li da vam predstavim moju snahu,

Njeno veličanstvo kraljicu Izabelu?“

Kada je krenuo da se pokloni, Izabela je ustala, šušteći svojim suknjama. Nagnula je glavu, primoravši ga da se skloni u stranu, kako bi sišla sa prestola. Uz laki naklon Šarlu, izašla je iz dvorane. Htela sam da aplaudiram. Činilo se da su joj nervi iskaljeni od čelika.

„Njeno veličanstvo požalilo se na glavobolju pre no što ste vi stigli, rekla sam i videla kako su se Šarlovi obrazi zarumeneli od neprijatnosti. „Imala je dug dan i potreban joj je odmor.“

„Naravno, rekao je Kolinji. „Razumem.“

„Admiral se složio da sluzi na dvoru, Šarl me je obavestio, prkosno podigavši bradu.

„Rekao je da će biti počastvovan da povrati svoje mesto u Savetu i pomogne nam oko uspostavljanja mira.“

„Stvarno?“ - kiselo sam se nasmešila. „Pa, hajde da prvo osiguramo mir s tvojom nevestom, zar ne? Ovo je vaša bračna noć. Pripremila sam se za njegov odgovor; umesto toga, Sari je promrmljao: „Da, naravno. Ne smem da je zapostavim. ‘ Potapšao je Kolinjija po ramenu. „Naredio sam da vam spreme pređašnje oda je. Tamo možete slobodno da se molite i primate svoje hugenotske prijatelje.“

„Vaše veličanstvo je izuzetno ljubazno.“ Kolinji je oborio glavu.

„Dobro. Onda ćemo zajedno u lov sutra ujutro.“ Šarl je krenuo za Izabelom; uhvatila sam ga za ruku. „Dozvolite da vas ispratim.“ Nehajno sam pogledala Kolinjija. „Bilo bi potrebno da duže porazgovaramo, gospodine. Možda sutra, posle lova?“

Njegov odgovor bio je nedokučiv. „Ako vi želite.“

Okrenula sam se i pošla sa Šarlom između dvorana. Pošto sam ga ispratila u Izabeline sobe, vratila sam se u svoje oda je.

„Da li je istina? - upitala je Lukrecija. „Da li se vratio?“

„Da.“ Otišla sam u spavaću sobu i zatvorila vrata. Uz svetlost sveće, zavirila sam ispod labave daske na podu ispod mog kreveta i uzela

Kozimovu kutiju. Nisam je otvorila.

Ali razmišljala sam o tome. Razmišljala sam o tome veoma dugo.

Sledećeg popodneva očekivala sam ga u svojoj radnoj sobi, sedeći za velikim pisaćim stolom na kojem su skrivene ručke mogle da se otvore, kako bi se videle tajne fioke u kojima sam čuvala važna dokumenta. Na sto sam stavila mapu i kraljevski pečat - očigledne simbole moje moći.

Ušao je u crnom kaputiću, bez ikakvih ukrasa, skrojenom po njegovoj vitkoj figuri. Zadržao je vitak stas, a pogled na njega oduzeo mi je dah. Nismo bili sami još od susreta u zamku Bloa.

Prvi je progovorio: „Znam da ste ljuti na mene.

Hladno sam ga posmatrala. „Jesam li ja kriva?1 „Ne. Ali nemate čega da se bojite. Ne bih pokrenuo još jedan rat čak i da imam prilike za tako nešto. Nema čoveka koji više želi mir od mene."

„Takve reči sam i ranije čula." Streljala sam ga pogledom. „Ipak, vi ste odabrali da mislite sve najgore o meni. Zašto bih j a mislila da se išta promenilo?"

„Ne očekujem to od vas. Samo vas molim da mi dozvolite da se dokažem."

„Da se dokažete? Pružila sam vam mnogo prilika, ako se sećate, a vi ih niste smatrali vrednim. Da nisam bila toliko popustljiva, vi biste bili na poternici.

Oči su mu zaiskrile. Zaboravila sam koliko može da bude nezavisan i koliko nedokučiv. Sada, kada je stajao ispred mene, prepoznala sam kako vlada svojim osećanjima kao i uvek, dar koji sam ja tek sada počela da ispoljavam. Kod njega, sve se dešavalo ispod površine. Sve je bilo skriveno.

Nagnula sam se napred u svojoj stolici. „Jednom sam vas pomilovala. Mogu to i da ponovim. Suprotno onome što mislite, ne želim da progonim vašu veru. Nikada nisam. U stvari, nadam se da ću uskoro ugovoriti brak između hugenota i katolika. Šta vi mislite o tome?"

„Moja vera nikada se nije protivila takvim savezima. Verujem pak da se vaša tome protivi.

„Da, ali to nije običan brak. Želim da udam Margo za princa od Navare."

Oku koje manje uočava, izgledalo bi da ga to nije dotaklo. Ali ja sam primetila neznatno zatezanje njegovog tela. „Ne vidim zašto bi se to ticalo mene?"

„Ja ću vam reći kako. Vi imate uticaja na Žanu od Navare, zar ne?" Zastala sam. „I kažete da želite da se dokažete. Vrlo dobro: želim da potpišete ovo pismo za nju, da je zamolite da dođe na dvor s princom. To

će joj pokazati da vi verujete da neprijateljstvo među našim verama može da se prevaziđe i da vi podržavate bračnu ponudu njenom sinu.“

Ovoga puta videla sam to u njegovim očima. Na kraju je otkrio sumnju koja se pritajila ispod njegove neprobojne spoljašnosti. „Bojim se da je Njena milost od Navare veoma bolesna. Putovanje bi joj teško palo.“

„Nije bila previše bolesna da putuje u Rošel?!“ - uzvratila sam, nemoćna da sakrijem iskru gneva. Da li me je smatrao budalom? „Ne vidim kako put za Pariz može da bude nezgodan. Ukoliko ne grešim, bilo bi joj milo da vas vidi ponovo u službi na dvoru i, pretpostavljam, da pozdravi mogućnost da okonča neslogu među našim religijama. Najzad“, dodala sam, „njen sin je u našem naslednom nizu, ali mogao bi da bude uklonjen. Papa je bacio anatemu na sve protestante i izopštiće Žanu od Navare, te će time otvoriti vrata njenog kraljevstva da ga katolici osvoje. Mogla bih da ubedim Svetog oca da razmisli ukoliko okolnosti to mogu da zajamče.“

Vazduh se zgusnuo. Nisam verovala da Navara ugrožava naš nasledni niz: imala sam još sinova, ako Šari, ne daj bože, umre bez naslednika. Ipak, ako izopšte Žanu, njeno kraljevstvo bilo bi izgubljeno s obzirom na susedne katoličke zemlje: nas ili Španiju. Nisam imala nameru da trošim sredstva da osvojim njeno kraljevstvo, ali Filip bi to učinio; Kolinji je znao da je i on lično, svojim ratovima, doprineo tome. Pitala sam se da li je ikada zažalio zbog svojih dela, da li se ikada osvrnuo na čas kada je izdao naš savez zbog Filipovih laži.

I da jeste, on to nikada ne bi priznao. Bez obzira na sve, ovoga puta mora da se potčini. Obećanja nisu više dovoljna. Mora da dokaže da je sposoban da poštuje višu vlast od sebe. „Da li je to sve?“ - rekao je na kraju. „To mi nudite: mito?“ Glasno sam se načas nasmejala. „Ma, hajdete, to je prijateljski dogovor. Nekada smo bili prijatelji, zar ne?“

Pravio se da nije čuo moje pitanje. „Da li očekujete da se princ od Navare preobrati u katoličanstvo?

Stala sam. *Kako* je znao?

„On ima sopstvenu savest“, rekla sam odmereno. „Ipak, ako pokažemo našem narodu da prinčevi različitih vera mogu da žive zajedno u slozi, možda će i oni to slediti.“

Nije govorio. Uzela sam fasciklu i izvadila pismo. „Samo potpišite. Posle toga, ništa više od vas neću tražiti. Ako Žana odbije, neka bude tako.“

Umočila sam pero u mastilo i dodala mu ga. Oklevao je za trenutak, ali nije pročitao pismo.

Onda se nagnuo napred i dodao svoj potpis; bio je toliko blizu da sam mogla da ga dotaknem.

Posula sam pismo peskom. „Ove godine dvor će proslaviti Božić u Parizu; bićete rado viđen gost. Sledeće zasedanje Saveta biće održano posle Nove godine.“

„S vašim dopuštenjem, Božić ću provesti u Šatijonu sa suprugom i decom.“ Njegova usta su se pomerila u nešto što bi moglo da se prihvati kao osmeh. „Oženio sam se ponovo u Rošelu. Bog je smatrao da treba da me ponovo blagoslovi u ovom poznom dobu mog života.

Nisam mogla da ga pogledam. „Čestitam, čula sam sebe da kažem. „Nadam se da ćete oboje biti vrlo srećni. Doviđenja, gospodine.“

Poklonio se. Čim je otišao, pritisnula sam usta svojom drhtavom rukom. Birago je ušao.

„Potpisao je“, rekla sam. „Ali želim da ga pratite ja... ja m u ne verujem.“

Birago se povukao i zatvorio vrata koja su škljocnula. Gledala sam pismo, guste zavoje njegovog rukopisa i osetila kako pakao tumara po mom raspuklom srcu, kao sova koja traži izlaz.

Šesti deo

1572-1574.

Vartoloromejska noć

29

Pismo je delovalo; Žana je odgovorila i potvrdila da dolazi, pa sam otišla da o tome obavestim Margo. Sedela je i netremice me posmatrala, kao da sam izgovorila nešto nepristojno, pre nego što je rekla: „Ako je ovo šala, onda je veoma neumesna.“

„Budite sigurni da nije. Kraljica Žana i nje sin stižu u maju. Dočekaćemo ih u dvorcu Šenonso. Ako sve bude teklo po planu, Navara i vi venčaćete se u avgustu.“

Ustala je. „Mislim da nećemo. On je hugenot, jeretik. On me ne zaslužuje.“

Posmatrala sam je iz svoje stolice, sprečena da ustanem zbog još jednog napada išijasa. Nisam bila srećna što joj ovo činim; mada se činila zrelom, meni je još uvek bila moje dete, koje sam prinuđena da žrtvujem za dobrobit kraljevine. Ali malo nas se uda iz ljubavi; kao žene iz kraljevskih porodica, moramo da ispunimo svoje dužnosti, a Margo je bila srećnija od

Pismo je delovalo; Žana je odgovorila i potvrdila da dolazi, pa sam otišla da o tome obavestim Margo. Sedela je i netremice me posmatrala, kao da sam izgovorila nešto nepristojno, pre nego što je rekla: „Ako je ovo šala, onda je veoma neumesna.“

„Budite sigurni da nije. Kraljica Žana i nje sin stižu u maju. Dočekaćemo ih u dvorcu Šenonso. Ako sve bude teklo po planu, Navara i vi venčaćete se u avgustu.“

Ustala je. „Mislim da nećemo. On je hugenot, jeretik. On me ne zaslužuje.“

Posmatrala sam je iz svoje stolice, sprečena da ustanem zbog još jednog napada išijasa. Nisam bila srećna što joj ovo činim; mada se činila zrelom, meni je još uvek bila moje dete, koje sam prinuđena da žrtvujem za dobrobit kraljevine. Ali malo nas se uda iz ljubavi; kao žene iz kraljevskih porodica, moramo da ispunimo svoje dužnosti, a Margo je bila srećnija od većine jer je ne šaljemo na tuđi dvor.

„Zaboravljate da je on princ“, rekla sam ljubaznim ali odrešitim tonom. „Jednoga dana postaće kralj Navare; zbog toga je on najvredniji za vas.“ Predupredila sam njeno protivljenje. „A ukoliko razmišljate da otrčite Šarlu, treba da znate da je već dao svoj pristanak. On isto tako veruje da vaš brak može da približi katolike i hugenote.“

Iskolačila je oči. „Vi zaista mislite da ovaj brak može da nas zbliži?“

„Zašto ne bi? Ne morate da verujete u istu veru, ali rodićete mu

sinove...“

„Vi želite da ga preobratite“, upala mi je u reč. „Nije reč o odluci već o tome da pobedite u vašoj bici protiv Kolinjija; želite da ih slomite mojom utrobom.“

Mada sam ovo mogla da očekujem, ipak me je iznenadila njena oštroumnost. Moram da je ubedim, pozivajući se na njeno osećanje odgovornosti.

„Žana od Navare ozbiljno je bolesna“, rekla sam. „Kada bude umrla, njen sin će postati protestantski kralj koji će vladati protestantskom državom. Hugenoti u njemu vide vođu. Ne želim da gurne Francusku u rasulo. Moramo da ga savijemo prema svojim potrebama. Ko to može bolje da učini od vas?“

„Prosto kao pasulj“, odgovorila je lakomisleno. „Sve će to proći zato što vi tako želite? Pitam se šta će se dogoditi kada Žana otkrije vašu nameru. Pretpostavljam da joj neće biti milo, a možda bi i Navara imao koju da doda, takođe, uzimajući u obzir da on duboko poštuje svoju veru.“

„Šta on može da zna o veri? Bio je dete kada je Žana počela da mu puni uši hugenotskim glupostima. Posle svega što je učinjeno i rečeno, on može da prihvati da su obe molitve podjednako dobre.“

Nasmejala se s nevericom. „Nije valjda da iskreno verujete u to! Vi znate da je Žana dušom i telom zavetovana svojoj veri i da je tome podučila i svoga sina. Posle svih ovih godina ratovanja, kako ne možete da shvatite da je njima njihov način obraćanja Bogu isto toliko značajan koliko i nama naš?“

„Mi se klanjamo istome Bogu“, odbrusila sam, iznenađena njenim gledištem. Ovo se nije odvijalo onako kako sam planirala. Kada je to moja kći toliko obraćala pažnju na crkvene dogme? Tačno je da je bila pobožna katolikinja, ali sam oduvek mislila da religiju posmatra istim očima kao i ja: kao neophodnu instituciju kojoj moramo da se priklonimo kako ne bi zavladao haos.

„Vi ste princeza Valoa“, dodala sam. „Kao kraljica Navare možete i njega i njegovu veru da vežete za nas. To je vaša dužnost, a niska cena za mir koji ćemo obezbediti u budućnosti.“

Lice joj je zadrhtalo. Da li sam je konačno takla u ponos? Dok Navara možda i ne mora da bude njen ideal, kako bi mogla da odoli glavnoj ulozi za naše dobro?

Gledale smo se pravo u oči. Na svoje razočaranje, nisam videla nijedan znak da sam je ubedila. Gledala me je kao da me po prvi put vidi i da joj se to baš i ne dopada. Onda je tiho rekla:

„Dobro. Učiniću kako vi želite. Ali ne možete da me naterate da ga volim.“

„Biće vam lakše bez ljubavi. Nama Medičijevima tako je odvajkada." Čim sam to izgovorila, zažalila sam. Tačno sam zapamtila rečenicu pape Klementa i iskoristila sam je s istom užasnom namerom. Videla sam kako se trgla i povukla za jedan mali korak unazad. Želela sam da je utešim, da nekako ublažim grubu, surovu stvarnost onoga što sam izrekla. Ali nisam mogla. Ne želim da je lažem, niti da se pretvaram da je zadatak koji sam joj postavila bilo nešto drugo do čin pokornosti koji je podrazumevao gubitak njenih devojačkih snova.

„Treba da se spakujete za Šenonso", promrmljala sam, a ona se uz naklon okrenula i otišla, ostavivši me da sedim tamo, s groznim osećanjem u dnu moje utrobe.

Te noći pošto sam legla, satima sam se bacakala i prevrtala po krevetu.

Volela sam Margo. Od sve moje dece, ona i Anri bili su najpametniji, jer su uzeli sve najbolje i od Medičijevih i od Valoovih. Zašto je sada osuđujem na zajednicu bez ljubavi kada sama znam koliko jada stvara? Da li su me protekle godine rata i borbi toliko ogrubele da nisam bar još jednom mogla da razmislim o tome da žrtvujem njenu sreću? Možda ovo venčanje i nije nužno. Još uvek mogu da ga zaustavim, odem do Šarla i...

Čulo se glasno lupanje po mojim vratima. Pogledala sam ka sveci: sati urezani na jednoj njenoj strani istopili su se u baricu pri dnu. Bilo je suviše kasno za posetioce. Onda sam čula Lukreciju: „Vaša milosti, ovde je dvorkinja princeze Margo. Kaže da je Njena visost u opasnosti."

Othramala sam niz mračne hodnike zapadnog krila Luvra, koje sam zatvorila zbog opravki. Dahtala sam, a moja noga ukočena od išijasa podrhtavala je kada smo Lukrecija i ja stigle do otvorenih vrata.

„Putana! Kurvo!" - čuo se nečiji glas. „Živu ču vas išibati zbog ovoga."

Na fijuk biča zaboravila sam na svoj bol i uletela unutra. Margo se pokrila koferom, crveni prsluk bio joj je iscepan na komade, a oderane ruke podignute kako bi zaštitila lice. Šarl je stajao iznad nje s lovačkim bičem u rukama. Pored zatvorenog prozora, Anri je prislonio nož pod grlo nikome drugome do mladom Gizu. Njegove iskolačene plave oči pogledale su me kad mu je moj sin bodežom zasekao kožu na vratu, pustivši kap krvi koja je kliznula niz njegov snažni beli vrat.

„Da uradim to? - siktao je moj sin. „Jedan Giz manje, šta marim za to."

Margo je vrisnula: „Ne! Pusti ga! Nije on kriv. Ja sam ga ovde pozvala da se vidimo."

Tek tada sam videla da su i ona i Giz obučeni u crveno. Shvatila sam, a to mučno saznanje mi je peklo utrobu. Ona je Gizova ljubavnica, ona je mesecima Gizova ljubavnica. Njihov izbor boja bio je očit, bila je to izjava koju nisam smela da previdim.

Šari je zamahnuo bičem i zaparao joj ramena. Njen plač poterao me je

napred. Otela sam mu bič. Okrenuo se ka meni, kezeći se kao jedan od njegovih pasa. Ugledala sam nešto zastrašujuće u njegovim očima, đavola koji se ceri na mene, pa sam se povukla, obrativši se Anriju: „Pustite Giza."

Anri je sklonio bodež. Giz je zadrhtao. „Gospođo, rekao je. „Ja sam pogrešio." Njegov pogled skrenuo je ka Anriju, a lice moga sina je potamnelo. „Ja sam taj koji je pogrešio", rekao je Anri, tihim, drhtavim glasom, kojim nikada nisam čula da govori. „Od mene ste napravili budalu, i to vam nikada neću zaboraviti."

„To mi nije bila namera", rekao je tiho Giz, „ali vi ste od mene tražili nešto što nisam mogao da vam pružim."

Anri je krenuo da kidiše. Podigla sam glas kako bih ga zadržala. „Ne " Pogledala sam Giza. „Odmah napustite dvor. Vratite se na porodično imanje u Žoanvil i ostanite tamo. Poklonio se, zakopčavajući žaket. Bacio je pogled na Margo pre nego što je izašao. Anri je povikao za njim: „Ukoliko vas još jednom uhvatim s mojom sestrom, narediću da vas ubiju!"

Pokazala sam Lukreciji da zatvori vrata i spreči da nas neko ometa. Držeći još u rukama bič, okrenula sam se svojim sinovima. „Šta vam je? Ona je vaša sestra. Kako možete...?

„Ona je kurva", odbrusio je Šari, dok mu je iz donje usne lila krv; bilo je očigledno da se ugrizao sopstvenim zubima. „Treba uskoro da se veri s Navarom, a ona ide i vucara se iza naših leđa."

Sakrila sam užas dok sam zurila u njegovo iskrivljeno lice, njegova ramena, nabijena mišićima oko vrata od rada u kovačnici.

„Idite", rekla sam. „Dopustite da ja preuzmem ovu stvar."

„Da", rekao je Anri. „Pustite da mama reši sve. Usuđujem se da kažem da Giz neće ponovo prići Margo."

Šari se iznenada resko nasmejao. „Da, ali biće dalje i od vas, takođe, brate. Nema sumnje da će to obradovati Gvasta, vašeg ljupkog ličnog čuvara."

Anri se ukočio. Onda je zgrabio Šarla za ruke i izveo ga napolje, ostavivši me s Margo.

S mukom je ustala, kose umrljane od zgrušane krvi na ramenima.

„Da li je istina?*1 - pitala sam. „Da li ste dozvolili da to Gizovo štene uzme vašu nevinost?"

„Ne." Nekontrolisani drhtaji su joj protresali telo. „Ja... ja sam samo želela da ga vidim, da... da mu kažem zbogom." Zanemela je od jecaja; zarila je lice među svoje dlanove. „Ja ga volim. Volim ga svim srcem, a sada sam ga zauvek izgubila zbog vas."

Nisam bila u stanju da se pomerim. Zamalo da mi sve upropasti podajući se nasledniku porodice koja je bila moj istrajni neprijatelj; ipak,

nisam mogla potpuno da je krivim, jer je to bila moja greška. Potcenila sam dubinu njene strasti; nisam shvatila koliko može da bude opasna. Kod muškarca, taj nagon bio je dopustiv, čak poželjan; ali kod neudate žene, naročito princeze, mogao bi da joj zapečati sudbinu.

„Ne smete više nikada da ga vidite“, čula sam sebe kako govorim, jednoličnim, hladnim glasom. „Razumete li me? Nikada. Giz je sada za vas mrtav. Kao i vi za njega.“

Pogledala me je svojim krupnim očima, umrljanim od suza, da sam jedva otrpela taj pogled. Pružila sam joj ruku. „Dođite, moramo da očistimo ove rane: možete li da hodate?“ Klimnula je glavom, pa smo je Lukrecija i ja odvele u njene oda je.

Sutradan sam poslala pismo vojvotkinji od Giza kako bih je obavestila da bi udovica, gospođa Porsen, čiji je muž nedavno umro, bila odlična prilika za njenog sina. Mada je udovica bila duplo starija, pretpostavila sam da je porodica već bila upoznata s problemom, te da neće biti primedbi. Nije ih ni bilo. Giz se venčao sa svojom mladom već sledeće nedelje, tokom ceremonije koja je brže-bolje upriličena.

Otišla sam da obavestim Margo. Giz se nije borio za nju; nije se nijednom usprotivio rekavši da je ona njegova jedina ljubav. Njeno zapanjeno lice sve je reklo.

„Sada, dodala sam, „možete da se potpuno posvetite Navari. Udaćete se za njega, preobratiti ga i roditi mu sinove, koje možete da vaspitavate kao katoličke prinčeve. To vam je sudbina.“

„Moja sudbina“, ponovila je. Sumorno se smešila. „Vi to tako nazivate? Vi i Šarl ste mi sve oduzeli. Uništili ste me. Mrzim vas oboje. Želela bih da ste mrtvi.

Videla sam je kako kruto sedi na svom krevetu, kao ranjena zver spremna za napad.

„Neka bude tako“, rekla sam i povukla vrata. „Ali ma šta vi osećali, uradićete onako kako vam kažem.“

Olujni oblaci nadvili su se nad zamkom Šenonso; ledeni vetar cepao je naše konjičke zastave i našu odeću dok smo čekali pratnju kraljice Žane.

Ruke su mi utrnule u rukavicama oivičenim risovim krznom. Nekoliko koraka dalje stajala je Margo u svetložutom satenskom ogrtaču, s kapuljačom od samurovine koja se izgužvala oko njene glave, poput uništenog vela. Modrice su izbledele, ali nije govorila s nama, a na lice je navukla masku ledene ravnodušnosti.

Glasnici su prodorno zatrubili. Nekoliko trenutaka kasnije, kolona s Navarom išla je ka nama. Ispitivala sam pogledom vojnike i malu grupu gospode obučene u crno, koja je na konjima pratila kočiju. Iskoračila sam

kako bih otvorila vrata. „Gospođo, tako mi je drago...“

Pozdrav mi je zamro u grlu.

Kraljica Žana sedela je utonula u svoje jastuke, uvijena u krzneni ogrtač, s nešto malo mesa zalepljenog po kostima, istanjene bakarne kose i očiju uokvirenih tamnim kolutovima.

Jedan od njenih ljudi priskočio je da joj pomognemo da izađe. Naslonila se na njegovu ruku kada me je ugledala, toliko slaba da se činilo da bi vetar mogao da je oduva. Ali čak i tako slabašna, nije izgubila ništa od svoje drskosti; neprijatno mi se nasmešila i prošaputala: „U slučaju da se čudite, gospođo De Mediči, odgovor je ’ne: moj sin neće doći.“

Žana je sedela uspravno u sobi od svetloplave svile koju sam odredila za nju. Nedeljama nije napustila sobu; nekoliko dana strepela sam da će umreti pre nego što postignemo dogovor, tako da sam naredila mom ličnom lekaru da vodi računa o njoj. Izgledala je bolje, s nešto malo boje na bledim obrazima, mada je i dalje suvo kašljala i bila strahovito tvrdoglava.

„Rekla sam, ne. Neću da dovedem svog sina ovde dok ne budem sasvim zadovoljna.“

Potpuno sam izgubila strpljenje. „Šta još želite od mene?“ - uzviknula sam, špartajući po sobi. „Prvo ste tražili da venčanje ne bude katoličko ni po izgledu ni po obredu; ja sam vas uverila da mogu da se venčaju izvan Notr-Dama, posle čega vaš sin i njegova pratnja mogu da odu na hugenotsku službu, dok mi budemo prisustvovali katoličkoj misi. Onda ste tražili da ako Španija zapreti Navari, moram da vam jemčim pomoć u vojsci, na šta sam pristala. Konačno, zatražili ste Kolinjijevu podršku za brak i ja sam vam rekla da ga on podržava, kao što ste videli i sami u njegovom pismu.“

„Videla sam njegov potpis na pismu, da. Ali kako mogu da znam da je to pismo njegovo?“

„Naravno da je njegovo!“ - zastala sam i spustila glas. „Ne bih vas lagala. Rekla sam vam i ranije: naša deca moraju da se venčaju. Savršeni su jedno za drugo i zajedno će pokazati svetu da, mada se ne molimo istovetno, ne treba da ratujemo zbog naših razlika.“

„Kada ste odlučili da možemo da živimo u miru?“ - upitala je osorno. „Posle ili pre nego što ste ucenili Kolinjijevu glavu i razorili hugenotsko utvrđenje Rošel? Ili je to bilo onda kada ste doveli Špance da se bore protiv nas?“

Stegla sam pesnice s obe strane tela. „Da li ste prešli sav taj put da biste mi prigovarali?“

Kašalj pun šlajma zazvečao je njenim plućima. Uzdahnula je, pritisnula maramicu na usta. Tkanina se obojila njenom krvlju. Ćušnula ju je u

manžetnu, kao da to nije važno.

„Želela sam da vas ponovo vidim“, rekla je. „Želela sam da pogledam ozloglašenu Katarinu de Mediči, da vidim da li su sasvim u pravu oni što vas zovu Madam Guja, jer su vaši ujedi smrtonosni za vaše neprijatelje.“

Udarila mi je krv u glavu. Kako se usuđuje da sedi ovde u svojoj hugenotskoj crnini i mene optužuje kada je ona sama podbunjivala naše neprijatelje? Zakoračila sam napred, ne vodeći tog trenutka računa da li će pristati na brak ili će se srušiti mrtva kraj mojih nogu. Oslonila se na naslon stolice.

Zastala sam. Nisam očekivala da će ustuknuti, niti da se panično uhvati dlanovima za suknju. Kada me je prenerаženo pogledala, shvatila sam da se plaši. Ona je zaista verovala da sam onoliko čudovišna koliko su me opisivali hugenotski pamfletisti. Pridavala je pažnju glasinama i insinuacijama, mada je znala šta znači biti usamljena žena, primorana da brani i kraljevstvo i decu.

Moj jedak smisao za humor izvukao je najbolje iz mene. Uz kikot sam kazala: „Pa, sada ste me videli. Da li izgledam toliko zla koliko govore?“

„Činjenica da vi sami o tome govorite, potvrđuje sve“, odgovorila je.

„Onda mislite šta želite; baš me briga. Ja vašem sinu nudim kraljevsku mladu, a vašem kraljevstvu zaštitu od Španije. Niko vam toliko neće dati.“

Posmatrala me je u tišini. Onda je izbacila bradu. „Ne možete da manipulišete sa mnom. Niti ću pozvati svoga sina, niti ću vam odgovoriti dok mi ne dozvolite da se sretnem s vašom kćerkom u četiri oka.“

Premišljala sam se. Margo je bila ovde, svakako. Ali da li mogu da joj verujem? Požalila sam čas kada sam joj otkrila svoje planove, jer sada moram da se oslonim na nju. Žana se neće promeniti; mogla bi da napiše još jednu seriju opasnih upozorenja svome sinu i on bi se zaključao u njenom zamku. Urušile bi se moje nade da okončamo naše verske razmirice.

Izbio bi rat, kao što se to neminovno dešavalo; ja bih ponovo bila na čelu kraljevine koja samu sebe potpuno proždire.

Sem... Ideja se prišunjala poput mačke. Još imam Kozimove darove.

„Dobro“, rekla sam Žani. „Poslaću vam Margo popodne.“

Sišla sam sprat niže u svoju radnu sobu. Ušla sam i zaključala vrata pa izvadila kutiju iz skrivenog ormara u zidu. Kada sam je otvorila, našla sam lutke kako počivaju na svom somotskom krevetu.

Podigla sam onu u obliku žene.

Morate prvo da ih otelovite, time što ćete na njih prikačiti stvar te osobe.

Bio mi je potreban samo pramenčić kose.

Uprkos tome što je bila ljuta na mene i što je, tužna, tumarala po palati, Margo je zračila zdravljem, rumena zbog dana provedenih napolju, a njena kosa bila je hrpa suncem pozlaćenih lokni.

„Divno izgledate“, kazala sam joj, a njene tirkizne oči su se suzile kada sam se nagnula da joj sklonim nestašan uvojak iza ramena. „Pazite, vodite računa da odgovorite na sva njena pitanja, ali ne otkrivajte previše. Ne smemo da je opteretimo.“ Dotakla sam joj bradu. „Da li razumete?“

Popreko me je pogledala. „Da, biću savršena snaha i reći ću najmanje što mogu.“

„Tačno.“ Poterala sam je ka stepenicama. „Čekaću vas u radnoj sobi.“ Dok je zadizala suknje kako bi se popela uza stepenice, sklopila sam prste oko pramenčića njene kose.

U radnoj sobi sam navukla zavese na prozore, stavila dve sveće i lutku na sto.

Sama sam sebi bila komična dok sam stajala, spremajući se da ovijem kćerkinu kosu oko voštane figurine, nadajući se da ću je tako primorati da učini ono što želim. Stegla sam se i uzela lutku. Upalila sam sveće i čekala. Šta sad? Imala sam igle. Da li treba da pritisnem jednu na lutku kako bih pojačala ono što želim? Ne, to bi moglo da zaboli. Mogla sam da zamislim Margo dok razgovara sa Žanom i jekne od iznenadnog bola.

Šta bi bilo da kleknem? Da li bi to bilo bogohulno? Verovatno bi. Ne, najbolje.

Ispružila sam ruke iznad sveća. Zatvarajući oči prošaputala sam: „Ja, Katarina de Mediči budim u vama, Margareti de Valoa, moju jedinu želju. Vi nemate drugu volju do moje. Vi ćete saopštiti Žani od Navare sve što ona želi da čuje, a ništa što bi moglo da izazove sumnju.“

Otvorila sam oko. Nisam osetila ničije sumorno prisustvo, niti nežno zgušnjavanje vazduha, niti talase po koži, što bih osetila svaki put kada bi se uskomešao moj dar ili kada sam sretala Nostradmusa. Ako sam i bila nadarena za magiju, to se nije videlo. Ponovo sam podigla lutku, smestila je u naručje i ponovila svoju molbu. Setila sam se da sam negde pročitala da je krv najvažnija za mađiju. Otvorila sam kutiju, uzela iglu i ubola svoj prst. Pojavila se tamnocrvena kap. Posmatrala sam kako klizi niz moj nokat i prska lutkino lice. Ukočila sam se, napinjući se da čujem na spratu iznad tup udarac, koji bi objavio da se Margo iznenada opružila po podu.

Ništa.

Ponovo sam prošaputala svoju molbu; skinula sam amajliju skrivenu u mom prsluku i pritisla je na lutku. „Zlo protiv zla“, rekao je Kozimo. Onda sam čekala, razmišljajući da činima, kao i mirisima i tinkturama treba neko vreme da sazru, da se pomešaju i daju željeni rezultat. Nakon što sam zaključila da je proteklo dovoljno vremena, ugasila sam sveće, skupila

stvari i vratila ih na tajno mesto. U poslednjem minutu, iznenadni napad krivice naterao me je da skinem amajliju s vrata i takođe je sakrijem u kutiju, pored stare bočice maestra Ruđerija. Onda sam brzo otvorila zavese i poduprla otvorene prozore. Dok sam sedela za svojim stolom, ispravila sam čist list pergamenta i umočila pero u mastilo.

U tom trenutku započela sam ove ispovesti.

Sati su leteli dok sam se ponovo bavila prošlošću, ispisujući stranicu za stranicom uspomena. Kada je Margo pokucala na vrata, pogledala sam začuđeno. Ušla je. „Kraljica želi da vas vidi."

Gurnula sam stranice u fasciklu. Bila sam neobično mirna dok sam išla u Žaninu sobu. Zatekla sam je za pozlaćenim stolom, s perom u ruci. Odenula je plavu haljinu i stavila bisere - neobična ekstravagancija. Okrenula se u stolici. Bila je spokojna, kao da je uzela eliksir za podmlađivanje. Ako je ovo bilo zbog mojih čini, proizvelo je neočekivane posledice.

„Gospođo, ne znam kako ste uspeli, ali vaša kći je čedna kao i princeze koje sam imala čast da upoznam." Pružila mi je papir. „Izvolite moj pristanak. Pod uslovom da ispunite uslove o kojima smo razgovarale, verujem da će biti odlična supruga mome sinu. Ona kaže da ne može da zamisli veću čast nego da postane kraljica Navare i živi u našem kraljevstvu.

Nisam verovala da će magija da deluje. Kako može neki tako bljutav ritual da učini nemoguće. Ipak, činilo se da jeste, mada nisam bila dovoljno precizna. Želela sam da Margo i Navara žive u Francuskoj; ni pod kakvim uslovima nije smeo da se vrati u svoju zemlju, gde bi bio okružen protestantima koji bi ga navodili protiv nas.

„Ona veli da ne može da primi moju veru", nastavila je Žana, „ali kada sam joj rekla da moj sin želi da njihova deca budu odgojena kao protestanti, odgovorila je da kao njegova supruga mora da mu se povinuje."

Morala sam da se ugrizem za usnu kako ne bih prasnula u zajedljiv smeh. Margo je stvarno bila moja kći! Uzdržala se da ne potakne Žaninu sumnju, a ipak je obećala nešto što je znala da nikada neću dozvoliti. Gubitak Giza još ju je izjedao; učinila bi sve da mi pomrsi račune, činilo se, ali venčanje će se ubrzo obaviti i Navara će biti pod mojom komandom.

„Poći ću s vama u Pariz", dodala je Žana na moje čuđenje. „Margo me je zamolila da joj pomognem oko devojačke spreme: pisaću i sinu. Rekli ste da biste voleli da se venčaju u avgustu?"

Klimnula sam glavom, tražeći na njenom licu znakove prevare. Ništa nisam videla. Nikada nije bila vešta u skrivanju osećanja. „Da, u avgustu",

rekla sam i odahnula s olakšanjem. „Napravićemo najveličanstvenije venčanje koje je Francuska ikada videla."

„Ne suviše veličanstveno", progunđala je. „Moja vera je skromna. Sada moram da se odmorim. Videćemo se sutra da se dogovorimo oko pojedinosti. Možemo da ručamo zajedno, *al...* kako to vi Italijani zovete?"

„Alfresco. Pod vedrim nebom", rekla sam. „Da, to bi bilo lepo."

Kada sam je napustila, nisam mogla a da se ne načudim sudbini, vrhunskom komedijašu, koja je spojila ovakvu svekrvu sa ovakvom taštom.

30

Čim se smestila u moj nedavno preuređen *Hotel de la Reine* - Kraljičin hotel, Žana se bacila na pripreme za svadbu; kao da nikada nije bila bolesna, vukla me je po Parizu da vidim bale tkanina, par svećnjaka ili komad escajga. U radnji na levoj obali toliko se divila paru mekanih, italijanskih rukavica, oivičenih zlatom, da sam joj ih kupila. Primila ih je radujući se kao dete, dokaz da ni ona nije imuna na taštinu. Bilo mi je očaravajuće da gledam kako postaje žena kakva je mogla da bude, da joj verska zatucanost nije okovala srce.

Tog momenta stigla je vest da je njen sin Navara krenuo iz Neraka, pa sam naredila da se postave zastave, pozivajući sve u kraljevstvu da dođu u Pariz i učestvuju u veličanstvenom događaju. Sve je išlo po planu dok jedne večeri nisam čula da se Žana onesvestila.

Kroz vlažnu izmaglicu, požurila sam zajedno s Margo do Kraljičinog hotela. Sala na donjem spratu bila je ispunjena muškarcima obučenim u tamnu odeću, sve samim hugenotima. Okrenuli su se ka nama kao po komandi i kruto se naklonili.

Kolinji je iskoračio iz grupe.

Izgledao je krepkije nego poslednji put kada sam ga videla: oblijeg i odmornijeg lica, malo popunjenog vitkog tela, dok su mu oči postale budnije, prodornije. Vreme koje je proveo s novom suprugom u Šatijonu učinilo je čudo; dok nam se klanjao, nalet straha zaledio mi je vene.

„Nisam znala da ste se vratili“, rekla sam. „Mogli ste da nas obavestite, gospodine.“

„Oprostite mi. Upravo sam sada stigao i smestio se u svojoj kući u gradu kada sam čuo da je Njena milost od Navare bolesna. Smatrao sam da je najbolje da prvo dođem ovde da ponudim svoje usluge.“

Uočila sam nijansu u njegovom glasu, nešto što nisam tačno razumela. Koliko je bila ozbiljna Žanina nesvestica? Da li ćemo biti u žalosti pre nego što njen sin stigne?

Kao da mi čita misli, Kolinji je rekao: „Suviše je slaba da bi sišla.“

„Onda ćemo mi otići njoj.“ Dala sam znak Margo. Kolinji nas je vodio kroz hugenote, koji su svi uočljivo zaćutali. Moja nervoza je rasla. Žana je bila moj gost. Da li su mislili da bih joj naudila?

U spavaćoj sobi, Žana je ležala poduprta jastucima, lica bleđeg od njenih čaršava. Sagoreo ju je onaj plamen života koji ju terao da juri po Parizu.

Promrmljala je: „Gospođo, meni se bliži čas.“

„Glupost.“ Pomilovala sam je po ruci. Bila je hladna i slaba. „Previše ste se iscrpeli. Uskoro ćete ponovo biti na nogama. Imamo plan za venčanje, sećate se?“

Njen pogled pomerio se ka Margo. „Priđite bliže, moja draga. Postoji nešto što moram da vam saopštim.“

Margo se nagnula do njenih bledih usana. Čula sam šapat. Moja kći je klimnula glavom. „Da“, rekla je. „Hoću. Obećavam.“

Žana je uzdahnula. Kad su joj se oči sklopile od iscrpljenosti, njeni pastori pojavili su se iz niše. Okrenuvši se da krenem ka izlaznim vratima, ugledala sam rukavice optočene zlatom koje sam joj poklonila, bačene preko stola blizu kamina. Bile su prevrnute na naličje, a vrhovi prstiju bili su odsečeni.

„Poslaću našeg dvorskog lekara, Parea, da je pogleda“, rekla sam Kolinjiju ispred sobe. „Potrebna joj je nega stručnjaka i...“

„Ako dopustite, to neće biti neophodno/1 Glas mu je bio hladan, kao da se obraća nepoznatoj osobi koja se upliće. „Već sam poslao po iskusnog lekara; stići će ovde do večeri.“

Iznenađena njegovim tonom, kratko sam klimnula glavom i otišla. Na našem povratku do Luvra, ispitivala sam Margo. „Zamolila me je da joj zaštitim sina“, odgovorila je.

„Da ga zaštitite“, namrštila sam se, jer sam se setila kako mi je Nostradamus uputio iste reći.

„Zašto?“

Podigla je pogled ka meni. „Zar niste zapazili na njihovim licima, načinu na koji vam se Kolinji obratio?“

Sledila sam se. To je bio onaj prizvuk koji sam uočila u Kolinjijevom glasu, ali nisam znala šta je: sumnja. Sumnjali su u mene. „Ne mislite valjda ozbiljno“, rekla sam, jetko se osmehnuvši. „Žana je bolovala već šest godina; svima je to poznato. Sam Kolinji je to pomenuo.“

„Izgledala je sasvim dobro proteklih nekoliko dana.“ Zamarao me je kćerkin ispitivački pogled. „Vi ste joj kupili rukavice, zar ne? Zašto su odsekli vrhove prstiju?“

Znala sam zašto. Bio je to stari trik koji su Bordžije izmislile: otrov je stavljan u rukavicu te onaj ko bi je nosio, ne bi znao dok ne bi bilo prekasno. Isekli su vrške kako bi ih ispitali.

Glas mi je zadrhtao. „Gospode bože, oni su ludi. Kako mogu da pomisle da bih joj naudila?“

„Vi ste jedna od Medičijevih; uvek su sumnjali u vašu iskrenost.“

„Da li vi sumnjate?“ - upitala sam bez daha, zazirući od njenog

odgovora.

„Ne“, rekla je tiho. „Ali ja nisam hugenot.“

Žana od Navare umrla je sutradan popodne. Poslušala sam Margo i njen savet da pošaljem doktora Parea da obavi autopsiju, koja je otkrila koliko su njena pluća propala, te time potvrdila da je umrla od stare bolesti. Posle izvesnog oklevanja, strahujući da će Navara majčinu smrt navesti kao razlog za odlaganje našeg dogovora, napisala sam mu izjavu saučešća, dala da je balsamuju i poslala u Navaru da je sahrane.

Na moje olakšanje, Navara je odgovorio da neće odložiti svoj put i polovinom jula ušao je u Pariz iznad kog se belelo nebo sprženo od sunca.

Zavladala je nesnosna vrelina; ljudi su spavali po krovovima i gurali se po obalama Sene tražeći spas, dok su se, u skoro anarhičnoj atmosferi grada, preplavljenog hiljadama katolika i hugenota, namnožili koljači, prosjaci i lopovi, pristigli iz svih krajeva Francuske da prisustvuju svadbi. Kada je Navara sa svojom hugenotskom pratnjom ujahao u grad, oni njegove vere pozdravili su ga glasnim uzvicima; to je izazvalo nekolicinu katolika da se osmele da ih zaspu pogrdnim imenima; stekao se utisak da je ceo Pariz odjekivao od pozdrava upućenih njemu.

S balkona sam posmatrala njegov dolazak. Čeznula sam da ga ponovo zagrlim, da sopstvenim očima vidim da li je izrastao u ponosnog čoveka iz moje davne vizije. Kada je u dvorištu sjahao s konja oniži čovek, snažan, obučen u crno, mahnula sam rukom Margo, koja je izgledala savršeno, poput oblaka, u svetloplavoj svili, s biserima provučenim kroz njene lokne i obavijenim oko kragne.

Sišle smo u salu. Bila je krcata dvoranima, nakićenom menažerijom, pomešanom s Navarinom pratnjom u crnini. Prelazeći pogledom preko hugenotske gospode, nisam videla ni traga od Kolinjija. Odahnula sam. Nisam želela da vidim njegov tvrdokoran izraz koji bi nam pokvario svečanost.

Navara je stajao pored prestola sa Šarlom i Herkulom; prvi u svetlozlatnom žaketu i ljubičastom šeširu, a drugi u tamnocrvenom satenu. Šarl je žustro govorio svom rođaku od Burbona, dok je sedamnaestogodišnji Herkul, prenakićen i patuljast, znatiželjno zurio u svog rođaka od Navare.

Čula sam kada je Šarl uzviknuo: „Kažem vam, to je bio najbolji lov u kojem sam ikada bio. Ubio sam vepra jednim udarcem. Jednim ubodom! Kolinji kaže da tako nešto nikada nije video. Zar ne, Herkule?“

Moj najmlađi sin slegnuo je ramenima. Videla sam kako Navara zabacuje glavu i smeje se, dok mu nestašna riđa kosa štrči oko isklesanog lica, rumenog od sunca. Dok smo se Margo i ja primicale, okrenuo se ka

nama.

Zamalo da stanem.

Izgledao je baš kao čovek u koga sam, još davnih godina, predvidela da će dečak da izraste, uključujući i osmeh, koji mu je blistao u zelenim, blizu postavljenim očima.

Njegova pratnja mu je prišla. Baš iza njihove grupe spazila sam mog Anrija, veličanstvenog u svetloljubičastom somotu, s kosom poput grive rasutom po ramenima i biserom koji se njihao u jednom uhu. Podrugljiv osmeh titrao mu je na usnama dok mu je ruka nehajno ležala na ramenu njegovog prijatelja Gvasta.

Ispružila sam ruke ka Navari. „Sine moj, koliko ste porasli."

„Tante Katarina", rekao je nagnuvši glavu. „Odavno se nismo videli."

Privukla sam ga u zagrljaj. Njegovo nisko telo bilo je čvrsto; zaudarao je na znoj. Na sebi je imao crni žaket, izbledeo i staromodan, bez ukrasa ili ikakvih štepova; no, kada sam se odmakla i odmerila njegove oči, uokvirene gustim, skoro devojačkim trepavicama, njegovu snažnu bradu i pametna usta, taj neposlušni žbun kose i zadivljujuće široka ramena, pomislila sam kako poseduje izvornu muškost, retko viđenu u naših francuskih kicoša.

„Vi zaista izgledate kao kralj", rekoh. „Radujem se od srca što vas vidim."

„Radije bih da sam i dalje princ a da mi je majka živa", odgovorio je.

„Da, naravno. Sirota duša, toliko se ponosila vama. Sigurna sam da se sada odozgo smeši na nas. Dođite, pozdravite Margo."

Pomerila sam se u stranu. Margo se saplela na svoj porub i našla se licem u lice s Navarom. Videla sam kako su joj se zarumeneli obrazi kada je promrmljala: „Rođače!" - sagnula se da ga poljubi u neobrijan obraz.

„To je Margo, jel' tako? Ne Margareta", rekao je tiho, smešeći se. „Ili su se stvari promenile otkad sam vas video poslednji put? Bolje da mi odmah kažete, a? Imamo ceo život da zajedno provedemo."

Oklevala je. Bilo je očigledno da se nije nadala njegovom smislu za šalu. „Može i Margo", rekla je ukočeno. „Ili me zovite kako vi želite. Ja tu ne mogu da biram."

Nasmejala sam se glasno. „Zar nisu šarmantni?" - rekla sam i osmotrila okolo načuljene dvorane.

Svi su zapljeskali rukama. Šarl je uzviknuo: „Zdravica!" Zgrabio je dva pehara od paža, prolivši malo vina po podu, pa je jedan dodao Navari. Drugi je pružio Margo, ostavljajući mene da se sama poslužim. Herkul je skakutao napred, zamalo oborivši paža s poslužavnikom, dok je grabio poslednji pehar. Anri je jače razvukao usta u osmeh; nije se pomerio sa

svoga mesta.

Šari je podigao pehar. „Za mog rođaka Navaru i moju sestru Margo!“ Iskapio je vino, a svi su sledili njegov primer. „Sada, hajde da jedemo!“ U žaketu koji je blistao, Šarl se okrenuo i poveo dvorane ka sali za gozbe. Kada sam posegnula za Navarinom rukom, želeći da sedi pored mene, Margo je rekla: „Izvinite me, gospodine, boli me glava. Povući ću se.“

Sevala sam pogledom ka njoj. Pravila se da me ne vidi, naklonila se Navari i otišla preko sale sa svojim ljutitim damama, koje su morale da je prate. Navara je izvio obrvu; zakikotala sam se. „Nervoza neveste: ne brinite ništa. Premorena je.“

Onog trenutka kada se svečanost završila, Šarl je ustao i otišao kao i obično. Navara i ja jedva da smo progovorili koju reč, jer je Šarl vodio razgovor, zapitkujući Navaru o svemu, od vremena u njegovom kraljevstvu, do omiljenih načina lova. Primetila sam da Navara ljubazno odgovara, ali da nikada ne otkriva više od onoga što su ga pitali; mada je popio više nego što se činilo da čovek može da izdrži, ipak je bio trezan dok se odmarao u svojoj stolici i s interesovanjem posmatrao dvorske ludorije. Na svom sedištu pored Šarlovog praznog prestola Anri je čistio zube srebrnom spravicom, dok se Herkul namerio da pojede ceo poslužavnik ušećerenih badema.

Igranka samo što nije počela; dvorani su se postrojili za *saltorello*, veselu igru koja je damama dozvoljavala da otkriju svoje noge, a muškarcima okretnost. Grupa namolerisanih žena - profesionalnih kurtizana s dubokim dekolteima i nakarminisanim usnama - tumarala je ispred prestola; jedna drska lepotica, sa zalepljenim dijamantom na obrazu, namignula je.

Navara se prenuo iz svoje opuštenosti; čak je i Herkul prestao da se kljuka bademima.

„Ko su te dame? - pitao me je Navara, glasa otežanog od tromosti i vina.

„One su deo dvora“, odgovorila sam.

„Da li su one, slučajno, deo vašeg domaćinstva? Čuo sam da se priča kako zapošljavate najsposobnije žene da vam služe; zovu ih leteći eskadron jer jašu i love kao amazonke.” Oči su mu sijale. „Volim da lovim.”

Krajičkom oka opazila sam kako Anri stavlja ruku na usta, prigušujući smeh.

Istina je da nikada nisam čula za taj takozvani „leteći eskadron”; ali mnogo je žena na dvoru živelo na račun muškaraca, zato, ako ime odgovara, čemu da ga razuveravam? Želela sam da se naš gost oseća kao kod kuće.

„Idite do njih“, rekla sam. „Uvek su željne novog društva za lov“

Ustao je, ispravio rukama svoj izgužvani žaket. Uhvatila sam Anrijev pogled i umalo prasnula u smeh. Žana je možda hranila svoga sina gadnim pričama o našoj razvratnosti, ali je izgleda podstakla njegovo interesovanje, jer je on sada u našim premazanim kurvama video neodoljivi srneći but koji je jedva čekao da zagrize.

Pucnula sam prstima Herkulu. „Pridruži se svom rođaku."

Herkul je poleteo do njega. Onog trenutka kada su sišli s prestola, kurve su ih opkolile, a dok su ga odvodile, svuda po njemu bili su njihovi crveni nokti.

Zavalila sam se unazad na stolici. Anri mi je prišao. „Leteći eskadron? To je prilično simpatično. Tvoja ideja, pretpostavljam?"

„Nikako." Uštinula sam ga za obraz. „Ko zna kakve mu je strašne stvari Žana ispričala o meni? Ali tek je izgubio majku i potrebna mu je ženska uteha, ko smo mi da mu to zabranimo?"

„Te drolje, nema sumnji, znaju svoj zanat, ali pitam se šta će Margo da pomisli?"

„Ne verujem da ona mari zbog toga", poverila sam mu se, uzimajući svoj pehar. „Da li si je video kako je napustila salu, kao da je ovenčana krunom od trnja? Pomislili bi da je udajem za crnog đavola."

„Tuguje za Gizom." Okrenuo je svoje poluzatvorene oči ka sali. „I on, očito, tuguje za njom. Čuo sam da je besan što se usuđujemo da udarno Margo za jeretika i da će se javno usprotiviti venčanju."

Pogledala sam ga. „Bolje bi bilo da to ne radi. Zabranila sam mu da dolazi na dvor dok ga ne pozovemo. Ako nastavi da pravi probleme, živeće isključivo na svom imanju do kraja života."

„Kao da bi to moglo da zaustavi jednog Giza?" - odvratio je. „Oni ne valjaju kao ni Kolinji. Uznemirila sam se kada sam videla da mu se lice namračilo. Njegova iznenadna netrpeljivost prema Gizovima me je nervirala, jer do svađe oko Margo oni su bili prijatelji. Tako mi je više odgovaralo; Giza nisam želela da prepustim njegovoj slobodnoj volji, ne zaboravljajući da je Belafre njegov otac.

Rekla sam: „Pa, neću da dozvolim da nam Giz niti iko drugi ovo upropasti. Pogledajte, zar nije ono vaš prijatelj Gvast tamo s onim mladićem? Zašto im se ne pridružite?"

„Umoran sam od Gvasta. On je pohlepan; uvek mi nešto traži. Sada hoće majmuna, kao da ih ja uzgajam na drveću u svojoj sobi."

„Podarite mu svog brata Herkula", našalila sam se, a Anri se nasmejao. „Mama, suviše ste zli!" Savio se da me poljubi i odšetao je do svog srebroljubivog prijatelja.

Uzdahnula sam. Bolela me je noga. Želela sam da legnem u krevet.

Ustala sam, prošla kroz dvor i krenula uza stepenice. U poslednjem trenutku odlučila sam da vidim kako je Margo. Pokucala sam na vrata; jedna od njenih dama mi je otvorila.

Mesečina je sijala kroz prozor. Moja kći sedela je kraj prozora, još u svojoj haljini, a sablasna svetlost načinila je oreol oko bisera u njenoj kosi. Srce mi se rastopilo kada sam je videla. Izgledala je malena i usamljena. Setila sam se da joj je samo devetnaest godina, još devojčica u mnogim stvarima.

„Izgleđaćete umorno sutra ako se dovoljno ne naspavate“, rekla sam.

„Ko mari kako ja izgledam? Ako želim da ostanem budna, uradiću to. Ili mi i to, takođe, branite?“

Prišla sam joj. „Moje dete, toliko je života pred vama. Nemojte da budete ogorčeni pre vremena. Prve ljubavne boli iščeznu s vremenom. Izblede i zaboravimo ih.“

„Kako to vi možete da znate? Vi nikada nikoga niste voleli?“

„To nije istina“, rekla sam i iznenada sam se osetila tako starom, tako umornom. „Mislite da me poznajete, ali ne znate me. Naučila sam da ili prihvatimo šta nam život nudi ili umiremo. To je tako jednostavno.

„Onda ću radije da umrem.“

„Ali nećete.“ Sagnula sam se do njenog nepokretnog tela, dotakla je usnama po suvom obrazu. „Živećete. Ništa drugo ne možete da uradite. Vi ste moja kći.“

Dan venčanja se primakao. Nastavila sam da pratim Navaru pomoću Biragovih špijuna, zadovoljna da čujem da se s uživanjem predao zabavama Pariza. Ako je u žalosti zbog majke, lepo je to prikrio, pijući po našim tavernama s hugenotskim drugarima u svako doba i strpavši u krevet svaku kurvu koju bi ugledao. Nisu ga videli blizu Kolinjija - što me je najviše obradovalo, sve dok Birago nije došao k meni.

„Reč je o Njegovom visočanstvu“, rekao je dok sam sedela u svojoj radnoj sobi i bavila se beskonačnom prepiskom. „Jedan od mojih doušnika video ga je kako se iskrada kroz stanove posluge, ogrnut pelerinom s kapuljačom. Posto često, radi sopstvene zabave izlazi tako, niko to nije hteo odmah da pomene. Tek pošto su ga ponovo videli, pre samo dva dana, čovek je došao da me obavesti.“

„Da li ga je pratio?“ - upitala sam.

„Da. Njegovo visočanstvo srelo se s Navarom i oni su... Zbunjeno se nakašljao u dlan.

„Mogu da zamislim“, rekla sam suvo. „Nadam se da je to b ar bio skup bordel.“

„Ne, *madama,* Birago me je zabrinuto pogledao. „Nisu išli u bordel. Otišli su do Kolinjijeve kuće u Ulici Betizi."

Sedela sam u nemoj tišini. Onda sam upitala: „Znate li šta su tamo radili?"

„Ne znam, nažalost. Moji špijuni su marljivi, ali nisam uspeo da uđem u Kolinjijeve privatne sobe. Uspeo sam da podmitim kuvara u kujni, ali on, naravno, ništa nije čuo."

Učinilo mi se da ne mogu da udahnem dovoljno vazduha. „Koliko su se puta sreli?"

Trepnuo je svojim vodenkastim očima. „Bar dva puta. Šarl je izabrao da ode do njega, pošto je Kolinji odbio ponudu da se vide u njegovim pređašnjim odajama na dvoru. Kolinji je rekao da mu je mnogo udobnije u sopstvenoj kući, jer je doveo goste na venčanje koje tamo može bolje da smesti."

„Goste..., ponovila sam. Setila sam se lica muškaraca koje sam videla kada sam išla da posetim Žanu na samrtnoj postelji. Prepoznala sam nekoliko istaknutih hugenota, ali tada, s obzirom na okolnosti, nisam o tome razmišljala.

„Saznajte sve što možete, rekla sam. „Moram da saznam koliko je njegovih prijatelja smešteno u toj kući i kakve planove kuju. Jer nešto kuju, sigurna sam."

„Da, *madama.* Šta ćemo sa Šarlom? Da li treba da razgovaram s njim?"

„Ne. Prepustite to meni."

Birago je klimnuo glavom i izašao. Kada sam osetila oštar bol u ruci, pogledala sam naniže. Slomila sam pero za pisanje, samo je iverje ostalo od njega.

Otišla sam pravo u oda je moga sina. Zatekla sam sobe u neredu, odeću i lovački pribor razbacane uokolo, njegovog lovačkog psa kako grize mesnatu kost, dok je Šarl spreman stajao blizu vrata i užurbano ogrtao pelerinu. Da sam stigla minut kasnije, ne bih ga zatekla.

Okrenuo se ka meni. Lice mu je pobledelo. „Šta... šta radite ovde?"

„Došla sam da vas vidim. Da li vam smetam? Idete li nekuda?"

„Ja... ja sam bio... ima novo krdo jelena blizu Vensana i Navara i ja...."

Posadila sam se na vrata. „Nemojte da me lažete. Idete da se vidite s Kolinjijem, zar ne?" Ustuknuo je, a lice mu je izgledalo potpuno ošamućeno. Onda je nervozno rekao: „Kolinji?

Zašto to mislite? Ne idem da se vidim s njim. On više ne voli da ide u lov."

„Možda ne na jelene", odgovorila sam. Znam da ste se sastali s njim. Znam da ste tajno s Navarom posećivali njegovu kuću." Zastala sam. Oči

su mu se široko raširile, usta se pokretala dok je tražio izgovor. „Nema potrebe da to skrivate od mene", dodala sam. „Jasno ste stavili do znanja da ćete da vladate onako kako vi to želite. Samo mi kažite istinu i danas ću napustiti dvor."

„Vi... vi ne možete da odete", promucao je. „Moramo da budemo na venčanju Margo i Navare." Kruto sam se nasmejala. „Kakvo venčanje? Ako želite da pravite pakt s Kolinjijem, sve stavljate na kocku. Bar budite milosrdni prema meni, da ne moram tome da prisustvujem."

Lice mu se ozarilo. „Ali ja ništa nisam učinio! Samo sam slušao. Kunem se."

„Šta ste slušali?"

Posmatrala sam kako mu se gubi boja s lica. Posmatrao me je s takvom čudnom mešavinom čuđenja i straha da sam se za trenutak upitala gde sam pogrešila i kako sam propustila da vidim da moja stalna briga oko njega ne može da ga zaštiti od Kolinjijevog uticaja. Moj sin je bio ranjiv; rano je izgubio oca, gledao je kako stariji brat trpi od Gizovih i preživeo je godine rata; kada je podigao bič na Margo, osetila sam da je nešto puklo u njemu. Sada, Kolinji se ustremio na njegove slabosti, na njegovu očajničku želju za trajnim mirom i borbu da ga prihvate kao nezavisnog kralja, koji se ne oslanja na svoju majku.

„Šta on želi od vas?" - rekla sam. „Neću vas izdati, obećavam. Znam kako se osećate: ja znam kako on može da nas ubedi da poverujemo skoro u sve. Samo, recite mi.

Gužvao je svoj ogrtač, pogled mu je usplahireno lutao tražeći neki izlaz. „On... on. Videla sam kako je progutao knedlu. „On želi da vas proteram iz Francuske", izletelo je iz njega. „Kaže da ćete nam doneti još razaranja; da ste možda otrovali Žanu Navarsku i da ćete primorati Navaru da se pokatoliči. Ako se to bude dogodilo, tvrdi da će hugenoti morati da krenu u rat da odbrane Navaru."

Osetila sam kako bes kipti u meni i s mukom sam ga prigušila, zadržavši istu visinu tona, kao da me uopšte nije iznenadilo to što mi je sada poverio. „On je sve to rekao, zar ne?"

„Da! Ali mu nismo poverovali. Navara mu je to i rekao. Kazao je: 'Ja ću da se oženim Margo i kunem vam se da me ništa na svetu neće ubediti da promenim veru.' Šarl se bacio ka meni i dograbio me za ruke. „Oprostite mi. Tražio je da me vidi i nisam mogao da ga odbijem. Ali znam da sam pogrešio što sam mu dopustio da mi to izrekne."

Pogledala sam dole, na njegove prste upletene u moje. „Ipak biste otišli da ga ponovo vidite!" - čula sam sebe diveći se svojoj sposobnosti da sakrijem bes i strah koji su narastali u meni.

„Da mu kažem: ne. Nameravao sam da mu kažem da vas nikada ne

bih proterao."

Izvukla sam ruke i namerno se povukla korak unazad. Uzdahnuo je kao da sam ga udarila.

„Ne, ne napuštajte me", prošaputao je. „Mama, molim vas. Ja... ja ga se bojim. Govori mi da ne smem da vas slušam, da me vodite pogrešnim putem." Zadrhtao je. „Toliko bih želeo da mogu da mu verujem kada govori da mogu da postanem veliki kralj, ali me čudno posmatra, kao da me ne vidi. Obećao mi je da će mi pomoći da Francuskoj donesemo mir i slavu, ali nisam siguran da želi da ja budem taj koji treba da vlada."

Jadni moj sin. Kolinji ga je omađijao, uvukao ga je u laž i prevaru. Ali Šarl je bio sposoban da razume bolje nego što sam ja to nekad umela. Već je osetio da služi samo kao sredstvo za nečiji cilj. Kolinji nje mario za moga sina. Želeo je Navaru, svog omiljenog princa; naslednika njegove pokojne kraljice; Navaru, koji po krvnom srodstvu polaže pravo na presto. On je hteo da Navara nasledi francusku krunu. Zato je potpisao pismo Žani, zato je želeo da me potkopa. Kada bi mogao da me ukloni, hugenoti bi mogli da krenu u rat sve dok ne ostane niko ko bi mogao da osujeti Navarino pravo na krunu.

„Šarl!" Dodirnula sam mu rame. „Morate da obećate da ga nikada više nećete videti. On nimalo ne mari za vas. On je lažov. Oduvek je bio lažov i izdajica."

Usta su mu zadrhtala. Suze su mu navirale u oči. „Obećavam", prošaputao je. „Zaista."

Privukla sam ga sebi. „Ne plačite", šaputala sam. „Ja sam ovde. Ja ću uvek da vas čuvam."

Poslala sam po Biraga i ostavila ga da se pobrine za Šarla, s čuvarima pred vratima. Onda sam se vratila u svoju radnu sobu, u kojoj je Lukrecija zatvorila šalone da sprečila da vrelina prodre unutra.

Dugo sam u tišini sedela i opraštala se s prošlošću.

Ponovo sam ga videla kakav je bio na mom svadbenom ručku, dostojanstven mladić obučen u boju slonovače, prelepih očiju. Zapamtila sam i sumrak u Sen Žermenu, kada sam ga zamolila da mi pomogne protiv Giza; i kasnije, u Šenonsou, kada je njegovo telo ušlo u moje. Svaku reč koju smo razmenili, svaki dodir, sve me je proželo. Kada sam završila, a uspomene ležale pod mojim stopalima kao izgužvani papir, shvatila sam da ih nije bilo mnogo, samo nekoliko u stvari, mada je i to bilo dovoljno da ispuni jedan život.

Pala je noć. Lukrecija je ušla da upali sveće i da me pita šta želim za večeru. Ništa zvanično nije bilo predviđeno te večeri, tako da sam joj rekla da mi posluži obrok u sobi. Malo sam jela. Zabrinuto me je upitala da li mi je još nešto potrebno.

„Da“, rekoh joj. „Recite Anriju da moram da ga vidim.“

Brzo je stigao, obučen u široke crvene pantalone i razdrljenu košulju, koja je otkrivala kovrdže na njegovim izvajanim grudima. Kosa mu je kao tamna griva padala po ramenima; oči su mu svetlucale od vina koje je te večeri popio; podsetio me je na svoga dedu Fransoa Prvog.

„Ovde je mračno kao u Hadu“, rekao je. „Imate li traku?“

Otplela sam traku s rukava. Zavezao je svoju kosu i odšvrljao do stola. Svojim dugim prstima podigao je ostatke mog pečenog fazana. „Margo je nepodnošljiva. Pozvao sam je da zajedno večeramo, a ona je odgovorila da je boli glava. Da li me smatra idiotom? Ona nikada nema glavobolje. Jedino želi da sedi u svojim odajama i tuguje.“

Posmatrala sam ga kako uzima kristalni bokal i sipa vino u pehar. Pio je posmatrajući me.

„Pa?“ - rekao je, a ja sam polako, bez ljutnje, ispričala sve što sam otkrila. Kada sam završila, uzdahnuo je. „Bože, bože, kakva zamršena mreža.“

Promeškoljila sam se u svojoj stolici. „On je odlučio da nas uništi tako da on može...“

„Da okrene svog jeretičkog đavola na nas.“ Anri se nasmešio. „Pa, ako Šarl danas ne ode na sastanak, biće upozoren.“

„Trenutno. Ali to nije dovoljno. Smisliće on nešto drugo. Uvek to učini.“

Odvezala sam svoju nabranu kragnu i bacila je u stranu. Moj sin je bio u pravu; soba je bila zagušljiva. Htela sam da širom otvorim prozor, ali moje oda je bile su na prvom spratu iznad bašte i nisam smela da reskiram da me čuju dvorani koji su se uvukli u hlad da vode ljubav ili ispredaju intrige.

„Mogli biste da ga ubijete“, rekao je Anri, a ja sam ga oštro pogledala. Vratio se do bokala. „Ima načina. Niko ne bi posumnjao da je vaša ruka umešana.“

Sve se utišalo, a u sobi je zavladao mir kao kada se oblaci gomilaju pred oluju. „Koji način?“ - upitala sam tiho.

„Giz: optužuje Kolinjija za smrt svoga oca. Okupao bi se u njegovoj krvi da ima prilike. Naravno, potrebne su mu smernice. Ne želimo da probode Kolinjija na dvoru.“

„I vi biste mogli...?“

„Da ga ubedim?“ Povukao je prst po ivici pehara. „Naravno. Možda se Giz i ja ne slažemo u svemu, ali kada je Kolinji u pitanju, razumemo se.“

Pogledala sam okolo po svojoj sobi. Bila je puna dragih stvari, a portreti moje dece na zidovima bili su među onim najdražim. Zastala sam na slici moje Elizabete, toliko verno predstavljene da je izgledalo da je ovde.

Nešto zlokobno, neka užasna sila nicala je u mojoj podsvesti.

Neće biti mira dokle god su živi on i njegov soj.

„Šta predlažete?“ - upitala sam, iznenađena lakoćom kojom sam to prihvatila, kao da mi je neko skinuo težak teret kog nisam bila svesna.

Oslonio se na jednu nogu, a bokal mu se ljuljao na kolenu. „To mora da se tajno obavi, zato će Gizu biti potrebno vreme i mesto. Pretpostavljam da Kolinji ima određene navike?“

Ugrizla sam se za usnu. „Ne znam. Birago može da sazna, ali ne smemo da rizikujemo da izbije pobuna pre venčanja iduće nedelje. Posle...“ Razmišljala sam. „A šta ako ga ja pozovem?“

Anri je izvio obrvu. „Mislite li da će doći?

„Da“, rekla sam i već sam mogla da ga zamislim ispred sebe, nepopustljivog, u njegovom crnom žaketu. Shvatila sam da želim da se suočim s njim. Htela sam da mi on u lice prizna istinu, jednom u životu. „Sumnja da sam ubila Žanu Navarsku i brine za Anrija od Navare. Bez Šarlove podrške plašiće se da će izgubiti uticaj. Da, mislim da će doći da me vidi. Ništa drugo ne može da učini.“

Anrijeve oči sijale su kao izbrušeni dragulji. „Kada?“

„Poslaću poruku. Kaži Gizu da ću platiti ma kome koga on unajmi za to delo; ali budi siguran da shvati da se on u to upušta dobrovoljno. Ja ću poreći bilo kakvu umešanost.“

Anri je iskapio svoj pehar. Nagnuo se da me poljubi u obraz, zapahnuvši me svojim muškim mirisom vina, soli, znoja i parfema od jasmina, kojim je mirisao vrat i članke na rukama. „Imajte poverenja u mene da ću voditi računa o Gizu“, rekao je i odvezao kosu, dobacivši mi traku u krilo.

Kada sam ostala sama, konačno sam raspustila kosu. Svetlost je tinjala u mojoj spavaćoj sobi; sveće su bile upaljene, prekrivači odgrnuti. Lukrecija i Ana-Marija su me čekale.

Znala sam da mi te noći san ne može doneti utehu.

Na zvuk zvona, prvo smo se okupili na podijumu ispred vratnica katedrale Notr-Dam, gušeći se u svojoj otmenoj odeći, umesto da smo ušli u njenu prohladnu unutrašnjost. More ljudi okupilo se oko platforme, hugenoti i katolici na tren ujedinjeni zbog proslave. Moja kći i njen mladoženja klečali su na jastucima ispred improvizovanog svetovnog oltara. Margo je obukla ljubičasto; Navara je izabrao odgovarajuću svetloljubičastu boju, a njegova bakarna kosa izvirivala je oko prikladne kape.

Monsinjor je započeo govor. Bilo je planirano da kratko traje, tako da

možemo da odemo što pre, ali na polovini je Šarl počeo da se pomera po tronu, njegovi dugi i tanki prsti dobovali su po naslonu stolice. „Hajde, hajde“, mrmljao je. „Zar ne može samo da ih blagoslovi i da završi? Ovde napolju je pakleno vruće?“

Složila sam se. Znoj je kapao ispod moje kape i ljubičastog damasta. Svima ostalima bilo je isto tako zlo od vrućine; čak je i mladi Giz, koji je sedeo naspram nas u redu sa svojom majkom, vojvotkinjom, stričevima, mojom kćerkom Klod i njenim suprugom od Lorena, izgledao sretan kada je Monsinjor na kraju upitao: „Da li Vi, Margareta de Valoa, princeza Francuske, uzimate Anrija de Burbona, kralja Navare, za vašeg zakonitog muža, da ga volite i čuvate do kraja vaših života?“

Prestala sam da dišem. Margo se nije pomerila. Tišina se odužila.

Šari je ciknuo: „Prokleta bila!“ Skočio je kako bi ćušnuo Margo otpozadi, nateravši je da savije glavu, pri čemu joj je pomerio dijademu, koja samo što joj nije skliznula sa čela. Obrazi su joj bili žarko rumeni kada se ispravila. „Ona pristaje“, zakukurikao je Šari, a Monsinjor je ponovio pitanje Navari, koji se lakonski saglasio. „Da.“

Završilo se. Dok je narod bacao uvelo cveće u vazduh, okupili smo se iza Margo i ušli u Notr-Dam. Za vreme jurnjave na klupe u crkvi, osetila sam dodir po ramenu i okrenula se videvši Anrija. „Bravo, mama. Kolinji nije prekinuo venčanje.“

„Pssst!“ - ukorila sam ga dok su trube dosadno treštale. „A šta ćemo s onom drugom stvari?“

„Slaže se.“ Moj sin se nagnuo bliže. „Ima nekog ko radi kod njega, Morever, mislim da se zove. Možda može da vam bude zanimljivo to što je nekada služio u hugenotskoj vojsci, isti preletač kao i čovek koji je ubio Balafrea. Ironija, zar ne?

„Da, da. Ali zapamtite: ne pre nego što javim.“

Sedela sam pored svoje snahe, koju je žega iscrpela. Do sada nije pokazala nikakve znake trudnoće, mada me je Birago uverio da Šarl ne zapostavlja svoje bračne obaveze. Počela sam da se brinem zbog njene građe; bilo mi je neophodno da rodi sina kako bih Navaru još više udaljila od prestola.

„Posle mise treba da se povučete“, predložila sam joj. „Nema potrebe da se premarate.“

Umorno i zahvalno je klimnula glavom, okrenuvši pogled nazad ka oltaru: Margo je klečala sama. Navara je bio na hugenotskoj službi u obližnjem hramu.

Izabela je uzdahnula. „Tako lepa, a tako tužna mlada.“

„Sačekajte da dobije dete“, odbrusila sam, nervozna zbog toga što je Margo tako loše raspoložena. „Brzo će naći svoju sreću.“

Dva dana kasnije pozvala sam Kolinjija.

31

Ušao je u moju radnu sobu i poklonio se, kao da mu vrućina ni najmanje ne smeta, brade poduprte crnom kragnom; svako dugme na žaketu bilo mu je čvrsto pričvršćeno, a ogrtač prebačen preko ramena. Oduvek sam osećala njegovu magnetsku privlačnost; sada sam je doživela kao svoje prokletstvo.

Pokazala sam rukom. „Sedite, gospodine. Nema potrebe za ceremonijom."

„Ako vašoj milosti ne smeta, radije bih stajao."

„Dobro. Dok sam išla ka stolu osetila sam njegov pogled na sebi. Pustila sam da vlada tišina, dok nije progovorio: „Pretpostavljam da sam iz nekog razloga pozvan ovamo?"

Okrenula sam se da se pogledamo licem u lice. Uglovi usana su mu zadrhtali, kao da je prigušio jedan od svojih retkih osmeha. Da li ga je ovo zabavljalo?

„Da", rekoh. „Pozvala sam vas iz jednog razloga. A vi znate i kog." Zastala sam i posmatrala ga. Lice mu je bilo nepomično, kao da je od kamena. Nije se ni znojio. Jutarnje sunce već je spržilo ceo Pariz, ali na njemu nije bilo ni kapi znoja.

„Bojim se da vas ne razumem", rekao je.

„O? Da li mi to govorite kako se niste sretali s mojim sinom i Navarom, te da ih niste savetovali kako da najbolje vladaju ovom kraljevinom?"

Namrštio se. „Da li me optužujete da nisam odan? Ako je tako, grešite. Zaista sam se sreo s Njegovim veličanstvom i Navarom, ali samo da bismo razmotrili pitanja koja se tiču odbrane Francuske."

„Mi imamo mir. Od koga bi to bilo potrebno da se branimo?"

„Španije", rekao je, a ja sam se glasno nasmejala. „Ne to ponovo!"

Pogledi su nam se sreli. „Možda ne smatrate da se Španije treba bojati, ali niste čuli za bezbrojne izbeglice koje beže od Filipovih masakra u Flandriji i Niskim Zemljama.

Netremice sam ga gledala, zaboravljajući u tom trenu da sam već odlučila o njegovoj sudbini. Skoro da sam ga žalila, pitajući se kako može da bude opterećen pretnjom koja se nije ostvarila.

„Iznenađujete me", rekla sam. „Pomislila bih da ste nakon svih ovih godina shvatili do danas pretnje Filipa od Španije. On voli da se pretvara kako će nas napasti svakoga časa, ali to do sada nije učinio, pa iskreno

sumnjam da će to ikada učiniti. Ima on mnogo prečih briga."

„A vi uvek potcenjujete svoje neprijatelje", odgovorio je s neočekivanom prisnošću. „Verujem da ste istu grešku napravili i s Gizovima."

Nisam dozvolila da me dotakne prekor u njegovom glasu. „U pravu ste: Vas jesam potcenila." Pre nego što je mogao da reaguje, dodala sam: „Znam da niste huškali Šarla protiv Španije. Davali ste mu savete uperene protiv mene."

Posmatrala sam da li će mu lice zadrhtati. Bilo je neverovatno. On je namamio mog sina u svoju kuću da ga okrene protiv mene, a ipak, izgledao je kao da nikada ni pomislio nije da bih ja to mogla da otkrijem.

„Bojim se da ste pogrešno shvatili", rekao je. „Kralj i ja jesmo razgovarali, ali ga nikada nisam nagovarao protiv vas. Samo sam mu rekao..."

„Da sam ja možda otrovala Žanu, da ću pokrstiti Navaru. Nasmešila sam se kada sam videla da su moje reći izbrisale boju s njegovog lica. „O, i da moram da budem prognana iz Francuske, jer ću upropastiti ovu kraljevinu. Da li je to sve, gospodine? Ili sam nešto propustila?"

Ni mišić mu nije zatitrao. Pogledao me je i tiho rekao. „Nekad sam vas voleo. Ipak, vi me sada optužujete da sam kovao zaveru protiv vas?"

Pomislila sam da će mi prepući srce u grudima. „Kako možete to da govorite? Prevarili ste me, poverovali u laži o meni, ratovali protiv mene. Vi me nikada niste voleli."

„O, jesam. Toliko sam vas voleo da sam učinio nešto što sam mislio da nikada neću moći." Dirnula me je tuga koja se javila u njegovim očima. „Ili ste zaboravili kako sam vas spasao od Balafrea?"

„Balafrea? Šta... kakve on veze ima s ovim?"

„Sve. Ja sam naredio da ga ubiju, shvatate. Učinio sam to zbog vas."

Stajala sam kao prikovana u mestu. „Vi ste izjavili da ste nevini. Ja sam naredila istragu. Vi ste se zakleli da s tim nemate nikakve veze."

„Lagao sam", glas mu je podrhtavao, kao da je s mukom potiskivao uzburkana osećanja. „Lagao sam jer sam mislio... Verovao sam da ćemo, nakon izvesnog vremena, opet naći načina da budemo zajedno, jednom kada se sve bude završilo. Pogrešio sam. Vi ste otišli u obilazak, a kada ste se vratili, sve se promenilo."

Nisam osetila kada sam podigla ruku, bar ne dotle dok je nisam pritisla na usne.

„Ja sam kriv", rekao je. „Sada to znam. Nikada vam nisam rekao šta osećam. Kada sam vas ponovo video, protekle su dve godine i moja žena je već bila umrla. Osećao sam takvu grižu savesti zbog njene smrti. Gledao sam je u agoniji mesecima, a sve što sam mogao bila je želja da je se oslobodim. Ali kada je konačno umrla, bio sam toliko usamljen. Nije

mi ništa preostalo osim moje dece i moje vere. Onda ste me pozvali u zamak Bloa i ja sam uvideo da mi nikada nećemo biti ono što smo bili nekada i kao da je nešto zauvek umrlo u meni."

„Blagi bože." Okrenula sam se. Mada sam se borila, strašna nada počela je da se budi u meni. „Nikada ni reč niste rekli - čak ni tada, u zamku Bloa, kada je nešto moglo da se promeni..."

„Znam. Šta bi to dobro donelo? Vi ste se promenili. Mislio sam da je najbolje da vas pustim da odete."

Njegove reći su me potresle. Obrnula sam se i zarila svoje prste u njega. „Nisam se promenila", rekla sam dok mi je glas podrhtavao. „Vi ste se promenili. Poverovali ste da sam se dogovorila s Filipom da progonimo vašu veru i krenuli ste u rat. Nisam ja bila ta koja nam je to učinila: to ste bili vi. Uvek ste bili VI!"

Povio je glavu. Izgledao je kao da će da zaplače. Pomislila sam da ako to bude učinio, ako bude tražio da mu oprostim za sve što je učinio, za izdaju i bol koje mi je naneo, ostaviću ga u životu. Poslala bih ga nazad njegovoj deci u Šatijon, ukinula bih mu sva prava, ali mu ne bih naudila.

Nisam želela da svoju savest umrljam njegovom krvlju.

Onda sam ga čula da govori: „Ponekad moramo prvi da napadnemo pre nego što drugi udare po nama"; sledila sam se videvši njegove oči. U njima sam ugledala ono što sam *m* dugo naslućivala i od čega me je podilazila jeza.

Zavladala je tišina među nama, napeta kao poderotina na tkanini pre nego što se skroz raspara.

„Vi priznajete", duboko sam disala. „Vi sve priznajete." „Priznajem. Borio sam se za jedinu stvar koja mi je preostala: moju veru. Vi i ja smo se našli u bezizlaznom položaju. Tamo gde ste vi videli kompromis, ja nisam. Ali, verujte mi, nikada nisam imao nameru da vam budem neprijatelj."

„A ipak", rekla sam, „dokle smo stigli." Sabrala sam se i podigla bradu. „Daćete ostavku u Savetu i napustiti Pariz. Vi ste nepodobni. Budite zahvalni što sam vam poštedela život, jer to nijedan monarh ne bi učinio."

„Ako Njegovo veličanstvo to naređuje, ja ću se pokoriti." Prišao mi je bliže, glas mu je bio toliko tih, skoro nečujan. „Grešite ako mislite da sam ja bitan. Moja vera će pobediti, sa mnom ili bez mene. Borićemo se za Navaru i hugenotsku Francusku. Ništa što biste vi učinili, ne može to da promeni."

„Vi... vi mislite da možete da mi pretite?" - prošaputala sam. „Ako je tako, grešite jer ma šta da se bude desilo, ja ću pobediti." Pogledala sam ga poslednji put, urezavši taj trenutak u pamćenje, kako više nikada ne bih pala u iskušenje da tugujem za ovim danom. „Sada smo završili,

gospodine.“

Poklonio se i izašao i ne osvrnuvši se.

U stomaku mi se razjapila ledena provalija. Okrenula sam se ka pisaćem stolu, uzela zapečaćenu poruku koju sam napisala toga jutra. Pozvala sam da mi pošalju paža. „Odnesite ovo mome sinu, princu Anriju.“

Posle toga prionula sam na poslove. Pisala sam pisma, okupala se, zamenila jednu crnu haljinu drugom i sela da obedujem. U jedan popodne, dok mi je posluživan ručak, u ulici koja je zavijala od Luvra ka Ulici Betizi odjeknuo je pucanj.

Lukrecija je čistila sto kada je Anri došao do mene. Nagnuvši se do mog uha, prošaputao je: „Pucali su u njega. Ali nije mrtav. Imao je svoje ljude oko sebe; oni su videli kuću iz koje je hitac ispaljen. Kada su uleteli unutra, na stolu je bila kubura. Na njoj su bile Gizove oznake.“

Pogledala sam u Lukreciju, koja je mirno stajala s bokalom vode u ruci. Rukom sam joj pokazala da izađe, ispravivši ljutito svoju stolicu. „On je budala! Rekla sam vam, htela sam da se to tajno obavi.“

Anri je ogorčeno uzdahnuo. „Hteo je da im stavi do znanja da je osvetio svoga oca.“

„Onda nas je sve izložio opasnosti. Kolinji mi je pretio; rekao je da će se boriti za Navaru. Sad umesto mrtvog tela imamo ranjenog vođu koji će tražiti pravdu.“

Anri se namrštio. „Kažu da je pogođen u rame. Možda će umreti.“

„Ne toliko brzo.“ Borila sam se da ostanem pribrana, da se kontrolišem, mada sam osećala kako tonem u ambis. „Moramo odmah da mu pošaljemo doktora Parea. Onda ću da ga posetim sa Šarlom.“

Anri je zevao u mene. „Ali oni će svi da budu tamo, njegovi ljudi, ostale hugenotske vođe...“ Njegov glas je utihnuo od nerazumevanja. „Shvatam. Moramo da se ponašamo kao da ništa s tim nemamo.“

Okrenula sam mu leđa i naložila da pozovu Biraga. Dok je on žurio da nađe Šarla, rekla sam Anriju: „Drži Giza daleko od javnosti. U sumrak ga dovedi do pećine u Tiljeriju.“

Kočijama smo se odvezli do Ulice Betizi, u pratnji naoružanih čuvara. Za manje od jednog sata, vest se proširila. Do mraka, plašila sam se da će nastati metež u čelom Parizu.

Dok smo silazili iz kočije, neko je viknuo: „Ubice! Papini prijatelji!*' Šarl se skupio. Ja sam izdigla bradu. Niko se nije usudio da nam zabrani da uđemo, a u glavnom hodniku kuće zatekli smo još hugenota i svi muškarci su ućutali kada smo se pojavili. Bila sam veoma iznenađena kada je Navara prišao, kose raščupane, odvezane košulje, kao da su ga upravo

probudili iz dremeža.

„Kako je?“ - pitala sam.

Navara je pogledom ispitivao moje lice. Malo je nedostajalo da skrenem pogled, pitajući se da li on vidi umešanost urezanu na mom licu. „Pogodili su ga u rame. Loše je, ali nam je rečeno da će preživeti.“ Pogledao je ovlaš Šarla, pa je vratio pogled na mene. „Nije trebalo da dođete. Nije bilo neophodno. Već znaju ko je to učino. Treba da izdate nalog da uhapse Giza.“

„Hoćemo, kada saznamo sve činjenice. Sada, odvedite nas k njemu.“

Navara nas je poveo ka stepeništu. Hugenoti su nam napravili prolaz dok smo nailazili. Niko ni reč nije progovorio.

Gore, Pare je požurio ka meni, sada stariji, ali isto tako žustar i efikasan kao kada je lečio moga muža ili najstarijeg sina u njihovim poslednjim trenucima. „Rana je duboka1, rekao je tiho. „Izvadio sam metak i namestio kost. Izgubio je prst, a lakat mu je raznet, ali ako se bude odmarao i imao čiste zavoje, oporaviće se s vremenom.“

Šari je prišao krevetu na kojem je Kolinji ležao. Poduprt na uzanom madracu, izgledao je malen, skoro nevažan.

Sve dok nije podigao oči ka meni, kada sam videla kako tinjaju svom snagom njegove volje.

Šari je tiho rekao: „Prijatelju, obećavam da ću pronaći krivca i kazniti ga po zasluzi.“

Kolinji nije skidao pogled s mene. Sve oko nas je izbledelo.

„Vaša visosti, čula sam kako šapuće: „Ni na koga drugog ne sumnjam sem na Giza.“

Prišla sam krevetu. „Pare kaže da ćete se oporaviti. Drago mi je, jer se sećam kada je Balafre bio pogođen. Lekari su rekli da bi možda poživeo da mu je metak izvađen.“

Kolinji se nasmešio. „Kao što sam vam jednom rekao, moj život nije bitan.“

Dok me je njegov osmeh probadao, odjednom sam shvatila. Sve se pretvorilo u čudovišni cilj. On je želeo da umre. Želeo je da postrada za svoju veru, jer bi onda stekao mnogo veću moć od one koju je imao za života. I on je naučio svoju lekciju iz Balafreovog ubistva.

Video je koliku pobožnost mučenici mogu da pobude.

Srela sam njegov užareni pogled. „Jedino što žalim jeste“, rekao je i okrenuo oči ka Šarlu, „što me rana sprečava da u ovim opasnim vremenima služim vašem veličanstvu.“ Njegova ruka krenula je da uhvati Šarlovu; dok sam posmatrala, sva užasnuta, Šarl se sagnuo i Kolinji mu je šaputao na uho, stavivši mu nešto u dlan.

Onda je pao na jastuke, pepeljastog lica.

Šari se okrenuo ka meni i ispružio ruku. „Evo metka.

Bacila sam pogled na ostrugani grumen. „Moramo da pustimo admirala da se odmori“, rekla sam, osetivši kako nas Kolinji posmatra dok sam hvatala Šarla za ruku i odvodila ga ka vratima.

Okružila nas je naša garda. U kočiji, sedeli smo jedno naspram drugog i dok smo se truckali po kaldrmi, upitala sam: „Šta vam je rekao?“

Suze su vrcale u Šarlovim očima. „Ništa“, promrmljao je, da bi istog trenutka kada smo stigli u Luvr, protrčao pored Biraga u palatu. Birago i ja smo se pogledali.

„Pođite za mnom“, rekla sam mu.

U pećini oleandera, fini žbunovi doneti iz Firence, u saksijama ispunjenim toskanskom zemljom, čekali su da ih presade. Njihovi crveni i beli cvetovi bili su obesno lepi, miris onoliko snažan koliko je njihov destilovani koncentrat mogao da bude smrtonosan. Žbunovi su uokvirivali leje ruzmarina i majorana; tu i tamo bile su postavljene mesingane žabe, zmije, daždevnjaci i iskeženi satiri.

Dva čoveka su nam prišla. Jedan se kretao dostojanstveno, pa sam ga odmah prepoznala; drugi je bio viši, širi. Grlo mi se steglo kada je zbacio kapuljaču sa svoje pelerine. Svojim lepim, isklesanim crtama, svetloplavom kosom i onim tamnoplavim očima, podsećao je na lepog mladog lava.

Pored njega, Anri je bio crni panter sa svetlucavim rubinima oko vrata, razigrane kose oko ramena i začecima jareće bradice koja mu je izdužila vilicu.

„Vi ste u velikoj opasnosti“, rekla sam Gizu. „Niste smeli da me izneverite.“

Pogledao me je u oči. Kada je progovorio, glas mu je bio hrapav, kao da je u spavaćoj sobi. „Znam. Već jeretici okružuju moju kuću. Mašu batinama i noževima, traže moju glavu.

Imao sam sreću da je Njegovo veličanstvo bilo uz mene, inače bi me napali kao skakavci. Njegove pune usne razdvojile su se u prezrivi osmeh. „Nadam se da ovde nema jeretika skrivenih po žbunju.“

Kada se Anri nasmejao, uzvratila sam: „To nije za šalu. Ako nešto brzo ne preduzmemo, možemo da se suočimo s još jednim ratom, samo što bi oni ovoga puta spalili Pariz.“ Pokazala sam rukom ka Biragu. „Kažite im.“

Birago je ličio na kvrgavu granu u svom somotskom odelu i s pramenčićima kose na temenu prekrivenom žućkastim mrljama; ipak, govorio je znalački. „Preko šest hiljada hugenota je ovde; mnogi su došli

zbog venčanja, ali tek treba da napuste grad. Ukoliko odluče da se osvete zbog napada na Kolinjija, učiniće mnogo više od vitlanja kuburama i noževima. Mogu da napadnu i sam Luvr.“

Giz je stajao ćuteći. „Onda mi dozvolite da nešto predložim', najzad je rekao.

Pomno sam ga gledala. „Dala sam vam i vreme i mesto da to obavite, a vi ste pogrešili. Zašto mislite da bih vam poverila još nešto, sem bezbednog povratka na vaše imanje u Žoanvil?“

„Ne očekujem da mi verujete“, odgovorio je iznenađujuće mirno. „Ali vas uveravam da ovoga puta neću pogrešiti. Kolinji nije Lazar da može da vaskrsne iz groba.“

Anri mi se primakao. „Mama, ja ću da idem s njim. Ubićemo sve u toj kući. “

Bez upozorenja, u svojoj glavi čula sam glas svog pokojnog svekra.

To je život, moja malena. Ponekada mi moramo prvi da napadnemo...

Pritisnula sam ruku na grudi, okrenula se ka Seni, čiji se oštar smrad mešao sa slatkim mirisima iz moje bašte. Više nisam mogla da odbijam. Ako se oporavi, Kolinji će krenuti na mene - do smrti. Ili moj ili njegov život.

Okrenula sam se. Nestali su u hladovini: Giz - statua od slonovače, Anri - uglađen i mrk kao noć, Birago neodlučan, odraz mog sopstvenog kolebanja.

„Sve njih?“ - prošaputala sam, a lica onih koje sam videla u kući blesnula su ispred mene. Oni su imali žene, decu. Da li bih ja mogla da živim da ih sve pogube?

„Sve njih.“ Giz je hladno izgovarao njihova imena. „Kolinjijev zet Telinji, njegov kapetan Obinj, gospoda Rošfuko, Suši i Armanjak: oni se nalaze u toj kući i svi moraju da umru. Hugenotski pokret neće se više nikada oporaviti.*1 Zastao je i pogledom okrznuo Anrija, koji je napravio nepristojan pokret rukom. Giz je ponovo upro pogled u mene. „Kod vas je Navara. Predlažem da ga držite pod stražom dok se ovo ne okonča. Nije ni potrebno da istaknem da on nikada ne može da se vrati u svoje kraljevstvo.“

Oklevala sam, posmatrajući svakoga ponaosob. Srce mi je bubnjalo u ušima. Razmišljala sam o tome što traže od mene, u šta bi se to izokrenulo ako bih se složila, a opet, samo što sam počela da se kolebam, setila sam se Kolinjijevih reči: *Mi ćemo se boriti za Navaru i hugenotsku Francusku...*

On ili ja. Oduvek je bilo: ili on ili ja.

Osetila sam kako klimam glavom. „Sutra uveče“, tiho sam rekla. „Tada možete da krenete.“

Giz se naklonio. Namignuvši mi, Anri je navukao svoju kapuljaču.

„Koji je dan sutra?“ - upitala sam kada su se izgubili u izduženim senkama.

„Nedelja, dvadeset peti“, rekao je Birago. „Dan uoči Svetog Vartolomeja, zaštitnika iscelitelja.“

Sutradan, u dvanaest sati, još jednog užarenog popodneva, primila sam vest da se Navara vratio iz svoje jutarnje posete Kolinjiju. Moj sin Herkul pridružio mu se u njegovim odajama, a ja sam poslala naše dvorske prostitutke tamo i obezbedila da imaju dovoljno mesa i vina da ih omame satima, kako ne bi primetili stražu pred svojim vratima. Kada se Anri vratio iz svog jutarnjeg obilaska, obavestio me je da nije bilo nikakvih nereda u Parizu, mada su ulice još bile krcate hugenotima koji su obilazili Kolinjijevu kuću. Onda sam otišla da vidim Šarla.

Dok smo razgovarali, sedeo je na krevetu sa svojim lovačkim psom pored sebe, žonglirajući metkom u svojoj ruci. „Znači, istina je“, rekao je kada sam završila. „Giz ga je pogodio.“

„Ne “ Nagnula sam se napred u svojoj stolici. „Ja sam rekla Gizu da to učini. Jedino žalim što je promašio. Videla sam Kolinjija jutros; nadala sam se da ću mu sačuvati život, ali on mi je pretio. Nakon što sam ga pomilovala za sva dela koja mu niko drugi ne bi oprostio, on je priznao da je odgovoran za Balafreovo ubistvo i da će se boriti da dovede Navaru na presto. Zaključila sam da nemam drugoga izbora.“

Šari je povio glavu; ispuštao je tihi isprekidani zvuk. „Zašto nas oni toliko mrze?“ - prošaputao je. „Ne razumem. Zašto, ako smo samo želeli mir?“

„Ne svi. Šarlo, pogledajte me!“ - Uhvatila sam ga za bradu, podigla njegovo lice ka svome. Imitirao je Anrija i počeo da pušta bradicu, ali tog trenutka videla sam samo dečaka kakav je bio kada su Balafre i Kolinji prvi put zaratili, sa istim bolnim izrazom čuđenja u očima. „Ne svi. Ima mnogo hugenota koji poštuju svoga kralja, koji žele mir kao i mi. Da li shvatate? Ovo moramo da učinimo da ih spasemo.“

Suza se skotrljala niz njegov bledi obraz. Metak mu je iskliznuo iz ruke na pod dok je klimao glavom; privukao je kolena na grudi i sklupčao se pored svog psa.

Ostavila sam Biraga da vodi računa o njemu. U hodniku sam naišla na Anrija; čekao me je. „Nema promena u našim planovima“, rekla sam mu. „Gizov bes prema Kolinjiju još plamti; ne želim da to uzme maha, već samo muškarce u onoj kući.“

„Ja ću sve da nadgledam.“ Osmehnuo mi se da me ohrabri. „Verujte mi, mama. Posle ove noći, nikada više nećete morati da se brinete zbog Kolinjija.“

Njegove reći nisu mi odagnale zabrinutost, mada nisam znala zbog čega. Nisam mogla nazad, rekla sam sebi kada sam se vratila u svoje oda je. Nisam smela sebi da priuštim da se prepustim sumnji ili kajanju. Moram da učinim sve što je neophodno da sačuvam Francusku. Ostali vladari pre mene oslobađali su se svojih neprijatelja; a Kolinji je bio izdajica. Zaslužio je da umre zbog toga šta je počinio.

Sedela sam u tišini, jedva okusivši hranu, dok su se moje sluškinje bavile sitnicama, kada sam se prisetila da upitam: „Da li je neko video Margo danas?"

Ana-Marija je odmahnula glavom. „Ne, gospođo. Ona se drži svojih odaja, ali sam čula da planira da večera s kraljicom Izabelom u njenim odajama."

Zvučalo je poprilično razumno. Ipak, uhvatila sam sebe kako razmišljam da bi bilo bolje da Margo ostane uz mene u toku večeri. Izabela je rano otišla na počinak. Ko zna gde bi moja kći mogla da zaluta? Nisam želela da ode da vidi svoga muža i brata Herkula i pronađe stražare na njihovim vratima.

„Ja ću je dovesti", rekla sam. „Treba mi društvo. Lukrecija, pođite sa mnom. Ana-Marija, ostanite ovde i pripremite pomoćni krevet za nju u mojoj sobi."

Zagrnula sam se svojim crnim somotskim šalom, otvorila vrata i izašla s Lukrecijom u hodnik. Na zidovima su pucketale baklje, praveći više dima no svetlosti. Pogledala sam Lukreciju; uzvratila mi je zabrinutim pogledom koji me je iznova podsetio na zbivanja izvan palate. Skoro da sam mogla da vidim naoružane ljude koji prate Giza i Anrija dok galopiraju mračnim ulicama Pariza do kuće u Ulici Betizi, gde je ležao teško ranjen čovek, nesvestan smrti koja mu se prikrada.

„Sve će biti u redu", rekla sam Lukreciji, a čini mi se i sebi. „Videćete. Sve će ispasti dobro..."

Dok smo se vrzmale dugim hodnicima stare palate, začudila sam se otkud tolika tišina u dvoru. Te večeri nikakve zvanične zabave nisu bile predviđene, tako da su se dvorani verovatno raspršili na sopstvene razonode, a ipak, Luvrom je vladala neprirodna tišina. To me je zbunilo; navikla sam da viđam grupice žena kako šušteći haljinama prolaze kraj mene, s draguljima koji su svetlucali na njihovim haljinama i gipke muškarce kako krstare po senovitim delovima. Bili smo pretrpani raznim uglednim gostima koji su pristigli na venčanje; ipak, sada se činilo da je palata pusta.

Ponovo sam pogledala Lukreciju. „Kao da smo u grobu. Kuda su svi otišli?"

Odmahnula je glavom. „Ne znam." Nešto, kao neočekivani strah,

zaustavilo me je u tonu njenog glasa. „Lukrecija, šta je posredi?“

„Ništa“, počela je i stala, netremice me gledajući ispod šala prebačenog preko glave. „Mislila sam da znate. Govori se da Njegovom veličanstvu nije dobro, te da je naredio rani policijski čas.“

„Nije mu dobro?“ - namrštila sam se. „Ali ostavila sam Šarla pre nekoliko sati. Bio je uzrujan, ali ne...“

Verujte mi, mama. Posle ove noći, nikada više nećete morati da se brinete o hugenotima.

Kada sam se setila Anrijevih zagonetnih reči, iznenada sam uzdahnula. Užurbala sam korak držeći se rukom za gušu. Lukrecija je žurila za mnom. Presekle smo dvorište prljavo od šljunka i zaostalog otpada; fontana u sredini bila je puna krša, delom zbog mojih renoviranja; saplela sam se i osetila kako me Lukrecija hvata za ruku. Pokazala je na moja stopala. Pogledavši naniže, videla sam da sam još obuvena u kućne papuče s mekim đonom.

„Bilo bi bolje da smo promenile cipele“, rekla sam. Obišle smo fontanu i nastavile ka prolazu osvetljenom fenjerima, odakle su stepenice vodile do Izabelinih odaja.

Baš tada sam čula tužni zvon zvona za uzbunu.

„Sen Žermen l’Oseroa“, objasnila je Lukrecija, na moje olakšanje. Bila je to crkva preko puta Luvra; u ovo doba, već bih pisala ili čitala u krevetu, tako da ga nisam prepoznala. Ali pošto je zvono nastavilo da zvoni na uzbunu, uplašila sam se. Ukočila sam se, stegla šal oko sebe; Lukrecija je krenula da prihvati moju ruku kada...

Odjeknuo je pucanj pištolja. Uhvatila sam Lukrecijin pogled. Još jedan pucanj, a onda je krik zaparao tišinu, praćen još jednim - bolne jadikovke odjekivale su kroz noć, praćene udaljenom vikom, zveketom čelika i izbezumljenim batom koraka.

Onda je ponovo ovladala avetinjska tišina.

„Margo“, prošaputala sam. „Moramo da nađemo Margo pre...

Kanonada pucnjeva iz kubure, učinilo nam se tik iznad naših glava, presekla mi je glas.

Lukrecija je dahtala dok sam ja stajala teturajući se, uplašena bukom koja se čula iz palate.

U trenu, krajičkom oka, zapazila sam da je nešto sevnulo kraj nas. Okrenula sam se i uhvatila Lukreciju. Usamljeni čovek žurio je iz prolaza - mladić razbarušene kose, u crnom žaketu i pantalonama, usta raširenih od nemog užasa, ispruženih ruku kao da prolazi kroz staklo. Iza njega nailazila je grupa, u kojoj sam odmah prepoznala ljude s našeg dvora; bili su odeveni u kožne koporane i s crnim maskama na licima, a u rukama su

držali pištolje i noževe. Gledala sam ih kako stižu mladića, ali ništa nisam čula, jer se bacio i skliznuo iza stuba; zastao je kada je prekasno shvatio da je pogrešio pa je brzo krenuo da se vraća putem kojim je došao. Otrčao je u dvorište, bežeći pred čovekom koji ga je jurio; skoro da se sudario s fontanom koja mu se isprečila, pa je natrčao - pravo na mene.

Ruke su mu izgledale neverovatno ispružene, prsti kao kandže u vazduhu. Osetila sam kako dižem ruku i pokušavam da dosegnem njegovu ruku. Crvena bujica potekla mu je iz usta. Pao je na lice, blizu mene, leđa probodenih nožem.

Zavijajući poput vukova, dvojica među maskiranim ljudima šutnula su ga u lice i zarila svoje bodeže nekoliko puta u njegove grudi. Onda je jedan pogledao uvis i spazio me. Sledio se.

„C'est la Reine mere![10] - uzviknuo je. Pogledala sam njegove oči uokvirene belim, dok me je gledao kroz proreze na maski; onda je izvukao oštricu i otrčao za grupom, smejući se glasno, kao da su na zabavi.

Pogledala sam u telo pod mojim nogama, zelene oči već su bile staklaste. Na njegovom žaketu natopljenom krvlju nalazio se crveni štit, na kojem su srebrnim koncem bili izvezeni ukršteni lanci.

Štit Navare.

Vi ste dva dela jedne celine. Potrebni ste jedno drugome da biste ispunili svoju sudbinu.

Uzdahnula sam: „Ne, ne njega." Obuzeo me je iskonski nagon. Odjurila sam ka stepeništu; Lukrecija me je pratila u stopu. Dok smo se pele kamenim stepenicama, pluća su mi gorela, suknje su mi se skvasile pri gležnjevima. Pogledala sam naniže i užasnula se što vidim mrlje krvi za sobom; nekako sam umočila porube sukanja u krv onog sirotog dečaka.

Čula sam kako Lukrecija dahće kada smo se popele na treći sprat. Tamo je vladao zabrinjavajući mir. Mada sam čula pucnjeve u daljini, promukle uzvike i prestrašene krike, oni su se činili nestvarnim, prigušeni tapiserijama na zidovima s obe strane prolaza. Posrtale smo do pozlaćenih vrata kraljičinih odaja; videla sam crveni krst razliven po drvetu, boja je još kapala, i zalupala sam na vrata pesnicom, pitajući se zašto nema nijednog stražara, mada sam, u dubokim vrtlozima svoje svesti, znala da ne treba da se bojim; moja snaha je bezbedna. Tajna naređenja su bila izdata. Oni koji se usude da izađu, biće pogubljeni.

„Ja sam", povikala sam. „Otvorite." Glas mi je grubo odjekivao. Čula sam kako reza struže po bravi i vrata su se otvorila, otkrivši Izabelu u kućnom ogrtaču, dok su joj pramenovi kose natopljene znojem virili ispod mrežice na potiljku. U čuđenju sam se zagledala u belo platno s crvenim

---

[10] Fr.: To je kraljica majka! (Prim. prev.)

krstom vezano oko njene leve mišice. Pre no što sam mogla da izustim reč, zgrabila me je za ramena: „Uđite, odmah! Nemate znak. Ubiće vas bez njega.“

Otrgla sam se pre nego što je mogla da me natera da uđem u njene sobe. Iza nje spazila sam bleda lica njenih dama, koje su klečale pred raspećem. „Koji znak?“ - pitala sam, a histerija se mogla naslutiti u mom glasu. „Šta se događa? Odmah mi recite.“

„Ovaj znak.“ Uprla je prstom u svoj povez. „To pokazuje da ste katolikinja. Zar ne znate šta se događa? Ubijaju sve jeretike. Svi bez ovoga znaka će umreti.“

Lukrecija je ucviljeno jauknula. Pogledala sam je i pomislila da sam poludela.

„Ne, to ne može da se desi. Rekla sam im, samo one u kući. Ovo ne može da se dogodi. Ne može.“

Krici su nas naterali da se okrenemo; sledile smo se kada smo ugledale tri žene kako pomahnitalo jure niz prolaz, dole ka stepenicama, iza ugla, u drugu galeriju koja je vodila do kraljevog krila. Muškarci su ih gonili s kopljima u rukama. Očaj tih žena kao da se odbijao od svakog zida, pojačavao se toliko da sam samo njega bila u stanju da čujem.

Krici su iznenada prestali.

„Uđite unutra“, Izabela je ponovila. „Ovde smo zaštićene. Znak i Bog će nas zaštititi.“

Okrenula sam se ponovo ka njoj. „Gde je Margo? Da li je s vama?“

Izabela je odmahnula glavom. „Ne. Nije došla da večeramo. Ona... ona je poslala poruku da će posetiti svoga supruga.“

„Dio Mio, ona je s Navarom.“ Ispružila sam ruku. „Dajte mi vaš povez za ruku.“ Izabela me je netremice gledala, sva prestravljena. „Brzo, ženo“, zarežala sam i ona se spetljala dok je odvezivala platno.

„Moja gospo, molim vas. Vi ne smete! Navara je hugenot; ubiće i vas takođe.“ Lukrecija me je zgrabila dok sam vezivala platno oko levog rukava.

„Neće me ubiti.“ Podigla sam pogled ka njoj: „Ja sam kraljica majka. Oni misle...“ Glas mi je zadrhtao i raspukao se. „Oni misle da sam to ja naredila.“

„Idem s vama“, rekla je Lukrecija.

„Ne. Nije sigurno. Bolje ću sama. Ostanite ovde s Njenim veličanstvom. Zamandalite ta vrata i nikoga ne puštajte. Čujete li me? Bez obzira na sve, nikoga ne puštajte unutra.“

Kada je Izabela uzela Lukreciju za ruku, okrenula sam se i uputila niz prolaz ispod treptavih baklji, ka uglu odakle je dopirao jauk žena. Sasvim

sama, kao da mi se svako čulo pojačalo, tako da su me i najprigušeniji tonovi smrti koji su dolazili sa suprotnog kraja palate i bili daleki napadali poput neizbežne plime.

Dok sam koračala palatom u kojoj su se ostvarile moje najgore noćne more, u kojoj sam živela sa svojim mužem, podizala svoju decu i borila se za svoju zemlju, setila sam se sna koji sam usnila noći nakon što sam poslednji put videla Nostradamusa. Setila sam se ljudi iz senke, zvonjave i jauka. Videla sam ponovo sebe kako sledim krvavi trag. Tada to nisam shvatila, sada mi je jasno.

Tražeći da ubiju jednog čoveka, bila sam na pragu da donesem smrt hiljadama.

Mogla bih da zakasnim da spasem princa, za koga mi je rečeno da moram da ga zaštitim. Zalutala sam u dugu galeriju, a moje potpetice klizile su po mokrom podu. Nisam gledala dole; trudila sam se da stavljam nogu ispred noge i da ne slušam vrisku koja je dolazila iz obližnje sobe i zaglušivala me.

„Navara“, prošaputala sam. „Navara ne srne da umre.“

Stigla sam do kraja galerije; nadesno, otvoreni luk vodio je u skrivenu baštu. Zastala sam kada sam spazila grupu golih hugenota. Vojnici u našim uniformama zbijali su ih u grupu, njihova odeća bila je bačena na gomilu, muškarci su vikali i opirali se, žene su prekrile lica rukama i plakale. Vojnici su ih probadali kopljima, kosili ih kao snoplje. Gledala sam kako padaju, jedni po drugima, neki još u životu, neki mrtvi, a onda su vojnici počeli da ih, bez razlike, probadaju, zarivajući koplja u hrpu ljudskog mesa.

„Ne Navaru.“ Počela sam da se molim. „Molim te, Bože, ne njega.“

Nastavila sam da hodam. Znala sam da ako je Navara živ, jedino bi mogao da bude u kraljevim odajama. Bez obzira šta se dešavalo u palati, bez obzira koliko ludila je odvezano s lanca, niko se ne bi usudio da mu naudi ako je sa Šarlom. Molila sam se da se Margo odrekla planova i da zbog toga nije posetila Izabelu, pa je umesto toga otišla da podmiti ili otera stražu ispred sobe, kako bi mogla da odvede Navaru na bezbedno mesto.

Nailazila sam na sve više ljudskih leševa duž hodnika kojima sam prolazila: otrgnute odeće, presečenih grla, široko otvorenih, obnevidelih očiju i rasporenih utroba. Učinilo mi se da vidim svoju kćer ispruženu među njima, njenu predivnu kosu uprljanu krvlju; kada sam otkrila da neko, činilo se niotkuda, nariče, shvatila sam da sam to ja; to je bilo moje tiho, očajničko cviljenje.

Kada sam čula grohotan smeha iza sebe, okrenula sam se. Gazeći među telesima, iza mene išle su dvorske prostitutke, obučene u svoju najbolju odeću; na grudima su im blistali rubini i biseri, koža im je bila

napuderisana, a beli povezi s krstovima i brojanicama su se njihali. Šaputale su jedna drugoj, upirući prstom na bivšu mušteriju ili ljubavnika, sada iskasapljenog i pod njihovim nogama. Kada je jedna od njih šutnula telo svojom papučom s visokom štiklom, jedva sam se uzdržala da ne povratim žuč.

Izgubila sam predstavu gde se nalazim, mada sam ovim putem išla hiljadu puta ranije da vidim svoga sina. Stala sam, naterala sebe da se priberem, da prepoznam nameštaj, slike, statue koje bi me uputile. Osetila sam se kao da sam u zamci, pa sam se naglo okrenula i pošla niz mračni prolaz; izbegavajući veće sobe i galerije, krivudala sam između crnih barica krvi. Moj porub se pocepao; drveni paneli bili su isprskani ružičastom bojom krvi skoro do tavanica; odbačeno i slomljeno oružje bilo je svuda pobacano, kao da je čitavo naše skladište oružje poharano. Onda sam ugledala Šarlov grb na udaljenim hrastovim vratima i uzdahnula s olakšanjem. Bila sam blizu njegovih privatnih soba.

Okliznula sam se o nešto. Dok sam dahtala i povlačila se, nisam mogla da skinem pogled s mršavog, malog tela koje mi je preprečilo prolaz, pogrbljenih leđa, u ranama od uboda.

Osetila sam kako mi se krik odmotava u grlu pre nego što sam videla da to nije moj kepec, moja draga Ana-Marija. Bio je to muškarac, jedan od Šarlovih omiljenih pajaca, kog je moj sin voleo da posmatra kada se prevrće ili žonglira loptama.

Preskočila sam ga, žureći ka vratima. Dok sam se provlačila kroz njih, odahnula sam spazivši petoricu naših stražara postavljenih ispred Šarlove spavaće sobe. Lica su im bila bezizrazna, a ipak kada sam se približila, opazila sam kako jednom drhti ruka dok je držao svoju helebardu, koplje sa sečivom na vrhu. Ovi ljudi bili su švajcarski plaćenici, unajmljeni i dobro plaćeni, kako bi služili samo kralju; dok su stajali tu i čuvali moga sina, čuli su o užasima koji su zahvatili Luvr.

Razdvojili su se i pustili me u predsoblje. Birago je sedeo, skljokan u stolici, rukama pridržavajući glavu. Pogledao me je tužnim očima.

„Da li su ovde?“ - upitala sam, tanušnim glasom.

Pokazao je ka Šarlovoj spavaćoj sobi u kojoj sam, činilo mi se pre sto godina, ostavila svog usnulog sina da ga on čuva. „Giz je stigao sa svojim ljudima“, rekao je Birago, a govorio je kao u transu. „Naredio mi je da izađem. Njegovo veličanstvo se razbesnelo. Preklinjao sam ga da ostane miran, ali kada mu je Giz rekao da ga drže unutra da bi ga zaštitili, to... to ga je izbacilo iz takta. Počeo je da viče, da više nikada neće primati naređenja od Giza, da će prvo morati da ga ubije.“

Birago me je bespomoćno gledao. *„Madama,* bio je kao lud, vikao je da će ubiti Giza i sve katolike koji se usude da naškode njegovim gostima hugenotima. Onda je uletela Margo. Rekla je da su Navara i Herkul

zatočeni u svojim sobama i da samo što ih nisu ubili. Giz je pokušao da je zaustavi, ali ga je ona udarila preko lica, preklinjući Šarla da joj spase muža. Bila je toliko izbezumljena da je Šarl naredio da se Navara i Herkul dovedu ovde, u njegove oda je.“

Dok je Birago govorio, snaga koja me je vodila kroz palate iščezla je. „Oni su bezbedni“, čula sam sebe kako šapućem. „Hvala ti, Bože, bezbedni su.“

Birago se prisilio da ustane. „Navarina pratnja, prijatelji i pratioci... mislim da su mrtvi. Navara je imao krv po sebi kada su ga doveli ovde i plakao je. Optužio je Šarla i vas da ste podstakli masakr da biste ga naterali da se pokatoliči. Rekao je da je Kolinji sve vreme bio u pravu, te da ste vi skovali plan da oslobodite Giza kako bi poubijao sve hugenote u Francuskoj.“

Njegove reći gušile su me kao konopac oko vrata. „Ali, da lije živ?“ - pitala sam, a kada je Birago klimnuo glavom, okrenula sam se i stavila ruku na vrata. Bila su otključana. Ušla sam u spavaću sobu. Šarlov lovački pas odmarao se ispred v rata. Kada se svetlost sveca rasula svuda oko mene, zarežao je. Herkul se skupio blizu niše, njegovo tužno lice bilo je umrljano suzama. Kada me je ugledao, privukao je kolena grudima, oči su mu bile iskolačene od straha.

Ušla sam gledajući ka krevetu. Šarl je bio oslonjen na izrezbareno uzglavlje i držao je Navaru u naručju. Držao je nož na Navarinom grlu. Navara me je posmatrao dok sam prilazila, a njegov rukav bio je pocepan na ramenu. Čak i na njegovom crnom žaketu videla sam odsjaj krvi.

Margo se pojavila iz senke. „Da li ste sada srećni?“ - rekla je, a ja sam se okrenula da je pogledam u oči ispunjene besom. „Vi ste ovo učinili. Vi ste moje venčanje pretvorili u klanicu.“

„Ja... Ja ništa nisam učinila“, rekla sam. „Vi znate da ja nisam kriva.“

„Da, krivi ste. Želeli ste da ubijete Kolinjija, a sada su nam svima ruke umrljane krvlju.“

„Smirite se“, prošištala sam na nju i okrenula se prema Šarlu. „Sine moj, molim vas. Pustite ga.“

Šari je odmahnuo glavom, pritiskajući nož. Kap krvi curila je niz Navarin vrat. Moj sin je zadrhtao. „Mora da se pokatoliči ili će umreti. Giz će ga ubiti.“

„Ne, saslušajte me. On ima našu krv; on je muž naše Margo. Giz ga neće povrediti.“

Šari je savio svoju ruku čvršće oko Navare; njegova oštrica bila je toliko blizu žili kucavici na Navarinom vratu da sam morala da se kočim kako se ne bih bacila na krevet da ga spasem.

„Giz mi je rekao da će doći po njega“, moj sin je govorio drhtavim

glasom, punim suza. „Rekao je da je nevernik i da mora da okaje sve što su njegovi nama učinili. Ja moram da ga spasem; mora da se odrekne svoje jeresi.“

Načinila sam još jedan korak. Pas je zarežao, iskezivši zube. „On hoće“, rekla sam. „Obećavam vam. Učiniće sve što od njega budete tražili. Samo mu dopustite da to učini slobodno.“

Šari je oklevao. Kako mu je stisak podrhtavao, nož je zasekao grozničavu liniju na Navarinom mesu. Jeknuo je. Šarl je šaputao: „Mora to da kaže.“ Drugom rukom uhvatio je Navaru za bradu. „Kažite! Kažite ili ću vam raseći grlo pre nego što to Giz učini.“

Navara je gledao u mene - u njegovim očima videla sam takvu mržnju i nemoć koje sam jedva podnela. „Učinite to“, rekla sam mu. „U ime Boga, pokatoličite se da se spasete.“

Grlo mu se zgrčilo. Izustio je: „Ja... Ja se odričem svih ostalih sem Rima. Ja sam katolik!“

Kada se Šarl opustio i bodež mu ispao iz prstiju, skočila sam da odvučem Navaru što dalje. Oteturao se od mene i sručio u naručje moje kćeri. Držala ga je i plakala kako je nikada ranije nisam čula, kao da se ceo naš svet raspao.

Rekla sam: „Nemate razloga za strah. Ja ću da vas zaštitim.“

Navarin ogorčeni osmeh iskrivio mu je usta. „Kao što ste zaštitili hiljade koji su umrli? Gospođo, mada biste vi to želeli, ova noć nikada neće biti zaboravljena.“

Srela sam njegov ledeni pogled. Nisam govorila. Postigla sam čemu sam težila od trenutka kada sam odlučila da ga oženim mojom kćerkom. Živeće kao katolički princ; njegova deca će se roditi kao katolici, vaspitati kao katolici. Obezbedila sam našu budućnost, onemogućila hugenote da steknu kraljevskog vođu.

Ali znala sam da sam ga izgubila, možda zanavek.

32

Tri dana kasnije okupili smo se u katedrali Notr-Dam da proslavimo Navarin prelazak u katoličanstvo. Dok je klečao ispred oltara primajući hostiju od Monsinjora, koji se zlurado naslađivao, netremice sam posmatrala Navarina leđa, ne želeći da gledam pobedničke osmehe na licima katoličke gospode i dvorana koji su preživeli tu sramotnu noć, već opisanu kao „masakr Vartolomejske noći“.

Mada sam bila užasnuta, učinila sam sve da prikažem mirnu spoljašnjost, skrivajući sramotu i strah zbog onoga što sam učinila. Mir kojem sam težila putem braka Navare i Margo lebdeo je na ivici provalije; Francuska se nalazila u opasnosti više nego ikada ranije, tako da sam neprestano radila, prikovana za svoj radni sto, pišući objašnjenja Engleskoj, Niskim Zemljama i ostalim luteranskim silama, čak i kada sam primila njihovih hiljadu osuda, uz razdragane čestitke Rima i Španije.

Izvan Notr-Dama, Pariz je bio grad okupan krvlju. Jednom kada je pokolj započeo, malo njih je vodilo računa o tome ko je katolik a ko protestant. Stanovnici su iskoristili priliku da udare jedan na drugoga bez kazne i stotine nevinih stradalo je u pokolju. Tela su kao otpad plovila niz Senu; ulice i mostovi bili su zagađeni telesima. Strah od kuge se avetinjski nazirao, a kako su preživeli pobegli noseći što su mogli da ponesu sa sobom, naredila sam da se iskopaju masovne grobnice izvan gradskih zidina u koje su bacani mrtvi i posipani živim krečom da bi se ubrzalo raspadanje.

Moj sin Anri došao je k meni, ispijen i pun kajanja. Saslušala sam ga u tišini dok je govorio o tome kako je s Gizom i drugim ljudima upao u Kolinjijevu kuću u gradu i kako su iznenadili hugenotske vođe. Dok su se ti ljudi borili braneći svoga vođu, Giz je ustrčao uza stepenice. Izvukao je Kolinjija iz postelje, probo ga nožem više puta i onda ga izbacio kroz prozor. Sav u krvi, Giz je pobedonosno posmatrao kako je jedan od njegovih slugu odsekao Kolinjijevu glavu na kaldrmi. Onda ju je Giz kao trofej okačio o svoje sedlo i jahao je ulicama podstičući rulju. Svaki hugenot koji se nije sakrio iza utvrđenih vrata pao bi u katoličke ruke, i onda bi ga ubili uz luđačku mržnju i nasilje.

„Kunem vam se, da sam pokušao to da zaustavim1, rekao je Anri, dok mu je glas podrhtavao. „Ali tajna naređenja koja je Giz ostavio u Luvru stupila su na snagu i njegove sluge počele su da ubijaju one bez poveza na ruci. Nisam znao šta da radim. Bila je to noćna mora koju nisam mogao

da izbegnem."

Klimnula sam glavom. Nisam imala snage da ga žestoko izgrdim. Nikada ga takvog nisam videla; bar je iskazao kajanje, a njegovo prestrašeno lice bilo je dokaz da se nije dobrovoljno uključio u pokolj. Njegova mladost i neiskustvo su ga zaveli. U svojoj revnosti otišao je dalje od dozvoljenog.

„Protiv moje želje urotili ste se s Gizom", tiho sam rekla, „ali ne treba vas da krivim. To je bila *moja* greška. Nismo smeli ništa da preduzimamo ako već iz prve nismo uspeli da ubijemo Kolinjija. Idite sada. Čuvajte Navaru i postarajte se da Giz odmah napusti Pariz. Mora da se skloni, dok ja ne promenim odluku. Preterao je."

Pošto je moj sin otišao, stigao je Birago, koji se od iscrpljenosti pretvorio u kost i kožu dok je pokušavao da umiri nerede. Obavestio me je da hugenoti širom Francuske beže preko granice u Ženevu. Tamo su me krstili u kraljicu Jezavelju. Štampani pamfleti iznosili su svaku zlu glasinu o meni: da sam italijanska otrovnica, monstruozno biće koje kuje zaveru sa Španijom da iskoreni njihovu veru. Nekada me je to žestilo, brzo bih pokušala da dokažem svoju nevinost; sada sam rekla Biragu da ništa ne čini. Neka sve klevete padnu na mene, ako će to da skine greh s mojih sinova.

Izostanak saosećanja zbog Kolinjijevog divljačkog umorstva samo se mene lično ticalo da bih to podelila čak i s najbližima. Noću, sama u svojim odajama, dok sam osluškivala sluge kako ribaju hodnik ispred mojih vrata, čekala sam da me stigne bol, životinjski bol koji bi iz mene izbacio ogromnu krivicu. Uplašila sam se da mi se srce okamenilo, da je otvrdnulo od borbi i izdaja, sve dok više ništa nisam mogla da osetim. Kada sam saznala da Kolinjijevo unakaženo telo još visi na improvizovanim vešalima gde ga je Giz ostavio, naredila sam da ga spuste, a da glavu donesu meni.

Tek pošto je vojnik skinuo džak od sargije i sklonio ga u stranu, ostavivši me da zurim u beživotno lice, očišćeno od naslaga krvi, koje je ličilo na voštani lik nekoga koga sam nekada znala, rasprsnuo se led u meni. Nisam videla ni tračak one opasne snage koju sam nekada volela i pribojavala je se, niti sam na tom ledenom licu pronašla ponos u kom sam uživala. Ispružila sam drhtavu ruku da nađem njegove hladne, blede usne, zauvek iskrivljene u bolnu grimasu, a moj bol je suknuo poput plamenova u grlu.

Okrenula sam se na drugu stranu. „Ne", prošaputala sam. *„Dio Mio, no... Ne, Bože!"*

Lukrecija je mahnula vojniku da izađe i uzela me u naručje; držala me je i ljuljala napred-nazad, stalno me moleći da prestanem. Tada sam shvatila da je u meni nešto umrlo zajedno s njim i da nikada više ništa neće biti isto. Ništa nije ostalo od devojke kakva sam bila, ništa od naivnog

devojčurka koje je prvi put stiglo u Francusku. On je tu bio od početka; znao je da sam nedužna. Od svih ljudi u mom životu, samo je on dotakao ličnost kakvoj sam se uzdala da jesam.

Sada je mrtav, po mom naređenju.

Poslala sam njegovo telo da ga sahrane u Šatijon, obezbedivši da njegova udovica i deca primaju penziju za njegove godine službe iako je umro kao izdajnik, dok je njegova imovina pripala kruni. Bilo je to moje pomirenje, moj poslednji dar njemu - jedini način na koji sam znala da se oprostim s njim.

Sada, dok sam posmatrala kako nam se Navara vraća, ledenog lica koje nije odavalo visinu cene koju je platio da bi preživeo, nisam mogla da se više obuzdavam u javnosti. Osećala sam kako u meni kulja prasak iscrpljenosti, uznemirenosti i olakšanja, toliko jako da kada je stigao do naše klupe u crkvi i seo pored Margo, koja me je ogorčeno pogledala, zabacila sam glavu unazad i glasno se nasmejala.

Još uvek sam bila Mediči i ja ću preživeti.

Preselili smo se u Sen Žermen i ostavili Luvr njegovim sablastima. Bojala sam se zbog Šarla jer je dobio napad groznice. Doktor Pare ga je pregledao izvestivši me da će, mada je stanje ozbiljno, groznica popustiti. Ipak, Šarl mu se požalio da ne može da zaspi. Pare je preporučio dnevnu dozu razblaženog maka, kao i da ga pričuvamo koliko god je to moguće od jakih uzbuđenja, jer je Pare smatrao da moj sin pati od nervne napetosti zbog nedavnih događaja.

Navara je pošao s nama; spolja nije izgledao kao sužanj. Odrekao se svoje hereze i dok je Anri budno motrio na njega, on je izgledao pomirljivo. Imao je svoje oda je; svakoga dana je jahao, vežbao gađanje lukom i strelom i čak provodio vreme s Margo. Mora da mu je ona kazala da je Šarl bolestan i, na moje iznenađenje, obišao je moga sina. Nekoliko puta mi je Birago rekao da su Šarl i Navara proveli popodne u kocki i smehu, kao stari prijatelji. Tako čudan razvoj događaja pobudio je moje sumnje pa sam otišla da se lično uverim u dubinu tog novostvorenog prijateljstva.

Zatekla sam ih kako sede za stalkom, piju vino i igraju karte, dok su Margo i Herkul bili blizu, glava priljubljenih tik jedno uz drugo. Od masakra, moj najmlađi sin se prilepio uz sestru, ropski odan zbog njenog zalaganja te noći, ubeđen da mu je spasla život; mada je bilo malo verovatno da mu je pretila istinska opasnost.

Kada sam ušla, obojica su se ukočili. Šarl me je oštro pogledao.

„Zar to nije lepo?“ - rekla sam veselo, preglasno za zatvorenu sobu.

Lice moje kćerke se okamenilo, kao i svih ovih dana kada bi me ugledala. Nisam obraćala pažnju na nju dok sam prilazila stolu za kojim je

Šarl sedeo u svom krznom oivičenom ogrtaču, bled i usukan, nasuprot snažnom Navari. Dok sam posmatrala Navarinu čvrstu građu, rumenilo na licu i crvenkastozlatastu, gustu jareću bradicu, odjednom mi se učinilo da sam pogrešila. Borila sam se da ga spasem zbog vizije koju sam imala pre mnogo godina, zato što me je Nostradamus upozorio da je ovaj princ od životnog značaja za moju sudbinu. Šta ako sam pogrešila? Navara je još bio hugenot u srcu; nisam sebe obmanjivala da ga je prisilno pokatoličenje uz nož očistilo od njegove vere. S vremenom, rekla sam sebi, potpuno će prihvatiti pokatoličenje; ali, dok sam gledala kako se nehajno osmehuje zbog moje pohvale, upitala sam se da nisam možda odgajila još jednu pretnju po bezbednost Francuske.

Lako sam udarila rukom po hrpi novčića s njegove strane: „Izgleda da vi dobijate."

Slegao je ramenima. „Nisam do danas."

„Ne, nije", rekao je Šarl u grozničavom zanosu. „Ali danas ga hoće sreća." On i Navara su se pogledali pravo u oči preko stola. „Zar nije tako, prijatelju moj?"

„Zaista." Navara se naslonio u svojoj stolici i uzeo pehar pored sebe. „Njegovo veličanstvo je velikodušno. Neki drugi kralj ne bi tako lako dozvolio da pobedim."

Osetila sam skrivenu poruku u njegovim rečima. Pronicljivo sam pogledala Margo. Držala je Herkulovu ruku u svojoj; oboje su me napeto posmatrali, kao lovački psi, koji očekuju komandu da pojure svoj plen.

Ponovo sam pogledala Šarla. „Nemojte previše da izgubite", promrmljala sam krenuvši da mu pipnem čelo, jer je iznenada neprirodno pocrveneo. Kada sam ga dotakla, ustuknuo j e, a ja sam osetila kako mu vrelina izbija iz kože. „ Imate groznicu", rekla sam. „Zapamtite Pareove savete: ne smete da se previše zamarate. Mislim da ste se danas dosta kockali."

Šari je počeo da se buni, ali je Navara ustao. „Vaša mati je u pravu", rekao je i nežno se nasmešio mome sinu. „Ne želim da se zbog mene razbolite, rođače. Možda sutra možemo ponovo da igramo, pošto se noćas dobro naspavate."

Kada sam začula razumevanje u njegovom glasu, srce mi je poskočilo. Zvučalo je kao da zaista brine za Šarla. „Ne možemo sutra", rekao je Šari. „Idemo u lov u Vensen, niste zaboravili?"

Navara je huknuo. „O, da. Zaboravio sam."

Naterala sam sebe da se nasmešim, stavljajući ruku na Šarlovo rame. „Mislim da nije mudro da se provede dan u sedlu dok groznica ne umine, zar ne?"

„Ali, obećao sam!" - Šarl se otrgao od mene. Stajao je zbunjen, vukući

ogromne nabore ogrtača oko svog mršavog tela. Pored Navare, izgledao je kao dete u kraljevskoj odeći; čak mu je i glas bio mrzovoljan. „Bolje mi je i hoću da idem u lov. Muka mi je od sedenja u kući."

„Videćemo", ponovila sam i rekla Navari: „Ako želite da malo vežbate, gospodine, Anri može da vas povede. Sigurna sam da Margo može da zabavi Šarla jedan dan. Zar ne, dušo?"

Čula sam svoju kćer kako mrmlja: „A imam li drugog izbora?"

Nasmešila sam se. „Dobro, onda je to rešeno. Sutra će Anri da odvede Navaru u Vensen, a ako se Šarl do večeras bude osećao bolje, možemo svi zajedno, kao porodica, da večeramo."

Navara me je pogledao. Što se njega tiče, nisam videla ništa, ni jedno jedino osećanje nisam mogla da otkrijem, kao da su mu oči napravljene od neprozirnog stakla. „Biće mi milo", rekao je.

Čim su on, Margo i Herkul otišli, a ja smestila Šarla u krevet, vratila sam se u svoje sobe i pozvala Anrija. Stigao je zgužvan, tek se bio probudio iz popodnevnog dremeža.

„O čemu je reč?" - upitao je, odmah osetivši moju napetost.

Tumarala sam po sobi, pokušavajući da spoznam neobjašnjivi strah u meni. Ispričala sam mu o svojoj poseti. „Činilo se kao da kuju neku zaveru."

Nasmejao se. „Što se tiče Margo, ne sumnjam. Prezire nas jer smo napravili lakrdiju od njenih bračnih zakletvi kada smo ubili njene goste hugenote - kao da ju je ikada bilo briga za jeretike. Ali siroti Šarl žudi za promenama. On se grozno oseća zbog te noći; na kraju krajeva, on je taj koji je naterao Navaru da se pokatoliči. Sem toga, šta može Navara da nam učini? Hugenoti su poslati na put i beže da spasu svoje živote. A Navara nije Kolinji."

Uzvratila sam: „On bi ipak mogao da se okrene protiv nas!" Onda sam se ugrizla za usnu, požalila sam što sam priznala sopstveni strah. Ali šta je učinjeno, učinjeno je; i dodala sam: „Znam da je on muž naše Margo. Duguje nam svoj život, a ja nemam nikakvih dokaza protiv njega, ali ne želim da bude toliko blizak sa Šarlom."

Anri se složio. „Šta biste želeli da učinim?"

Razmišljala sam. „Odvedite ga u lov sutra, kako je planirano, ali produžite što više, kako biste ostali da spavate u Vensenu. Birago će se pobrinuti za ostalo."

Oči su mu se raširile. „Mama, vi ne nameravate...?"

„Ne", rekla sam odsečno. „Naravno da ne. Ne želim da ga ubiju. Ali moram takođe da se uverim da se neće okrenuti protiv nas. Držaću ga pod stražom neko vreme u Vensenu. Margo može tamo da mu se pridruži;

čim ona bude zatrudnela, videćemo njegovu odanost.“

Anri je dodirnuo moj obraz svojim usnama. „Znači, idemo u Vensen.“

Iščekivala sam celoga jutra u svojoj radnoj sobi, pisala pisma, mada su mi misli stalno lutale. Konačno, nakon nekoliko sati, tokom kojih sam jedva sastavila dva pisma, ustala sam da ručam kada je Birago uleteo.

„Morate odmah da dođete“, dahtao je, „Njegovom veličanstvu je pozlilo!“

Otrčali smo do Šarlove sobe. Izgledalo je kao da je snažan vetar protutnjao kroz nju: stolovi i stolice bili su razbacani, tanjiri razbijeni o okvir kamina, a koferi izvrnuti. U neverici sam gledala, bez glasa, kako Pare na silu pritiska moga sina naniže, za ramena dok se Šarl trese na krevetu, a iz usta mu krklja crvena, tačkasta pena.

Birago je stiskao svoje ruke. Pare je pokušavao da ugura kožni kaiš između Šarlovih zuba, ali je moj sin grleno jauknuo i izvio se unazad takvom snagom da je Pare odleteo uvis sa kreveta. Uzdahnula sam kada se kičma moga sina savila pod skoro neverovatnim uglom, skoro dok glavom nije dotakao svoja stopala. Njegova noćna košulja razdrljila mu se preko grudi. Dok se Pare dobauljao ponovo do njega, Šarl je ponovo počeo da se grči. Jurnula sam napred s Biragom, hvatajući Šarlove ruke, dok ga je Birago držao za stopala, a Pare gurao kaiš između njegovih usana. Moj sin je posedovao nadljudsku snagu; skupila sam svu svoju snagu da ga pritisnem naniže i skoro da sam izgubila dah kada sam videla kako mu se oči prevrću u dupljama. Krv mu je curila iz nosa.

Iznenada se umirio, njegove grudi su se dizale i spuštale uz krkljanje.

„Šta je to“, uzdahnula sam. „Šta mu je?“

„Ne znam“, odgovorio je Pare tihim glasom. „Doneo sam mu lek koji pije popodne, ali su Njihove visosti Margo i Herkul takođe bili u poseti, tako da sam ostavio lek i vratio se kasnije. Njihove visosti su već bile otišle, a on je spavao. Čekao sam napolju i onda sam ga čuo da se guši. Kada sam utrčao, ovakvog sam ga našao. Jutros je izgledao bolje... Nije imao groznicu. Proverio sam.“

„Da li je Margo bila ovde?“ - pogledala sam Biraga. On je prošaputao: „Pogledajte mu grudi.“

Bacila sam pogled na grudi mog sina koje su se videle ispod pocepane noćne košulje. Amajlija je visila na njegovoj beloj koži, starinskog oblika od kovanog srebra koje je izgubilo sjaj. Sledila sam se. Pare je ustao i približio se hrpi blizu preturenog stola. Videla sam kako podiže pehar i prinosi ga nosu.

Ustuknuo je. „Bademi“, uzdahnuo je. Ispustio je čašu užasnuto me pogledavši.

„To je neka vrsta arsenika! Bilo ga je u njegovom leku. Dragi bože, kralj je otrovan.“

„To nije moguće“, prošaputala sam, ali sam prepoznala amajliju: bila je to ona ista koju mi je Kozimo dao; poslednji put videla sam je u Šenonsou, onoga dana kada sam bacila svoju jedinu mađiju. Stavila sam je u kutiju s voštanim figuricama i nikada je više nisam nosila; dok sam selila kutiju sa sobom iz jedne palate u drugu, zagubila sam je među ostalim stvarima.

Pare se skljokao na kolena. „Ja to nisam učinio: kunem vam se, vaša milosti, da to nisam ja učinio.“ Kada sam videla njegov užasni strah, a da nikada ranije nije gubio prisebnost, čak ni kada je lečio mog muža i najstarijeg sina u njihovim sudnjim momentima, sve oko mene počelo je da tone, kao da se soba potopila u tamu hučnog okeana.

„Margo“, prošaputala sam i posrćući izašla iz sobe.

Uplovila sam u svoje oda je, prepala moje dvorkinje dok sam se kretala ka spavaćoj sobi i pretraživala svoj pretrpani toaletni sto. Kutija je nestala. Vrteći se unaokolo, poletela sam u oda je svoje kćerke. Sedela je na prozorskoj klupi s Herkulom; kada je ustala, njene suknje su zavijorile oko nje; videla sam, posle nedelja ledene nezainteresovanosti, zaprepašćenje na njenom licu, kojim je sve priznala. Gledala sam njenu belu satensku haljinu, bisere veličine zrna grožđa u njenoj kosi, pomislivši da se obukla kao za slavlje. Onda sam pogledala Herkula. On se skupio, a lice mi je bivalo sve bleđe.

I znala sam.

„Gde je?“ - upitala sam. Nisam kročila ka njoj, jer sam pomislila da bih golim rukama mogla da je zadavim.

Okrenula se ka obližnjem kovčegu i uzela kutiju; donela mi je i pružila. Unutra sam našla lutkice od voska koje su ležale bačene; dok sam slušala otkucaje svoga srca, podigla sam rezu ispod postave, otvorila tajnu pregradu, da bih otkrila bočicu koju mi je Kozimo dao. Bila je prazna; s oklevanjem, udahnula sam opori miris badema.

„Kako... kako ste mogli to da učinite?“ Moj glas pretvorio se u šapat.

„Kozimo“, rekla je bez trunke straha ili pokajanja u svome glasu.

„Vi... vi ste naterali Kozima?“

„Pisala sam mu. Rekao mi je da potražim kutiju. Nije bilo teško. Niste je baš krili.“

Nisam mogla da se maknem; kutija u ruci bila mi je teška kao da je od mermera. „Zašto?“ - čula sam sebe kako govorim.

Oči su joj blesnule. „Šari želi da umre zbog toga što ste vi počinili. Ubili ste njegove podanike, okrenuli ste sve hugenote protiv njega.“ Zastala je

kako bi pojačala efekat. „Ali najvažnije, ubili ste Kolinjija, koga je voleo kao oca.“

„To je laž! - prosiktala sam. „To nema nikakve veze sa Šarlom. Učinili ste to jer volite Giza, a ja sam vas prisilila da se udate za Navaru, pa vi sada mislite da ja“, presekla sam se kada sam videla njen pronicljivi pogled i zaprepastila se kada sam shvatila.

„Šta, mama? ‘ - prela je. „Zato što sada planirate da ubijete Navaru? Zato ste ga poslali u lov sa Anrijem, zar ne, tako da možete da ga se otarasite u šumi i kažete da je to bio nesrećan slučaj u lovu? Onda ne bi nikada bilo prilike da on postane vođa hugenota. Uzeli biste njegovo kraljevstvo, otarasili se ostatka hugenota i ponovo me udali gde vam je volja.“

„Ona nas mrzi“, mrmljao je Herkul sebi u bradu, kao da ja nisam u sobi. „Mama nas mrzi i nije nas upozorila na masakr. Želi da svi umremo.“

Netremice sam, užasnuta, posmatrala svoju kćer, ne verujući da mi se to događa. Šta sam to uradila da stvorim ovako izopačena stvorenja? Volela sam svoju decu najviše što sam mogla; borila sam se da budu bezbedna. Dugo sam bila odsutna tokom njihovog detinjstva, ali samo zato što ih je Dijana ukrala od mene. Kako je to moglo da se dogodi da se Margo, tako lepa i darovita, pretvori u zlu i stranu osobu? Pokušala sam da stišam svoju jarost, da je zaspem poniženjem, ali je istina narastala u meni i nisam mogla da je izbegnem.

Ona je sve uradila iz osvete. Bila je Mediči; moja krv bila je njeno prokletstvo.

„Ja sam dala Šarlu amajliju i otrov“, nastavila je Margo, kao da može da čita moje misli. „To je Kozimo savetovao: stekni njegovo poverenje time što ćeš mu pokazati na šta si sve spremna.“

Osetila sam da je kutija ispala, ali nisam čula kada je udarila o pod.

„I to nije sve“, rekla je, uz razvučeni, zlokoban osmeh. „Šari je hteo da dozvoli Navari da pobegne iz Vensena. Ali onda ste stigli vi i odneli njegovu poslednju nadu da se iskupi.

E, on misli da će Navara da umre. Zato je uzeo otrov. Više ne može da podnese sopstvenu krivicu.

Gledala sam u njeno lice, u te oči bez griže savesti, pa sam je zgrabila pesnicama i tresla sve dok se perle nisu rasplele iz njene kose i rasule po podu. „On misli da će Navara umreti jer ste mu vi napunili glavu obmanama! Da li znate šta ste uradili? *Znate li*? Vaš brat umire zbog vas.“

Nasmejala mi se u lice. „To je *vaš* otrov, *vaša* amajlija. Svi će reći da ste to vi učinili, baš kao što ste ubili kraljicu Žanu, kao što ste iskoristili mene da se udam za Navaru kako biste mogli da namamite hugenote u Pariz i da ih ubijete. Oni će da kažu da ste otrovali svoga sina i niko vam

više neće verovati!“

Herkul se naježio. „Ne ja“, jecao je. „Ja to nisam uradio. Ja nisam.“

Gurnula sam Margo u stranu i namerno se povukla korak unazad. „Čim se pobrinem za vašeg brata“, rekla sam joj, „pozabaviću se vama, onako kako ste zaslužili.“

Postavila sam stražu da čuva moju najmlađu decu i poslala vojnike u Šomon da uhapse Kozima, koji je uhvaćen i doveden u Bastilju.

Kada je pao mrak, otišla sam s Biragom da ga vidim. Kada sam ušla u njegovu klizavu ćeliju, duboko u utvrđenju, zadrhtala sam što vidim svog astrologa vezanog za stolicu, skoro golog, sem pocepane krpe preko slabina. U senkama na zidovima visio je niz rakiji i ostalih oruđa za mučenje.

Kozimo je izgledao kao leš, modrice su uništile njegovu pepeljastu kožu. Sav njegov unutarnji život kao da se slio u njegove oči kada me je ugledao, vrativši uspomene na malog dečaka koga sam srela ispred kuće njegovog oca. Znala sam ga od detinjstva; bili smo sličnih godina. Bio je zemljak, Italijan, Firentinac. U momentu paralisala me je sumnja. Šta ako je ovo deo osvete moje kćerke? Šta ako je Margo sama pronašla kutiju, sipala otrov u Šarlove uši, da ubrza već nestabilni um ka ludilu, a onda skrojila plan da optuži Kozima?

Birago je promrmljao: *„Madama,* moramo da preduzmemo nešto. Od toga zavisi život Njegovog veličanstva.“

Potvrdila sam klimnuvši glavom i Birago je seo za mali sto, izvadio iz svoje torbice papir i pero da zabeleži sastanak. Kozimo me je netremice, bez treptaja, posmatrao, pogazivši sve naše uspomene; nastavio je tako čak i kada je Biragov zvučan glas ispunio malu, hladnu sobu.

„Kozimo Ruđeri, optuženi ste zbog zavere s ciljem da izazovete smrt Njegovog veličanstva davanjem otrova. Njena milost je ovde da sazna recept za protivotrov. Ako nam ga otkrijete, da je vam obećanje da ćete ovde živeti do kraja života.“

Kozimo se nije pomerio, nije dao ikakav znak da je išta čuo.

„Kozimo, dodala sam, „Vi znate da ne nameravam da vam naškodim. Samo mi recite šta treba da učinim da spasem svoga sina? Šta je protivotrov?“

Njegov obraz se zgrčio. Birago je naglo krenuo ka stolu. „Ako ne progovorite, istina će silom biti izvučena iz vas. Za svaki otrov postoji lek. Vi to znate i to ćete nam reći.“

Kozimova usta su se iskrivila. Njegov smeh se raspukao kao opiljci metala. „Vi još ne shvatate, zar ne? Vi ste odbili da sebi priznate moć koju

imate, a ja sam posvetio ćelo svoje biće da je dostignem. I sve što sam naučio, sve što sam otkrio, stavio sam vam na raspolaganje. Ja sam učinio ono za šta vi niste imali snage. Ja sam samo vaše oruđe."

Osetila sam žmarce pod kožom. „Vi... vi se obmanjujete. Kako se usuđujete da mi otimate moj život?"

„Zato što sam vaš! Njegova rebra su iskočila dok se opirao o konopce. „Nikada niste razmišljali o meni; ostavili ste me samog i niste obraćali pažnju n^ mene, ali... ja... ja sam vaš. Dok ste obraćali pažnju i slušali vašu budalu, Nostradamusa, koji vam je samo delio pesme i stihove, ja sam istraživao najmračnija carstva, da vama ostvarim želje vašeg srca. A vi ste me prezirali. Vi ste me sasvim odbacili, a sada..."

„DOSTA!" Udarila sam ga svom snagom, odbacivši ga nazad na stolicu. Videla sam kako su mu se oči raširile, kako je krv štrcnula iz njegove rasečene usne. „Da li ste vi rekli mojoj kćerki za kutiju? Da li ste joj vi omogućili da uništi poverenje moga sina u mene, time što ga je ubedila da želim da ubijem Navaru?"

Opet se začuo njegov smeh, piskav i podrugljiv, dok je prskao krv okolo. „Jesam! Sve sam ja to učinio. Sada možete da iskalite svoj bes na meni; sad možete da postanete kraljica za kakvu ste rođeni: tako moćna i strašna da će zauvek biti zapamćena. Oduvek sam znao ko ste, mada me vi nikada niste voleli, niti ste mi verovali." Isturio je lice ka meni. „Ili, da li zaista verujete da je koplje koje je vašem mužu oduzelo život bila samo slučajnost?"

Sledila sam se. „Ne. To... ne može da bude istina."

Sablasno se osmehnuo. „Zar ne osećate? To je svuda oko nas, svakog trena; vezuje nas zauvek. Svaki korak koji ste napravili od tog kobnog dana bio je predskazan. Bićete kraljica do svoje smrti, spasićete Francusku od propasti; ali krvna linija za koju se borite do poslednjeg daha, to jalovo seme vaše porodice - oni su prokleti.

Birago je stajao drhteći od besa. „On je lud. Moramo da uvedemo mučitelja."

Setila sam se upozorenja koje mi je Nostradamus dao u Šomonu pre mnogo godina: *On se igra s đavolom. 1 đavo će ga uništiti. Takva mu je sudbina.*

Uhvatila sam Kozimov pogled. „Ili mi recite kako da sačuvam sina ili vam obećavam da ćete me moliti za milost pre mraka."

On je odgovorio: „Meni više ne treba milost. Vi tu ništa ne možete da učinite. Prekasno je."

„Onda", rekoh, „prekasno je za vas." Okrenula sam se Biragu. „Odsecite mu jezik i ruke, tako da više nikada neće moći d a se bavi svojom gadnom veštinom. Ako bude preživeo, ukrcajte ga na galiju koja

plovi u Italiju.*'

Otišla sam do vrata. Kozimo je vrisnuo: „Ne! Ne ostavljate me, moja vojvotkinjice!“

Ovoga puta nisam se osvrnula.

U ponoć Birago je došao do mene da mi saopšti da je Kozimo umro tokom mučenja, da mu je telo bačeno u jednu od rupa van grada, bez ikakvog nadgrobnog obeležja.

Onda je upitao za Šarla. Sa stolice kraj kamina rekla sam hladno: „Pare ga neguje. Ništa više tu ne možemo da učinimo. Idite da se odmorite. Izgledate umorno. Sutra ćemo da razgovaramo. “

„Madama, tiho je rekao, „ne možete da verujete bulažnjenjima tog jadnika. Smrt vašeg supruga bio je nesrećan slučaj. Bili ste tamo. Videli ste.“

Dah mi je zastao u grlu. „Ne mogu više da slušam. Idite sad, molim vas.“

Izašao je i ostavio me da piljim u plamenove koji su šaputali tajne.

Vi ćete spasiti Francusku od propasti; ali krvna loza za koju se do poslednjeg daha borite, to jalovo seme vaše porodice - oni su prokleti.

Kozimo nikada nije bio vidovnjak; ali tada sam mu verovala. Nijedan od mojih sinova nije imao decu. Mada je Šarl bio oženjen već više od dve godine, njegova kraljica nije pokazivala znake plodnosti. A kada Šarl umre, samo će Anri ostati da čuva presto, jer je bilo bolno očigledno da su boginje toliko uništile Herkula da nikada ne bi mogao da vlada. Kao izgubljena životinja, moj mozak se vraćao na dan u Provansi kada mi je Nostradamus rekao da će svi moji sinovi doživeti zrelost. Nije rekao da će umreti bez potomaka; a ipak, sada se pretnja nadvila nada mnom i bila je to stvarnost koju nisam mogla ni da izbegnem, niti da prenebregnem.

Ako Anri ne bude imao dece, Navara će naslediti presto. Budućnost će zavisiti od hugenotskog princa koji je bio u beđen da sam ja njegov neprijatelj; za trovanje njegove majke mene su optužili; njegovi su prijatelji poklani u mojoj palati; njega sam na silu pokatoličila. Sve za šta sam se borila, mir koji sam želela za Francusku i moju krvnu lozu, on će sve to uništiti jednim udarom čizme.

Naterala sam sebe da ustanem, odem do prozora i gledam u noć. Vetar je njihao drveće u bašti, koja je drhtala ispod mračnog neba zamagljenog hiljadama zvezda. Dok sam gledala u daleka sazvežđa kako ledeno blistaju, upitala sam se nisam li se, ako je sva moja budućnost već unapred bila određena, onda borila, otimala i grebala putem kroz lavirint koji sam sama napravila.

Okrenula sam se ka svom stolu zureći, činilo se ćelu večnost, u list papira i pero.

Jedno drugome ste potrebni da biste ispunili svoju sudbinu.

Onda sam sela i napisala uputstva.

Anri je stigao dva dana kasnije, odeven u prljavo lovačko odelo.

„Završeno je.“ Strgao je svoje rukavice. „Odveo sam ga do mesta gde smo prethodnog dana videli jelena kapitalca u šumi. Poslao sam naše ljude da opkole to mesto, a kada smo ostali sami, okrenuo sam mu se i rekao; „dite, pre nego što neko od nas odluči da vas ubije.“

Oholo je došao do bočne strane stola, kako bi sipao pehar vina i iskapio ga u jednom cugu. „Nema sumnje da je dosad već na pola puta do svog kraljevstva.“ Spustio je pehar, okrenuvši se ponovo meni. „Ako ste želeli da ga oslobodite, zašto ga niste samo poslali daleko s Margo?“

„Mora da izgleda kao da je pobegao. To je jedini način da Giz i katolici to prihvate.“

„Da, ali sam ja sada budala koja mu je dozvolila da pobegne.“ Anri je zurio u mene. „Zašto ste to uradili?“

Podigla sam pogled. Toliko me je dobro poznavao. Od sve moje dece, on me je dublje od ostalih sagledavao. Pokušala sam da suzbijem potrebu da mu sve kažem, ali sam sebe podsetila zašto moram da ga zavaravam. Šarl je bio prikovan za krevet, ali grčenja su popuštala; Pare je mislio da može još da poživi i užurbano je tražio protivotrov. Kozimo je bio mrtav; Margo zaključana u svojim sobama. Ja sam morala da pokopam istinu. Anri nikada ne srne da sazna šta je Margo učinila, mora da ostane neobavešten i nevin. Mada sam bila toliko ljuta na Margo da sam jedva mogla da je vidim, ona je još uvek bila Navarina žena. Nju moramo da zaštitimo. Ako neko bude optužen za Šarlovo trovanje, neka onda optuže mene.

„Sve što je potrebno da znate“, rekla sam obazrivo, „jeste to da morate da napustite Francusku.“

Pobledeo je. „Vi... vi želite da ja odem? Zašto?“

„Zato što mi je Birago rekao da mnogi hugenoti koji su pobegli u Ženevu sada kuju zaveru da se vrate i krenu na nas. Vas krive za masakr isto koliko mene i Giza. Želim da se sklonite od mogućeg zla. Pisaću vašoj tetki Margareti u Savoju; biće oduševljena da vas primi. Ne brinem samo o vašem dobru; šaljem i Herkula takođe, čim obezbedim pristanak Elizabete Tjudor da ga prima kao svog prosca.“

Anri se iskreveljio. „E, to bi valjalo videti, kako mali majmun stavlja šape na Elizabetu Tjudor.“ Netremice me je posmatrao. „Ovo je došlo prilično iznenada. Prvo, poslali ste me da zatvorim Navaru u Vensenu, onda mi kažete da moram da mu pripretim životom kako bih ga naterao da pobegne; sada čujem da je Šarl ozbiljno bolestan.“ Oči su mu zasijale.

„Zašto me šaljete od sebe kada mogu uskoro da postanem kralj?“

Srela sam njegov pogled. „Šari je zaista bolestan, ali će možda poživeti još dugi niz godina. Morate pažljivo da me saslušate. Morate da odete i da čekate da vas pozovem. Preklinjem vas.“ Glas mi se zagušio. „Vi... vi ne možete da ostanete. Ako to učinite, svoj život dovodite u opasnost.“

Oči su mu se suzile. „Moj život? Kako? Nemojte ponovo da mi kažete da je to zbog onih prokletih hugenota.“

„Ne hugenota“, spustila sam pogled. „Reč je o vašem bratu. Šarl ima nešto jače od groznice. Pare kaže da pati od nervnog rastrojstva i misli da ga mrtvi progone za ono što je učinio.“

„Onda mi dozvolite da razgovaram s njim. On je moj brat. On mora da zna da nisam mogao da zaustavim Giza i nekoliko hiljada njegovih katolika odlučnih da kolju.“

„Ne, ne možete da ga sada urazumite. Nije pri sebi. Preti da će vas poslati u Englesku umesto Herkula. Radije ću umreti nego da vas vidim na tom jeretičkom ostrvu. Elizabeta je otvorila svoje luke našim hugenotskim izbeglicama; njena kraljevina vrvi od njih. Svaki nezadovoljnik može da vam naudi.“

Namrštio je čelo, zbog čega mi je laknulo. Ma koliko da se pretvarao, Anri je bio potpuno svestan mogućih posledica masakra i znala sam da je još ljut na sebe zbog toga što je ustupio pred Gizom te noći, jer je to stvorilo privid da je namerno dopustio da hiljade ljudi umru.

„Herkul u tome nije učestvovao“, nastavila sam, „pa će Elizabeta igrati svoju uobičajenu igru mameći ga. Ali ne s vama; njoj je rečeno da ste te noći bili u Kolinjijevoj kući.

„I to je sve? Nema ničega više?“

„Ne.“ Naterala sam sebe da se osmehnem. „To će biti samo nakratko, obećavam. Možemo svakoga dana da se dopisujemo.“

Oklevao je malo pre nego što je potvrdio klimanjem glave. „Pretpostavljam da bi mi dobro došlo da odem malo. Nasmešio se. „Bez sumnje u Savoji ima manje sahrana.“ Poljubio me je u obraz. „Nadam se da znate šta radite s Navarom. Samo Bog zna šta će učiniti jednoga dana kada se ponovo oseti sigurnim.“

„Zaista“, rekla sam bez daha, gledajući ga kako izlazi.

Ostavši sama, naslonila sam se na stolicu. Nisam razmišljala. Samo sam stavila lice među ruke i plakala kako to nisam godinama. Tugovala sam za hiljadu gubitaka: za detetom kakvo sam bila, za porodicom koju sam ostavila; za zemljom koje jedva da se više sećam, zbog zemlje za koju se sada borim da je spasem. Plakala sam za svojom mrtvom i za svojom živom decom, koja su odrasla zadojena otrovnom mržnjom naših

verskih ratova. Plakala sam za svojim prijateljima i za svojim neprijateljima; za svim izgubljenim nadama i iluzijama.

Ali najviše od svega, plakala sam za sobom, za ženom kakva sam postala.

Dva meseca kasnije sedela sam pored Šarlovog uzglavlja dok je kašljao i izbacivao delove svojih pluća. Još nije napunio dvadeset četvrtu godinu, ali Kozimov otrov polako je učinio svoje; nagrizao ga je iznutra, tako da je ležao okupan znojem i umazan sopstvenom krvlju.

Upleo je svoje prste među moje. Oči su mu bile zatvorene, a grudi jedva da su se dizale pri svakom kratkom udahu. Nešto ranije potpisao je dokument kojim me postavlja za regenta, dok se Anri ne vrati. Njegova supruga Izabela već je bila u žalosti, ukotvljena ispod svog raspeća; samo Birago, ja i njegov verni pas pod nogama bili smo tu, pokrivali ga kada je gubio svest ili kada bi dolazio k sebi.

Malo posle četiri sata popodne groznica je uminula. Dok je ćudljiva kiša dobovala po zidovima zamka, otvorio je oči i pogledao me.

Prošaputao je: „Oprostite mi."

Sedmi deo

1574 - 1588.

Voljeni

33

Tumarala sam nervozno po sobi palate u Lionu i šutirala porube opšivene draguljima na svojoj zagasitobordo somotskoj haljini; pogledala bih ka prozoru kad god bi se začula graju u dvorištu.

Jesen je stigla u Francusku. Sjajno lišće opadalo je s hrastova pa su brda bila prelivena žućkastim sjajem. Četiri meseca prošla su od Šarlove smrti. Četiri duga i teška meseca, tokom kojih sam ga sahranila, poslala njegovu udovicu u Šenonso i trudila se da očuvam kraljevstvo. Upravo mi je stigla vest da je Anri prošao kroz Avinjon i da se kreće uz Ronu; pratio ga je Herkul, kome je skočio ugled od kada je proglašen novim naslednikom prestola.

Uskoro će moj voljeni sin stupiti na tron.

Okrenula sam se od prozora i videla Biraga kako ulazi vukući noge po podu, ne odvajajući se od svojih fascikli. Smrkla sam se kada ih je spustio na moj sto. Teško je primio Šarlovu smrt, vidno ostarivši dok je svoju tugu blažio radom svakog minuta svog radnog dana. Ali danas nisam bila raspoložena da gledam njegovo tužno lice, niti dugu listu obaveza kojima moram da se posvetim.

„Šta god da je, može da sačeka“, rekla sam mu.

„Ali ove poruke su iz Engleske. Kraljica Elizabeta zahteva da je podržimo u osudi dalje španske agresije na Niske Zemlje. Ona veli...“

„Ona neće dozvoliti da je Herkul isprosi dok mi ne bacimo rukavicu u ring. Mesecima odlaže naš zahtev uz isto izvinjenje. Ako toliko želi našu podršku protiv Španije, hajde da joj ponudimo nešto zauzvrat.“

„Ali ova nesreća može da se prelije i u Francusku. Mi ne možemo...“

Trupnula sam nogom po podu. „Da li vam izgledam kao da sam obučena za Savet?“

Birago se držao uspravno ili, tačnije, onoliko uspravno koliko je to bio u stanju ovih dana. „Izvinite. Vidim da sam došao u nezgodan čas. Izgleda da državni poslovi moraju da sačekaju.“

Izašao je hramljući. Lukrecija mi je izvadila veo iz zakačke na mojoj kragni. „Osećam se kao teleći but na gozbi“, stenjala sam. „Da li je sve ovo zaista neophodno?“

„Apsolutno. Da li želite da Njegovo veličanstvo vidi svoju majku u staroj crnini?“

„Baš me briga. Samo želim da on stigne i...“

Topovske salve zaglušile su moj glas. Moje dvorske dame su me žurno sledile kada sam pojurila u hodnik idući brže nego što bi se očekivalo, imajući u vidu obim moga struka i glomaznu haljinu.

Kada sam se pojavila u dvorištu, krišom sam pogledala Margo i njene dame. Obukla je svilenu haljinu oranž boje, toliko široke kragne da joj je uokvirivala glavu; lice joj je bilo napuderisano, a iz raskošne frizure virila su pera, dok su joj vrat i grudi blistali prekriveni turmalinom. Pustila sam je iz pritvora u njenim odajama, ali sam nastojala da je nadzire grupa strogih gospođa, koje sam sama odabrala.

„Ta vam haljina pristaje“, rekla sam došavši do nje. Moj bes prema njoj počinjao je da čili; Šarl je bio mrtav, a Navara je otišao, tako da je ona obitavala u predvorju pakla - samo na papiru bila je i supruga i kraljica.

Nije bilo opravdanja za njeno ponašanje, ali ja sam dobro znala svu gorčinu razočaranja. Podrugljivo mi se nasmešila. „Morala sam da se prikladno obučem kad vidim kako me ceo dvor posmatra, kao nekakvu jadnu udovicu. ’Jadna Margo’ šapuću, ’muž ju je napustio, čak joj ni dete nije ostavio, da ima nešto svoje’.“ Zastala je i malo podigla bradu kada je shvatila da mi je upravo priznala svoju unutrašnju boljku. „Kada već o tome govorimo, da li ste se čuli s mojim suprugom? Koliko sam razumela, stigao je u svoju kraljevinu, na radost svojih podanika i poništio svoje pokatoličenje. Ponovo je hugenot. Samo se pitam koliko je potrebno vremena da nam objavi rat?“

Želela sam da je utešim, ali naravno, ona to nikada ne bi dopustila. „Zašto bi on to uradio?“ Uzvratila sam. „U naslednom redu on dolazi iza Herkula. Pre bih pomislila da želi da zadrži dobre odnose s nama.” Uštinula sam je za ruku. „I da vas upozorim sada: nema više nikakvih smutnji. Čuvam vašu tajnu i sada hoću da dozvolite Anriju da vlada na miru.“

„O, ne treba da se brinete oko moje tajne“, brzo je odgovorila, „pogotovu što Anri mora da čuva sopstvenu tajnu.“ Brzo i dostojanstveno otišla je svojim matronama, ostavivši mi ove tajanstvene reći.

Bila je nemoguća; ma koliko da sam se trudila da ostanem pribrana, nikada nije propuštala priliku a da me ne rasrdi. Namerno sam je potisnula iz svojih misli, dok sam se upinjala da vidim preko mnoštva okupljenih dvorana. Nisam htela da joj dozvolim da mi pokvari raspoloženje. Imala sam pedeset pet godina i pretrpela sam mnogo gubitaka. Danas je bio moj dan slave. Danas je sve bilo moguće.

Anri Treći bio je ovde. Na kraju, imaćemo kralja kakvog Francuska zaslužuje.

Osetivši moju radost, Lukrecija je rekla: „Možemo da priđemo bliže kapiji ako želite, tako da vi prvi pozdravite.“

„Ne.“ Suze su mi pekle oči. „Neka uživa u ovom trenu. Njemu pripada.“

Ali kada sam ga na kraju ugledala kako ulazi u dvorište sa svojom gospodom, tako ponosan i uspravan u svom sedlu, nisam mogla da se suzdržim. Probila sam se kroz gomilu, ispruženih ruku: „Anri, *sine moji* Anri!“

Kada je sjahao s konja, bacila sam mu se u zagrljaj udahnuvši nepoznati mošus. Njegova tamna kosa padala je poput naparfemisanog talasa ispod njegove kape, a telo poput lire bilo je utegnuto u ljubičasti žaket. Stegla sam mu lice rukama kada me je poljubio u usta. „Draga mama“, mrmljao je dok me je grlio pa se okrenuo ka skupini koja ga je čekala. „Danas, izjavio je zvonkim glasom, „odajem priznanje svojoj majci, koja je uspešno provela ovo kraljevstvo kroz mnoge teškoće i omogućila mi da stignem dovde.“

Kada su svi zapljeskali, pustila sam suze da mi teku niz obraze.

Vratili smo se u Pariz putujući u koloni, tako da bi ljudi mogli da vide Anrija. Jahao je na čelu konjičke povorke, kao kralj kakvim sam ga oduvek videla u snovima, u tamnom brokatu izvezenom srebrnom tkaninom i kraljevski odmerenih pokreta dok je pozdravljao mnoštvo ljudi koji su se tiskali pokraj druma vičući: „Živeo Anri *Treći!* Živeo kralj!“

U Luvru sam priredila svečanu večeru u njegovu čast, ukrasivši salu zimzelenim granama, simbolom postojanosti. Ja sam sedela na prestolu pored njega i Herkula; s naše obe strane u sali protezali su se spojeni stolovi za kojima su sedeli: Giz, kome sam dozvolila da se vrati na dvor u čast Anrijevog stupanja na presto, njegov stric Monsinjor i ostala katolička gospoda. Margo je sedela u vrhu odvojenog stola sa suprugama plemića i drugim uglednim dvorskim damama. Anri je bio na prestolu, s kraljevskom kapom namaknutom do čela. Bio je ljubazan prema dvoranima koji su u redu čekali da ga pozdrave, prisećajući se njihovih imena s takvom preciznošću da me je podsetio na svoga dedu, Fransoa Prvog. Večerali smo pečenog vepra, labuda, fazana i pauna; posle gozbe, grupa patuljaka izvela je komediju; na kraju, Anri je dao znak rukom telohranitelju Gvastu i ovaj je prosuo vreću novčića. Patuljci su poleteli ka podu izgubivši perike s glava dok su se otimali za krupnije novčiće, što je izazvalo salve oduševljenja kod prisutnih.

Anri je zevnuo. „U Savoji svako na položaju ima svoju pozorišnu trupu. Niko više ne drži dvorske lude.“ Okrenuo se ka Herkulu, koji je gladno blenuo u žene patuljke koje su se pokoškale. „Šta vi mislite, majmunče? Da li treba da otpustimo dvorske lude?“ Glas mu je bio nežan; nikada nije pokazao ni najmanju zlobu prema Herkulu, ali se moj najmlađi sin zacrveneo i prosiktao: „Ja više nisam vaše majmunče. Sada sam dofen!“

Anri se nasmešio i ponovo pogledao ka pretrpanoj sali. Muzičari su

štimovali svoje instrumente. Kada su dvorani počeli da biraju partnere za najavljeni ples, iznenada je rekao: „Monsinjore, da čujem nešto o gospođi De Vodemon."

Nisam imala predstavu o kome govori. S njegove druge strane Monsinjor je nagnuo svoje koštunjavo lice i time odao da sve prisluškuje. „Njegovo veličanstvo misli na moju rođaku od Lorena, koju je nedavno sreo u Savoji, gde je ona dvorska dama kod vojvotkinje.'*

„Da, ona je zanosna", kazao je Anri. „Voleo bih da je dovedem na dvor. Pobrinite se za to."

„Biće mi čast", odgovorio je Monsinjor, milozvučan kao i uvek kada bi imao neku korist. Mada je oćelavio i ostao bez zuba, mozak mu je radio kao dobro podmazana mašina i ja sam krenula da se naginjem ka Anriju, da saznam više o gospođi De Vodemon, kada sam ga videla kako netremice posmatra Gvasta, koji je, kao robusna senka, lebdeo u podnožju našeg pijedestala. Anri je ponovo glasno zevnuo: „Toliko sam umoran. Mislim da ću da odem na počinak.

„Ali ples", pobunila sam se. „Dvor očekuje da otvorite p les."

„Neka to Herkul uradi. Može da igra s Margo." Pre no što sam uspela da ga zadržim, ustao je i sišao s pijedestala; izašao je iz sale zajedno s Gvastom, koji ga je u stopu pratio.

Izbegla sam Monsinjorov oštar pogled, bivajući sve uznemirenija dok sam tražila Margo. Zamenila je mesto za stolom kaučem u blizini stubova, gde je, oslonjena na ruku, bila okružena obožavaocima.

Kada je osetila da je gledam, uzvratila mi je hladnim, tajanstvenim pogledom.

Ustala sam pre zore. Anri i ja imali smo plan da pretresemo dnevni red za njegovu prvu sednicu Saveta krajem nedelje, pa sam posle doručka na brzinu pokupila svoju fasciklu i krenula k njemu; u hodniku sam naišla na Biraga. Oslanjao se na štap, umornog, naboranog lica koje je odavalo njegovu muku.

„Vaše stopalo je baš gadno nateklo", rekoh. „Da li je to ponovo giht?"

Napravio je grimasu. „Bojim se da sam previše večerao. Ali uzeo sam napitak i..."

„I morate da se danas odmorite", prekinula sam ga. Zaustavila sam ga rukom kada se usprotivio. „Ne, idite nazad u krevet, stari prijatelju. Ovo je samo lično viđenje s mojim sinom. Doći ću posle da vas vidim."

Zahvalno je prihvatio i odšepao, a ja sam se uputila ka sinovljevim odajama. Obišla sam galeriju koja vodi u kraljev apartman i pred Anrijevim vratima zatekla stražara.

„Njegovo veličanstvo još nije ustalo“, rekao mi je. „Naredio je da da ga niko ne uznemirava.“

„Pa, vreme je da se digne. Pomerite se.“ Znao je da je bolje da me ne sprečava, pa sam ušla u sinovljevo predsoblje zatekavši zamračenu sobu, dok se sunce koje se rađalo probijalo ispod poruba zavesa na prozorima. Bokal i dva pehara bili su na stolu; poluotvorena vrata u zidu obloženom drvetom vodila su u spavaću sobu. Koraknula sam ka njima, iznenada uznemirena; bilo je toliko tiho da sam jasno čula hrkanje koje je iz nje dopiralo. Provirila sam unutra i spazila krevet ispred sebe, s razgrnutim zavesama crvenog baldahina; na njemu je ležalo usnulo, mišićavo i golo telo; bio je to Gvast; jednu dlakavu ruku prebacio je preko zgužvanih jastuka.

Suzdržavajući dah, krenula sam da zakoračim unatrag.

Zvuk me je naterao da se okrenem. Anri je izlazio iz niše u predsoblju i išao ka meni. Bio je odeven u komotni, beli svileni ogrtač, dok mu je gusta kosa padala po ramenima. Bez svoje dvorske, raskošne odeće, činio se mlađim od dvadeset tri godine; njegove grudi, koje sam spazila ispod otvorenog ogrtača, bile su kao isklesane, posute crnim, kovrdžavim maljama, baš kao u njegova oca.

„Šta vi radite ovde?“ - rekao je, dok mu se u glasu nazreo gnev poniženog.

„Nije važno“, odgovorila sam. „Trebalo je da zaključate vrata: Šta... šta je ovo?“

Ušao je kraj mene i zatvorio vrata spavaće sobe. „Ostavio sam naređenja stražaru. Vi ste jedini dovoljno hrabri da ih ne poštujete.“ Pomerio se do stola i posegao za bokalom. Gledao me je dok je nalivao pehar. „A, za ovo šta je ovo’, mislim da ste do sada saznali.“

Potpuno zapanjena, stezala sam fasciklu na svojim grudima.

Pio je iz pehara očiju uprtih u mene. „Pa? Zar ništa nemate da kažete?“

Nisam želela da pitam. Nisam želela da se suočim s tim. Uvek je bio hrabar - žestok u ratu, ponosan što je na najznačajnijem položaju, što zaslužuje da nosi očevo ime. Bio je najbolji đak u porodici, disciplinovaniji od Margo, brži od Elizabete, radoznaliji od Šarla. Verovala sam da je uzeo najbolje od krvi Medičija i Valoa i polagala sam nade u njega, misleći da napokon Francuska ima snažnog kralja. Grešio je; bio je nagao i tvrdoglav, ali bio je mlad i mogao je da nauči da se obuzda. Kao i s njegovom braćom, ja sam bila tu da ga vodim.

Ali ovako nešto nikada nisam predvidela.

„Koliko... koliko dugo?“- konačno sam uspela da izgovorim.

„Od kada pamtim.” Otišao je do prozora da bi razgrnuo zavese. Blistava svetlost preplavila je sobu. Okrenuo se prema meni. „Upoznao

sam Gvasta za vreme moje prve bitke protiv hugenota, ako se sećate. Pomogao mi je u... vrlo teškom vremenu. Od tada, on je moj pratilac. Da nije bilo njega, mogao sam da postanem plen jednom od hugenotskih ubica za koje vi govorite da su željni moje krvi.“ Zastao je. „Gvast je najodanija osoba u mome životu, posle vas. Želim da mu dam titulu. Zaslužio je nagradu za svu brigu o meni.“

„Ne možete”, odmah sam rekla. „Svi će znati. Stavite ga u zamak u unutrašnjosti; platite mu troškove iz vaše apanaže; ali ne ovde, ne na dvoru.” Divila sam se sebi kako su mi ove reči izletele iz usta. Ovde stojim dan posle povratka moga sina, suočena s nečim s čime se nisam sretala i već razmišljam o mogućnostima da sakrijem njegovu tajnu.

„Mama”, rekao je tiho, „Vi, više od ostalih, mora da znate koliko je nemoguće odreći se nekoga koga volimo.”

Čula sam kako mi se Margo ruga u uhu: *Anri ima ličnog sekretara, ili dvojicu, da izdržava.*

„Volite?” - ponovila sam. „Vi njega volite.

„Zaista, ili bar onoliko koliko možemo nekoga da volimo. Margo je u pravu, ma koliko bila obuzeta mržnjom: kada je izgubila Giza, rekla mi je da mi nismo kao ostali ljudi. Rekla je da mi ne možemo istinski da volimo, jer ne možemo da dajemo a da uvek ne očekujemo nešto zauzvrat.” Zurio je u zatvorena vrata spavaće sobe. „Dešavalo se da pomislim da mogu tako da volim, ali sam pogrešio. Ipak, ono što ja nudim, Gvast prihvata. Pretpostavljam da se to na neki način može shvatiti kao ljubav.“

„To je moja greška.“ Oborila sam pogled, osetivši dubok, unutarnji bol koji nikada ne bih javno priznala. „Ja nisam bila tamo za vreme vašeg, niti detinjstva vaše sestre da vam pokažem koliko vas volim. Nikada nisam smela da dopustim Dijani da vas podiže. Trebalo je da se borim s tom vučicom za vas.“

„Niste vi krivi“, odgovorio je s razumevanjem koje me je nagnalo da zaplačem. „Sem toga, niko mi to nije uradio. Niko nije kriv. Ima mnogo muškaraca poput mene.“

U grudima mi se skupila kvrga. „Šta mislite da će dvor da kaže? Izaslanici, plemići? Mislite li da će oni razumeti?“ Glas mi je podrhtavao dok sam se uzalud trudila da sakrijem osećanja. „Naši neprijatelji će to iskoristiti protiv vas; oni će smatrati da je to slabost. Mislite o Gizu: on je naš najvažniji katolički dostojanstvenik, a Crkva zabranjuje...“

Anri se namrgodio i oštro progovorio: „Nemojte da mi pominjete ni Giza, ni Crkvu. Za prvim sam isplakao suze, a za Crkvu sam prolio krv. Dosta mi je dokazivanja. Sada sam kralj, vladaću delom i imenom - samo ja, niko više.“

Ukočila sam se. „Ja... ja ne razumem.“

„Dozvolite da objasnim.“ Odveo me je do stolice. Fascikla mi je iskliznula iz prstiju. Pošto je nasuo vino u pehar, stavio mi ga je u ruku i savio se da uzme fasciklu. Vratio ju je na sto, kleknuo ispred mene uvijen u svoj ogrtač, uzeo moju drugu ruku i toliko me nežno gledao da sam osetila kako mi naviru suze.

„Hoću da kažem“, rekao je nežno, „da ja nisam kao moj brat Šari. Želim da vladam po svome, mama. Ja sam sada kralj Francuske. Potrebno mi je da sam donosim odluke.“

Osetila sam nesvesticu, sedela sam potpuno nema kada je podigao moju ruku, prineo je svojim usnama i lako poljubio.

„Vi mora da ste jako umorni“, nastavio je. „Poslednjih petnaest godina proveli ste boreći se da sve nas sačuvate od propasti. Izgubili ste supruga, dva sina, mnoge prijatelje; vreme je da se resite svoga tereta. Sada sam ja kralj. Zar to nije ono što ste želeli: sin koji može da vlada državom za koju ste toliko žrtvovali?“

Klimnula sam slabašno držeći još netaknut pehar vina u ruci, dok je druga utrnula, još poklopljena njegovom rukom.

„Znam čega se plašite“, rekao je. „Znam da ste zbog toga dozvolili da Navara pobegne. Želeli ste da bude bezbedan, u slučaju da mi ne uspemo. Dok je u braku s Margo, još ima nade da se ponovo pokrsti, ukoliko dođe vreme da on nasledi presto.“

Trgla sam se. Ućutkao me je. „Ne poričite. Ne prebacujem vam. Vi volite Francusku, a oba moja brata umrla su bez naslednika. Herkul je neprikladan, pa vi sada razmišljate da li ću ja biti sposoban da obavim svoju dužnost. Ne treba da se bojite. Nemam nameru da dozvolim da moja ljubav prema Gvastu utiče na moj razum. U stvari, ja ću se oženiti čim to bude moguće i napraviću dete svojoj supruzi, tako da niko ne dovede u pitanje moju muškost. Jer, bez obzira šta oni mislili, ja sam muškarac. Imam alat’ kao i drugi.“

Još jedanput me je sasvim prozreo. Razmišljala sam da sakrijem istinu intrigama, lažima i na kraju ništa nisam postigla. Jedina stvar koju sam uspela da sakrijem od njega bio je strašan čin kojim nam se Margo osvetila. „Razmislite o tome, nasmešio se. „Uskoro ćete dobiti unuka naše krvi, ne polutana čiji je otac jeretik. Čak sam i nevestu odabrao: oženiću se Luizom De Vodemon.“

„Ali ona je od Gizovih“, uzviknula sam. „Ne možete ponovo da vratite njenu porodicu u naše živote.“

„Ona nije od Gizovih; potiče iz porodice Lorenovih, nećaka je muža moje sestre Klod. Živela je u Savoji od svoje dvanaeste godine. Jedva da poznaje Gizove.“ Stegao mi je ruku i utišao moj sledeći protest. „Ona razume. Proveli smo neko vreme zajedno u Savoji i ona zna o meni. Rekla

mi je da ću joj učiniti čast ako je učinim svojom kraljicom, a da će ona učiniti sve da dokaže da je toga vredna. Sve što joj je potrebno jeste da rodi sina; a, ako postoji nešto što ne možete da prebacite porodicama Giz-Loren, to je da im ne manjka dece.

On je o ovome već razgovarao s Luizom. Planirao je to i pre povratka. Mozak mi se zavrteo; osećala sam se kao da sam upravo kročila iz provalije u nepoznato. Instinktivno sam znala da, ako se budem opirala i pokušavala da ga odgovorim, mogu da izgubim njegovo poverenje. Ovo je bio prvi zvanični čin jednog kralja koji sam morala da poštujem, koliko god da mi je bilo teško.

Ostavila sam pehar na stranu, nagnula se ka njemu i uzela njegovo lice među svoje ruke, udišući miris mošusa pomešanog sa skupom ambrom kojima se mirisao.

„Jeste li zaista sigurni za tu devojku?“ - upitala sam.

Potvrdio je glavom. „Da li biste hteli da se vi postarate o tome, mama? Da li biste mi učinili čast da organizujete moje venčanje? Ne znam nikoga ko bi to bolje uradio.

Pogledala sam mu oči, tako tamne i izražajne, slične mojima kada sam bila mlada, tako da mi se činilo da gledam svoj odraz u ogledalu. „Da“, rekla sam. „Postaraću se za to. Vi se sada odmorite. Vratite se vašem Gvastu.“

Poljubio me je i ustao. Dok sam se pribrala i krenula da dohvatim fasciklu u kojoj su bile moje preporuke za Savet, rekao je: „Ostavite ih. Pregledaću ih kasnije.“

Nasmešila sam se i otišla, uputivši se pravo u Biragove sobe. Bio je na kauču, s malom kapom na žućkastom potiljku i pokretnim stolom pored sebe, zadubljen u posao kao i uvek.

Sve sam mu ispričala. Kada sam završila, sedeo je ćuteći za tren, pa je progovorio: „Možda je tako najbolje.

Netremice sam ga gledala. „Nemojte da se šalite. On želi da oženi Gizovu.“

„Praktično, ona je Loren, kako vam je rekao. A ona nije nikakva pretnja.“

„O, a šta ako on nije u pravu? Šta ako je Monsinjor uzme pod svoje, kao što je učinio s Meri Stjuart?“ Utišala sam glas. „Ona zna sve o Anriju; tako mi je sam rekao. Zajedno s Monsinjorom, ona od njega može da napravi budalu; da prevrne ceo dvor naopako.“

„Madama, ja ne verujem Monsinjoru isto kao ni Vi, ali Luiza de Vodemon ništa ne unosi u ovaj brak sem sebe same. A muškarac Anrijevih sklonosti nije nesposoban da opšti i sa ženom. Kada to ne bi tako bilo, pola brakova na ovom svetu bilo bi bez dece.“

Strogo sam ga pogledala, pitajući se da li sam propustila da uočim neku sklonost kod njega. Tokom svih godina službe, nikada nisam čula nijedan nagoveštaj nepristojnosti o njemu i počela sam da ga posmatram kao bespolno biće, mada, naravno, mora da je imao svojih telesnih potreba. Nasmejala me je pomisao da svoje najbliže možda ne znam toliko dobro koliko sam pretpostavljala.

„Vi zaista mislite da će ona da se pravi ćorava svakog puta kada Gvast zauzme njeno mesto u Anrijevom krevetu?“

„Da. Svaki kraljevski brak je isti, bez obzira na ukuse bračnih drugova i služi istom cilju: da se odgaje naslednici. Posle Njegovog veličanstva, sledeći u naslednom redu je princ Herkul, a mi znamo da on nikada ne može da vlada, niti da začne decu; posle njega dolazi Navara. U nekim drugim okolnostima složio bih se da je Luiza daleko od idealne prilike, ali sada nam je potrebno vreme da učvrstimo kraljevstvo. Imamo novog kralja na prestolu; naš dug je ogroman, žetva je slaba, a hugenoti se šunjaju nazad preko granica. Nismo u situaciji da razgovaramo o njegovom izboru kraljice, dokle god ima jednu kraljicu.“

„Vi iskušavate moje strpljenje“, kazala sam kratko. „Isuviše dobro znam koliko moramo da istrpimo. Zar nisam bila na čelu ove države svih ovih godina?“

„Madama, niko ne sumnja u vašu odanost. Ali sada imamo kralja u dobu da vlada i on to mora da čini.“ Zastao je.

„Uvek je teško lavici da dozvoli lavčetu da napusti leglo, ali na kraju to mora da dopusti. A lavić mora da nauči da i sam izraste u lava. Sada su kralju potrebni iskusni savetnici da ga vode i kraljica koja će da prihvati ono što on može da joj pruži. Ali ako vi pokušate da ga osujetite, on može da se ukopa. Setite se Šarla: ne smemo sebi da dozvolimo istu grešku.“

Pogledala sam ga mrko. „Dobro, ali tek pošto vi saznate sve što možete o njoj. I ona dolazi sama, bez pomoćnika, bez braće i ujaka koji traže usluge. Neću da mi ceo Giz-Loren klan okupira dvor. Jasno?“

„Savršeno jasno. A šta ćemo s Monsinjorom? On očekuje mesto u Savetu zbog ovoga.“

„On može da očekuje milostinju od prosjaka. Kada je bude doveo, vratiće se u svoju biskupiju i služiće svojoj pastvi. Ne želim da ga vidim u svojoj blizini. Jedini Giz kome verujem je mrtav Giz.“

Šest dana kasnije kardinal je došao da se oprosti.

Večerala sam u svojoj sobi, kada me je obuzela jeza. Pogledala sam nagore i videla ga kako stoji na zidu dok je njegova providna figura podrhtavala kao crveni dim na tapetama. Podigao je ruku. Uočila sam zloban osmeh na njegovom licu. Onda sam trepnula i on je nestao.

Lukrecija se stresla i otišla da navuče zastore na prozor. „Duva promaja."

„Nije to bila promaja", kazala sam. „Monsinjor je umro."

Moje dame su zaćutale. Nastavila sam da večeram.

Sledećeg jutra stigla je vest da je Monsinjor dobio groznicu na putu za Savoju i pao u krevet. Umro je u času kada sam ga videla. Imao je četrdeset devet godina.

Nisam žalila zbog njegove smrti; ipak nisam bila toliki licemer. Ali svidelo mi se da pomislim da je time što je došao da me vidi konačno priznao da sam ja pobednik.

34

Moj sin krunisan je u februaru mesecu; dva dana kasnije oženio se Luizom de Loren-Vodemon.

Biragova istraga pokazala je njenu neverovatnu čestitost. Čak je i Klod, koja je nedavno rodila svoju drugu kćer te zbog lakše groznice nije prisustvovala svadbi, podržala Luizu. Naša dvadesetjednogodišnja mlada živela je izolovanim životom; pratila je svoga oca sve do njegove smrti i svog odlaska u Savoju, da pomaže mojoj zaovi Margareti.

Nisam imala nikakvih primedbi, sem njenih veza s porodicom Giz. Ipak, dok se kretala prolazom ka oltaru, krhka devojka odevena u svetloljubičasto, pitala sam se koliko dugo će joj se dopadati moj sin. Činilo se pak da je Anri bio istinski očaran njome jer je ubrao rože ružu iz venca iznad njih i udenuo ga u njenu plavu kosu. Obrazi su joj se zarumeneli; podigla je svoje smeđe oči pune obožavanja ka njemu kada ju je poljubio, a dvorani su glasno zapljeskali.

S druge strane crkvenog prolaza, Birago je uhvatio moj pogled i namignuo mi.

Posle venčanja leto sam posvetila izboru Saveta s Anrijem, dok ga je Birago bez ikakvog prigovaranja vodio tako diskretno da moj sin nije shvatao da je u stvari pod starateljstvom. Uprkos mojoj prvobitnoj strepnji, Gvast je ostao u drugom planu, čak i nakon što je stekao titulu i raskošnu novu garderobu, dok je Luiza pobrala pohvale za svoje smerno dostojanstvo. Birago me je izvestio da moj sin posećuje njenu postelju bar dva puta nedeljno.

Krajem jula stigla je vest da je zdravlje moje kćeri Klod u sve lošijem stanju. Imala je samo dvadeset sedam godina, ali česti, naporni porođaji i neprestana bitka protiv porodiljske groznice, uzeli su svoj danak. Odmah sam odlučila da odem do nje. U poslednjem trenu, baš kada smo se Lukrecija i ja pele u kočiju, pojavila se Margo, s putnom torbom u ruci. „Moja sestra je bolesna," rekla je. „Želela bih da je vidim."

Suzdržala sam se da odgovorim da nikada ranije nije marila za Klod. U stvari, moja druga kćerka vodila je veoma miran život u Loreni, daleko od naših zamešateljstava, tako da smo na nju vremenom sasvim zaboravili.

Kada smo stigli njenom domu, Klod se odmarala; nisam želela da je uznemiravam, pa sam dozvolila njenom zabrinutom mužu da mi pokaže moje sobe. Dok sam sedela na tapaciranoj stolici, bolnih nogu podignutih na stoličicu i dok je Lukrecija raspakivala moje kofere, njen muž uveo je

malu Kristinu i Šarla, dvoje njihove starije dece.

Četvorogodišnja Kristina bila je slika i prilika Klod u tom uzrastu, istog punačkog tela i smeđih očiju kao u srne. Njen brat Šarl ličio je na Loren-Gizove vitkošću i stasom, a pubertetlijske bubuljice ružile su njegovo ozbiljno lice. Zapazila sam da su puni strahopoštovanja prema svojoj legendarnoj babi, o kojoj su svakako čuli mnogo priča, a onda me je, iznenada, Kristina obgrlila svojim punačkim ručicama oko vrata. „Bako, vi ste tako stari.“

Nije sigurno mogla da me zapamti. Mada sam slala poklone i novac za decu svake godine, nikada ne zaboravljajući rođendane, niti Božić, nikada ih nisam videla, jer kada je Klod dolazila u svoje retke posete dvoru, oni su ostajali kod kuće. Ipak, Kristinina bezazlena izjava napunila mi je oči suzama. Onda je Šarl pročistio grlo rekavši: „Dobro došli, madam *Grand-mere*.“

Nasmešila sam mu se. „Moje dete, ti si tako veliki. Skoro čovek, a? Dođite, donela sam vam poklone.“ Moja unuka je blistala. Rekla sam joj: „Lukrecija, pokažite Kristini njenu novu haljinu. Mislim da će ova nijansa savršeno pristajati njenom tenu.“

Dok je Kristina cijukala oko rože somotske haljine, koju su moje dvorske dame prepravile za nju od jedne od mojih dvorskih haljina, Ana-Marija mi je donela knjigu povezanu u kestenjastosmeđu firentinsku kožu, koju sam naručila da se u Italiji posebno napravi za njega, a na koricama je zlatnim listićima bilo upisano njegovo ime. Pružila sam je Šarlu. „*Vladalac* od Makijavelija“, rekla sam mu. „Moja omiljena knjiga. Mislim da ste sada dovoljno odrasli da shvatite njenu mudrost.“

Prelistavao je knjigu kao da je od zlata. „Hvala vam“, uzdahnuo je, a oči su mu svetlucale kao u mog pokojnog sina, njegovog imenjaka, kada bi dobio novog sokola ili štene lovačkog psa. Samo, ovaj Šarl bio je očigledno knjiški tip; poštovanje koje je iskazao otišavši do prozora da bi otvorio knjigu, pokazalo je da nikada ne bi našao zadovoljstvo u mačevima i oklopima.

Naslonila sam se na stolicu i zatvorila oči, zadovoljna malom, običnom srećom, što su deca ponovo oko mene.

Docnije te večeri otišla sam da obiđem Klod. Jedan pogled na njeno izmučeno lice i smireni osmeh bio je dovoljan da mi srce stane. Ipak sam je bodrila, izvadila odnekud svoj olupani lonac i trave i počela da kuvam napitak od rabarbare, dok je Lukrecija zapovedala posluzi.

Dva meseca ustajala sam rano svakoga jutra, kupala svoju kćerku i pomagala joj da sedne u stolicu kraj prozora s pogledom na baštu. Ponekad sam joj glasno čitala. Ponekad bismo sedele, dok bi joj pogled bludeo po bašti; nasmešila bi se tek kada bi čula svoju mlađu kćer i Margo da se smeju.

„Margo je tako živahna, kao da je i sama još dete“, kazala mi je Klod. „Biće dobra majka. Morate da se postarate da ponovo bude sa svojim muzem. Treba da ima svoju decu.“

Smešila sam se, gutajući suze pri pomisli koliko je imala razumevanja za sve nas, a koliko malo smo je svi mi istinski poznavali.

Jednog popodneva u avgustu, probudila sam se iz dremeža i videla kako me netremice posmatra. Nikada nije bila lepa, ali je na momente zračila ljupkošću, krupnih golubijih očiju koje su dominirale njenim nežnim licem. Tihim glasom mi je saopštila: „Umorna sam, mama.“

Grlo mi se steglo. Bila sam na pragu da izgubim kćer kojoj sam najmanje pažnje posvetila; onu koju je stoička odanost svojim bližnjima poštedela svih skandala u našoj porodici. Suviše kasno sam shvatila da je od svih nas Klod bila najmudrija. Ona je najbolje znala kako da izbegne bol i jarost koji su obeležili naše živote.

Počela sam da se pridižem kako bih joj pomogla da se vrati u krevet. Odmahnula je glavom. „Ne, želim da ostanem ovde pored prozora. Pozovite ostale.“

Jedan po jedan ulazili su: njen očajni muž, koji ju je obožavao kao retko koji muškarac; njene omiljene sluge, odana dadilja, koja je negovala njenu mlađu kćer, Antoanetu, i njenog sina Šarla, kome je drhtala bradica. Kristina se igrala u mojim sobama s Ana-Marijom, jer nisam dozvolila da ovome prisustvuje; bilo je to preteško za maleno dete.

Onda, kada sam ustala, držeći se za Lukrecijinu ruku, ušla je Margo, podsetivši me na vreme kada su ona i Klod bile devojčice: jedna hrabra, uvek gladna pohvala, druga ravnodušna, zadovoljna da bude u drugom planu.

„Nikada vam nisam bila prava sestra“, izgovorila je Margo kada je kleknula ispred Klod. „Molim vas, oprostite mi.“

„Nemam šta da vam oprostim.“ Klod je spustila ruku sestri na obraz. „Morate da budete dobri prema mami. Poštujte je i podržite je, jer ste vi sada njena jedina kći. Obećajte mi.

„Ja... ja obećavam.“ Margo se okrenula. Pogledi su nam se sreli i sjedinile smo se u jednom kratkom trenu. Zajedno smo bdele kraj nje. Pred sumrak, Klod je poljubila svoga muža i zanavek sklopila oči.

Posle sahrane, na moj nagovor, Klodin muž odveo je decu u kuću njegovih roditelja, blizu prebivališta porodice Giz u Žoanvilu. U kući smo sa slugama ostale samo Lukrecija, Margo i ja pakujući stvari, da ih u ime Klod podarimo manastiru Svete Klare, čiji je bila pokrovitelj.

Noć uoči našeg odlaska, stajala sam u sobi nadgledajući pakovanje kofera kada mi se javilo viđenje. Ukočila sam se, s rukom podignutom

dopola u vazduhu; oko mene, istopili su se zidovi.

Stojim u hodniku osvetljenom bakljama ispred velike dvorane; čujem kako neko prebira po lauti i bat koraka ljudi na čajanki, pomešan sa smehom; mada ne mogu da ih vidim, znam da je to zabava na dvoru. Osvrćem se. Zašto sam ovde? Onda spazim šestoricu muškaraca koji idu ka meni s maskama na licima i ogrtačima s navučenim kapuljačama, predvođenih snažnom prilikom, širokih ramena, čije lice ne mogu da vidim ispod maske, ali pored njega je Herkul, ogrtača prebačenog preko svoje grbe. Prolaze pored mene; vidim sjaj u Herkulovim očima dok *posmatra vođu; rumenilo se razlilo po njegovom žalosnom licu dok iščekuje šta će se zbiti.*

Ispružila sam ruku da ga ščepam, ali mi je ruka prošla kroz njega, kao da je sačinjen od dima.

Ulaze u salu prepunu ljudi. Na prestolu, Anri se odmara, odeven u predivan crveno-zlatan žaket. Smeši se, posmatra nekoga; pratim njegov pogled i vidim Gvasta, s povezom preko očiju u središtu dvorane, dok ga dvorske ženturače, smejući se, vrte ukrug. Gvastove ruke se nespretno šire dok pokušava da ščepa jednu od kurvi. Dok terevenče, niko ne primećuje ljude, niti vidi kako je vođa pokazao Herkulu da krene napred. Ali kurve se povlače, njihov smeh prestaje, kada Herkul skida povez i smeje se u Gvastovo zapanjeno lice.

„Vreme je da umrete“, kaže moj sin i dok mi se usta otvaraju da viknu upozorenje, ženturače vrište, Herkul izvlači bodež iz ogrtača. Gvast podiže ruke. Nož je sevnuo pre nego što ga je Herkul zario svom dužinom u Gvastov stomak.

Spušta se tišina. Herkul ustaje, dahće, njegova crna kosa štrči poput bodlji. Gvast gleda s nevericom u nož u svojim crevima. Crna krv šiklja iz rane i on se grči po podu. Anrijev krik para vazduh; dok se spotiče s pijedestala, vođa pokazuje rukom i Herkula odvlače napolje. Dvorani beže trkom napolje, sve dok Anri nije ostao sam.

Vidim ga kako pada pored Gvasta, nesvestan barica krvi oko sebe...

Moja soba nagrnula je na mene kao poplava. Bila sam na kolenima, oslanjajući se na ruke savijene u laktovima. Lukrecija se nagnula nad mene, njeno bledo lice bilo je preplašeno.

„Moja gospo, šta je to?“

„Neka nam je bog u pomoći“, prošaputala sam. „Herkul je ubio Gvasta.“

U ponoć, nakon dva besomučna dana puta, stigli smo u Luvr. U dvorištu, baklje su pucketale u neprijatnoj magli. Kada smo sišle, a sluge požurile da uzmu naše kovčege, rekla sam Margo da ide pravo u svoje sobe, dok sam se ja uputila u palatu.

Izgledala je napušteno. Nisam videla nijednog dvoranina da promakne, niti sam čula ikakav zvuk dok sam koračala slabo osvetljenim prolazima. Vazduh je bio hladan, nepomičan; vođena svetlošću svećnjaka po zidovima i tihom stražom, postavljenom s obe strane galerije, koračala sam ka kraljevskim odajama i, na moje olakšanje, tamo zatekla Biraga kako stoji i čeka.

„Ovde sam od kada se to dogodilo“, rekao je, lica uvoštenog od iscrpljenosti. „Zaključao se u spavaću sobu i neće nikoga da pusti.“

„A Herkul...?“ - prošaputala sam.

„Pobegao je s dvora. Poslao sam ljude u potragu za njim, ali niko ne zna gde je.“

„Nastavite da ga tražite; nije mogao daleko da odmakne.“ Stegla sam ogrtač oko sebe. „Pobrinite se da svetla ostanu upaljena, a onda donesite topli obrok.“ Mahnula sam mu rukom. „Idite! Ja ću se pobrinuti za ovo.“

„Madama“, kazao je, „treba da znate: telo... još je unutra s njim.“

Potvrdila sam klimnuvši glavom, pokušavajući da sprečim drhtanje idući ka vratima spavaće sobe; pokucala sam, preplavljena još svežim sećanjem na svoj poslednji dolazak, onda kada sam videla nagog i usnulog Gvasta na krevetu. Nije bilo odgovora. Pokucala sam ponovo, glasnije ovoga puta, slušajući kako odjekuje, kao da je palata prazna. „Anri“, rekla sam. „Ja sam. Ja sam ovde. Otvori mi vrata, sine moj.“ Razaznala sam prigušeno kretanje, metalni zvon nečega što je gurnuto u stranu, a onda je on progovorio, ravnodušnim glasom, bez trunke osećanja. „Odlazite.“

„Ne, Anri, molim vas. Pustite me unutra. Ja... ja želim da ga vidim.“

Tišina dugo potraja. Počela sam da razmišljam da li da naredim da se vrata provale. Onda sam čula kako se ključ okrenuo u bravi. Uzela sam najbližu sveću u svećnjaku, gurnula vrata širom ih raskrilivši.

Uprkos hladnoći, zapahnuo me je jeziv smrad. Spazila sam neupaljeni svećnjak na polici sa strane i otišla da prineseni plamen svoje sveće fitiljima na svećnjaku; kada su fitilji zatitrali oteravši mrak, ugledala sam Anrija na ivici kreveta, njegove prave kose popale po licu. Imao je sjajni crveno-zlatni žaket, onaj isti koji sam videla u svojoj viziji, samo su rukavi bili otkopčani, a manžetne na košulji su visile, iscepane i krvave, oko zglobova na rukama.

Iza njega, Gvastovo naduto telo bilo je položeno na krevetu.

Srce mi se rascepilo nadvoje.

„On... on nije rekao zbogom,“ rekao je Anri zbunjenim glasom. „Stalno mu govorim da ne može da ode bez „doviđenja...“ Podigao je lice ka meni; skupila sam snage da pogledam u njegove avetinjske oči. „Zašto, mama? Zašto su mu to učinili?“

„Ne znam“, promrmljala sam, koraknuvši ka njemu. „Sine moj, morate da se oprostite. Čuče vas, čak i ako ne može da odgovori. Onda možemo da ga sahranimo kao...“

Zaječao je i prekrio lice rukama. „Ne mogu! Ne mogu da ga pustim da ode u mrak. Mrzi mrak. On... on je uvek tražio da sveća bude upaljena pored kreveta tokom noći.“

„Stavićemo jednu uz njega“, rekla sam glasom koji je zvučao staloženo, mada sam se borila sa svojom tugom zbog toga što će moj sin morati da istrpi bol i tuguje za gubitkom koji nikada neće izbledeti. „Pođite sa mnom.“ Pružila sam mu ruku. Prsti su mu bili mlitavi, ledeni, prekriveni skorelom krvlju. Zamislila sam ga kako nosi Gvasta iz sale, uza stepenice, kroz galeriju, do svoje sobe...

Stegao me je svojom rukom. „Želim da se svi uhapse i zatvore u Bastilju... Herkul i njegovi divljaci; svi koji su umešani. Ali najviše želim Navaru.“

Sledila sam se i ugledala njegov izbezumljen pogled. „Kako... kako znate?“

Ustao je, otišao do police na zidu i izvadio neku stvar. Pružio mi je: bio je to nož kojim je Gvast ubijen. Mrlje krvi nalazile su svuda duž oštrice; nisam mogla da poverujem, ali na dršci noža bili su iskovani Navarini ukršteni srebrni lanci.

„To je njegov grb“, kazao je Anri, a glas mu je postao leden. „Podmetnuo je malog majmuna, ali to je njegovo delo. On je to uradio: on mi je ubio Gvasta. Tražim osvetu.“

Bez reči sam posegnula za bodežom; bio mi je težak u rukama. Kada sam čula da se neko diskretno nakašljava iza nas, okrenula sam se i uplašeno ustuknula. Bio je to Birago, koji je donosio pokriveni poslužavnik. Dok je miris vrele hrane lebdeo oko nas, Anriju su pošle suze na oči. Naslonio se na mene i dozvolio da ga izvedem iz sobe pune vonja, kao da sam ja poslednje biće na ovome svetu na koje može da se osloni.

Mnogo sati kasnije, kada je zora zarudela na ledenom zimskom nebu, vratila sam se u svoje sobe. Uspavan rabarbarom i makom koje mu je dao doktor Pare, Anrija smo smestili u krevet u drugoj sobi, daleko od njegove, dok je Birago preuzeo brigu o Gvastovom telu i čišćenju kraljevih odaja.

Lukrecija i Ana-Marija su me čekale. Kao i Margo; sedela je na niskoj stoličici ljuljajući moju staru, šesnaestogodišnju Mue u rukama. Kada sam polako ušla, toliko umorna da sam se ljuljala na nogama, Margo je spustila Mue na njen jastuk. „Herkul je u Šamboru“, rekla je. „Stavila sam do znanja ljudima u određenim četvrtima da želim da razgovaram s njim: bilo je potrebno samo da podmitim nekolicinu njih.“

Posmatrala sam je. Na najgori mogući način naučila sam da Margo

nikada ništa ne radi bez valjanog razloga. Zašto bi meni ona donela ovu vest dobrovoljno? „Šambor je lovački zamak“, rekla sam. „Uvek je prazan u ovo doba godine. Zašto bi išao tamo sam?“

„Zato što nije sam. I drugi su s njim. Šombor može sve da ih primi.“

„Druge? Tačno, koliko ih ima tamo?“

„Kolaju glasine da je sakupio vojsku i da namerava da je iskoristi protiv Anrija.“ Mada se pretvarala da je nepristrasna, po prvi put nakon strašnog čina osvete čula sam kako joj je glas zadrhtao od straha. „Herkul je idiot“, rekla je: „Ne shvata šta radi. Ja... ja ne želim da ga povrede. Već je dosta krvi prosuto u ovoj porodici.“

„Jel’ tako?“ - pogledi su nam se sreli. „Pa, onda sutra idemo u Šombor. Predlažem da ako vam je zaista stalo do Herkula, nađete načina da ga urazumite pre nego što bude prekasno.“

35

U pratnji stražara krenule smo na put u dolinu Loare. Nadugo sam ispitivala Margo i nisam našla nikakvih skrivenih motiva, nikakvog razloga, sem istinske želje da spase Herkula od Anrijevog gneva. Pitala sam se da li joj je naš zajednički bol zbog Klodine smrti otvorio oči da shvati da smo joj mi sve što ima, te da bi bez nas zaista bila sasvim sama. Nije bilo drugog objašnjenja za ovu njenu vezanost za Herkula koja se javila posle masakra; no, ja sam njenu brigu shvatila kao znak da nije toliko bezdušna koliko se činilo. Herkul se napatio od detinjstva, rošav od boginja, osoba izvrgnuta podsmehu na dvoru, sada uzdignut na položaj van domašaja njegovih sposobnosti. Setila sam se njenih reči upućenih meni, koje su joj izletele na dan Anrijevog povratka, pa sam se pitala nije li možda ona prepoznala neki deo sebe u mlađem bratu, jer je i sama u mnogim stvarima bila gubitnik: udata a bez muža, bez dece i bez cilja u svetu u kojem više nije mogla da glumi ulogu mažene muze.

Što god da bilo, sada mi je bila potrebna. Ako bi iko mogao da urazumi Herkula, bila je to ona - ta misao me je još više zaokupila kada je naša kočija stigla do puta ka lovištu Fransoa Prvog i kada sam ugledala more šatora i stotine ljudi koji su se kretali oko zamka.

Kočija je stigla do mesta na kojem smo se s trzajem zaustavili. Margo i ja smo sišle ispred bataljona koji nas je odmeravao od glave do pete. Nikad nisam zamišljala da je Herkul sposoban da okupi toliko ljudi; dovoljno da opkole grad. Osetila sam vonj prljavih tela, podozrive grabljive oči. Talog društva koji je bujao po mračnim zabitima, voljni da počine svaki zločin za određenu cenu: to je bila vojska moga sina; lopovska banda osiromašenih stranih plaćenika, drumskih razbojnika, ubica i sirovih lopova. Čak i pored svojih prihoda, Herkul nije imao ni približno toliko novca da zadovolji ovu skupinu vrednu svakog prezira.

Zastala sam. Ovo je sigurno platio neko ko ima novca za to. Da li bi to mogao da bude Navara? Otkad sam videla nož, sumnjala sam. Nikada mi se nije činio nemarnim niti potuljenim, ali ova banda lopova: sve je bilo uređeno tako kao da me namerno navode da pogrešno zaključujem.

Unutra u zamku bilo je razbijene buradi, boca, hrskavica i kostiju razbacanih po ukrašenim podovima; zidovi su bili ogaravljeni od zapaljenih vatri, naše skupocene tapiserije pocepane i upotrebljene kao posteljina. Živahni psi tražili su hranu među otpacima.

Margo je uprla prstom. Dok sam se osvrtala, ugledala sam Herkula kako nam prilazi; činio se još patuljastijim u odnosu na ogromne, lučne

zidove Šombora. Očekivala sam; bila sam više no ubeđena da će početi da muca i pravda se kako on ništa nije namerno učinio, da je bio prisiljen, ali on je tvrdoglavo ćutao sve dok ja nisam hladno rekla: „Vaš brat je besan, ja takođe. Šta vas je spopalo?“

Pocrveneo je u licu. Stajali smo na samo nekoliko centimetara udaljeni jedno od drugog. Ispravio je leđa i progunđao, kao da govori napamet: „Ako mi budete pretili, povešću svoju vojsku na Pariz.“

Grohotom sam se nasmejala. „Vi to nećete uraditi! Vi ćete raspustiti vašu takozvanu vojsku i vratiti se na dvor da na kolenima zamolite za oproštaj.'*

Gledao nas je popreko; Margo je stala između nas. „Herkule, slušajte me: vi ne možete da pošaljete vojsku protiv Anrija; to bi bila izdaja.“

Usta su mu se micala. Kada je konačno progovorio, izlanuo se preda mnom, kao da se plašio da neće moći da to izusti: „Raspustiću svoje ljude onda kada dobijem priznanje koje mi sleduje.“

Odmah sam uvidela da to nisu njegove reći; on nije bio toliko hrabar. Njime je rukovodio neko ko se kladio na mnogo veći ulog od običnog ubistva miljenika. Niko ne bi potrošio ovoliko novca, niti vremena, da se okoristi Herkulovim kompleksom niže vrednosti da nije imao neki viši cilj.

„Kako se usuđujete da mislite da smete da mi zapovedate?“ - tiho sam kazala.

Grickao je svoju donju usnu, pogledajući u Margo. Bilo mi je svega dosta. Ščepala sam ga za ruku i povukla do obližnje prozorske niše, ćušnula ga na stolicu i stala iznad njega. „Gde vam je gazda sada, a? Mislite li da brine o vama? Iskoristiće vas za svoj cilj, a jednom kada postigne što želi, žrtvovaće vas bez razmišljanja. Ko je on? Unela sam mu se u lice. „Odmah mi recite. Ko je on? Zašto ovo radi?“

On je ustuknuo, oči su mu se iskolačile. Margo je požurila ka nama. „Prestanite. Zar ne vidite da je preplašen?“

„Dobro“, uzvratila sam. „I treba da bude. Nema pojma šta ja sve mogu da uradim.“

Njen glas se raspukao. „Pustite ga! Nije on kriv. On nije...

„Giz“, prošaputao je Herkul. Polako sam se okrenula ka njemu. „Giz mi je rekao da ubijem Anrijevog prijatelja.“

Sledila sam se. Margo je počela da ućutkuje Herkula; podigla sam ruku i zadržala je. Ona je sevala očima, ali Herkul je već počeo da govori, očajnički želeći da skine teret sa sebe. „Giz je došao kod mene. Rekao je da je Anri grešan pred Bogom i prirodom. Rekao je da Francuska nikada neće trpeti kralja koji je homoseksualac ili jeretik. Rekao mi je da će me nagraditi. On... on mi je čak dao nož.“

Suze su mu lile iz očiju; mada se uzdržavao, videla sam kako mu pogled luta ka Margo, koja se skamenila poput stene.

Pogledala sam je. „Da li ste znali za ovo?"

Trgla se. „Naravno da nisam. Bila sam s vama, pored sestrine samrtne postelje. Da li hoćete da me optužite da sam držala nož kada čak i kad nisam bila u Parizu?"

Gledale smo se. „Anri hoće da zatvori Herkula u Bastilju. Ako znate nešto o ovome a sakrili ste od mene, uveravam vas da ćete mu se i vi tamo pridružiti."

„Ne!" Herkul se skotrljao sa sedišta kraj prozora i pao pred moje noge. Ščepao me je za noge, obujmio me rukama, jecajući kao zabludelo dete, kakvo je u suštini i bio.

Margo je oklevajući rekla: „Već sam vam kazala, ne znam ništa."

Savila sam se, podigla sina na noge. Rukavom sam obrisala njegovo lice umrljano suzama. „Nemojte da plačete. Čuvaću vas, ali morate da mi kažete šta vam je Giz obećao."

Iskolačio je oči. „Obećavate li da nećete dozvoliti Anriju da me baci u Bastilju?"

„Obećavam. Sad, šta je Giz rekao?"

„On... on je rekao da je Anri proklet i da nikada neće dobiti sina. Rekao je da sam ja njegov jedini naslednik zbog..." Kolebao se oborivši pogled. Uzela sam ga za bradu. „Zbog čega? Šta je još rekao?"

„Navare. Navara i njegovi jeretici: Giz kaže da oni moraju da umru. Onda ja mogu da postanem kralj."

Strah me je razdirao. Još od masakra znala sam da ću jednoga dana konačno morati da se odmerim s Gizom, ali nisam očekivala da nas napadne kao što je to činio njegov otac, da namerno izazove pometnju da bi mogao da nas uvuče u rat protiv Navare. Jer, nije bilo sumnji da je baš to nameravao: tražio je kako da uplete Navaru u Gvastovo ubistvo, kako bi posejao sumnju i nevericu.

„Hvala vam, *mon fils"* Prisilila sam se da ga poljubim u pune usne. „Zapamtite", rekla sam, „Giz vam nije prijatelj. On nije ničiji prijatelj. Nikada ga više ne smete videti."

Herkul je klimnuo glavom, gledajući Margo potpuno slomljen. Ona je pak posmatrala mene. „Šta ćete da preduzmete?" - upitala je i po prvi put sam čula nesiguran drhtaj u njenom glasu.

„Giza prepustite meni", odgovorila sam. A tako sam i mislila.

Raspustila sam hordu u Šomboru (što je ispraznilo fond moje lične apanaže) i vratila se s Herkulom i Margo u Pariz. Dok smo ulazili u grad,

u kom je ledeni sneg popadao po vrhovima rasutih tornjeva, a ulice se pretvorile u zaleđeno blato, skovala sam plan.

Anri me je dočekao u Luvru. Nije mi se svidelo kako izgleda; još je bio iscrpljen, od glave do pete obučen u crno. Obrijao je bradicu, a njegovi upali obrazi istakli su nemilosrdnu snagu njegovih očiju. Ali bar se podigao iz postelje. Birago mi je rekao da se čini da je pregrmeo najgori bol, da je čak počeo da posećuje Luizu, mada, kada sam je pogledala kako sedi na stolici u uglu, daleka kao senka, nisam mogla a da se ne upitam kakav je bio sadržaj tih poseta.

Moj najmlađi sin pao je na kolena pred Anrijevim ukočenim telom i sve priznao. Kada je završio, Anri mu je, bez reči, pokazao rukom da izađe. Onda me je pogledao. Bilo mi je lakše kada sam čula buntovnu iskru u njegovom glasu. „Znači, Giz je zaludeo mog brata-idiota, koji je ubio Gvasta, misleći da sam nesposoban da vladam niti da začnem naslednika krune."

„I ne samo to", kazala sam i pogledala ga u oči. „Giz želi da sasvim propadnete. Koristio je nož s Navarinim grbom kako bi nas zbunio, da biste se vi okrenuli protiv Navare i uveli nas u rat." Zastala sam, pažljivo izgovarajući sledeće reči. „Mislim da treba da potpišemo sporazum s Navarom. Njemu je potrebno da se zaštiti od Španije, a mi mu to možemo obezbediti. On će sarađivati."

Vena na Anrijevom čelu je pulsirala. Iznenada je ustao i zapucketao prstima ka Luizi. Ona je žurno izašla iz sobe. Otišao je do svoga stola. „Sporazum s Navarom", rekao je. Grohotom se nasmejao i ponovo se okrenuo ka meni. „Znam zašto me Giz mrzi. Možda bi bilo bolje da umesto sporazuma s Navarom samo skinem Gizovu nadmenu glavu s ramena."

„Ne, to ni slučajno ne smete da učinite. Ako bismo ubili svog najuglednijeg katoličkog plemića, to bi okrenulo sve ostale plemiće protiv nas. Sem toga, mi ne posedujemo nikakve dokaze izuzev Herkulove reči; Giz se zato postarao. Ali zaboravio je da sam ja već jednom prošla kroz sve ovo; znam da čezne za verskim ratom, baš kao što je i njegov otac pre njega. Iskoristio je Herkula kao mamac, ali će morati dva puta da razmisli da li tako da nastavi ako sklopimo sporazum s Navarom, koji može da dovede na hiljade hugenota kada mu to bude odgovaralo."

Anrijeve oči su se suzile. „A vi mislite da će vas Navara primiti posle svega što smo mu učinili?"

„Reći ću mu da želim da mu dovedem Margo. On će razumeti moju nameru; na koncu, on je naslednik našeg prestola, posle Herkula. Ni on ne želi da vidi Giza kao naslednika, isto kao ni mi." Utišala sam glas. „Dok ja budem odsutna, morate da se potrudite da Luiza zatrudni."

Oklevao je, sa skoro neprimetnim izrazom gađenja na licu. Nisam ga pritiskala. Još jednom sam pomislila na stidljivu i tihu kraljicu koju je

izbacio iz sobe, a setila sam se i prizora snažnog i lepog Gvasta u njegovom krevetu. Nisam želela da priznam, ali negde duboko već sam naslutila najgore i shvatila da moram da pravim planove za tako što. Ipak, dok se to ne bude desilo, moram javno da podržim lažnu fasadu koju je Anri postavio oko svoga braka.

Učtivo se naklonio. „Dobro. Ali neću obećavati ništa za čim bih kasnije mogao da zažalim."

„Naravno." Došla sam do njega. U tišini je dozvolio da ga poljubim.

Luizu sam zatekla u predsoblju, s brojanicom u rukama. Zastala sam i pogledala je. „Gospođo, treba da se manje bavite molitvama, a više da se potrudite. Da li vam je jasno?" Diskretno je klimnula glavom, naklonila se i vratila u Anrijevu sobu.

36

Pripremala sam se za put; moglo je da se desi da budem mesecima odsutna, pa sam čekala da to saopštim Margo. Kada sam je konačno pozvala, kao da joj je to donelo olakšanje.

Anri je s Luizom otišao u Vensen, ostavivši me da zatvorim Luvr preko zime. Dok sam stajala u svojim sobama, okružena koferima, poslala sam svoje dame da donesu obroke za nas, kako bi se okrepile posle dugog jutarnjeg rada. Sama, jedva sam se odvukla do svoje spavaće sobe da uzmem svoju Mue. Moje lične stvari spakovane su u kovčege od sandalovine, a ja sam ostavila svog starog psa da drema na jastuku na stolici. Ona me neće pratiti na putu, jer je bila šlepa i gluva, već će radije ostati s Ana-Marijom. Htela sam da sednem i da je malo pomilujem, ali kada sam se približila mestu na kojem je ležala, sklupčana, s repom preko njuške, shvatila sam da je veoma mirna.

Ukopala sam se u mestu. Kada sam konačno pružila ruku da pomilujem njeno belo krzno, još tako meko i puno kao kada je bila mlada, osetila sam kako se hladi. Uginula je samo nekoliko minuta pre toga.

Moj svet se urušio. Ona je bila poslednje živo sećanje na moju kćer Elizabetu, njen jedini dar meni; dok sam stajala nad tim malim bićem, videla sam sve one koje sam volela i izgubila, osetila sam kako me slama težina mojih borbi i krik koji mi se prolomio iz grla bio je neutešan lelek.

Lukrecija i Ana-Marija su utrčale. „Ne“, čula sam sebe kako govorim, kada su one došle i stale pored mene. „Ne moja Mue...“ Lukrecija me je zagrlila. Ana-Marija je zaplakala. Čuvši njen tužni plač, pružila sam joj ruke pa smo plakale zajedno, zagrljene kao deca.

Kasnije toga popodneva uvile smo Mue u jedan od mojih šalova i odnele je do Tiljerija, gde su baštovani pokušavali da razbiju zaleđenu zemlju. Drhtavim rukama držala sam njeno umotano telo; nisam mogla da je predam, pa je Lukrecija morala da mi je izvuče iz ruku. Okrenula sam se ka olovnom nebu; vetar me je šibao dok sam slušala kako lopate zagrću iskopanu zemlju.

„Zbogom, moja Mue“, šapnula sam, a suze su mi lile po obrazima, promrzlim i izmučenim brigama.

Imala sam pedeset sedam godina. Suočavala sam se sa smrću celoga života, sahranila sam muža i četvoro dece, ubila sam ljubavnika i bezbroj neprijatelja; ali me je ovaj maleni gubitak porazio.

Da mi je smrt došla toga dana, ja bih joj se obradovala.

Tri nedelje bile su potrebne da pređemo Francusku; kada smo konačno ušli u snegom zavejano dvorište njegovog zamka u Neraku, Navara je stajao i čekao nas.

Sam nije izjahao da prisustvuje proslavama koje su njegovi ljudi pripremili za naš doček, niti je video zaprepašćenje na njihovim licima kada su ugledali Margo na njenom jahaćem konju, obučenu u bordo haljinu oivičenu zlatom i ogrtač optočen heremelinom. Ali znala sam da su ga obavestili o uzbuđenju koje je izazvala i pozdravio nas je ironičnim osmehom, obučen u jednostavni, crni vuneni žaket i vrečaste pantalone, koje su mu dosezale do iznad kolena. Bio je jedar i snažan; njegova kosa s bakarnim prelivima bila je raščupana na vrhu glave, kao slama na krovu rastresena od vetra, a njegova gusta brada lepo je pristajala dugom nosu. Zelene oči su mu srećno zasijale kada je poljubio Margo u usta. Ona je namreškala nos. Mada je bio privlačan, mogla sam da osetim njegov oštar, muški miris čak s mesta na kom sam stajala i razumela sam zašto ga je Margo pogledala s prezirom. Očigledno, Navara nije imao naviku da se redovno kupa, dok je Margo bila pedantna što se tiče higijene.

„Oduševljen sam što vas ponovo vidim, moja draga“, otezao je. Posmatrao je kola puna tereta kako stižu u dvorište iza nas. „Da li ste ponele ceo Pariz sa sobom?“

Nije sačekao njen odgovor, okrenuo se ka meni, široko se osmehnuvši, kao da smo se videli protekle nedelje. „Ujna Katarina, dobro došli u moju skromnu kraljevinu.“

Odmah sam primetila da se promenio. Mogao je da se pravi kako je ravnodušan, nabacivši na sebe nehajan izgled, koji ga je učinio miljenikom pariških kurvi, ali sam osetila da je iznova u sebi otkrio samopouzdanje. Bezbedno smešten u svom planinskom kraljevstvu, okružen svojim hugenotima, Navara je došao na svoje. Ovoga puta ja sam ta koja je gost na neprijateljskom dvoru.

Uzvratila sam mu osmehom. „Sine moj, kako lepo izgledate. Prija vam ovaj vazduh.“

„I treba tako.“ Glasno se nasmejao. „To je moj vazduh, na kraju krajeva. Uzeo je Margo za ruku. „Izvinite, *naš* vazduh. Sve što posedujem sada je vaše, moja kraljice. Dođite, pripremio sam vam oda je. Zastao je. „Nadam se de će vam odgovarati. Bojim se da ne može da se poredi s raskošima Luvra.“

Čula sam kako je Margo odgovorila: „Nisam to od vas ni očekivala. Uzela ga je za ruku, kako bi je poveo u zamak, ostavivši me da ih sledim i da se pretvaram da ne vidim kako nas njegovi hugenotski savetnici streljaju očima.

Navara je odlagao naš zvanični posao, navodeći skorašnju proslavu Božića. Organizovao je povorku da prikaže Margo, a njegovi ljudi ugostili su nas paprikašem od belog luka i rečnim pastrmkama. Dok sam se gurala u povorci iza kraljevskog para, videla sam kreposan narod koji me je sa strepnjom posmatrao. Protestanti do srži, za njih sam bila monstruozna, čudovišna kraljica majka, inspirator masakra, a neki su otišli tako daleko da su mi pokazivali dva prsta dok sam prolazila, kako bi se zaštitili od mog „urokljivog" oka.

Nije me toliko zanimalo šta osećaju prema meni koliko da vidim kakav odnos imaju s Navarom. Da ga vole, bilo je očigledno. Kud god je išao, njegovi podanici bi se okupili oko njega i on bi im uvek poklanjao pažnju, nije pokazivao da se boji dok je veoma pažljivo slušao njihove primedbe. Bilo mi jasno da je, otkad je napustio Francusku, naporno radio kako bi ispravio utisak o svojoj nezainteresovanosti i kako bi sebe prikazao odlučnim kraljem, svesnim da je poštovanje podanika njegova najbolja odbrana.

Mada me je grizla savest što tako razmišljam, nisam mogla a da ne uporedim njegovo ljubazno i ležerno ponašanje naspram Anrijevog hladnog i komplikovanog ponašanja. Dok je moj sin morao da štiti sebe od onih koji bi mogli da mu nanesu zlo, Navara se šetkao naizgled bezbrižno, njegova *joie de vivre*[11]davala je nadu svakom s kim bi se sreo. Čak se i Margo topila u njegovom prisustvu, pa je počela da koketira, kao u mladim danima. Nisam videla nikakvih pokazatelja o tome da li dele postelju; ali, dok sam posmatrala kako ga ona prati očima, usudila sam se da pomislim kako će se to uskoro desiti, s mirisom ili bez njega, kako će je on uzeti. A jednom kada bude rodila dete, to će još čvršće povezati Navaru uz nas.

Kako bilo da bilo, nikada nisam provela hladniju zimu u svome životu. Sneg je nedeljama padao, prekrivajući sve; i dok sam se pribijala uz vatru u njegovom kamenom dvorcu, Navara je išao okolo u košulji bez rukava, kao da je sredina leta. Njegova otpornost i osionost ubrzo su počeli da me muče, jer se ponašao kao da je ovo jedna beskonačna, porodična poseta. A sve je bilo još gore kada sam primila poruku od Biraga da je Elizabeta Tjudor konačno dopustila Herkulu da je zaprosi. Anri je poslao mog najmlađeg sina u Englesku u galiji natovarenoj poklonima. Bila sam veoma ljuta što nisam tamo, da nadgledam Herkulov odlazak i nervozna jer nisam znala kako će se ponašati kad se nađe tako daleko od kuće.

S druge strane, Margo se odomaćila. Jednog popodneva, prenuvši se iz dremeža, još ukočenija i promrznutija nego što sam bila pre no što sam

[11] Fr.: radost življenja. (Prim. prev.)

legla, sišla sam u salu zajedno s Lukrecijom u potrazi za toplotom i naišla na svoju kćer, nasred golog poda, kako zapoveda čitavom malom armijom, koja je prolazila pored nje natovarena kutijama, nameštajem i tapiserijama. Navara je sedeo u novoj, pozlaćenoj stolici pored kamina, vrteći pehar u ruci, s bezbrižnim osmehom na licu.

„Dio Mio! Gospode bože, šta je ovo?“ - upitala sam.

„Pa, na šta vam liči? - Margo je odbrusila. „Preuređujem. Sav ovaj kamen i ledene cigle - to je divljačno. Sada sam kraljica i moram shodno tome i da živim.“

Pogledala sam Navaru. Slegnuo je ramenima. „Ako ovako nastavi, ispprazniće mi državnu kasu“, promrmljao je, „umrećemo gladni, ali sa stilom.“

Te večeri, s jednom od svojih fantastičnih perika na glavi i u dekoltovanoj dvorskoj odori, Margo je predsedavala gozbom od pedeset jela na meniju, u svojoj nedavno preuređenoj sali, oduševljena što nijedna od prisutnih dama nije mogla da se meri s njom. Kasnije sam čula da su ona i Navara, konačno, obavili svoju bračnu dužnost, te ublažili moju bojazan da će proživeti svoje živote bez ispunjenja pravog cilja njihovog braka.

Sutradan je Navara poslao poruku da želi da me vidi.

Ušla sam u njegovu radnu sobu - mušku, drvenim panelima optočenu sobu, koju Margo još nije uspela da preuredi tokom svog goropađenja; sobu je krasio široki prozor, s pogledom na planinske vrhove prekrivene snegom; na podu je bio prostrt olinjali tepih, a na zidovima su bili izloženi stalci s jelenskim rogovima.

Pokazao je rukom da sednem. Sipao je dva pehara kuvane jabukovače, jedan je pružio meni i otvoreno izjavio: „Želim da zaključimo naš sporazum. Ne želim više da mi se život remeti kao do sada. Kažite mi zbog čega ste došli, a ako mogu, ja ću vam to dati.“

Otpila sam gutljaj jabukovače, zapanjena njegovom neposrednošću. „Želim da sklopimo sporazum, počela sam. „Mislim da oboje verujemo u mir.“

„Znači, stiglo je vreme da ostavimo prošlost za sobom.

Skočila sam. „Da li mi se vi to rugate?“

„Ni najmanje. Ali niste vi ovde zbog mira; vi ste došli da stvorimo pakt. Vi želite moju odanost i podršku mojih vojnika ukoliko vam budu bili potrebni protiv Giza; zauzvrat, vi obećavate da ću ja ostati u naslednom nizu. Da li je ovo tačno?“

Dok me je mirno posmatrao očekujući moj odgovor, videla sam da je ta njegova sirova snaga, koju sam uočila još dok je bio dete, počela da deluje. Još mu je nedostajalo prefinjenosti, ali ako bude odoleo prirodnom

nagonu mladih kraljeva da se ponesu junačkim delima, vremenom bi Anri od Navare mogao da postane veličanstven vladar. Ova mi se misao istovremeno sviđala, kao što me je i uznemiravala; on je bio savršena brana od Gizovih mahinacija, ali je takođe bio i jeretik.

„Da", rekla sam podigavši bradu. „Vi ste u pravu. Zato sam ovde."

Otišao je do svog stola. „Cenim vašu iskrenost. Ali kako je očigledno da ja nisam onaj koji traži krvoproliće, šta bih ja dobio ako prihvatim vaše uslove?"

„Vi ćete da zaustavite Giza. Sve što treba je..."

„Da se pokrstim?" - glasno se nasmejao. „Zašto bih to učinio? Vi ne želite da ja nasledim Francusku. Vi samo tražite privremenog spasioca dok vaš sin ne dobije sina naslednika Onda ćete me razbaštiniti."

„To nije tačno", odvratila sam. „Vi ne znate šta sam sve učinila za vas."

„O, znam, tiho je rekao. „Drugi mogu da tvrde da vi živite isključivo zbog vlasti, ali ja znam da vi činite samo ono što smatrate neophodnim da biste osigurali kraljevstvo vašem sinu. Ne razlikujemo se toliko vi i ja - mada ne koristimo uvek iste metode."

Netremice sam ga gledala. „Šta pod tim podrazumevate?"

Napeto me je posmatrao. „Mislim, znam da ste mi spasli život one noći. Dozvolili ste da preživim i onda ste me pustili da pobegnem. Tada nisam shvatao zašto sam preživeo kada su toliki drugi poginuli, ali sada znam. Iz nekog razloga, vi i ja smo predodređeni da igramo ovu igru. Zato sam ostao u braku s vašom kćerkom, zato nisam zatražio poništenje braka. Ali, stiže vreme kada čovek mora da podrži ono u šta veruje, bez obzira na posledice. A ja moram da odbranim svoju veru."

Okrenuo se i otvorio fioku na svom stolu. „Sem toga, nema svrhe da se preobratim u katolika. Vidite, Giz je prihvatio novac iz Španije kako bi stvorio Katoličku ligu protiv mene."

Obuzeo me je užas kada mi je pružio deo papira. Silom sam napregla oči kako bih videla.

Moj gospodar vojvoda prihvata ponudu od 50.000 ekija u zlatu, koje je Njegovo katoličko kraljevsko veličanstvo založilo za iskorenjivanje jeretizma. vaše veličanstvo može da bude sigurno da će vojvoda učiniti sve što je u njegovoj moći da spreči imenovanje jeretika Navare u...

Ostatak je bio iscepan. „Odakle vam ovo?" - upitah, ne uspevši da prikrijem drhtaj u glasu.

„Moje patrole ponekad uhvate tajne glasnike na granici; u njihovim bisagama nađu veoma interesantne stvari. Ne možete ni da zamislite šta sve ljudi poveravaju nepoznatim osobama. Nažalost, ovaj glasnik pobegao je sa ostatkom poruke." Nasmešio se. „Kao što vidite, bez obzira

kojoj se veri budem priklonio, Giz neće stati dok me ne ubije.

Na silu sam izgovorila. „Kako... kako znate da je ovo verodostojno? Svaki sposoban poklisar može da krivotvori informaciju kako bi odgovarala njegovom gazdi.

„Znam da je istinita jer poznajem Giza. I vi ga znate." Prišao je obišavši sto, uzeo moju ruku i podigao je do svojih usana. „E, pa, *Tante* Katarina, siguran sam da ste potrebni svome sinu. Kada završite s Gizom, možda ćemo moći da se nas dvoje ponovo sretnemo."

Izašao je. Dok se bat njegovih koraka gubio, stegla sam papir u svojoj pesnici.

Stigla sam u Pariz polovinom novembra, posle odsustva od devet meseci. Birago mi je izjahao u susret; ličio je na raka obučenog u crni damast, pridržavajući čvornovatim rukama svoju odeću dok se peo u moju kočiju.

„Nemiri su na ulicama", rekao je. „Izbila je kuga i Njegovo *veličanstvo* se s kraljicom zatvorilo u Vensenu. Bolest je ograničena na siromašnije četvrti grada, ali on odbija da se vrati u Pariz dok se ne bude uverio da je siguran." Birago je ućutao, nakašljavajući se u svoju ruku. Izgledao je zastrašujuće; žut i pogrbljen, dok su mu ključnjače štrčale ispod odeće.

„Još nešto?" - upitala sam tiho. Nije trebalo da budem toliko dugo odsutna; nisam smela da sav teret brige o mome sinu i kraljevstvu svalim na ovog svog slabašnog i starog prijatelja.

„Ta druga stvar koju ste pomenuli", rekao je Birago. „Mada nemam dokaza za plaćanje iz Španije, Giz se tajno susreće s ostalim katoličkim glavašima. Izgleda da bi mogao da oformi ligu sa Španijom i Rimom, po ugledu na trijumvirat njegovog pokojnog oca."

„Znači", razmišljala sam, ne skidajući pogled s tornjeva Notr-Dama, Balafre se ponovo uzdiže. Nastavite da ga pratite. Želim da znam sve šta radi, kuda ide i koga viđa. Kada kucne čas, ja ću se pobrinuti za njega."

Ana-Marija je bila oduševljena što me vidi. Grlile smo se, a dok smo Lukrecija i ja skidale putne ogrtače, pomislila sam koliko sam se oslonila na njih. Ove dve žene bile su moje stalne pratilje od mog dolaska u Francusku, uvek uz mene kada su mi bile potrebne, odrekavši se muževa, dece i svojih domova.

Te noći sedela sam pred ogledalom. Pored reume, loše cirkulacije i čestih bolova u grudima, koji su me ponekad ostavljali bez daha, moja kosa je potpuno pobelela. Dala sam Lukreciji da je ošiša, jer sam uvek nosila kapu u javnosti i nisam više smatrala da je potrebno da negujem lokne. Nisam marila, napokon oslobođena nedeljnog farbanja orahovim

sokom, vrućeg gvožđa i modernih frizura. Ipak, sada dok sam posmatrala svoj žućkasti odraz, s jadnim paperjem na glavi, nisam mogla a da ne primetim koliko podmuklo napreduje moja oronulost. Brada mi je bila opuštena, bore na čelu i oko usta duboko urezane: a moje tamne oči, nekada najlepše ' na meni, bile su upale, usahle, oivičene stalnim senkama, s kožom nabranom poput krepa u uglovima.

Ana-Marija je prišla noseći moju kapu za spavanje. Tiho sam prozborila: „Mislite li da sam suviše stara?"

Pogledi su nam se sreli u ogledalu. Od nas tri, ona je najviše ličila na sebe u mladim danima, interesantnog lica s vrlo malo bora, niskog stasa i hitrih pokreta koji su joj su joj davali iluziju večne mladosti. Nasmešila se. „Vi nikada ne možete da budete suviše stari, moja gospo; ne kada ste potrebni Francuskoj." Ispružila sam se da dohvatim njenu ruku. „Da", promrmljala sam. „To sam i mislila."

Otišla sam u postelju i zaspala od iscrpljenosti. Sanjala sam.

Krv kaplje s moje tavanice. Ležim ispružena na krevetu; osećam kako mi se usne s naporom šire da viknem, ali ne mogu da čujem svoj glas. Kapi krvi cure s obojenih nadstrešnica i jedna po jedna padaju na moj prekrivač. Smrt je ovde. Okružuje me. Osećam njen čelični miris; skoro da mogu da okusim njenu so i gorčinu. Mlatim po vazduhu; pokušavam da se malo udaljim, ali sada kapi padaju sve brže i brže, pretvaraju se u kišu, u slapovima se slivaju oko mene, upadaju mi u oči, usta... '

„Gospo, probudite se!" - Lukrecija me je drmusala, stojeći pored mog kreveta.

Jedva sam se uspravila, okupana znojem. „Gospode bože, sanjala sam najužasniji san."

Piljila je u mene. „Vikali ste. Probudili ste nas u drugoj sobi."

„Koliko je sati?" - mrmljala sam, a ona je bacila pogled na ugašenu sveću kraj mog uzglavlja, na kojoj su bili urezani sati: „Skoro će zora: hajde da spavate još malo."

„Ne. Ja... moram da ustanem. Danas treba da idem u Vensen da vidim Anrija." Brzo sam ustala, još bunovna, dok mi je pomagala da obučem ogrtač. Otišla je da prodžara kamin i da stavi bokal pored njega da zagreje jutarnje vino. „Da li želite nešto za jelo?" - upitala je, a ja sam osetila brižnost u njenom glasu. „Lukrecija", upitala sam. „Šta se zbilo?"

Stala je; okrenula sam se i spazila Anrija na pragu. Bio je tanak i bled, odeven u jednostavan crni žaket, kose rasute po ramenima.

„Reč je o Herkulu", rekao je tiho.

Grlo mi se steglo. „Ali Herkul je u Engleskoj, udvara se kraljici Elizabeti."

„Ne. Ona je odbila njegovu molbu za brak, tako da je on otišao u Niske Zemlje, gde se umešao u luteransku pobunu. Zarobili su ga. Birago je platio otkup za njega. Stigao je pre nekoliko dana, ali on“ - Anrijev glas je zamukao. „Mama, morate da mu pomognete. Doktor Pare kaže da on umire.

Stajala sam nepokretna, misleći da mora da sam pogrešno čula. „Umire?“

„Da. Ima ranu na nozi; truljenje je počelo. Zakleo sam sve da ništa ne govore; hteo sam sam da vam kažem. Ali bili ste umorni od puta. Bio vam je potreban odmor.“

Dograbila sam svoj ogrtač. „Vodite me k njemu.“

Birago je bio pored kreveta sa starim Pareom. Tužno su me pogledali, lica izduženih od iscrpljenosti. Mora da su ovde probdeli ćelu noć pazeći moga sina kako bih ja mogla da spavam. Pošla sam ka krevetu. Ispod Herkulove providne kože mogle su da se uoče vene. Glas mu je bio promukao, malo jači od šapata. „Mama, stigli ste kući.“

Stavila sam mu ruku na čelo. „Kažu mi da ste ranjeni. Mogu li da pogledam?“ Govorila sam nežno, osećajući kako groznica izbija iz njega. Lice mu se grčilo od straha. „Ne dozvolite im da mi to urade. Ne dajte im da mi uzmu nogu.“

„Neće. Obećavam. Dok sam govorila, Pare je otkrio čaršav. Morala sam da se suzdržim da ne uzviknem kada sam videla gnojnu ranu na njegovoj desnoj butini; meso je bilo toliko upaljeno da se činilo da će pući svakog trenutka. Zlokobne crvene brazde širile su se kao pipci do njegovih oteklih prepona.

„Ovo sam viđao po bojnim poljima“, rekao je Pare. „Ukoliko se ne leći, truljenje prodire u krv.

Bio je već veoma bolestan kada su ga doveli ovde i nisam se usudio da sečem. Sada...“

Zaustavila sam ga. „Ja vas ne krivim. Idite. Donesite mi toplu vodu, čiste krpe i mak. Rukom sam odgurnula gomilu odeće s obližnje stolice i sela, uzevši Herkulovu ruku. „Ja sam ovde, rekla sam. „Sve će biti u redu, videćete.“ Ispružila sam drugu ruku da ga pomilujem po obrazu. Mada je njegova zapuštena brada bila gusta i oštra, nije mogla da sakrije njegovo zabrinjavajuće mršavo lice.

„Mama“, rekao je. „Tako se bojim.“

Suze su mi zamutile pogled. Bio je telo moga tela, poslednje dete moje ljubavi s mojim mužem. Nikada mu se nije pružila prilika; ožiljci bolesti ostavili su ga nemoćnim u okrutnom svetu. I ja sam ga izdala. Ja sam bila ta koja je morala da ga zaštiti. Trebalo je da ga čuvam na bezbednom mestu.

„Ne treba da se bojite“, rekla sam mu. „Sada ste sigurni. Ja vas volim. Vaš brat i sestra Margo vas vole.“

Ostala sam uz njega sledeća tri dana, čistila sam ranu, uspavljivala ga velikim količinama maka i rabarbare. Toliko je oslabio da su mu se kosti videle; znala sam da ništa ne može da ga spase; samo sam se postarala da, koliko god je moguće, ne oseća bol. Kada je počeo ubrzano da diše i kada mu je noga pocrnela, uspentrala sam se na krevet i ljuljala njegovu glavu na svojim grudima. Pevala sam mu dečje pesmice koje svaka majka pevuši svome detetu; on se stopio sa mnom, umiren mojim glasom i stalnim pokretima mojih ruku, koje su mu milovale kosu.

Kada mu se na kraju telo opustilo, moje srce je prepuklo na hiljade delića. Pala sam preko njegovog beživotnog tela i plakala za njim kako nikada nisam za njegova života, zbog proklete sudbine koja mu je ukrala svaku nadu, pre nego što je imao priliku da ma šta ostvari...

Izgubila sam sina. Anri je izgubio naslednika.

A kada bi Giz ostvario svoj naum, Francuska bi izgubila sve.

Ostavila sam njegovo telo da ga balsamuju i otišla da vidim Anrija u njegovim odajama. Ustao je iz svoje stolice, gledajući me ispitivački. „Da li je...?“

Klimnula sam glavom; kada je jauknuo i okrenuo se, rekla sam: „Moramo da sačinimo planove.“ Hladan ton mog glasa skrivao je agoniju koja je pretila da me uguši. Više nego ikada pre morala sam da budem jaka. To što Anri nije imao katoličkog naslednika predstavljalo je ogromnu opasnost.

„Planove?“ - pogledao me je istinski uplašen. „Kakve planove? Šta sada treba da učinim?“

Pogledala sam ga u oči. „Pozvaćemo Navaru na dvor. On je sada vaš mogući naslednik. Mada mi je Navara saopštio kako se nikada neće ponovo pokrstiti, moramo da ga urazumimo.“

Drhtavom rukom prolazio je kroz kosu. „Da ga pozovemo na dvor? On je jeretik! Giz mu nikada neće dozvoliti da se proglasi naslednikom. Pre će ga ubiti!“

„Možda.“ Ućutala sam. „Ali Luiza je još mlada, kao i Vi. Ako dobijete dete...“ Moj glas je utihnuo kada je on počeo da se glasno cereka. Onda je stao.

„Vi ne razumete“, prošaputao je. „Pokušavao sam. Bog sveti zna, pokušavao sam. Ja je dotaknem, taknem je... i ništa ne osećam. Ja nisam sposoban da...“ Progutao je knedlu, gledajući me tužnim očima. „Nije ona kriva. Ja sam... Žena ne može da me uzbudi.“

Njegove reći zdrobile su poslednje ostatke iluzije koju je među nama ispleo. Nisam se pobunila. Nisam ga tešila, niti sam ga hrabrila. Poput mene, on nije umeo da glumi žudnju. Nismo tako sazdani. Morala sam da prihvatim da njegova bedra neće začeti dete.

Preostao nam je samo Navara. On mora da nas spase od Giza.

Ispružila sam ruke, a Anri se doteturao u moje naručje: on je još bio moj sin. On je još bio naš kralj.

I dok on živi, još postoji nada.

„Verujte mi“, rekla sam. „Čuvaću vas. Boriću se za vas do poslednjeg daha.“

37

Anri i ja izjahali smo van zidina Pariza da poželimo dobrodošlicu Navari. Oboje smo nosili odeću žalosti za Herkulom, čije je telo ležalo u Opatiji Sen Deni. Odložili smo njegovu sahranu i čekali odgovor na upućeni poziv. Konačno, nakon mnogo nedelja, Navara je izrazio želju da bude s nama u našem času bola. Uskoro, on će biti ovde; zajedno ćemo naći načina da se odbranimo od Giza.

Dok se pratnja pomaljala na vidiku, dolazeći preko udoline, izvirivala sam s izvesnom dozom strepnje. Bila je žalosno mala, čak i za Navarin osiromašeni standard, šaka jada od konja i kola. Onda se grupa primakla, a Anri je zategao dizgine.

„Vidim Margo“, rekao je odsečno. „Navara nije s njom.

U Kraljičinom hotelu moja kćerka stajala je u košulji do kolena, a mokra odeća bila joj je bačena po podu. Njene umorne dame vukle su krčage pune tople vode ka kadi obloženoj platnom.

„Za ime boga“, dreknula sam, „gde je on? Zar on ne shvata da može da postane naslednik Francuske?“

Ona je ružinom vodom pljuskala svoje bujne grudi. Na moju žalost, njen stomak je ostao ravan. „Šalje vam svoje izvinjenje, ali morao je ponovo da razmisli o ponudi jer se njegov Savet usprotivio. Oni smatraju da on ovde nije bezbedan. A ukoliko bi želeo da postane naslednik, morao bi ponovo da se odrekne svoje vere, zar ne? Takva odluka, kaže, ne može lako da se donese. Napisao vam je pismo.“ Pokazala je rukom na hrpu kofera pored kreveta. „U mojoj torbi je.“

Njena izvezena torba ležala je otvorena, s bočicama parfema i kozmetikom u njoj. Pronašla sam savijeni pergament s Navarinim pečatom ispod njenog emajliranog ogledala s drškom.

Vašoj visosti šaljem tople pozdrave uz svoje žaljenje što ne mogu da budem prisutan na Dvoru s Njegovim veličanstvom, mojim rođakom, u ovom tužnom momentu. Duboko žalim zbog gubitka Njegove visosti Herkula, vojvode D'Alansona; ipak, državne obaveze primoravaju me da ostanem u svojoj zemlji, dok moj Savet ne odluči drugačije. Nadam se da vaša milost nije zaboravila na naš poslednji razgovor, u kome sam vas upozorio, jer me i dalje verni hugenoti u Francuskoj obaveštavaju da izvestan gospar nastavlja uporno da sebi da je ovlašćenje protivno zakonu, što je pretnja Njegovom veličanstvu. U meni ćete naći prijateljskog vladara, koji se veoma brine za dobrobit mog rođaka, kralja,

i nekoga ko se iskreno nada da će se vaša milost i Njegovo veličanstvo postarati da spreče ambicije tog gospodina pre nego što bude prekasno. Do tog vremena, malo je verovatno da ću dobiti dozvolu mog Saveta da putujem u Francusku.

„On nema poverenja u vas“, rekla je Margo, očiju uprtih u mene. „Misli da će ga Giz ubiti kao i Kolinjija. Ništa što sam mu govorila nije moglo da ga razuveri.“

„Trebalo je više da se potrudite.“ Presavila sam pismo i gurnula ga u džep haljine.

„Lako je vama da to kažete“, uzvratila je. „Dosta mi je da se trudim oko njega! Ponaša se prema meni kao da sam stvar! Onog trena kada ste vi otišli, vratio se vinu i lovu, odbio da mi da i jedan *su* za moje troškove. To više ne mogu da podnesem. Ja sam njegova supruga, njegova kraljica.“

Posmatrala sam je s prezirom. „Nimalo se niste promenili. vaš najmlađi brat još nije sahranjen, a vi mislite samo o sebi. Ako je Navara odbio da dođe, trebalo je i vi da ostanete.” Uspravila se u kadi toliko brzo da je zapljusnula vodom ivice kade. „Da se niste usudili da me optužujete za Herkula!” Na moje iznenađenje, oči su joj zasuzile. „On je bio jedini koji me je voleo. Niko od vas nije mario za njega; niko od vas ni prstom nije mrdnuo da ga spase. Dozvolili ste Anriju da ga pošalje u Englesku i sada je mrtav. To je vaša greška. Uvek je vaša greška. Postavili ste Francusku ispred vaše porodice, ispred Boga i svega ostalog i vidite kuda nas je to dovelo!” Ošamutila me je njena okrutnost i strašno ponavljanje moga greha.

„Učinila sam sve što sam mogla”, nastavila je, izlazeći iz kade. „Rekla sam Navari da ćete ga proglasiti za naslednika ukoliko dođe u Pariz i ako prisustvuje katoličkoj misi. Preklinjala sam ga u ime uspomene na Herkula da ostavi po strani naše razlike. Šta je on učinio? Ismejao me je. On se uvek smeje i mada ne znam koliko je to pametno, glumi veselog kralja.”

Zgrabila je peškir pa ga obavila oko sebe. „Ma, dosta mi je njega. Ostala sam na njegovom bednom dvoru i smeškala se dok mi se vilica nije ukočila. Istrpela sam uvrede njegovih ministara i njihove ozbiljne žalopojke; izigravala vernu suprugu, dok je on spavao sa svakom droljom na koju je naleteo, pre nego što je sebi odabrao ljubavnicu među mojim damama. On je bezosećajan. Poslao me je do granice čak i bez pozdrava; njegova straža nije me pratila kroz Provansu. Pustili su me da, kao udovica, jašem kroz Francusku s nekolicinom svojih slugu. Što se mene tiče, on može da crkne! Nikada mu se više neću vratiti.”

Izvila sam obrvu. U žalosti ili ne, ispred mene je bila Margo kakvu sam poznavala - prkosna i nepromišljena žena, nehajna prema svemu što je se nije doticalo.

„Mislim da neće moći“, rekoh. „U stvari, predlažem vam da se ne

opuštate previše, jer čim se završi naša zvanična žalost, ja ću vas lično vratiti njemu."

Nisam sačekala njen odgovor, okrenula sam se kako bih prekinula razgovor. Trebalo je da znam da Navara neće da se mrdne iz svog zamka, da neće da rizikuje da ponovo postane naš sužanj ili Gizov plen. Ali ako on nije došao k meni, ja ću otići njemu.

Nudim mu krunu, i bez obzira na cenu, moraće da se pokatoliči i da je prihvati.

Postarala sam se da Herkulova sahrana bude raskošna koliko god je to moguće; Margo je jecala kada su spuštali sanduk u grobnicu, ali već posle nekoliko dana zabavljala je goste u mom hotelu: sveće su gorele, a smeh je odzvanjao do duboko u noć, potisnuvši time njene dramatične izjave o žalosti.

Konačno, prošlo je četrdeset dana žalosti. Anri i Luiza trebalo je da otvore dvor u Luvru, a ja sam otišla u hotel da ispratim Margo na svečanost. Zatekla sam je odevenu u crni somot i toliko visoku i široku kragnu da joj je uokvirivala glavu; njen korset bio je toliko duboko ukrojen i smaknut s ramena da su joj se skoro videle grudi. Niske bisera nosila je oko vrata; oči su joj bile iscrtane krejonom, a usne jarkocrvene.

„Izgledate kao bludnica", ukorila sam je. „Pokrijte se odmah."

Namrštila se i dohvatila dugi, prozirni šal. Obmotala ga je oko ramena da bi se paradnim korakom uputila do kočije koja ju je čekala, nateravši me da je s mukom pratim.

U Luvru, sveće od pčelinjeg voska bacale su zlatnu svetlost po dvoranima. Sala nije bila ni približno ispunjena koliko sam očekivala; naša oskudica i neizvesnost oko nasleđivanja prestola mnoge je plemiće naterala da se sklone na svoja imanja; ali kada smo Margo i ja zauzele svoja mesta na pijedestalu, spazila sam nekoliko katoličkih gospara, čija usta čak ni skrivena njihovim bradama nisu mogla da sakriju njihove podsmehe.

U vazduhu se osećala zategnutost, uočljiva kao i dim koji se vio iz kamina ili miris pečenog vepra koji nam je poslužen. Kada je paž stavio meso u moj tanjir, želudac mi se zgrčio pa sam odgurnula tanjir. Podigavši pogled ka dvoranima, spazila sam usamljenu priliku kako stoji u senci ispod stuba, s crvenim ogrtačem prebačenim preko širokih pleća.

Zatreperila sam, shvativši da piljim u Giza.

Nisam ga videla od masakra. Naspram crvenog ogrtača, žaket mu je poput somotske kože bio priljubljen uz mišićavi torzo; svetloplava kosa bila mu je ošišana skoro tik uz glavu, kao u vojnika, a mršavo lice puno ponosa. U svojoj trideset petoj godini osvetio je očevu krv i zračio je

čulnošću, kojom se njegov otac, Balafre, nije mogao podičiti. Mogla sam da razumem zašto je moja kći žalila za njim i dok sam o tome razmišljala, pogledala sam Margo.

Naslonila se na stolicu, s osmehom na usnama. Srce je počelo da mi tuče. Pogledala sam na podijum na kojem je Anri sedeo s Luizom; u svojoj raskošnoj odeći bila je bleda i daleka kao sen, brojanica joj se klatila oko ručnog zgloba. Moj sin je uhvatio moj pogled; sledeći moj pogled, preko mora dvorana, ka stubovima, ukočio se ostavši bez kapi krvi na licu.

Pokušala sam da jedem, ali meso je imalo ukus sirovog drveta dok sam osećala kako me Gizove oči probadaju. Margo je ćaskala s damom sa svoje desne strane, često posežući za bokalom kako bi dopunila svoj pehar, praveći se da ne zna da joj je bivši ljubavnik u sali čak i kada bi joj pogled krišom skliznuo ka njemu. Osetila sam nešto među njima, kao nemo zajedništvo u spletkarenju. Sedela sam na ivici stolice, kada je Anri ustao: Herkulova smrt ugrozila je naslednu liniju Valoovih, koji su vladali duže od dve stotine godina, pa smo Anri i ja sastavili njegov odmeren govor.

Odeven u svoj ljubičasti mantil i kraljevsku kapu sa safirima, govorio je lakoćom; glas mu je odzvanjao salom dok je izražavao svoj bol za Herkulom i potrebu da se kraljevina oporavi od nesloge.

„Neka zato moji neprijatelji obrate pažnju“, zaključio je, a ja sam videla kako su mu oči uprte u Giza. „Neću dopustiti nikakva gloženja u ovim teškim vremenima. Francuska mora da bude na prvom mestu, iznad svega ostalog. U tom duhu“ - pokazao je rukom ka Margo - „imenujem muža moje sestre, mog rođaka i imenjaka, Anrija od Navare, za zakonitog naslednika prestola ukoliko se on bude složio sa uslovima koje ću postaviti i ako do tada Njeno veličanstvo, moja kraljica, ne bude rodila sina, a daće Bog.“

Dvorani su uzvratili snažnim aplauzom. Baš kada je Anri krenuo da sedne, Giz je iskoračio napred.

„Vaše veličanstvo“, objavio je, s prizvukom naredbe u glasu, što je zaustavilo sve prisutne. „Raduje nas vaša spremnost da na prvo mesto stavite vaše kraljevstvo, ali se bojim da Francuska zahteva bolje rešenje nego što je naslednik kog ste ponudili.“

Anri se skamenio. Ja sam brzo ustala. „Gospodine vojvodo, mi smo upravo objavili naš...“

„Madam, ja nisam gluv“, prekinuo me je. S jasnom namerom uputio se ka prestolu. Kada je prišao, izvukao je svežanj pisama iz ogrtača. Nisam mogla da odvojim pogled od njegovih dugih, venama prošaranih ruku, koje su izbole Kolinjija i bacile ga s prozora na drugom spratu.

Giz je pružio svežanj. „Ovde imam molbe gradonačelnika čiji su

gradovi uz granicu s Navarom. Nekažnjeno ih pljačka, uklanja naše katoličke zvaničnike i na njihova mesta postavlja jeretike. Dok mi oplakujemo smrt našeg dofena, on se pobrinuo da svi gradovi koji okružuju njegovo kraljevstvo budu njemu odgovorni.“

Prostrelila sam Margo pogledom. Uzvratila mi je pogled; oči su joj bile hladne poput oniksa. Anri se nije pomerio, nije progovorio; zurio je u Giza. Videla sam kako mu nešto pre laži preko lica: surovost koja mu je stegla vilice i zategla usne da pokaže zube.

„Vaše veličanstvo“, nastavio je Giz „Navara vas pravi budalom. Nikada neće pristati na vaše uslove. Kada vam preuzme presto, namerava da na sve nas nahuška jeretike.“

Kada je Anri konačno progovorio, glas mu je bio leden: „Vi znate bolje od mnogih kako je lako krivotvoriti dokaze kada ih nema. Daje ovo istina, zašto ranije nisam čuo o tome?“

„I sam sam dobio vesti tek pre nekoliko dana od pouzdanog izvestioca.“ Gizova odmerena hladnoća me je uplašila. Za razliku od Balafrea, naučio je da se obuzdava. „Odmah sam došao da vas upozorim, ali dalek je put od mog imanja u Žoanvilu dovde. Ipak, ako sumnjate, pročitajte sami.“ Stavio je paketić na pijedestal. „Shvatićete da nikada ne možemo da postignemo mir dok je Navara živ. On preti našoj veri i sigurnosti...“

Anri ga je presekao podigavši prst uvis. „Treba da se suzdržite da bilo šta dodate da ne biste otišli predaleko. Srećni ste što niste u zatvoru, s obzirom na dela koja ste počinili u prošlosti.“

Videla sam kako se Gizu naoštrila vilica ispod brade. „Pogrešno me procenjujete. Ja sam vaš odani podanik, ali sada je vreme za dela, a ne za reći. Moramo da završimo što smo započeli.“

„A Vi“, rekao je Anri, „sve više ličite na svoga oca. Zbog toga treba pažljivo da nastupate. Neću više da trpim nijednog Giza da vlada mojim kraljevstvom.“

U tišini koja je zavladala mogla sam da čujem sebe kako uznemireno dišem.

„Ne tražim da vladam Francuskom“, rekao je Giz tiho. „Tražim da je spasem.“

Anri je zapucketao prstima. „Pročitaću ova pisma. Do tada, naređujem vam da se vratite na svoje imanje i ostanete tamo. Do sada sam bio strpljiv, ali i moje strpljenje ima granica.“

Giz se okrenuo i napustio salu; u tišini se moglo čuti samo zveckanje njegovih mamuza. Kada je Anri uzeo svežanj pisama i oholo otišao u susedno predvorje, prosiktala sam na Margo: „Pođite sa mnom.“

Čim smo kročili u predvorje, Anri se ustremio na Margo. „Da li je istina?

Da li me je vaš muž lagao?“

„Otkud ja da znam?“ Ispravila je nabor na rukavu. „Sada nisam s njim, zar ne?“

„Onda, kako je Giz saznao o ovome?“ Gurnuo je paketić ka njoj. „Kako to da on zna nešto što ja ne znam?“ Zastao je. Oči su mu se suzile u dva proreza. „To ste bili vi, zar ne? Znali ste da će Navara prigrabiti te gradove, ali nam ni reč niste rekli. Ne, umesto nama, rekli ste svom ljubavniku.“

Izvila je obrvu. „Zar ste mislili da ću vam pomoći pošto ste im dozvolili da mi uzmu Giza?“

Piljio je u nju drhteći; pomislila sam da će je udariti. Bacio joj je paketić pod noge. „Zato što ste moja sestra“, rekao je dok mu je glas podrhtavao od besa, „neću vas kazniti kako ste zaslužili. Ali od sada vam je zabranjen pristup mome dvoru. Ni jednog jedinog dana više nećete ostati u Parizu, niti ćete se vratiti u Navaru.“ Pogledao je mene. „Pobrinite se o ovome.“

Izašao je. Okrenula sam se i pogledala u Margo. Tog trena istinski sam osećala da bih mogla da je mrzim. „Da li ste kovali zaveru s Gizom protiv nas?“

Dotakla je paketić nogom. „Pročitajte sami; ja sam pisala pisma.“

„Blagi bože“, prošaptala sam, „zašto?“

Nasmešila se. „Herkul je mrtav. Baš me briga ko će da nasledi krunu, samo da mi nestanemo.“

Udaljila sam se od nje, od sračunate zlobe u njenim očima. Čula sam Kozimove reči, koje su me progonile svojim vidovnjaštvom: *Ali jalovo seme vaše porodice, oni su prokleti.*

Kao da je i ona mogla da ih čuje, Margo je pobednički podigla svoju bradu.

* * *

Januar nas je iznenadio vrtlogom snega i vetra. Umotana u samurovinu i vunu, stajala sam u dvorištu kako bih ispratila Margo. Odvešće je u dvorac Iso u Overnju, usamljenu kuću koja može dobro da se čuva, jedino mesto sem Bastilje na kome neće moći da čini ili ponovi ikakvu štetu. Kada su je obavestili, ni reč nije prozborila.

Pojavila se iz palate, praćena stražom i uputila se svome konju. Posmatrala sam je kako se penje na komad drveta i uskače u sedlo, elegantnim i lakim pokretom; njena snaga izbijala je iz svakog njenog pokreta; onda je uzela uzde i okrenula se k meni.

Iznenada, učinilo mi se da bih mogla da zaplačem. Nisam želela da je razumem; nisam želela da saznam kako se otvorila ova provalija među

nama. Ali znala sam. Ona je volela svom svojom dušom; ćela se predala čoveku koga smo joj mi zabranili. Nije bilo važno da li će Giz ikada da ceni njenu žrtvu. Ono što je bilo važno jeste to da ona nikada nama neće oprostiti.

„Ne zaboravite ko ste“, kazala sam joj. „Zapamtite da kraljevska krv teče vašim venama.“ Gorko mi se nasmejala. „Kako bih to mogla da zaboravim? To je moje prokletstvo. Podbola je petama svoga konja, jašući lakim galopom, s čuvarima tik iza sebe.

Za nekoliko trenutaka nestala je u snežnim kovitlacima.

Oštra zima povukla se pred gladnim letom i kišnom jeseni. Čak i kada se žetva uvijala po poljima, a nemiri izbili u Parizu oko cena hleba, Biragovi doušnici slali su informacije o sastancima katoličke gospode koja se svakodnevno okupljala na Gizovom imanju, o okupljanju najamnika i nagomilavanju oružja, a sve to plaćao je Filip od Španije. Iz drugog kraja zemlje dolazile su isto tako uznemirujuće vesti o sve više gradova koje je Navara preuzeo, o hiljadama hugenota koji se postrojavaju pod njegovim barjakom i otimaju svaki komad artiljerije iz zamaka koje osvoje. Rat je bio neizbežan, rat do smrti; zarobljena u svojim sobama, dok se kiša u naletima slivala niz prozore, pisala sam pismo za pismom, moleći Navaru da se vidimo pre nego što bude prekasno.

Jedne večeri kada sam sedela, prstiju oguljenih od držanja pera, čula sam kako se otvaraju vrata. Ugledala sam Anrija. Povukao se u Vensen nakon poniženja u Luvru; mada smo se sretali jednom nedeljno na Savetu, od tog nemilog događaja nije me posetio nasamo.

„Znate li zašto me prezire?“ - upitao je.

Posmatrala sam ga zamućena pogleda. „Da. On misli da ste kovali zaveru da ubijete njegovu braću po veri i prijatelje.

Mada smo mu spasli život, nikada nam nije oprostio tu jezivu noć.

„Ne, mislim na Giza.“ Ušao je u sobu. Njegova do ramena duga kosa bila je začešljana s njegovog lepog lica i uvezana pozadi; kako se bližio svojoj tridesetoj godini, lice mu je postalo izraženije i koščatije, kao kod Valoovih; mada su mu oči ostale prave Medičijeve: izražajne, s dugim trepavicama i izuzetno crne.

Birago mi je rekao da je svakoga dana vežbao gađanje lukom i strelom, a svakog popodneva satima jahao u šumi, što se odrazilo na njegovo uspravno držanje tela.

„Nekada sam ga voleo.“ Lice mu je postalo mekše pri svetlosti sveća. „Kada smo zajedno išli da se borimo protiv hugenota onda, prvoga puta, zajedno smo jeli, delili isti šator; bili smo više od prijatelja. Bio mi je brat, brat kakvog nikada nisam našao u Fransoi, Šarlu ili Herkulu. Pazio me je

svakog trena; tvrdio je da će pre da umre nego da se nešto meni desi.“

Nasmejao se prigušeno. „Zaljubio sam se u njega. Kako sam mogao da odolim? Bio je lep kao Bog, divljačan kao paganin. Bio je sve što sam ja želeo da budem.“ Zastao je kraj mog stola za pisanje, povukao dugim prstima izrezbarenu orahovu ivicu, kao da se seća dodira ljubavnikove kože. „Kada sam konačno skupio hrabrosti da mu to kažem, bio je užasnut. O, dobro je to sakrio. Rekao je sve kako treba; da je počastvovan, ali da nije vredan toga, ali ja sam uočio gađenje u njegovim očima. Nije mogao da ga suzbije. Mogao sam da mu naredim da ode u moj krevet; mogao sam da ga uzmem dok bi klečao kao pas; ali znao sam da bi me ubio da nisam bio princ. Tek onda sam shvatio koliko je bedan. Uzeo je nešto što mi je bilo dragoceno, sveto i jednim pogledom učinio ga je sramotnim. Zakleo sam se da više nikada neću da volim, da nikada neću da patim zbog tuđeg prezira.“

Podigao je ruku ka grlu, kao da još oseća bol. „I nisam nikada više. Niko od drugih, čak ni moj jadni Gvast, nije mogao da se meri sa strašću koju sam prema njemu osećao.“

Posegnuo je rukom u svoj žaket i izvadio otpečaćeni papir. „Od Navare je: pristaje da se sastanemo ukoliko vi odete k njemu. Primio je sva vaša pisma i kaže da, kao ni mi, ne želi rat. Kažite mu da ako se pokatoliči, učiniću ga svojim naslednikom i poslaću mu Gizovu glavu.“

Ispružila sam ruku ka njemu. Pre nego što sam mogla da ga dodirnem, povukao se unazad i napustio me.

Sredinom decembra stigla sam u utvrđenje Sen Bris, na hugenotskoj teritoriji Konjaka. Jahala sam kroz smrznuti predeo ogolelog drveća ukrašenog injem, a studeni vetar jedva da je pomerao nanose snega kraj puta, no, Navara me je dočekao u dvorištu odeven u svoj uobičajeni vuneni žaket, samo je sada nosio i crnu kapu s narogušenim belim perom. Iznenadila sam se kada sam je ugledala, jer se sećam kako sam istu takvu kapu videla da nosi u mojoj viziji pre mnogo vremena. Nasmešio se mom ispitivačkom pogledu. „Da me moji neprijatelji lakše uoče u bici“, šalio se nagnuvši se ka meni, toplog daha dok me je ljubio u usta. Koliko sam se smrzla do kostiju, toliko je on, kao pećnica, zračio toplotu.

„Tante Katarina, rekao je. „Do sada nisam shvatio koliko ste mi nedostajali.“

Dozvolila sam sebi da se nasmešim. „A ja vidim, moj gosparu, da se vi niste promenili.“

„O, pa ne bih rekao. Izbacio je bradu: „Pazite: ljubaznost Giza i njegove lige. Ja nisam imao nijednu sedu dlaku u bradi dok me nisu napali.“

Govorio je nehajno, ali sam osetila čelik ispod. Uz osmeh sam kazala: „Onda se čini da imamo da pričamo o mnogo čemu; pa sam mu dozvolila da me povede u kuću, u sopstvene oda je, gde mi je dopustio da se ogrejem ispred vatre i okrepim peharom kuvanog vina. Onda smo krenuli u bitku. Razvio je svoje diplomatske veštine, odmah sam uočila; nijedna od mojih ponuda nije ga uzdrmala da popusti ni makac. Ponašao se kao da mu nije stalo ako sve izgubi.

Na kraju, tresnula sam pesnicom o sto. „Dosta je bilo. Sedimo ovde već dva sata, vrteći se oko iste nepromenljive stvari. Znate da ne mogu da uhapsim Giza. Suviše je moćan; svaki katolik u Francuskoj krenuo bi na nas.“

Navara se oslonio o svoju stolicu s čudnim poluosmehom. „On je moćan onoliko koliko mu dozvolite da gazi nezaustavljivo; vi mu dajete autoritet. Šta ja dobijam ako prihvatim vaše zahteve sem doživotne krvne osvete od Giza, koji je očigledno odlučio da me uništi?“

Ustao je da dopuni pehar. „Osim toga, mislim da kada biste imali stvarni mir, ne biste znali šta da radite sa sobom. Ja sam, s druge strane, umoran od sukoba. Da imam izbora, nikada ne bih ratovao.“

Kada mi je okrenuo leđa, pomislila sam kolika je ironija da ovaj čovek, čije bi stupanje na presto samo značilo da moj sin nije uspeo, može da odgovori svemu za šta sam se borila da dam Francuskoj. Da li je Nostradamus bio u pravu? Da li sam ga spasla zato što je on u stvari bio moje nasledstvo?

Došlo je vreme da saznam. Sada se suočavam sa svojim poslednjim gambitom.

„Ne morate da idete u rat“, konačno sam rekla. „Pređite u našu veru i okončaćete to. Giz ne može da se bori protiv katoličkog naslednika, što ćete vi da budete. Vaša sabraća će vam oprostiti. Konačno, nasledićete Francusku.

Zakikotao se. „Je li moguće da je istina ono što govore o vama da vam vera ništa ne znači ako je kruna u pitanju? Osmeh mu je iščileo s lica. „Ja odbijam. Neću da se pokatoličim. Ukoliko nemate još nešto da dodate, bojim se da će biti rata.

Stavila sam svoj pehar na stočić pored i ustala, namerno idući ka prozoru. Napolju, rani zimski sumrak pao je kao ogrtač, položivši svoje crne nabore preko zemlje. Osetila sam noć u svom srcu, mišićima, duboko u kostima. Vreme je isticalo. Dobila sam odgovor od njega, i to je bio odgovor kome sam se nadala. Više nisam smela da oklevam.

„Šta ako vam pružim njegovu smrt?“ - rekla sam ne skrenuvši pogled. „Da li bi vas to zadovoljilo?

Čula sam kako je puklo drvo u kaminu. Čekala sam, čelo telo mi je bilo

napeto. Kada je konačno uzdahnuo, pogledala sam ga preko ramena. Senke su se poigravale preko njegovih jedrih crta.

„Znate da sam sposobna za to“, dodala sam. „I ranije sam to činila.“

Usta su mu zadrhtala. Stavio je pehar na kamin, stao ispred vatre ruku prekrštenih na grudima, zureći u plamenove. „Kolinji je umro strašnom smrću te noći“, rekao je mirno. „Moja sabraća umrla su na nezamislive načine. Mislio sam da ću i ja da umrem, takođe. Čuo sam jauke i video kako se moji ljudi bore kada su po nas došli Gizovi plaćenici. Da nije bilo Margo...“ Pomerio je pogled ka meni. „On to zaslužuje. Okupao se u hugenotskoj krvi.“

Srela sam njegov zamišljeni pogled.

„Dobro“, rekao je tiho. „Slažem se. Ako mi date Giza, braniču vašeg sina. A kada stigne čas, Francuska će u meni uvek naći pobednika; onoga koji će težiti miru i toleranciji, bez obzira kako se moji podanici budu verski opredelili.“

Konačno sam mogla da odahnem. „Onda, za sada moramo da se pretvaramo da smo neprijatelji. Vi ćete se pripremati za rat iza mojih leđa. Giz će to saznati i skočiti. Ali ne smete da uđete u Pariz, niti da nasrnete na Anrijev presto. Učinite to što želite i vratite se u svoju kraljevinu. Meni prepustite ostalo.1*

Gledao me je u oči. Tišina među nama bila je ispunjena uspomenama. Videla sam ga kakav je bio veće uoči venčanja moga sina Frasoe, umorno dete mudrih očiju; pa kakav je bio onoga dana kada je došao da se oženi mojom kćerkom Margo, kada sam ga zagrlila i osetila njegovu snagu. Sećam se te krvave noći, dok je ležao pored Šarla i bodeža na njegovom vratu; zamislila sam ga na dan njegovog bekstva, kako jaše kroz našu zemlju podeljenu ratom, tražeći utočište u planinama. Videla sam ga u svakom obličju, od deteta do mladića i do čoveka; znala sam, bez trunke sumnje, da su naše sudbine predodređene.

Zaista smo bili dve polovine jedne celine.

Poslala sam detaljna uputstva Anriju i spakovala svoje kofere za povratak u Pariz. Dan uoči planiranog odlaska, stigao je glasnik s hitnom porukom. Pocepala sam je i pročitala; nisam mogla da potisnem tamnu plimu zadovoljstva. Mada je događaj sam po sebi bio užasan, nije mogao da se desi u boljem trenutku.

Po naređenju Elizabete Tjudor, pogubljena je Meri, škotska kraljica. U svom testamentu ona je zaveštala Španiji svoje sporno katoličko pravo na Elizabetin presto; Filip je sada slobodno mogao da preuzme ulogu osvetnika zbog Merine smrti, da sune vatru na englesku jeretičku kraljicu.

A Giz je dobio savršen izgovor da objavi rat Navari.

38

Luvr je probio gustu maglu. Na fasadama kuća baklje su gorele usred dana te je mestimična svetlost donekle osvetljavala moj prelazak preko dvorišta. Nikakva pratnja me nije dočekala nakon mog odsustva; samo je Birago hramao meni u susret, lupkajući štapom po šljunku.

Dok me je uvodio u palatu mrmljao je: „Lično sam vaša pisma odneo Njegovom veličanstvu i uradio je kako ste zahtevali. Očekuje vas u sali. Treba da znate da ima novog pratioca, nekog Valeta, sina pariškog plemića nižeg ranga. Njegovo veličanstvo proizvelo ga je u kapetana svoje nove lične garde, koju zove Četrdeset pet. Kralj se silno plaši atentata.

Klimnula sam glavom s odobravanjem dok sam se kretala sablasno tihim hodnicima. Setila sam se vremena kada su smeh i dvorani, kao treperavi svici, ispunjavali sve prostorije. Ja sam bila jedna od njih, strano pače u svojim predivnim haljinama, iznurena željom za mužem koji me je zanemarivao i mržnjom njegove ljubavnice. Bilo je to vreme kada su hugenoti predstavljali samo neprijatnost, kada je moćan i uman kralj vladao svojim prestolom - vreme prohujalih snova.

U dvorani su gorele baklje pričvršćene na kukama. Grupa muškaraca odevenih u crninu stajala je blizu podijuma; u njihovom središtu nalazio se Giz, takođe u crnom od glave do pete. Oduprla sam se porivu da se ne nasmejem kada su mi se muškarci duboko naklonili; među njima sam prepoznala katoličku gospodu koju je Anri pozvao po mom nalogu.

Mada je bela bila boja žalosti u Francuskoj, oni su, poput Španaca, obukli crninu u jedinstvenom iskazivanju gneva zbog mučeništva Meri Stjuart. Moj sin je svojim darom za dramatičnost nadmašio moja uputstva.

Krenula sam prema njima. Razdvojili su se. Podigla sam pogled ka pijedestalu.

Anri je sedeo klateći nogom prebačenom preko naslona za ruke na prestolu. Bio je obučen u beli damast, s biserom u jednom uhu. Narukvice od korala ovijale su mu zglobove na rukama; u rukama je držao bilboke, dečju igračku napravljenu od uglačanog drvenog štapa s obojenom lopticom na kanapu. Zamahivao je lopticom naviše, hvatajući je u okruglu činiju na vrhu štapa. Pored njega je stajao vitak mladić neverovatne lepote, teških, gustih crnih lokni i safirnoplavih očiju; pretpostavila sam da to mora da je novi pratilac, Valet, jer je i on držao istu igračku i netremice me posmatrao.

Klik-klak.

Anri se nasmešio. „ *Ma mere,* dobro došli kući. Nadam se da ste bar imali ugodan put ako baš i nije bio toliko uspešan?“ Zabacio je loptu uvis.

Klik-klak.

Pogledala sam Giza. Gledao me je kao da me ne poznaje.

Kao da je uvežbavao tekst koji sam mu odabrala, Anri je rekao: „Kao što vidite, mi smo u žalosti zbog nezakonitog ubistva naše snahe Meri od Škotske. Svaki katolik može da očekuje progon i izdaju kada jeretik osvoji presto. Sam Bog, rekli su mi, mora da je oplakuje.“ Ustao je i sišao s podijuma. Dok mi je prilazio zapahnuo me je miris ljubičica na njemu. „Dođite da vidite šta smo smislili.“ Muškarci su me okružili, mada mi nije bilo prijatno što mi stoje iza leđa. Posmatrala sam papir na stolu: mapa Francuske s čiodama zabodenim u određene krajeve. Mada sam ja posavetovala Anrija da ovo učini, fizičko predstavljanje mog šahovskog gambita uvezalo mi je želudac u čvor. Ako ne uspemo, imaćemo ogromnu katoličku vojsku na svome pragu.

„Tri armije“, rekao je Anri. Jedna, koju će voditi moj Valet, presrešće nemačke plaćenike koje je Navara unajmio da mu pojačaju vojsku. Druga, koju će voditi moj gospodin Giz, boriće se protiv Navare. I treća, koju ću ja lično predvoditi, zauzeće ovaj položaj na Loari“, pokazao je tačku na mapi, „i zaprečiti put ka Parizu.“ Nasmejao se, bacio lopticu uvis. „Zabavno!“

Klik-klak.

„Vi... vi govorite o ratu...“, pretvarala sam se da sam zaprepašćena kada sam osetila kako je Giz stao iza mene. Bio je toliko blizu da sam mu osećala dah na potiljku. U jednom zastrašujućem trenu pomislila sam da može da oseti da ga varam. Onda je rekao: „Kako možete da pomislite da bi Navara časno postupio? On laže kao što diše. Zar se nije jednom pokrstio, no čim se okrenuo, vratio se svome jeretizmu?“

Usredsredila sam se na Anrija. Nagnuo je glavu. „Znači, Navara vama nije rekao da sprema rat?“

„Naravno da nije!“ - uzviknula sam. „Otišla sam da pregovaramo o uslovima s njim, a on...“

„A on vas je napravio budalom.“ Anri je obišao oko stola; Valet je prigušio zevanje, položivši ruku preko prestola, elegantno i odmereno, kao mačka.

Stajala sam i ćutala, kao da mi nikada ni na pamet ne bi palo da igram na kvarno.

Anri se okrenuo Gizu. „Moj rođak Navara je lukav čovek. Tražio je da se sretne s mojom majkom nasamo, ali joj nikada nije pomenuo da je već unajmio plaćenike.“ Nije sačekao da Giz odgovori; okrenuo se meni. „Za razliku od vas, on zna da s nama nema nagodbe.“

„Kunem vam se da nisam znala“, rekla sam i skoro da sam poverovala u neverovatnu laž koju sam izrekla.

Anri se nasmešio. Giz je rekao: „Razumemo. Vaša milost nije kao nekada. Umorni ste od prevelikog državničkog bremena. Morate sada da se odmorite i da dozvolite nama da preuzmemo odgovornost.“

„Da“, rekao je Anri. „Odmorite se, *Maman.* Dovoljno ste uradili.“

Okrenuo mi je leđa, jasno mi dajući do znanja da treba da odem. Pognute glave, polako sam izašla iz sale. Delo je učinjeno; nema više povratka. Po prvi put u mom dugom životu ja sam prizvala rat. Ako Navara održi svoje obećanje, neće nas osvojiti; neće silom oduzeti presto mome sinu. Sukobiće se s Gizom i ubiti ga, a onda, ako bog da, konačno ćemo imati mir.

Iz svojih odaja posmatrala sam muškarce kako naporno rade u dvorištu, bruse mačeve do smrtonosno oštrih ivica, tovare municiju na kola. Zmaj rata narastao je pred mojim očima i mada sam shvatila da je to u mom interesu, ledeni strah mi je stegao grlo.

Noć pošto su Navarine trupe viđene da marširaju prema nama, Anri je došao k meni. Namerno smo se držali podalje i tek kada je zatvorio vrata, zagrlio me je. Telo mu je bilo robusnije od vežbanja; bio je onaj isti od ranije; onda se odmakao i zagledao mi se u oči.

„Odlazim sutra“, rekao je. „Da li zaista verujete da će Navara ispuniti svoj deo pogodbe?“

Klimnula sam glavom. „Hoće. Samo zapamtite, ne smete da uđete u bitku. Pre svega ostalog, morate da budete bezbedni. Pustite Navaru da se pokaže.“ Stajala sam na vrhovima prstiju i poljubila ga u usta i provlačeći svoje ukrućene prste kroz njegovu dugu kosu, udisala sam njegov miris.

Nikada nisam bila toliko ponosna na njega kao tog trenutka.

Vojska je otišla; u Parizu je uveden policijski čas. Dok sam ja iščekivala, moj verni Birago, iznuren od višegodišnjeg gihta, srušio se kraj mojih nogu te su ga odneli u krevet.

Odmah sam poslala po Parea.

Naš stari doktor, što se tiče zdravlja, ni sam nije bio mnogo bolje od nas ostalih; hrom u jednu nogu i oslabljena vida, skidao je, sloj po sloj, Biragove odeće optočene krznom, pa je prislonio uho na ulegla pluća moga prijatelja i slušao. Kada se ispravio, tužno je odmahnuo glavom.

Birago se slabašno nasmešio. „Pomolite se za mene, doktore. Srećniji sam od ostalih što sam uspeo da izbegnem vaše napitke i pijavice svih

ovih godina." Okrenuo se ka meni. „Ne morate da ostanete, *madama.* Potrebniji ste Francuskoj nego meni."

„Svašta." Gutala sam vrelu bujicu suza u očima. „Vi ste odano služili Francuskoj; sada neka Francuska pričeka."

Nisam se odmicala od njega. Izbegavali smo svako pominjanje sadašnjosti ili budućnosti; umesto toga, tešili smo se uspomenama iz prošlosti, našim putovanjem po olujnom moru do Francuske, mome venčanju i godinama koje smo proveli zajedno, podupiranju kraljevstva, organizovanju špijuna i obrazovanju mojih sinova. Od svih muškaraca u mom životu, Birago je najduže bio uz mene. Svet bez njega činio mi se nezamisliv. A ipak, kako su se dani nizali, gledala sam kako kopni. Giht je pretvorio njegove noge u baruštinu zapaljenog tkiva; počeo je da se trese od visokih temperature, teško je disao, tako da smo se Lukrecija i ja smenjivale, spavajući na pomoćnom krevetu u njegovim odajama i vodeći brigu o njegovim mukama. Na dan kada me je napustio, disao je isprekidano; škripalo mu je u grudima. Svojim tanušnim prstima držao je moju ruku. Samo u jednom trenu njegov slabašan osmeh probio se potisnuvši bol.

„Madama! rekao je. „Vi ćete mi nedostajati."

Umro je onako kako je i živeo, bez negodovanja. Držala sam njegovu ruku dok se hladio i posmatrala kako mu se s lica briše nepokolebljiva vera u svoj životni cilj, tako da je izgledao mirno, ponovo mlad.

Savila sam glavu. „Nemojte da odlutate daleko, moj prijatelju", šapnula sam. „Sačekajte mene!"

Duboko sam žalila za Biragom. Osećala sam se usamljenijom no što sam ikada bila; svakog jutra očekivala sam da hramljući uđe u moju sobu i unose svoje fascikle. Bio mi je saveznik, savetnik; sada je nestao. Svi ciljevi kao da su nestali iz moga života, pa sam bila izgubljena, tužna zbog gubitka jedine osobe koja me je poznavala bolje nego što sam samu sebe znala.

Još dok sam tugovala, stigla je vest da se Giz sukobio s Navarom na polju blizu Loare; hugenotska vojska je recitujući Davidov psalam stupila u borbu, sledeći belo pero na kapi svoga kralja. Za manje od četiri sata, bezbroj mrtvih ležalo je razbacano po travi natopljenoj krvlju. Glasnici su mi doneli vesti o najnovijim zbivanjima, ali sve je bilo toliko izobličeno, košmarno. Niko nije jasno mogao da kaže da li su Giz ili Navara ranjeni ili ubijeni. Kleknula sam i počela da se molim. Pred sumrak, primila sam tajno pismo od Navare. Otvorila sam ga drhtavim rukama.

Bilo je kratko i tako poražavajuće.

Nisam uspeo. Giz me je izbegao i proglasio pobedu. Uradio sam kao što sam obećao i povukao sam se. Ne mogu da rizikujem živote preostalih

vojnika, niti bih želeo da vas više izlažem opasnosti.

Bog vam pomogao.

Nije bilo potpisa, predostrožnost u slučaju da pismo dospe u pogrešne ruke. Papir mi je ispao iz ruku. Stajala sam nemo. Želela sam da plačem, kukam i proklinjem sudbinu. Odmah sam zamislila najgore, videla sam sebe i Anrija kao večite Gizove dužnike, zarobljene pione u njegovoj nameri da preobrati Francusku u katoličko utvrđenje. Španci bi nas preplavili; hugenoti bi bili istrebljeni; vladavina moga sina ne bi bila pobeda, već sramotno poniženje. Bila sam toliko sigurna u uspeh i u to da proročanstvo koje je Nostradamus pre mnogo godina izrekao vezuje mene i Navaru u ovom poduhvatu.

Ali, ne postoji pouzdana istina kojom se može izreći budućnost, pomislila sam, pritisnuvši ruku na usta, gušeći provalu gorkog smeha. Sudbina je bila, činilo se, najsuroviji prevarant.

Onda sam ustala i pripremila se da dočekam svog sina. On nije ništa uradio, sem što se obučen u svoj oklop klonio kratkog rata, ali dok je ujahivao u Luvr spazila sam uznemirenost na njegovom pepeljastom licu. Luiza ga je obrglila, sva u suzama. „Bože spasi me“, rekao je dok ju je čvrsto grlio. „Sve što imam sada je dostupno Gizu.

Otišla sam do njega. Drhteći, pomerio je Luizu u stranu. Utišala sam glas u šapat. „Zapamti, on ne zna da smo bilo šta planirali. Pozvaću ga na dvor kao da ste još uvek saveznici.“

„On ima armiju pod sobom. Tražiće moju glavu.

„Obećavam vam da neće pobediti.“ Privukla sam svog sina blizu. „Imamo još jednu, poslednju šansu...“

Čak i iz sale u Luvru mogli smo da čujemo prigušene uzvike dobrodošlice na ulicama. Mogla sam da zamislim decu kako bacaju cveće, žene kako brišu suze s lica i muškarce - sve muškarce, stavljaće kože, prodavce, trgovce i prosjake - kako mašu pesnicama, uzvikujući Gizovo ime, kako se dive čoveku koji je spasao Francusku od hugenotskog zla. Shvatila sam koliko je jeziva ironija što nemaju pojma ko je, protiv svoje volje, omogućio Gizu da trijumfuje.

Pogledala sam Anrija, s krunom na glavi i u ogrtaču optočenom draguljima. Sedeo je uspravno na svom tronu pored Luize, koja je prste nakićene prstenjem uplela u svom krilu. Sedela sam ispod pijedestala; s obe strane zida bila je poređana sva Anrijeva lična garda Četrdeset pet. Valet, obučen u pancirni prsluk s pištoljem zadenutim za pojasom, čuvao je pozlaćena vrata dvorane.

Iznenada, čula sam bat koraka koji nam se približavao. Ukočila sam se u svojoj stolici, jasno se sećajući vremena kada je Balafre uleteo u ovu

palatu i kada sam mu se suprotstavila u ovoj istoj sali, sa sinom Šarlom pored sebe. Onda sam bila kivna, prkosna; spremna na borbu s Gizovima do smrti. Moja želja za osvetom još nije iščezla, ali sam sada čekala s očitom smirenošću, kao pauk u svojoj pažljivo ispletenoj mreži.

Obišli smo svoj krug, ali, za razliku od njih, ja sam naučila iz svojih grešaka.

Bacila sam još jedan pogled na Anrija; ispravio je leđa kada je Giz ušao kroz vrata, sa šestoricom u crno obučene gospode iza sebe. Činio se ogromnim u svom belom žaketu i prosečenim, uzanim pantalonama; mišićave noge bile su mu pokrivene kožnim čizmama, a njegov omiljeni, crveni plašt smaknut s jednog ramena, po novoj modi. Svetla brada bila je podsečena u špic; oči na njegovom od sunca potamnelom licu žive, kao u ptice grabljivice, a samo nekoliko finih bora odavalo je da prešao trideset sedmu godinu.

Poklonio se kada je došao ispred pijedestala. „Došao sam na zvaničan poziv Vašeg veličanstva."

„Moj poziv, odgovorio je Anri, „bio je da me posetite sami, bez pratnje."

„Ne mogu ništa da učinim kada me ljudi vole", odvratio je Giz, toliko osorno da sam stegla zube. „Ako vi naredite, zamoliću ih da se raziđu."

Anri je munjevitim pokretom ustao s prestola. Zabio je prst u Giza. „Ko je ovde kralj, milorde, vi ili ja? Vi ćete odmah udaljiti svoju gospodu!" Dok je govorio, pogledom je sevao po katoličkoj gospodi, pod čijim je ogromnim pelerinama moglo da bude skriveno silno oružje. Kao po komandi, četrdeset pet gardista isukali su svoje mačeve, uz zveckanje metala koje je odjeknulo prostranom dvoranom.

Boja je nestajala s Gizovog lica. To mi je znatno popravilo raspoloženje: da još možemo da ga uplašimo. Nije zaboravio kako lako može krv da se prolije među ovim zidovima. Ipak, nije naredio svojoj gospodi da idu. Umesto toga, zavukao je ruku u ogrtač i izvadio svitak.

„Liga želi samo da vidi da se naš sporazum poštuje." Giz je stavio svitak na ivicu pijedestala. „Ovo su naši uslovi. Zahtevamo da osnujete Svetu inkviziciju da bismo oslobodili Francusku od hugenota. Tražimo da Šarl od Lorena, sin vaše pokojne sestre Klod, bude imenovan za vašeg naslednika, a da jeretik Navara bude isključen iz naslednog niza i proglašen izdajnikom, kome je, pod pretnjom smrću, zabranjeno da ikada više kroči u ovu kraljevinu."

Iznenada, osetila sam nelagodan predosećaj kada sam jasno videla kako Anri steže vilicu. Već sam gotovo bila sigurna da će viknuti da ubiju Giza, mada smo se dogovorili da to ne čini ovde. Ne u Parizu, gde je stanovništvo u većini bilo katoličko, pa bi krenuli da nam se svete ukoliko bi se nešto desilo njihovom heroju. Videla sam da se i Luiza pribojava iste

stvari, jer me je nemo i užasnuto pogledala. Jadna Luiza: nepripremljena za ulogu kraljice, uvezana u sterilni brak bez deteta, bila je zarobljena u baruštini punoj mržnje i prevara. Anri nikada nije trebalo da je oženi. Za nju tu nije bilo mesta.

Moj sin je u tišini netremice gledao u Giza. Na moje olakšanje, uočila sam neznatno podizanje njegove brade, promenu ritma u njegovom glasu kada se sagnuo da uzme svitak. „Čini se da ste razmišljali o svemu“, rekao je, resko se smejući. „Vi i vaša gospoda morate da ostanete i da večerate s nama kako bismo mogli natenane da razgovaramo o ovim zahtevima.“

Giz se namrštio. Moje puls se ubrzao. Da li smo preterali u ovoj našoj lažnoj slozi?

„Čim Vaše veličanstvo potpiše uslove“, rekao je Giz, „ostaće dovoljno vremena za večeru. Očekujem da odgovorite u roku od tri dana.“ Bez reči okrenuo se i izašao uz lepršanje svog crvenog ogrtača, praćen gospodom koja su mu zakrilila leđa.

Čim su izašli, Anri je bacio svitak u stranu, sišao s podijuma i otišao do prozora. S mesta na kom sam stajala, mogla sam da čujem kako ljudi ponovo uzvikuju *„Živeo Giz! Živeo vojvoda!“* - kada se Giz sa svojom pratnjom pojavio iz Luvra.

Prišla sam mu. „Budi strpljiv“, rekla sam. „Tvoj čas tek će kucnuti.“

Nije me pogledao. „Kada?“ - pitao je napetim šapatom.

„Uskoro“, rekla sam i dotakla mu rame. „Sam je sebi postavio zamku. Sve što treba da radimo jeste da čekamo i da mu dopustimo da u nju upadne.“

Olujni oblaci gomilali su se na olovnom nebu, grmelo je, ali kiša nije pala. Vazduh je bio vlažan i sumporast. U mojim odajama očajnički mi je nedostajao Birago, čiji su doušnici još radili za mene, pa sam svakoga sata primala njihove izveštaje. Dok je Giz čekao da mu moj sin uruči potpisani svitak, simbol svoje kapitulacije, nije gubio vremena pa je doveo svoju porodicu da mu se pridruži u njihovoj kući u Parizu. Dok se narod sa strpljivim poštovanjem okupljao ispred njegovih vrata, očekujući ga da se pojavi, njegovi plaćenici raštrkali su se po gradu.

Pariz, vekovna prestonica monarhije, postao je njegovo uporište.

U zoru trećega dana probudili su me ritmični udarci doboša. Na brzinu sam se obukla. Dok sam uzimala svoj šal, ušla je Lukrecija, noseći nešto zavijeno u crnu tkaninu. Pružila mi je zamotuljak.

„Upotrebite ga“, rekla je. „Zarijte ga u Gizovo crno srce. Nema čoveka koji je to više zaslužio.“ Odvila sam tkaninu i otkrila bodež sa isprepletanim srebrnim lancima na dršci: nisam ga videla od Gvastove smrti, ali to je bio nož kojim je moj sin Herkul ubio Anrijevog ljubavnika.

Ponovo sam ga zavila, klimnula glavom Lukreciji, dok sam se probijala tihim hodnicima.

Anri je sedeo u svojoj sobi. Sela sam pored njega, pa smo čekali, osluškujući buku napolju kako narasta, poput divljeg urlika.

Vesti su mestimično stizale do nas; saznali smo da je većina službenika palate pobegla videvši da Giz podstiče stanovništvo da izvuku daske na ulice, kako bi sprečili naš beg kroz prednju kapiju. Sem bašta u Tiljeriju, koje su bile okružene zidovima i kapijama bez straže, Gizovi plaćenici zaposeli su svaku drugu stazu koja je vodila ka palati ili van nje, kao što se zbilo i tokom masakra.

Sve je bilo spremno za naš poraz. Nismo uručili Ligi uslove, tako da će nas silom oboriti i postaviti Anrijevog sestrića, mog unuka, na presto.

Konačno, Giz se iskazao kao izdajnik. Što god mi budemo sledeće preduzeli, biće opravdano. Vest nam je doneo jedan od njegovih plaćenika. Pružajući presavijenu poruku Anriju, čovek je bojažljivo čekao, neprestano pogledajući na četrdeset pet gardista koji su bili poređani duž zidova. Moj sin je otvorio poruku, preleteo pogledom po njoj i pustio da ispadne kraj njegovih stopala. Mahnuo je rukom glasniku da izađe.

„Giz mi je naredio da se predam.“ Podigao je oči ka meni.

Činilo mi se kao da sam se celog života pripremala za ovaj trenutak. Otišla sam do njegovog stola, zamočila pero u mastilo. „Onda morate da potpišete njihov sporazum. Potpišite ga i ostavite ovde. Ja ću ga uručiti. Spakujte samo ono što možete da nosite, povedite Luizu, Valeta i vašu gardu, pa požurite ka zamku Bloa. Možete da izjašete kroz Tiljeri, prerušeni u sluge. Niko vas neće primetiti u gomili, budući da beže kao gamad.“ Uzela sam bodež zavijen u tkaninu. „Kada kucne čas, iskoristite ovo za uspomenu na vašeg Gvasta.“

Dugo je zurio u bodež, pre nego što se nagnuo iznad stola i naškrabao svoj potpis na svitku. „Šta će biti s vama?“ - pitao je grizući usnu. „Kako mogu da vas ostavim kad ne znam da li ćete biti bezbedni?“

„Giz se neće usuditi da mi naudi“, rekla sam tiho. „Idite. Ma šta da se desi, ne osvrćite se.“

Giz nije napao Luvr, mada i da jeste, ne bi naišao ni na kakav otpor. Naši preostali dvorani, sluge, većina najamne straže - svi su nas napustili, ostavivši me samu s mojim dvorkinjama, da se suočim sa svim što mi donosi sudbina.

Dok sam sedela u svojim odajama i bdela pored vatre, moje dvorkinje bile su oko mene na dušecima, u slučaju da mi budu potrebne; po prvi put sam pomislila na noć kada sam Gizu i Anriju dozvolila da ubiju Kolinjija. Da li je i on ovako čekao, u toj kući kao ja sada, znajući da mu je kraj blizu? Da li se molio svome Bogu lišenom strasti, u bolovima u svom krevetu ili

je sebi dozvolio da odluta u skrovita mesta svoga sećanja, nazad do vremena kada je u čarobnoj palati Fontenblo naleteo na mladu nevestu, samu, željnu nekoga kome može da veruje? Ako je i mislio o meni u tim poslednjim minutima pre nego što su provalili vrata, da li se nasmešio, bar na tren, znajući da ćemo na kraju svi na istome mestu svesti račune.

Kada je svanulo, lomače su se dimile, a ljudi na barikadama ležali su ispruženi, na gomilama, naliveni vinom koje im je Giz neštedimice delio. Ustala sam, obukla se i naručila da postave moju nosiljku u dvorištu. Izašla sam, trepćući, u hladnu jutarnju svetlost. Dve prodavačice riba motale su se ispred prednjih vrata palate. Kada sam krenula ka svojoj nosiljci, čula sam kako jedna od njih sikće: „Eno kraljice Jezavelje.“ Ruka mi se ukočila na kvaki moje nosiljke.

„Jezavelja“, uzviknula je druga žena. *„Reine de la mort!“*[12] Zurila sam hladno u ta izobličena lica, koja su sevala očima ka meni kroz kapije od kovanog gvožđa, kroz koje je isteklo toliko mnogo mog života, da bih se ponovo vratila u onaj užasni dan moga detinjstva kada je rulja došla po mene u našu porodičnu palatu.

Dole s Medičijevima! Dole tiranima!

Onda sam se obrnula i dobro pričvrstila kapuljaču na glavi. Ana-Marija je stiskala svoje dlanove; plašila se da me ne zarobe, mada je Giz obećao da će me pustiti da odem čim budem predala svitak. Nasmešila sam joj se dok mi je Lukrecija pomagala da uguram natečene prste u rukavice. Zagrlile smo se. „S božjom pomoću“, prošaputala je. „Vidimo vas u zamku Bloa.“

„Zapamtite“, gunđala sam, „moj kovčežić s nakitom i jedna do dve pristojne haljine biće sasvim dovoljno. Ostatak neka ostane ovde. Neka Gizova porodica istopi poslužavnik da iskuje spomen-novčiće.“

Suza je skliznula niz Ana-Marijin obraz. Lukrecija ju je privukla k sebi kada sam ja sela u nosiljku.

Sunce koje se rađalo probijalo je belinu neba. Zastala sam. Napuštam Luvr, poprište mojih najvećih uspeha i najgorih grešaka; na kraju me je prognala porodica koju uprkos svim svojim dovijanjima nisam uspela da pobedim. U Parizu, ljudi su okaljali moje ime, a moj sin je galopirao ka Loari sa svojom kraljicom i bliskim saradnicima, ostavivši za sobom raskriljena stražnja vrata.

I kada sam još jednom, poslednji put pogledala staru, kamenu palatu, obojenu pepeljastoružičastom zornom svetlošću praštanja, bez suza i bez kajanja, i ja sam se oprostila.

Uostalom, ja sam bila Medići.

---

[12] Fr.: Kraljica smrti! (Prim. prev.)

39

Postoji jedno arapsko verovanje koje kaže da su nam dan i način smrti predodređeni, te da ma šta činili, na to ne možemo da utičemo. Nikada nisam pridavala mnogo pažnje verovanjima nevernika, čak ni obećanjima svoje Crkve o večnom životu. Svojim očima videla sam isuviše mnogo izdaja u ime vere.

Ipak, imala sam dosta prilika da razmišljam o ovom nevidljivom biću koje upravlja našim životnim stazama i da se zapitam zašto je baš mene odabrao da me toliko kuša. Zar se nisam koliko i drugi borila za svoju decu? Drugi ljudi žive kraće; postignu samo mrvicu onoga što sam ja uspela; a opet, oni sede ustoličeni na prestolu i ovenčani oreolima oko glava, dok ja, poput zločinca, tonem u sopstvenu krivicu.

Dok iščekujem ono neizbežno, vidim mrtve. Prvo, vojvodu od Giza, opasnog Balafrea; Žanu od Navare; Kolinjija; i Meri Stjuart - nekada moje neprijatelje i saučesnike, a svako od njih je kao mučenik postradao zbog svoga cilja. Mada su bili značajni tokom života, tek su kao mrtvi prešli u legendu.

Pitam se: kakvu legendu istorija ispreda o meni?

U velikoj dvorani zamka Bloa, s njegovim pozlaćenim stubovima i ljubičastim lukovima, Liga se okupila da likuje nad predajom moga sina. Moja uloga izvestioca bila je uspešna; kao što sam i mislila, Giz me nije sprečio; prihvatio je mirovni sporazum i dopustio mi da dođem, da se pridružim svome sinu, mada su put iz Pariza i meseci neizvesnosti iscrpli poslednje atome moje snage.

Elem, ja nisam bila u dvorani, već sam poslala Lukreciju i ona mi je sve prenela. Svi su bili tamo, svi oni koji su bez prestanaka spletkarili da nas obore: katolička gospoda, zvaničnici i ministri, izaslanici s kojima su bili u dosluhu, kao i neizbežni špijuni. A na podijumu stajao je Anri, obučen u hermelin, koji mi je odao priznanje mirnim glasom.

„Mi ne možemo da zaboravimo iskušenja koja je kraljica majka podnela za ovu kraljevinu. Mislim da je pravedno da joj tokom ovog zasedanja iskažemo našu zahvalnost u ime Francuske. Šta sve ona nije činila da ublaži naše nevolje? Da li su je ikada godine ili slabo zdravlje naterali da se prištedi? Zar nije ona žrtvovala svoju dobrobit za nas? Od nje sam naučio kakav kralj treba da budem."

Volela bih da sam mogla da vidim izraze lica te gospode, da lično vidim nelagodnost zbog hvale italijanskoj Jezavelji. Ali prikovana sam za krevet;

svaki put kada bih udahnula, bol je poput mengela stezao moja pluća, groznica mi je izmučila telo, a moje noge bile su otečene od vode. Bolest me je konačno ukrotila. Lekari me teraju da progutam njihove neprijatne čudesne lekove; umotavaju moje natečene listove u zavoje natopljene biljem. Uveravaju me da ću ozdraviti, da je to samo trenutna slabost.

Smešim se. Oni se ne usuđuju da glasno izgovore ono što ja već znam.

Predugo spavam. Dok sneg veje napolju, u mojim sobama moje dvorkinje stalno greju kotlove. Moje tapiserije i tanjiri, moji omiljeni portreti i sto na sklapanje - sve iz Luvra je ovde. Lukrecija je nepopravljiva. Rekla sam joj da ne pretera s pakovanjem, a šta je ona uradila? Spakovala je ćelu moju sobu i prenela je na kolima i magarcima.

Ponekad se budim noću i čujem moje dame u predsoblju. Ana-Marija je htela da spava na krevetu ispod mojih nogu, ali sam je odbila. Stara je. Potreban joj je sopstveni krevet, a ne jastuk pod mojim nogama. Lukrecija ju je grdila: „Pored toga, moja gospa nikada se ne bi odmorila zbog vašeg hrkanja/'

Ana-Marija hrče. Nikada nisam primetila.

U pozno doba noći, kada ostanem sama sa svojim mislima, upalim svecu postavljenu na upijač zamrljan mastilom na stočiću na sklapanje i izvadim svoje sveske.

Milujem požutele stranice na koje su padale kiše Loare, sunce Bajone i susnežica Navare. S ljubavlju ih čitam sagledavajući svoj život. Od Firence do Fontenbloa, od Šenonsoa do Luvra; vojvotkinja i princeza, kraljica i kraljica majka - sve sam te uloge odigrala.

Ponekad odlebdim s knjigama nagomilanim pored mene i kada se probudim, vidim da ih nema, da su opet skrivene u nišu. Lukrecija uvek ustaje pre mene. Ona je bila svedok mojih tajni i nikada o njima nije prozborila. Znam da kada kucne čas, mogu da joj verujem i da će ispuniti moje zaveštanje.

Koji je danas dan? Ne mogu da se setim. Mora biti da je blizu Božić. Nekada, vreme se činilo tako dragocenim, tako nestalnim, prolaznim i neuhvatljivim. Sada, sati se tkaju kao na Penelopinom razboju, kazaljke obrću leđa jedna drugoj, da odlože kraj.

Anri mi dolazi, šireći miris mošusa oko sebe. Ponovo je premršav, obučen u somot boje duda, tamne kose rasute po ramenima, tako uznemiren; zastane da bi dotakao bočice na mom toaletnom stolu, moje četke i moje ručno ogledalo. Vidim da se divi ogledalu; žudno ga posmatra, isto onako kako je radio kada je bio dečačić.

„Zašto je on još živ?“ - pitam.

Sleže ramenima, njegovi gipki prsti miluju reljefe na ogledalu. „Čekam."

„Čekate? Šta čekate?"

Spušta ogledalo i dolazi do mog kreveta lica zajapurenog, ali ne od ljutnje, već od zadovoljstva. Nešto se desilo. „Da li da vam saopštim tajnu?" Naginje se ka mome uhu. „Filip od Španije poslao je armadu da osvoji Englesku. Tjudori su ih razbucali na deliće. Ceo Pariz sada se smeje Gizu, koji je iskovao novčić s Filipovim likom da bi osnovao svoju Ligu. Postavili su plakate u gradu: 'Izgubljeno: nepobediva armada! Ako je neko nađe, molimo vas da obavestite mog gospodara, Vojvodu'."

Obrće se, dok mu smeh odzvanja. „Zar to nije zabavno? Jeretici Tjudori pobeđuju, a Filip Drugi je potučen. Giz je izgubio svog španskog saveznika."

Čeznem da ustanem iz kreveta, da pozovem Biraga da prouči depeše zbog vesti koje mogu da nam koriste. Ali Birago je mrtav, a ja ne mogu da se pomerim. Mogu samo da netremice gledam kako moj sin izlazi iz sobe, tiho pevušeći. „Izgubljena, izgubljena: armada na moru..."

Znam da će uskoro požnjeti plodove svoje osvete!

Groznica se povratila prethodne noći. Senke su dolazile i odlazile, šapati: „Voda u njenim plućima... Treba da joj pustimo krv." Osećam njihov strah. Oni se plaše za mene. Misle da ću umreti. Želim da umrem. Želim da potonem u blagosloveni zaborav zauvek. Ali još ne.

Francuska se hvata za mene: ne da mi da počinem.

Znak je ovde. Pojavio se.

Rano ujutro probudili su me iznenadna dreka i glasni bat koraka, kao da je u sobi iznad izbila svađa. Oda je moga sina su iznad mojih; dok moje dvorkinje utrčavaju, očiji još krmeljivih od sna, vidim crveno zrno kako kaplje niz grede. Okleva, držeći se smaragdnih i zlatom pozlaćenih nadstrešnica, pre nego što padne i isprska moje čaršave, pored moje desne ruke.

Uzdišem. Lukrecija brzo prilazi; po njenom zabrinutom izrazu lica i drhtavoj ruci kojom mi dodiruje čelo vidim da ona to ne opaža. One ne vide kapi kako padaju, jedan po jedna, udarajući po mom krevetu s potmulim 'buć'. Ali ja vidim. Vidim krv. Krv koja kaplje s moje tavanice, kao što sam jednom videla u snu, pre Herkulove smrti.

Samo, sada sam budna.

Lukrecija uzima bočicu maka pored mog kreveta. Dok se ona pomera da pripremi napitak, misleći da imam bolove, sikćem: „Ne. Idite. Vidite šta

se događa.“

Dok ona u čudu gleda u Ana-Mariju, ulazi Anri. U njegovoj ruci je nož kojim maše, oštrica je umrljana krvlju. Baca ga na moj krevet. Moje dvorkinje se trzaju kada vide fleku koju krv ostavlja na čaršavima.

„To je obavljeno, saopštava. „Borio se kao zver u kavezu, ali sam ga sa zadovoljstvom isekao.“

Posmatram ga u tišini. Vidim krv na njegovoj bradici, isprskanu jednu stranu njegovog vrata.

„Pozvao sam ga da doručkujemo zajedno“, dodao je, a glas mu je utihnuo, skoro setno, kao da razmišlja o nečemu iz daleke prošlosti. „Došao je s bratom, ali bez drugih; zaista je mislio da ću ga ja lično služiti. I jesam. Prvi sam ga probo pre nego što sam dao da ga četrdest pet gardista dokusure. Avaj, i njegov brat je morao da umre.“

Obaram oči. Giz je mrtav. Moj sin je konačno povratio svoj presto.

Lukrecija podiže bodež držeći ga za dršku, i briše ga svojim suknjama.

Prošle noći usnila sam san. U njemu sam videla ljude koji plaču klečeći na kolenima. Videla sam sobu prekrivenu crnim - koja mene čeka. Probudila sam se uzdišuči, zapetljana u čaršave. Ana-Marija i Lukrecija su uletele. Čak ni kazan ne može da otera hladnoću. Njihov dah izlazi u oblačicima, dok stoje drhtureći kraj mog kreveta, zure u mene kada kažem: „Morate da mi pomognete da ustanem.“

Pokušavaju da me odgovore, tvrdeći da je jezivo hladno, da imam groznicu i zapaljenje pluća. Prete da će pozvati moje lekare. Neću to da trpim. Pokušavam sama da ustanem, osnažena odlučnošću koja je iznenadila i mene i njih.

„Moram“, govorim. „Ja moram.“

Oblače mi crne suknje, steznik, ogrću me ogrtačem i dodaju rukavice. Odmahujem glavom. „Ne, ne rukavice. Moji prsti bili su goli.“

Gledaju me kao da sam poludela. Možda i jesam. Ali moram sama da vidim. Moram da znam da je ono što sam vi dela pre mnogo godina, još kao dete u Firenci, stiglo do svoga k raja.

Išle smo sleđenim prolazima, naše papuče kloparale su po kamenim podovima. Ceo zamak bio je tihi, ledeni lavirint. Usredsredila sam se da gazim nogu pred nogu. Noge su mi bile teške poput granitnih stubova. Pluća su mi šištala. Mogla sam da osetim krv. U bilo kojoj drugoj prilici pala bih u nesvest. Skrenula sam za ugao. Tamo su - otvorena vrata. Čujem plač koji dopire iznutra. Lukrecija me steže za mišicu, šapuće da je ovo krilo zgrade za služinčad, da ovde nemamo šta da tražimo.

Odmahujem glavom i idem ka vratima polako, oklevajući, kao da sam

dolebdela iz sveta duhova, među nesigurne smrtnike. Zastala sam i uhvatila se za ragastov.

Nepoznati ljudi su se okrenuli ka meni, lica okupanih suzama. Mogu da ih čujem dok stajem naspram glomaznog kreveta čiji je baldahin uvijen u crno. Vidim kako se bešumno krećem ka njemu, moje otupele noge gaze po ugaženom zimskom cveću, udišem, ali ne osećam rezak miris rogozi i tamjana; pružam ruku da razgrnem zavesu i otkrivam...

Uzdahnula sam, posle dugog očekivanja, prepoznala sam...

Gizove oči su sklopljene, njegovo lepo lice očišćeno je od krvi koja ga je isprskate dok se borio za život. Njegove mišićave noge izgledaju kao da su izvajane od meremera, veličanstvene koliko su savršene. Tamne rane su na njegovim grudima - žig četrdeset šest bodeža, zarivenih u njegovo telo. Srebrno raspeće počiva mu u rukama prošaranim venama. Čini se nemogućim da ovaj čovek može da bude ovako miran, čovek čiji je život bio prepleten s mojim, od vremena kada se po prvi put igrao s mojom decom, do noći kada sam ga videla kada je izgubio oca, pa do nasilja koje je razbuktao u noći Svetog Vartolomeja. Bio je poslednji izdanak svoje loze; ma koliko moćna, porodica Giz se nikada neće oporaviti.

Na kraju, uprkos svim nedaćama, Francuska je pobedila.

Povlačim se korak unazad. Groznica bukti. Moja duša poskočila je od predviđanja.

Preostalo mi je da obavim samo još jedan zadatak.

40

Bloa, 1589.

Gotovo je. Kao što je i predskazao stari Maestro pre toliko mnogo godina, ja sam ostvarila svoju sudbinu. Groznica raste i osećam kako mi srce zastaje. Ubrzo će moje sluge doći da se oproste sa mnom, moj sin će me držati za ruku, dok će moje dvorkinje plakati. Počeće bdenje.

Zapečatila sam svoje poslednje pismo Anriju. U njemu, podsećam ga da je sada slobodan put ka uspostavljanju mira. Ukoliko mu je potreban mirovni sporazum s rođakom od Burbona, Navara će čuvati i njega i budućnost Francuske. Navara će dozvoliti Anriju da vlada sve dok ne dođe vreme da se i on popne na presto.

Sada moram da sklopim svoje knjige. Lukrecija zna šta joj je činiti; to je moja dužnost, moja poslednja žrtva. Svoje tajne moram da ponesem sa sobom u grob. Ipak, kako nerado ostavljam ove tomove knjiga povezanih kožom, izbledelih od godišnjih doba tokom moga života: opraštam s njima i predajem sve što sam volela i izgubila.

Ovo je poslednja stranica mojih ispovesti.

Mešam poslednje ostatke Maestrovog poklona u svoj napitak od maka. Bočica je zamagljena, nežna, ipak prividno čvrsta; dok grebem prah s njenih ivica u pehar, mislim koliko je čudno da tako mali predmet sadrži toliku snagu. Ostalo je sasvim malo; ne može odmah da me ubije, jer je oslabio od stajanja tokom godina, ali može da ubrza moj odlazak.

Dok se mrak šunja unutra, sklapam od i poslednji put se secam svoje vizije Navare, kako sedi na crnom konju, sa belim perom na kapi. Brada mu je gusta, bakarna, njegovo izbrazdano lice puno odlučnosti. Gledam kako paž trči do njega i bez daha govori: „Pariz neće da se preda“ i blesak nestrpljenja u Navarmim očima kada to čuje. Ovoga puta ne moram da se trudim da čujem njegov odgovor: sadašnjost, se gubi, ali ja ne gubim nadu u budućnost.

Vidim ga kako zabacuje glavu unazad i smeje se, uzvraćajući: „Odbijaju, stvarno? Pa, onda moram da im dam šta žele, a? Na kraju krajeva, Pariz vredi jedne katoličke mise.“

Uzdahnem. Znači, to je to.

AUTOROV POGOVOR

Petog januara 1589. godine, u svojoj šezdeset devetoj godini, preminula je Katarina de Mediči u zamku Bloa u dolini Loare. U svom testamentu deo svoje imovine zaveštala je članovima svog domaćinstva, dok je veći deo ostavila u nasleđe svojim unucima. Šenonso je dobila Luiza, Anrijeva kraljica; njena druga snaha, Izabela, poznatija kao Elizabeta od Austrije, Šarlova udovica, živela je tamo s Luizom sve do smrti 1592. godine.

Anri je nasledio ostatak majčine imovine. Katarina nije pomenula kćer Margo, koja je bila zatvorena u Isou do 1599. Strani izaslanici samo su površno izvestili o Katarininoj smrti i nastavili sa svojim dnevnim poslovima. Ili su je se bojali, ili su je prezirali, a grad Pariz obavestio je Anrija da ako se usudi da je sahrani u Bazilici Sen Deni, da će je izvaditi kukama i baciti u Senu. Stoga je ležala na imanju Bloa četrdeset dana, pre no što su se usudili da je sahrane u blizini, u Crkvi Sen Sove. Mnogo godina kasnije njeni ostaci prebačeni su u Sen Deni. Za vreme revolucije, svetina je oskrnavila baziliku i kosture kraljeva izručila u zajedničku jamu. Ipak, veličanstveni grob od mermera koji je Katarina napravila za sebe i svoga supruga može i danas da se vidi.

Jedan kapucinski monah, koga je, željna osvete, unajmila Gizova sestra, probo je na smrt Anrija Trećeg 1589. godine. Pre no što je umro, Anri je sklopio primirje sa svojim rođakom od Burbona, Anrijem Navarskim; da li su njegove odluke bile ubrzane poslednjim Katarininim ohrabrivanjima može da bude predmet nagađanja, ali Navara se popeo na presto kao Anri Četvrti postavši jedan od najvoljenijih i najtolerantnijih kraljeva. Ipak, bilo mu je potrebno deset godina da osvoji Pariz. Na kraju, preobratio se u katoličanstvo da bi pridobio grad, a ta odluka naterala ga je da izrekne svoju čuvenu pošalicu: „Pariz vredi jedne mise."

Vodstvo nad Katoličkom ligom koju je osnovao vojvoda Giz preuzeo je jedan od braće Giz; Liga je imala značajan uticaj na katoličku Francusku sve do januara 1596, kada je Anri Četvrti potpisao sporazum kojim se okončava rad Lige.

Margo je puštena iz kućnog pritvora pošto je pristala na poništenje svoga braka. Vratila se u Pariz, gde je živela u ogromnoj raskoši; postala je legenda još za života; napisala je prilično maštovite memoare. Umrla je 1615. u šezdeset prvoj godini, nadživevši svog bivšeg muža za pet godina.

Anri Četvrti oženio se po drugi put Marijom Mediči, potomkom sporedne grane porodice Mediči. Marija je 1601. godine rodila sina, budućeg kralja Luja Trinaestog. Kao i Katarina, istrpela je godine neverstva pre no što je stekla vlast kao udovica, kraljica majka i regent

svom maloletnom sinu.

Anri Četvrti vladao je dvadeset jednu godinu. Uprkos pokatoličenju, još je izražavao otvorenu trpeljivost prema hugenotima i činio je sve što je bilo u njegovoj moći da održi versku stabilnost. U pedeset šestoj godini stradao je u atentatu u Ulici Sen Onore kada ga je, dok se vozio kočijom, napao jedan fanatični katolik. Njegovom smrću Francuska je ponovo potonula u verske sukobe. Njegovi naslednici produžili su dinastiju Burbona sve do njihovog zbacivanja 1793. godine. Progon nad hugenotima okončan je Revolucijom 1789, kada su stekli jednaka prava pred zakonom.

Do današnjih dana Katarina de Mediči ostala je ovijena zastrašujućim mitom. Optuživali su je za najužasnije zločine šesnaestog veka, uključujući ubistvo Žane Navarske i Gaspara de Kolinjija. Neki tvrde da je otrovala i muževljevog starijeg brata, dvojicu sinova, kao i gomilu ljudi na dvoru koji su joj se opirali ili suprotstavljali.

* * *

Da li mit odgovara istini? Da li je Katarina zaista bezobzirno uklanjala svakoga ko bi joj se našao na putu? Da li je ona posedovala strast za vladanjem? Oni koji su je lično poznavali, izrazili su suprotna mišljenja; oni koji nisu, takođe se nisu slagali.

Elizabeta Prva jednom je rekla da se Katarine plašila više od svih ostalih vladara u Evropi; da su ga pitali i Filip Drugi od Španije svakako bi potvrdio ovo mišljenje. Kada je čuo pokude o svojoj pokojnoj tašti, na čuđenje svih, Anri Četvrti je uzvratio; „Pitam ja vas šta je žena mogla da uradi kao udovica, posle muževljeve smrti, s petoro male dece i dve porodice koje su se otimale za krunu: našom (Burbonima) i Gizovima? Čudi me što nije i gore postupala."

Želeći da dam sliku o Katarini, morao sam da proniknem dalje od istorijskog arhetipa udovice u crnom, koja kuje zaveru sa zlim namerama. Ostali su tomovi njenih pisama, kao i pisma njenih savremenika. Takođe, konsultovao sam i mnoge savremene kao i onovremene izvore, kako bih još više proniknuo u njenu ličnost i vreme u kojem je živela.

Na svoje iznenađenje, otkrio sam hrabru devojku koja je preživela surovo detinjstvo i težak brak da bi postala humana žena, s ogromnim smislom za kompromis. Katarina je prezirala rat i borila se za mir; bila je kraljica i majka čiji su glavni ciljevi bili da osigura opstanak dinastije. Mada je počinila velike greške, ne verujem da je planirala masakr za Svetog Vartolomeja; pre je htela da ukloni Kolinjija, koji pak može samo da se posmatra kao izdajica po merilima onoga vremena. U svojoj žurbi i panici,

pošto se anonimni pokušaj izjalovio, Katarina je previdela da šaljući Giza da ubije Kolinjija i ostale hugenotske vođe u njegovoj kući, može da izazove klanje šest hiljada ljudi u Parizu i okolini, i da ocrni sopstveno ime tokom sledećih vekova.

Mada ne baš mirovnjak po pitanjima vere, njen položaj bio je suprotan Gizovom, koji je zagovarao sistematski progon jeretika. Celoga života Katarina je prezirala ljuti fanatizam koji je vladao u Španiji i činila je sve da tako što spreči u Francuskoj.

Njena nesreća bila je u tome što je mali broj muškaraca koji su je okruživali bio posvećen pomirenju kao što je to ona bila. Katarinino interesovanje za okultizam dobro je dokumentovano; kao i većina renesansnih ljudi, duboko je verovala u skrivene sile. Njene slučajeve vizija ili predviđana zabeležili su njeni rođaci ili prijatelji, a nekoliko epizoda direktno sam opisao iz njihovih beležaka. Bila je zaštitnica Nostradamusu do njegove smrti; Kozimo Ruđeri bio je njen lični astrolog, koji ju je izdao. Kako bilo, njena navodna sklonost ka mađijama i otrovima čini se da nije istinita; legenda da je u svom radnom stolu u fiokama u zamku Bloa držala otrove svakako je izmišljotina; tajni odeljci još su danas vidljivi i bili su namenjeni ličnim dokumentima, ne napicima. Nisam našao nikakav konkretan dokaz da je Katarina bilo koga otrovala ili podvrgla crnoj magiji; ali mnoge stvari pronađene u Šomboru, nakon hapšenja Kozima Ruđerija, ukazuju da je on možda s tim imao veze. Katarinina velikodušnost prema bližnjima, njena životna prijateljstva s njenim družbenicama i Biragom, njena ljubav prema životinjama, neobična za to vreme, potvrđeni su u nekoliko savremenih izvora Katarinina neplodnost nakon udaje za Anrija predmet je beskonačnih nagađanja. Neki izvori veruju da je greška bila do Anrija, koji je morao da se podvrgne manjoj operaciji na polnom organu, kako bi se otklonio problem koji je imao s ejakulacijom; drugi tvrde da je i sama Katarina imala tvrd himen koji su morali hirurški da probiju. Naravno da je nemoguće da se ovakve medicinske anomalije provere a ja verujem da je najverovatnije posredi najjednostavnije objašnjenje; Dijana de Poatje nije dopuštala Anriju da obavlja supružničke dužnosti sve dok nije uspela da natera Katarinu na potpunu pokornost i uspostavi moć nad kraljevskim brakom. Činjenica da je Katarina iznenada zatrudnela u doba kada je rođenje deteta postalo i pitanje njenog opstanka, crni se da je slučajna podudarnost. Katarina je nastavila da rađa i rodila sedmoro žive dece; u ovaj roman nisam uključio smrt njenog dvomesečnog sina, niti pobačaj bliznakinja 1556. godine.

Katarina Mediči živela je zamršenim životom, u veoma teškom i zamršenom vremenu; i u interesu da poštedim čitaoca istinitog lavirinta dešavanja, imena i titula, napravio sam neke manje izmene. Na primer, pominjem samo troje od devetoro dece njene kćeri Klod; od njih, najstariji se zvao Anri, a drugi po redu Šari. Obrnuo sam njihova imena da bih

izbegao zabunu, s obzirom na mnoštvo Anrija koji se javljaju u priči. Takođe, ne pominjem ni vanbračnog sina Šarla Devetog i njegove ljubavnice ili drugog sina Fransoa Prvog, koji se takođe zvao Šari, a koji je umro pre svoga oca.

I dok se Filip Drugi od Španije javlja u Katarininom životu, njihov susret u Bajoni je izmišljen, mada njegov sadržaj nije. Katarina je skoro identičan razgovor vodila s Filipovim prek im izaslanikom, vojvodom od Albe.

Sama brojnost porodice Giz predstavlja poseban izazov za romanopisca; ponovo, zbog jasnoće, smanjio sam imena članova porodice na minimum. Značajna izmena titule je kod Balafreovog brata, Monsinjora, koji je u stvari bio kardinal Lorene, ne Giza. Takođe sam smanjio i ulogu burbonskih prinčeva. Antoan, suprug kraljice i otac Anrija Četvrtog, izazvao je značajan rascep tokom vladavine Fransoa Drugog; on i njegov brat Konde poginuli su u bici u razmaku od nekoliko godina, ali da bi ovaj deo priče bio što jednostavniji, Antoan j e pomenut, dok Konde nije.

Sve druge greške, promene, i izostavljanja, kako namerna tako i slučajna, delo su mojih ruku.

BIOGRAFIJA AUTORA

K. V. Gortner je diplomu mastera lepih umetnosti, s naglaskom na studije istorije, stekao na koledžu Njujork u Kaliforniji. Autor je dela *Poslednja kraljica,* koje je kritika toplo primila i koje je do danas prevedeno na dvanaest jezika. Trenutno radi na romanu o prvim danima vladavine kraljice Izabele Kastiljske, kao i na seriji misterija Engleske u doba Tjudora.

Odrastao je u Malagi u Španiji, a po rođenju je napola Španac. Živi u Kaliforniji.